

XIV CONGRESO INTERNACIONAL DE ARCHIVOS
SEVILLA 2000 • ESPAÑA

Los Archivos del Nuevo Milenio
en la
Sociedad de la Información

Archives of the New Millenium
in the
Information Society

- ***XIV Παγκόσμιο
Συνέδριο Αρχειονομίας***

- ***1990-2000:
Δέκα Χρόνια Ε.Α.Ε.***

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ./page

CONTENTS

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ	3	NOTE OF THE BOARD	
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.		ACTIVITIES OF S.H.A.	
• Νέστωρ Μπαμίδης Η Γενική Συνέλευση της Ε.Α.Ε	4	• Nestor Bamidis The General Assembly of the S.H.A.	
• Απολογισμός της Ε.Α.Ε.	5	• Report of the Board of S.H.A.	
• Οικονομικός Απολογισμός της Ε.Α.Ε.	9	• Financial Report of the Board of S.H.A.	
• Αμαλία Παππά Πεπραγμένα του Διοικητικού Συμβουλίου (1998)	10	• Amalia Pappa Proceedings of the Board of S.H.A. (1998)	
• Νέστωρ Μπαμίδης Πεπραγμένα του Διοικητικού Συμβουλίου (1999)	10	• Nestor Bamidis Proceedings of the Board of S.H.A. (1999)	
• Αλέξης Κράους Ολυμπιακά και αθλητικά αρχεία	11	• Alexis Kraus Olympic and athletic archives	
ΑΡΧΕΙΑΚΑ		ARCHIVE NEWS	
• Νίκος Καραπιδάκης Απόρρητα αρχεία-πρόσβαση στα αρχεία	12	• Nikos Karapidakis Secret archives - the access to archives	
• Έλλη Δρούλια-Μητράκου Αποδελτίωση αρχειακών -και όχι μόνο- όρων από το βιβλίο του Σπ. Ζαμπέλιου <i>Ιστορικά Σκηνογραφήματα</i>	15	• Elli Droulia-Mitrakou Index of archival terms to the <i>Ιστορικά Σκηνογραφήματα</i> of Sp. Zambelios	
ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ		ARCHIVE NEWS	
• Μαρία Πολίτη Ίδρυση Ελληνικής Παλαιογραφικής Εταιρείας	23	• Maria Politi Establishment of the Hellenic Paleographic Society	
• Αννίτα Πρασά Το σεμινάριο για το μάθημα της Τεχνολογίας από τα Γ.Α.Κ.- Αρχεία Ν. Μαγνησίας	23	• Anitta Prassa Seminar of the G.S.A.- Archives of Volos on the Technology subject	
• Μαρία Βακαλοπούλου Σεμινάρια Αρχειονομίας των Γ.Α.Κ.	25	• Maria Vakalopoulou The G.S.A. Seminars on archives	
• Αλέξης Κράους Η ιστορική έρευνα πάνω από τη δίνη του Εμφυλίου	27	• Alexis Kraus The historic research over the storm of Civil wars	
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός Οι τιμές της Εθνικής Τράπεζας στον ιδρυτή της Jean-Gabriel Eynard	27	• Zissimos C. Synodinos Honors of the National Bank to her founder Jean-Gabriel Eynard	
• Νίκος Παντελάκης Ιωάννης-Γαβριήλ Ευνάρδος: εκδηλώσεις στη μνήμη του από το Ι.Α./Ε.Τ.Ε. και Μ.Ι.Ε.Τ.	29	• Nikos Pantelakis Events in memoriam Jean-Gabriel Eynard organized by IA ETE and MIET	
ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ		INTERNATIONAL NEWS	
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός 33η Διεθνής Διάσκεψη της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων (CITRA)	30	• Zissimos C. Synodinos The 33d CITRA	
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός Αποφάσεις της 33ης Διεθνούς Διάσκεψης της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων	32	• Zissimos C. Synodinos Resolutions of the 33d CITRA	
• Αμαλία Παππά 34η Διεθνής Διάσκεψη της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων (CITRA)	33	• Amalia Pappa The 34th CITRA	
• Αμαλία Παππά Αποφάσεις (προσχέδιο) της 34ης Διεθνούς Διάσκεψης Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων	37	• Amalia Pappa Resolutions of the 34th CITRA	
• Αλίκη Νικηφόρου DLM FORUM 1999	38	• Aliki Nikiforou DLM FORUM 1999	
• Αλέξης Κράους Όμορφες ημέρες στο Άμστερνταμ	41	• Alexis Kraus Beautiful days in Amsterdam	
• Νίκος Καρόλας Η Ανατολή συναντά τη Δύση: τράπεζες, εμπόριο, επενδύσεις	42	• Nikos Karolas The East meets the West: banking, trade, investments	
• Αμαλία Παππά Η Διεθνής Επιτροπή της Μπλε Ασπίδας	42	• Amalia Pappa International Committee of the Blue Shield	
ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΤΟΠΙΟ		ARCHIVAL LANDSCAPE	
• Μαργ. Γιαννοπούλου-Καραφωτιά Γ.Α.Κ.- Τοπικό Αρχείο Αιγίου	45	• Margaret Giannopoulou-G.S.A. -Local Archives of Egio Karafotia	
• Δημ. Παναγιωτόπουλος Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών Αρχειακή Μέρμια	45	• Dim. Panagiotopoulos Agricultural University of Athens-Archival care	
ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ		CONSERVATION	
• Βασίλειος Πελτίκογλου Νέα οικολογική μέθοδος απολύμανσης & απεντόμωσης με τη χρήση μοριακού αζώτου	48	• Vassilios Pelticoglou A new method for disinfection and desinfestation using molecular nitrogen	
• Βασίλειος Πελτίκογλου Το χαρτί στο Μεσαίωνα: ιστορία και τεχνικές	49	• Vassilios Pelticoglou Paper in the Middle ages; history and handicraft	
ΜΝΗΜΕΣ		IN MEMORIAM	
• Απώλειες...	54	• Losses...	
• Αντώνης Αντωνίου, Σταύρος Γουλούλης, Αννίτα Πρασά Αποχαιρετισμός στον Δημήτρη Αγραφιώτη	54	• Antonis Antoniou, Stavros Gouloulis, Anitta Prassa Farewell to Dimitris Agrafiotis	
• Δημήτρης Αγραφιώτης Βιογραφικό σημείωμα και εργογραφία	55	• Dimitris Agrafiotis curriculum and publications	
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ		BOOK REVIEW	
• Ζήσιμος Χ. Συνοδινός Οδηγός Αρχείων των Ευρωπαϊκών Τραπεζών στο Διαδίκτυο	59	• Zissimos C. Synodinos European Guide on Banking and Business Archives in Internet	
• Αννίτα Πρασά Δώρα Φ. Μαρκάτου, <i>Τα κατάλοιπα του Ιωάννη Δαμβέργη (1887-1937)</i>	59	• Anitta Prassa Dora Markatou, <i>Τα κατάλοιπα του Ιωάννη Δαμβέργη (1887-1937)</i>	
• Ι.Α./Ε.Τ.Ε. Κωνσταντίνος Δ. Τριανταφυλλόπουλος, <i>Διοικητής της Ε.Τ.Ε.</i>	61	• Historical Archives of the National Bank Konstantinos Triantafyllooulos, <i>manager of the National Bank</i>	
• Αλέξης Κράους Ένα τρίπτυχο για την αρχειονομία	61	• Alexis Kraus A triptych on archives	
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ	63	NEW PUBLICATIONS RECEIVED	

1990 - 2000

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Στις 12 Μαρτίου 1990, σε χώρο των Γενικών Αρχείων του Κράτους, στο υπόγειο του μεγάρου της Ακαδημίας Αθηνών, 43 αρχειονόμοι και ιστορικοί παρίστανται στην ιδρυτική συνέλευση της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας και εγκρίνουν τα δεκαπέντε άρθρα του καταστατικού της.

Η βραδιά εκείνη σηματοδοτεί μια νέα αρχή για την ελληνική αρχειακή πραγματικότητα. Ο δρόμος μέχρι την υλοποίηση του στόχου δεν ήταν εύκολος και αυτό το ξέρουν καλύτερα όσοι δούλεψαν σκληρά στα πρώτα βήματα αυτού του εγχειρήματος. Μακρές ήταν οι ώρες συνεργασίας της Χριστίνας Βάρδα, της Λίτσας Μπαφούνη, του Αλέξη Κράου και του Νίκου Καραπιδάκη.

Από τότε έχουν περάσει δέκα χρόνια. Η Ε.Α.Ε. αριθμεί σήμερα περισσότερα από 280 μέλη και, παρά τις περιορισμένες δυνατότητές της, έχει να παρουσιάσει αξιόλογη δραστηριότητα.

Στην πορεία αυτών των δέκα χρόνων έχει συνδιοργανώσει με τα Γενικά Αρχεία του Κράτους τρία συνέδρια Αρχειονομίας (Πρόβλεξα 1990, Κέρκυρα 1991, Σπάρτη 1993) και την 30η Στρογγυλή Τράπεζα των Αρχείων (CITRA) το 1994, στη Θεσσαλονίκη. Επιθυμώντας να συμβάλει στη βελτίωση του επαγγελματικού επιπέδου, ιδιαίτερα των νεότερων αρχειονόμων, οργάνωσε δύο σεμινάρια επιμόρφωσης (1994, 1998). Ακολουθώντας τη διεθνή πραγματικότητα φρόντισε για τη διοργάνωση μιας διημερίδας με θέμα «Αρχειακή ορολογία -Συντήρηση αρχείων- πρώτες βοήθειες» (1996), καθώς και τριών ημερίδων. Η πρώτη το 1997 σχετικά με τα «Κτήρια Αρχείων. Τεχνικές προδιαγραφές και ελληνική πραγματικότητα». Οι άλλες δύο το 1998. Η μια με θέμα «Η πρόσβαση στα αρχεία. Δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο» και η δεύτερη γύρω από «Τα αρχεία ελληνικών πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων. Διαχείριση και πρόσβαση». Η τελευταία ημερίδα, με θέμα «Ανοικτά αρχεία προβλήματα πρόσβασης, απόρρητα αρχεία και ελευθερία της πληροφόρησης. Εμπειρίες και πρακτικές» συνδιοργανώθηκε με τα ΑΣΚΙ το 1999.

Στον εκδοτικό τομέα, έχουν κυκλοφορήσει δεκαοκτώ τεύχη Αρχειακών Νέων (1990-2000) καθώς και επτά αυτοτελείς εκδόσεις: «Η φησισογνωμία του αρχειακού» (1991), τα πρακτικά του Συμποσίου της Κέρκυρας, «Αρχεία και αρχειακοί: ένας ιστός» (1992), ο «Οδηγός των ιδιωτικών Αρχείων» (1992), η μετάφραση «Διεθνούς Προτύπου Αρχειακής Περιγραφής» (1995), τα πρακτικά της ημερίδας «Η πρόσβαση στα αρχεία. Δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο» (1998), η μετάφραση του Κώδικα Δεοντολογίας του ΔΣΑ (1998), όπως και τα πρακτικά της ημερίδας με αντικείμενο «Τα αρχεία ελληνικών πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων. Διαχείριση και πρόσβαση» (1999). Τους επόμενους μήνες θα έχει εκδοθεί η ήδη έτοιμη μετάφραση

του εγχειριδίου Αρχειονομίας «*Keeping Archives*» μετά την μακρόχρονη και κοπώδη προσπάθεια της Επιτροπής Εγχειριδίου.

Σ' αυτό το σημείωμα απολογισμού, δεν θα μπορούσε να μη γίνει μνεία στο ερευνητικό πρόγραμμα που καταρτίστηκε με πολύ μεράκι από την Ε.Α.Ε. σχετικό με τα Αθλητικά και Ολυμπιακά Αρχεία και φέρει την προσωπική σφραγίδα του Αλέξη Κράου αλλά και στην εργασία πολλών επιτροπών εργασίας, που αν και δεν έχει δει το φως της δημοσιότητας ή δεν έχει παρουσιασθεί συστηματικά, έχει θέσει αθόρυβες βάσεις για μια επιστημονική αντιμετώπιση της λειτουργίας των αρχείων.

Η Εταιρεία προσπάθησε να είναι πάντα συνεπής στις ετήσιες διεθνείς συναντήσεις στο πλαίσιο των CITRA, των συναντήσεων των Προέδρων των Αρχειακών Εταιρειών και των συνελεύσεων της Διεθνούς Ένωσης Αρχείων Εργατικής Ιστορίας (IALHI), αναδεικνύοντας έτσι μπροστά στη διεθνή αρχειακή κοινότητα και στο πλαίσιο των αμοδιωτήτων που επιφυλάσσονται για τις αρχειακές εταιρείες, μια έντιμη και αξιοπρεπή παρουσία. Στη γενικότερη παρουσία της Ε.Α.Ε. θα μπορούσε να ενταχθεί και το γεγονός ότι τρία τουλάχιστον μέλη της, οι Νίκος Καραπιδάκης, Αγαμέμνων Τσελίκας και Κρίτων Χρυσόχοιδης, υπήρξαν βασικοί συντελεστές στην ίδρυση του τμήματος Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Επίσης πολλοί από τους παρόντες στην πρώτη καταστατική της συνεδρίαση πήραν μέρος με την ιδιότητα του μέλους της Εφορείας των Γενικών Αρχείων του Κράτους, στην κατάρτιση του Νόμου 1946/91.

Ό,τι έχει να επιδείξει μέχρι σήμερα η Ε.Α.Ε. το οφείλει αποκλειστικά στη συστηματική και σκληρή δουλειά ορισμένων μελών της, τα οποία εργάστηκαν αθόρυβα και συστηματικά χωρίς να σκεφθούν την κούραση, τη θυσία του λιγοστού ελεύθερου χρόνου, τα ανυπέβλητα πολλές φορές οικονομικά εμπόδια. Συνάδελφοι όπως ο Νίκος Παντελάκης και ο Ζήσιμος Συνοδινός, η Χριστίνα Βάρδα, αφιέρωσαν πολύ από τον χρόνο τους για την τακτική έκδοση των *Αρχειακών Νέων* αλλά και την τήρηση άλλων συμβατικών και ουσιαστικών υποχρεώσεων της Εταιρείας. Οφείλουμε να τους ευχαριστήσουμε εδώ.

Θα πρέπει ακόμη να ευχαριστήσουμε την Εθνική Τράπεζα, που συστηματικά χρηματοδοτεί μέρος των προσπαθειών μας, όπως και την Κτηματική και την Εμπορική Τράπεζα που επιχορήγησαν σε σημαντικό βαθμό την έκδοση του εγχειριδίου Αρχειονομίας. Τέλος, ευχαριστούμε τα ίδια τα Γενικά Αρχεία του Κράτους για την πολύμορφη αρωγή τους στη διοργάνωση των συνεδρίων μας αλλά και τον καθοριστικό τους ρόλο στη διοργάνωση της Διεθνούς Στρογγυλής Τράπεζας του 1994.

Το Διοικητικό Συμβούλιο

Αρχειακά Νέα

Ενημερωτικό Δελτίο της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας (Ε.Α.Ε.)

ISSN 1106-5370

Συντακτική Επιτροπή: Χριστίνα Βάρδα, Νέστωρ Μπαμίδης, Αμαλία Παππά, Μαρία Πολίτη, Ζήσιμος Συνοδινός

Επεξεργασία στον υπολογιστή: Νέστωρ Μπαμίδης

Εκτύπωση: ΤΥΠΟ ΜΟΥΤΚΟΣ, Θεσσαλονίκη

Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία

Έδρα: Γ.Α.Κ., Θεάτρου 6, 10532 ΑΘΗΝΑ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 76072, 171 01 Ν. Σμύρνη • τηλ. 3343194, 7713412, fax 7781515, 6450062

Société Hellenique d' Archives

Adresse: B.P. 76072, 171 01 Nea Smyrni, Grèce • fax: 30-1-7781515, 6450062

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Ε.Α.Ε.

**Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ Ε.Α.Ε.
(13 Μαρτίου 1999, αίθουσα διαλέξεων της Γ.Σ.Ε.Ε.)**

Στον οικείο πλέον χώρο της αίθουσας διαλέξεων της ΓΣΕΕ πραγματοποιήθηκε και αυτή η εκλογαπολογιστική Συνέλευση των μελών της Ε.Α.Ε. Στην ημερήσια διάταξη είχαν εγγραφεί προς συζήτηση τα ακόλουθα θέματα:

1. Απολογισμός δράσης Διοικητικού Συμβουλίου για το έτος 1998
2. Οικονομικός απολογισμός
3. Επικύρωση εγγραφής νέων μελών
4. Απολογισμός Ελεγκτικής Επιτροπής
5. Εκλογή Εφορευτικής Επιτροπής
6. Εκλογή Διοικητικού Συμβουλίου και Ελεγκτικής Επιτροπής.

Πρόεδρος της Γ.Σ. εκλέχθηκε ο Νίκος Καραπιδάκης και Γραμματέας η Φωτεινή Καραγιάννη.

Στη συνέχεια ο απερχόμενος Πρόεδρος της Ε.Α.Ε. Ζήσιμος Συνοδινός διάβασε τον απολογισμό δράσης του

Δ.Σ. για το έτος 1998 και στη συνέχεια γνωστοποιήθηκε στα μέλη ο οικονομικός απολογισμός για το χρονικό διάστημα από 1.1.1998 έως 13.3.1999. Τόσο ο απολογισμός δράσης όσο και ο οικονομικός απολογισμός εγκρίθηκαν παμφηφεί από τα παρόντα μέλη της Γενικής Συνέλευσης.

Ακολούθησε η επικύρωση της απόφασης του Δ.Σ. για την εγγραφή ως μελών της Ε.Α.Ε. των κ.κ. Χαράλαμπος Ιωαννάτου, Στέλιος Ζαχαρίου, Αικατερίνης Φλεριανού, Ευριδίκης Πάνου, Παναγιώτας Αγγελοπούλου-Βάσση, Κώστα Κατσάπη, Στέλλας Ξαφά, Νίκου Καρόλα, Τριανταφύλλης Λαμπρούκου, Ευάγγελου Στάθη, Βαγγέλη Καραμανωλάκη, Αναστασίας Καπόλα, Πωλίνας Ιορδανίδου, Φωτεινής Καραγιάννη και των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (Α.Σ.Κ.Ι.).

Στα πλαίσια συζήτησης μεταξύ των παρευρισκομένων μελών, σχετικά με τη συνεχιζόμενη κατάσταση στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, η Γενική Συνέλευση αποφάσισε τη σύνταξη ψηφίσματος με αποδέκτη τον Πρωθυπουργό, τον Υπουργό Παιδείας, και τα πολιτικά κόμματα. Το κείμενο του ψηφίσματος που υιοθετήθηκε έχει ως εξής:

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Είναι ανέκαθεν γνωστό στους ενδιαφερομένους -και τελευταία έγινε σαφές στο πανελλήνιο, χάρη σε αφιερώματα και συνεντεύξεις- ότι το ζήτημα της διαχείρισης και αξιοποίησης του αρχαιικού πλούτου της χώρας μας είναι το τελευταίο ζήτημα που απασχολεί το ΥΠΕΠΘ. Η ανυπαρξία κονδυλίων, οι συνεχείς περικοπές αποσπάσεων εκπαιδευτικών, που καλύπτουν "πάγιες και διαρκείς ανάγκες" στην κεντρική υπηρεσία και κυρίως στην περιφέρεια, (που οδήγησαν στο κλείσιμο αρχαιικών υπηρεσιών σε αρκετούς νομούς), η παρατενόμενη ολιγορτία για τον ορισμό Εφορείας των Γ.Α.Κ., είναι μικρά μόνο δείγματα της εφαρμογής μιας ανύπαρκτης αρχαιικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Ενδεικτικά υπενθυμίζουμε ότι:

- η ολιγορτία ορισμού (από το Δεκέμβριο του 1997) Εφορείας των Γ.Α.Κ. δεν επιτρέπει τη νόμιμη αγορά αρχαιικού υλικού, την έκδοση δημοσιευμάτων από τα Γ.Α.Κ. (ερευτήρια, κατάλογοι, μελέτες κλπ), τη χάραξη αρχαιικής πολιτικής...
- η καθυστέρηση επιλογής προϋρισμένων Διευθύνσεων και Τμημάτων από τον Φεβρουάριο του 1994, συνεπάγεται τη λειτουργία της υπηρεσίας σε καθεστώς παρανομίας: στις θέσεις προϋρισμένων ασκούν καθήκοντα υπάλληλοι με τον τίτλο του Αναπληρωτή επί τετραετία, ενώ ο νόμος ρητά ορίζει ότι η αναπλήρωση δεν μπορεί να διαρκέσει για διάστημα μεγαλύτερο του εξαμήνου.
- το πάγωμα των κονδυλίων για τις λειτουργικές κυρίως δαπάνες στα προ δεκαετίας επίπεδα ουσιαστικά αναρρεί οποιαδήποτε προσπάθεια βελτίωσης συνθηκών εργασίας και παροχής υπηρεσιών προς το κοινό, αφού το 1988 υπήρχαν 15 περιφερειακές υπηρεσίες και σήμερα λειτουργούν περισσότερες από 50. Η πρόσφατη απόφαση «γενναίας» περικοπής των δαπανών του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων επιφέρει ένα ακόμη σοβαρό πλήγμα στις ήδη πενιχρές δυνατότητες κάλυψης των αναγκών σε τομείς όπως η στέγαση, ο εξοπλισμός και η διαχείριση των αρχείων.

- ενώ το μόνιμο προσωπικό δεν επαρκεί και ο αριθμός των υπηρετούντων αρχειοκόμων καλύπτει μόνο το 22% των οργανικών θέσεων (ενώ άλλες κρίσιμες ειδικότητες, όπως των συντηρητών και των ειδικών Πληροφορικής βρίσκονται στο 3% και 0% αντίστοιχα), δεν εκδηλώνεται καμία διάθεση για την πρόσληψη του αναγκαίου προσωπικού, ούτε καν από το Τμήμα Αρχαιολογίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, που δημιουργήθηκε ακριβώς γι' αυτό το σκοπό.
- η μαζική και κάθε άλλο παρά ορθολογική περικοπή των αποσπάσεων εκπαιδευτικών σε αρχαιικές υπηρεσίες κυρίως της περιφέρειας, τις οδήγησε σε κλείσιμο ή αδυναμία ουσιαστικής λειτουργίας (μέσα στην τελευταία διετία έκλεισαν 5 ενώ περισσότερες από 25 επί συνόλου 50 λειτουργούν με έναν μόνο αποσπασμένο εκπαιδευτικό).

Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ένα τεράστιο έργο που έχει επιτελεσθεί μέσα στην τελευταία δεκαετία και εξακολουθεί να επιτελείται κάτω από όλο και πιο αντίξοες συνθήκες για τη διάσωση της ιστορικής και πολιτιστικής μας ταυτότητας μέσα από την οργάνωση και αξιοποίηση τόσο των παλαιότερων όσο και των σύγχρονων αρχείων. Τα περισσότερα βέβαια οφείλονται στο ζήλο και τις πρωτοβουλίες των συναδέλφων, αφού όπως έγινε κατανοητό από τα προαναφερόμενα δεν υπάρχει καμία κεντρική κατεύθυνση και αρχαιική πολιτική από πλευράς ΥΠΕΠΘ.

Καταλήγοντας θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι διαπιστώνεται μια ιδιαίτερα ανησυχητική κατάσταση για το μέλλον του κρατικού αρχαιικού φορέα: καταστροφική των θεσμών, απαξίωση της επαγγελματικής επάρκειας του προσωπικού του και του σημαντικού έργου που έχει επιτελεσθεί μέχρι τώρα.

Η Ελληνική Αρχαιική Εταιρεία καλεί την ηγεσία και τους υπεύθυνους του ΥΠΕΠΘ να λάβουν άμεσα μέτρα για την αποκατάσταση της ομαλότητας και της λειτουργίας της υπηρεσίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθεί τόσο στο σκοπό ίδρυσής της όσο και στις σύγχρονες απαιτήσεις.

Μέλη της Εφορευτικής Επιτροπής, για τη διεξαγωγή της ψηφοφορίας με σκοπό την ανάδειξη των μελών του νέου Διοικητικού Συμβουλίου, εκλέχτηκαν οι:

Ζήσιμος Συνοδινός, Άντζελα Τζιτζίκου και Σοφία Μπόρα.

Στην ψηφοφορία συμμετείχαν πενήντα ένα (51) ταμειακώς εντάξει μέλη και το αποτέλεσμα προέκυψε ως εξής:

Ψήφισαν	51
Έγκυρα	51
Άκυρα-λευκά	0

A. Τακτικά μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου εκλέχτηκαν οι:

Ανδρέας Μπάγιας	26 ψήφοι
Νέστωρ Μπαμίδης	20 ψήφοι
Αμαλία Παππά	19 ψήφοι
Αλέξης Κράους	19 ψήφοι
Κάλλια Χατζηγιάνη	14 ψήφοι
Μαρία Πολίτη	13 ψήφοι
Ντίνα Αδαμοπούλου	13 ψήφοι

B. Αναπληρωματικά μέλη εκλέχτηκαν οι:

Αλέκα Μπουτζουβή	12 ψήφοι
Τριανταφύλλη Λαμπρούκου	8 ψήφοι
Γιώργος Κανάκης	6 ψήφοι

Τις θέσεις των μελών της Εξελεγκτικής Επιτροπής κατέλαβαν οι:

Χριστίνα Βάρδα	34 ψήφοι
Βούλα Κόντη	19 ψήφοι
Γιώργος Μητροφάνης	15 ψήφοι

Νέστωρ Μπαμίδης

**Η ετήσια συνδρομή σας είναι το
μοναδικό σταθερό έσοδο της
Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας
για την κάλυψη των τρεχουσών
και εκτάκτων δαπανών.**

Μην την αμελείτε!

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση της Ε.Α.Ε., 13 Μαρτίου 1999)

Ο τ. Πρόεδρος της Ε.Α.Ε. Ζήσιμος Συνοδινός ανακοίνωσε στη Γενική Συνέλευση των μελών τον απολογισμό της Εταιρείας, ο οποίος είναι ο εξής:

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Όπως είχαμε επισημάνει και στην περσινή Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό Συμβούλιο είχε θέσει ως βασικούς άξονες της διετούς θητείας του:

- τη *συνέχεια* στο έργο υποδομής (επιμόρφωση, ενημέρωση των μελών, έκδοση χρήσιμων θεωρητικών εργαλείων, γόνιμη συνεργασία σε διεθνές επίπεδο)
- τη *συμμετοχή* στις ποικίλες δραστηριότητες της Εταιρείας όσο το δυνατόν περισσότερων συναδέλφων (επιτροπές, επικοινωνία και ανάπτυξη επιστημονικού διαλόγου, υπέρβαση του απομονωτισμού) και
- την *ανανέωση* στις μεθόδους και τους τρόπους δράσης της Ε.Α.Ε. (στενότερη επαφή με τα μέλη, αποκεντρωτικές διαδικασίες, αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των επιστημονικών-επαγγελματικών προβλημάτων, προβολή και θεσμική παρέμβαση της Εταιρείας).

Από τους παραπάνω γενικούς στόχους εκτιμούμε ότι αρκετοί επιτεύχθηκαν, ενώ σε κάποια ζητήματα, όπως η μεγαλύτερη συμμετοχή των μελών, η συχνότερη επικοινωνία και η λειτουργία των επιτροπών, συναντήσαμε δυσκολίες. Πιστεύουμε πάντως ότι χαράχτηκε μια ειλικρινής πορεία προς τη σωστή κατεύθυνση, σε μία περίοδο μάλιστα ιδιαίτερα δύσκολη για τον κλάδο.

Σήμερα, στο κατώφλι του 2000, μέσα σ' ένα περιβάλλον που αλλάζει δραματικά, τα ελληνικά κρατικά Αρχεία, με συρρικνωμένες δραστηριότητες και προβλήματα στη στελέχωσή τους, σχεδόν εγκαταλελειμμένα από τη διοικητική και πολιτική ηγεσία τους, χωρίς Εφορεία για 15 τουλάχιστον μήνες, εμφανίζονται αδύναμα να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της νέας εποχής της πληροφορίας. Παρατηρούμε να ανατρέπεται καθημερινά όλη εκείνη η σημαντική προσπάθεια αναδιοργάνωσής τους στην αρχή της δεκαετίας. Οι φωτεινές εξαιρέσεις ορισμένων περιφερειακών κρατικών Αρχείων και οι σημαντικές πρωτοβουλίες μερικών ιδιωτικών δείχνουν μια αδιαμφισβήτητη δυναμική, αλλά δεν ανατρέπουν τη γενικότερη αρνητική εικόνα των αρχείων στη χώρα μας, τη στιγμή που στα άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως και στον υπόλοιπο ανεπτυγμένο κόσμο, συντελείται αληθινή κοσμογονία. Από την άλλη μεριά οι σπουδές και τα προγράμματα αρχειονομίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μας δεν ανταποκρίνονται στοιχειωδώς στις σύγχρονες επαγγελματικές ανάγκες, -παρά τη θέσπιση, τα τελευταία χρόνια, της τρίμηνης πρακτικής άσκησης σε Αρχεία-, ενώ ο θεσμικός ρόλος της Ε.Α.Ε. παραμένει ακόμη περιθωριακός. Ήταν πολύ φυσικό λοιπόν η γενικότερη αυτή κατάσταση να επηρεάσει και τη δράση της Εταιρείας.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε κάθε τομέα δραστηριότητας της Ε.Α.Ε. αναλυτικά, ώστε να μπορέσουν όλα τα μέλη να σχηματίσουν πλήρη εικόνα και να συμμετέχουν στη συζήτηση.

Επιμορφωτικά σεμινάρια, ημερίδες

Τον Ιανουάριο του 1998 έγινε το Σεμινάριο αρχειονομίας που οργάνωσε με επιτυχία η Ε.Α.Ε. στο Εντευκτήριο Εκδηλώσεων της Σχολής Μωραΐτη. Το παρακολούθησαν 30 αρχειονόμοι εργαζόμενοι σε κρατικά, τραπεζικά και ιδιωτικά Αρχεία καθώς και σπουδαστές αρχειονομίας στο Ιόνιο Παν/μιο και τα Τ.Ε.Ι. Αθήνας.

Με πρωτοβουλία της Εταιρείας πραγματοποιήθηκαν οι δύο σημαντικές Ημερίδες του 1998 που είχαν ευρύτερη απήχηση: μία στις 24 Ιανουαρίου στο Εντευκτήριο της Σχολής Μωραΐτη, με θέμα “Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο” και η δεύτερη στις 14 Μαρτίου, στο αμφιθέατρο της Γ.Σ.Ε.Ε., με το επίκαιρο τότε θέμα “Αρχεία πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων: διαχείριση και πρόσβαση”.

Φέτος συμμετείχαμε, μαζί με τα Α.Σ.Κ.Ι., στη διοργάνωση της εκδήλωσης της 5ης Μαρτίου, στο Αμφιθέατρο Λ. Ζέρβα του Ε.Ι.Ε., με θέμα “Ανοικτά αρχεία: προβλήματα πρόσβασης, απόρρητα αρχεία και ελευθερία της πληροφόρησης. Εμπειρίες και πρακτικές”, όπου έλαβαν μέρος ο προσκεκλημένος Jaap Kloosterman, διευθυντής του Διεθνούς Ινστιτούτου Κοινωνικής Ιστορίας του Άμστερνταμ, ο Φίλιππος Ηλιού από τα Α.Σ.Κ.Ι., ο Νίκος Καραπιδάκης από τη μεριά της Ε.Α.Ε., και ως συντονιστής της συζήτησης ο αντιπρόεδρος του Παντείου Παν/μίου Γιώργος Κουκουλές.

Μια πολύ ενδιαφέρουσα ημερίδα με θέμα “Τα δημοτικά-κοινοτικά αρχεία και ο νόμος για τη συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης (σχέδιο Καποδίστριας)”, που προγραμματίζαμε για σήμερα το πρωί, δυστυχώς δεν καταφέραμε να τη φέρουμε σε πέρας, κυρίως λόγω της πρόσφατης πολιτικής συγκυρίας.

Τέλος, η Ε.Α.Ε. ανταποκρίθηκε με μεγάλη προθυμία σε διακρατικό εκπαιδευτικό σεμινάριο για τη διαχείριση των σύγχρονων αρχείων (Records Management), μια διεθνή πρωτοβουλία των Ιταλών συναδέλφων μας που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Διεθνής παρουσία και συνεργασία

Στην 5η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για τα αρχεία στη Βαρκελώνη, τον Μάιο του 1997, με θέμα “Επιστροφή στις βασικές αρχές”, η Ε.Α.Ε. εκπροσωπήθηκε από τον πρόεδρό της Ζ. Συνοδινό. Το εκπαιδευτικό ταξίδι Ελλήνων αρχειονόμων στην Ισπανία-Καταλωνία με αφορμή την Ευρωπαϊκή Διάσκεψη, που προετοίμαζε η Εταιρεία, δεν πραγματοποιήθηκε λόγω της μικρής συμμετοχής των μελών. Τις εργασίες της σημαντικής αυτής διεθνούς διάσκεψης παρακολούθησαν 8 αρχειονόμοι της χώρας μας.

Στην 32η Διεθνή Στρογγυλή Τράπεζα των αρχείων (CITRA), τον Σεπτέμβριο του 1997 στο Εδιμβούργο, με θέμα “Οι νομικές όψεις της πρόσβασης στα αρχεία”, συμμετείχε ο αντιπρόεδρος της Εταιρείας Αλέξης Κράους, λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων του προέδρου στο ΣΤ’ Διεθνές Πανιόνιο Συνέδριο. Επίσης ο κ. Κράους συμμετείχε στη συνάντηση της Επιτροπής Κοινωνικών και Οικονομικών Αρχείων του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων και στο 25ο Συνέδριο της Διεθνούς Ενώσεως Ιδρυμάτων Εργατικής Ιστορίας (I.A.L.H.I.), το φθινόπωρο του ’98 στο Μιλάνο.

Στην 33η Διεθνή Στρογγυλή Τράπεζα των αρχείων (CITRA), τον περασμένο Σεπτέμβριο στη Στοκχόλμη, με θέμα “Η πρόσβαση στην πληροφορία: οι τεχνολογικές προκλήσεις”, την Εταιρεία εκπροσώπησε ο πρόεδρος.

Εξαιτίας των περιορισμένων οικονομικών της, η Ε.Α.Ε. δεν κατάφερε να συμμετάσχει στην Ευρωπαϊκή Συνάντηση Κορυφής για τα αρχεία, η οποία έγινε στη Βέρνη τον Μάιο του 1998 για να εξεταστεί το “Σχέδιο για μια πρότυπη ευρωπαϊκή πολιτική πρόσβασης στα αρχεία”, που εκπόνησε το Συμβούλιο της Ευρώπης από κοινού με το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων. Παρακολουθεί όμως με ενδιαφέρον το θέμα και ετοιμάζει τη μετάφραση του βαρυσήμαντου αυτού κειμένου, μόλις ολοκληρωθεί η ψήφισή του.

Τα πρακτικά και το συνοδευτικό υλικό όλων των παραπάνω διεθνών συναντήσεων βρίσκονται κατατεθειμένα στη βιβλιοθήκη της Ε.Α.Ε. προς χρήση οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου μέλους.

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε ότι οι εκπρόσωποι της Ε.Α.Ε., στις μεγάλες διεθνείς συναντήσεις της Βαρκελώνης, του Εδιμβούργου και της Στοκχόλμης, επανέφεραν την πρόταση-πρωτοβουλία της Εταιρείας για τη σύσταση Επιτροπής Ολυμπιακών και Αθλητικών Αρχείων στα πλαίσια του Δ.Σ.Α., για την οποία έχει εκδηλωθεί αρκετό διεθνές ενδιαφέρον.

Όπως έχουμε γράψει στα *Αρχειακά Νέα*, συμμετέχουμε σε πρωτοβουλία της Εταιρείας των Ιταλών αρχειονόμων (Associazione Nazionale Archivistica Italiana, A.N.A.I.) σε ένα διακρατικό εκπαιδευτικό σεμινάριο αρχειακών εταιρειών για τη διαχείριση των σύγχρονων αρχείων (Records Management). Σε μία πρώτη συνάντηση για το σχεδιασμό του προγράμματος στη Ρώμη, τον Ιούλιο του 1998, όπου η Ε.Α.Ε. εκπροσωπήθηκε από τον αντιπρόεδρό της Ν. Μπαμίδη, συμμετείχαν εκτός από τους Ιταλούς, οι Κροάτες, οι Σλοβένοι και οι Πολωνοί αρχειονόμοι. Η όλη διαχείριση του προγράμματος συναντάει κάποιες δυσκολίες. Μια συνάντηση στο τέλος του προηγούμενου χρόνου στην Κροατία ματαιώθηκε. Η Ε.Α.Ε. παρακολουθεί το θέμα με διακηρυγμένο ενδιαφέρον.

Η εκδήλωση της 5ης Μαρτίου 1999 και οι επαφές του Προέδρου, του κ. Κράους και άλλων στελεχών της Εταιρείας με τον Jaap Kloosterman, μας έδωσαν την ευκαιρία να διευρύνουμε τη σχέση μας με το Διεθνές Ινστιτούτο Κοινωνικής Ιστορίας του Άμστερνταμ, κυρίως στην προοπτική της επιμόρφωσης των μελών μας.

Αποκέντρωση

Παρά τη “μεταφορά” του εκδοτικού τομέα της Ε.Α.Ε. στη Θεσσαλονίκη με επικεφαλής τον Νέστορα Μπαμίδη, υπεύθυνο της Επιτροπής Περιφερειακής Οργάνωσης, η ουσιαστική αποκέντρωση και η αποτελεσματική επικοινωνία-επαφή με τα μέλη μας -ιδιαίτερα τα νέα- στην περιφέρεια, δεν επιτεύχθηκε στο επιθυμητό επίπεδο. Μέτρια ανταπόκριση είχε επίσης το ερωτηματολόγιο που απεστάλη, με σκοπό τη συστηματική καταγραφή των προβλημάτων των περιφερειακών αρχειακών φορέων. Ως απερχόμενο Δ.Σ. εκτιμούμε ότι πρέπει να αποτελέσει στο μέλλον θέμα άμεσης προτεραιότητας για την Εταιρεία η

ανανέωση της ζωντανής επικοινωνίας με την περιφέρεια με προγραμματισμένες επισκέψεις σε διάφορα Αρχεία.

Εκδοτικός τομέας

Επαναλαμβάνουμε ότι το κύριο βάρος δόθηκε στην ενημέρωση και την επιμόρφωση των μελών. Εκδόθηκαν δύο μεγάλα, αρκετά πλούσια σε ύλη, τεύχη των *Αρχαικών Νέων* στη Θεσσαλονίκη και προετοιμάζεται ήδη το επόμενο.

Επισημαίνουμε ιδιαίτερα τις υπόλοιπες σημαντικές εκδοτικές δραστηριότητες της Εταιρείας: τα πρακτικά των δύο περσινών ημερίδων *“Η πρόσβαση στα αρχεία...”*, *“Αρχεία ελληνικών πολιτικών κομμάτων και προσωπικοτήτων...”*, τις οποίες σας καλούμε να αποκτήσετε, και τον *“Κώδικα Δεοντολογίας των Αρχειονόμων”* του ICA, σε μετάφραση Ν. Παντελάκη-Ζ. Συνοδινού, ο οποίος ήταν συρραμμένος στο τεύχος αρ.17 των *Αρχαικών Νέων*. Σε όλες τις παραπάνω εκδόσεις καθοριστικός υπήρξε ο ρόλος του Νέστορα Μπαμίδη και των συναδέλφων της συμπρωτεύουσας, ενώ η πρόσφατη, άψογη έκδοσή μας, για τα αρχεία των πολιτικών κομμάτων, οφείλεται στην ικανότητα και την πείρα της κ. Μαρίας Πολίτη.

Το οξύ πρόβλημα της διακίνησης και πώλησης των εκδόσεων της Εταιρείας παραμένει. Χρειάζεται να γίνει συστηματικότερη προβολή και προσπάθεια ενημέρωσης μερικών μεγάλων βιβλιοπωλείων για να πωλούνται τα βιβλία μας σε περισσότερα σημεία στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Πληροφορούμε ακόμη τη Συνέλευση ότι έχει ολοκληρωθεί η προετοιμασία για την έκδοση των *Πρακτικών του Συνεδρίου της Πρέβεζας*. Την αντίστοιχη Επιτροπή στελέχωσαν οι Α. Κράους, Α. Παππά, Μ. Πολίτη και Χ. Σάρρα. Οικονομικοί και μόνον λόγοι δεν μας επέτρεψαν την εκτύπωσή τους.

Αντίθετα, παρά τις πρώτες γόνιμες συνεδριάσεις της επιτροπής, τα οργανωτικά προβλήματα και η έλλειψη συντονισμού καθυστερούν την έκδοση του θεωρητικού περιοδικού *Αρχειονόμος*. Επαφίεται στο νέο Δ.Σ., που θα εκλεγεί σήμερα, να προωθήσει το δύσκολο αυτό έργο σε συνεργασία με τα μέλη της υφιστάμενης συντακτικής επιτροπής (Γ. Κανάκης, Ν. Καραπιδάκης, Γ. Μητροφάνης, Α. Μπάγιας, Ν. Μπαμίδης, Ν. Παντελάκης, Ζ. Συνοδινός).

Πληροφορούμε επίσης τη Γενική Συνέλευση ότι το ΔΙ.Π.Α.Π. αποτελεί εκπαιδευτικό βοήθημα στο Τμήμα Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Παν/μίου και στα Τ.Ε.Ι. Αθήνας και Θεσσαλονίκης, ενώ έχουν αποσταλεί εκδόσεις μας -συνοδευόμενες από σημείωμα με βιβλιογραφικές πληροφορίες στα αγγλικά- στον Τομέα αρχαικών εταιρειών και την Επιτροπή Βιβλιογραφίας και Εκδόσεων του ICA, για να αξιοποιηθούν στη διεθνή ενημέρωση.

Εγχειρίδιο Αρχειονομίας

Η Επιτροπή Εγχειριδίου (Χριστίνα Βάρδα, Νίκος Καραπιδάκης, Νίκος Παντελάκης, Ζήσιμος Συνοδινός) ολοκλήρωσε τον κοπιώδη έλεγχο και την επεξεργασία της μετάφρασης του αυστραλιανού Εγχειριδίου Αρχειονομίας *Keeping Archives*. Το Δ.Σ. εκφράζει για μία ακόμη

φορά τις θερμές ευχαριστίες της Ε.Α.Ε. στα μέλη της Επιτροπής για το έργο τους, που αποτελεί ξεχωριστό παράδειγμα υπεύθυνης και αρμονικής επιστημονικής συνεργασίας.

Τον Σεπτέμβριο του 1998 -με την ευγενική μεσολάβηση της κ. Χριστίνας Βάρδα- ο πρόεδρος της Ε.Α.Ε. συνυπέγραψε με τον εκδότη Γιώργο Δαρδανό συμφωνητικό για την έκδοση του Εγχειριδίου, με βάση το οποίο τα έξοδα έκδοσης και το υπόλοιπο ποσό των πνευματικών δικαιωμάτων επωμίζεται ο εκδότης, ενώ η Εταιρεία εξασφαλίζει αμοιβή 500.000 δρχ. και πενήντα αντίτυπα δωρεάν. Προβλήματα στην τελική διατύπωση και την επιμέλεια του κειμένου, μας ανάγκασαν σε επανέλεγχο, που έχουν αναλάβει οι Χριστίνα Βάρδα και Ζήσιμος Συνοδινός και σε ένα δεύτερο επίπεδο ο Νέστορας Μπαμίδης και η Αμαλία Παππά. Εκτιμούμε ότι σε ένα το πολύ εξάμηνο το βασικό και έγκυρο αυτό επαγγελματικό εργαλείο θα έχει εκδοθεί.

Οικονομικά

Σε πολλές συνεδριάσεις του το Συμβούλιο προβληματίστηκε με το οξύ οικονομικό πρόβλημα της Εταιρείας, που μας αποτρέπει από ευρύτερους, πιο φιλόδοξους προγραμματισμούς. Οι λίγες σχετικά συνδρομές των μελών που εισπράττονται δεν καλύπτουν ούτε τα στοιχειώδη λειτουργικά έξοδα, ενώ μετά τη φορολόγηση των χορηγιών, δεν καταφέραμε να τύχουμε επαρκούς οικονομικής ενίσχυσης από διάφορους χρηματοδότες. Εκτός από μια μικρή εκκρεμούσα χορήγηση για την έκδοση του Εγχειριδίου, τα ποσά που εξασφαλίσαμε προήλθαν αποκλειστικά από την Εθνική Τράπεζα και το Υπουργείο Πολιτισμού, το οποίο μας έδωσε επιχορήγηση για την Ημερίδα για τα αρχεία των κομμάτων.

Γι' αυτό το λόγο, η οικονομική πολιτική μας γενικά ήταν αρκετά συντηρητική, ώστε να υπάρχει ένα ποσό για κάθε έκτακτη περίπτωση. Τα χρήματα από την έκδοση του εγχειριδίου, οι νέες τιμές των εκδόσεων και η λύση των διαφημίσεων στα έντυπά μας θα δώσει τη δυνατότητα το επόμενο Δ.Σ. να ξεκινήσει από μια αξιοπρεπή οικονομική βάση. Ακόμη το Δ.Σ. έχει επανέλθει με νεότερο αίτημά του στην Εθνική Τράπεζα και στο Υπουργείο Πολιτισμού με αρκετές πιστεύουμε πιθανότητες θετικής ανταπόκρισης. Απευθυνόμαστε στα μέλη, τα καλούμε ξανά να συμβάλουν, έστω εκπληρώνοντας τη στοιχειώδη καταστατική υποχρέωσή τους. Η Ε.Α.Ε. περιμένει προτάσεις, ιδέες, πιθανούς χορηγούς στο έργο της.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι ολόκληρη σχεδόν η οικονομική επιβάρυνση στη διεθνή εκπροσώπηση της Ε.Α.Ε. στη Βαρκελώνη, το Εδιμβούργο, το Μιλάνο και τη Στοκχόλμη εξασφαλίστηκε έμμεσα από χρηματοδοτικούς φορείς, όπως την Εθνική Τράπεζα, την Ο.Τ.Ο.Ε. και το Τ.Υ.Π.Ε.Τ., και από προσωπική οικονομική συμμετοχή των ίδιων των στελεχών της Εταιρείας.

Υπενθυμίζουμε ότι η περσινή Γ.Σ. αποφάσισε την αύξηση της ετήσιας συνδρομής των μελών από 5.000 σε 8.000 δρχ. και την εγγραφή από 2.000 σε 3.000 δρχ., αρχής γενομένης από το 1999.

Τέλος, από τον Μάρτιο του 1988, μετά την παραίτηση

του κ. Αλέξανδρου Ζάννα, ταμίας της Ε.Α.Ε. έχει αναλάβει η κ. Χριστίνα Σάρρα, η οποία θα παρουσιάσει έπειτα τον οικονομικό απολογισμό. Το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. ευχαριστεί και τους δύο για τη θετική τους ανταπόκριση στο σημαντικό αυτό ρόλο και μάλιστα την τελευταία, η οποία δεν είχε ανάλογη στο παρελθόν εμπειρία.

Άλλες δραστηριότητες, επαφές με φορείς κλπ

Το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. εξέδωσε τον Ιούνιο του 1997 ψήφισμα συμπαράστασης στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, ενώ τον περασμένο Δεκέμβριο απέστειλε επιστολή στον υπουργό Παιδείας για την άμεση λύση του προβλήματος της Εφορείας στα Γ.Α.Κ. Επίσης, μετά από πρόταση του Ειδικού Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ, θα συμμετέχουμε επίσημα στο εξής με εκπρόσωπό μας (την κ. Αμαλία Παππά) στον προγραμματισμό των σεμιναρίων των Γ.Α.Κ. για την επιμόρφωση των υπαλλήλων και στελεχών των κρατικών Αρχείων.

Τον Μάρτιο του 1998, στα εγκαίνια των νέων κτηριακών εγκαταστάσεων των κρατικών αρχείων της Κέρκυρας και στο διεθνές Συνέδριο που επακολούθησε με θέμα "Η ρωσική παρουσία στα Επτάνησα κατά τον 18ο και 19ο αιώνα", η Ε.Α.Ε. προσκλήθηκε και εκπροσωπήθηκε επίσημα από τον πρόεδρο.

Τον Οκτώβριο του 1998, σε συνάντηση του υπεύθυνου της Επιτροπής Αθλητικών και Ολυμπιακών αρχείων κ. Αλ. Κράους και του προέδρου της Ε.Α.Ε. με τους πανεπιστημιακούς Ν. Θεοτοκά, Β. Καρδάση και Ν. Κοταρίδη, συμφωνήθηκε κατ' αρχήν η συνεργασία του νεοϊδρυθέντος, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Κέντρου έρευνας της ιστορίας του πολιτισμού και του αθλητισμού με την Εταιρεία σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα καταγραφής των αρχείων των αθλητικών σωματείων της χώρας. Η διευρυμένη πρόταση της Ε.Α.Ε. αποβλέπει σε ανακοίνωση του προγράμματος στο 23ο Διεθνές Συνέδριο Αρχείων στη Σεβίλη το 2000 και ένταξή του στις δραστηριότητες της πολιτιστικής Ολυμπιάδας του 2004. Εκκρεμεί μάλιστα από μεριάς μας η ενημέρωση του ΥΠΠΟ για το τελικό σχέδιο του ερευνητικού προγράμματος.

Δεν υλοποιήθηκε ακόμη το σεμινάριο στο Παν/μιο Πειραιά με θέμα τα αρχεία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων που είναι πρόταση του κ. Θανάση Καλαφάτη, καθηγητή του Παν/μίου Πειραιά και μέλους της Ε.Α.Ε., ούτε προχώρησε η συνεργασία με ερευνητές του Κ.Ν.Ε./Ε.Ι.Ε. για την καταγραφή των αρχείων των φανερών οικογενειών.

Νέα μέλη

Οι νέοι εργαζόμενοι σε διάφορα Αρχεία και κυρίως οι φοιτητές και σπουδαστές αρχειονομίας-βιβλιοθηκονομίας έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Εταιρεία, τις εκδόσεις της, τις δραστηριότητές της, αρκετοί μάλιστα θέλησαν να γίνουν μέλη μας. Όπως όμως είχαμε επισημάνει και στην προηγούμενη Γενική Συνέλευση, το Καταστατικό της Ε.Α.Ε. περιορίζει την ιδιότητα του μέλους μόνο στους εργαζόμενους στα αρχεία, στους ιστορικούς και τους ερευνητές. Χρειάζεται λοιπόν να προβληματιστούμε σοβαρά για εκείνες τις αναγκαίες καταστατικές

αλλαγές που θα δώσουν ώθηση στο έργο της Εταιρείας.

Όλο το διάστημα από τον περσινό Μάρτιο, το Δ.Σ. της Ε.Α.Ε. συνεδρίασε συνολικά 10 φορές και ενέκρινε την εγγραφή στην Εταιρεία των κ.κ. Χαράλαμπου Ιωαννάτου, Στέλιου Ζαχαρίου, Αικατερίνης Φλεριανού, Ευριδίκης Πάνου, Παναγιώτας Αγγελοπούλου-Βάσση, Κώστα Κατσάπη, Στέλλας Ξαφά, Νίκου Καρόλα, Τριανταφύλλης Λαμπρούκου, Ευάγγελου Στάθη, Βαγγέλη Καραμανωλάκη, Αναστασίας Καπόλα, Πωλίνας Ιορδανίδου, Φωτεινής Καραγιάννη και των Α.Σ.Κ.Ι., που η σημερινή Γενική μας Συνέλευση καλείται να επικυρώσει μετά τον απολογισμό.

Τροποποίηση του Καταστατικού

Το Διοικητικό Συμβούλιο μαζί με την Επιτροπή νομοθεσίας και καταστατικού, έχουν επεξεργασθεί ορισμένες προτάσεις για την τροποποίηση συγκεκριμένων άρθρων του Καταστατικού της Ε.Α.Ε.. Η σημερινή Γενική μας Συνέλευση μπορεί να κάνει μια πρώτη συζήτηση επ' αυτών των προτάσεων, ώστε το νέο Διοικητικό Συμβούλιο, που θα εκλεγεί σήμερα, να προχωρήσει στη διαδικασία της τροποποίησης του Καταστατικού.

Προτάσεις

Άρθρο 1. Να αποδοθεί η επωνυμία της Εταιρείας, εκτός από τη γαλλική, και στην αγγλική γλώσσα, η οποία κυριαρχεί πλέον στις διεθνείς αρχειακές εκδηλώσεις: "Society of the Hellenic Archives", (συντομογραφία S.H.A.)¹.

Άρθρο 2. Η παράγραφος 5, να διατυπωθεί ως εξής: "5. Η σύσφιξη των σχέσεων των Ελλήνων αρχειονόμων μεταξύ τους, με συγγενείς επιστημονικούς κλάδους, ιστορικούς, βιβλιοθηκονόμους, εκπαιδευτικούς, δημόσιους λειτουργούς, καθώς και με συναδέλφους και αντίστοιχες εταιρείες του εξωτερικού".

Άρθρο 4. Το πρώτο τμήμα διατυπώνεται ως εξής: "Τα μέλη της Εταιρείας διακρίνονται σε Τακτικά, Δόκιμα και Επίτιμα.

Τακτικά μέλη μπορούν να γίνουν όσοι εργάζονται σε Αρχεία και ασχολούνται με εργασίες διαχείρισης, καταγραφής, ταξινόμησης, ευρετηρίασης, καταλογογράφησης, συντήρησης, αναπαραγωγής, ψηφιοποίησης αρχείων, όπως αυτά ορίζονται από τους νόμους του κράτους.

Τακτικά επίσης μέλη μπορούν να γίνουν διδάκτορες και καθηγητές της αρχειονομίας, ερευνητές ή ιστορικοί.

Δόκιμα μέλη μπορούν να γίνουν οι φοιτητές και σπουδαστές αρχειονομίας.

Η απόφαση για εγγραφή τακτικού ή δόκιμου μέλους λαμβάνεται από το Διοικητικό Συμβούλιο, μετά από γραπτή αίτηση του ενδιαφερομένου, με μυστική ψηφοφορία και πλειοψηφία των μελών του. Επικύρωση της εκλογής γίνεται από τη Γενική Συνέλευση με απλή πλειοψηφία.

Μετά την οριστική εγγραφή το τακτικό μέλος, εφόσον είναι ταμειακώς εντάξει, έχει το δικαίωμα ψήφου, εκλέγειν και εκλέγεσθαι, ενώ το δόκιμο μόνον το δικαίωμα ψήφου και εκλέγειν..."

Άρθρο 6. Το δεύτερο μέρος του άρθρου για τη διαγρα-

¹ Από μέλη της Γενικής Συνέλευσης προτάθηκε ως πιο ακριβής ξενόγλωσσος τίτλος Association des Archivistes Helléniques στα γαλλικά και Society of the Hellenic Archivists στα αγγλικά.

φή μελών να διατυπωθεί ως εξής: “Η ποινή επιβάλλεται από το Διοικητικό Συμβούλιο με αυξημένη πλειοψηφία των 3/4, μετά από έγγραφη εισήγηση 5 μελών της Εταιρείας και επικυρώνεται από τη Γενική Συνέλευση. Σε κάθε περίπτωση το υπό διαγραφή μέλος έχει το δικαίωμα απολογίας ενώπιον του Διοικητικού Συμβουλίου και της Γενικής Συνέλευσης”.

Άρθρο 7. Το δεύτερο τμήμα διαφοροποιείται ως προς τον νέο χαρακτηρισμό των μελών: “Το ύψος του δικαιώματος εγγραφής και της ετήσιας συνδρομής των τακτικών και δόκιμων μελών καθορίζεται από τη Γενική Συνέλευση. Το ποσό εγγραφής και ετήσιας συνδρομής των δόκιμων μελών καθορίζεται στο ήμισυ των ποσών που υποχρεώνονται να καταβάλουν τα τακτικά μέλη...”.

Άρθρο 10. Η παράγραφος 3 διαμορφώνεται: “3. Δικαίωμα να εκλέγουν και να εκλέγονται έχουν όλα τα ταμειακώς εντάξει τακτικά μέλη της Εταιρείας, ενώ τα δόκιμα μέλη έχουν μόνον το δικαίωμα να εκλέγουν”.

Η παράγραφος 8 του ίδιου άρθρου αλλάζει στην αρχή της: “8. Το Διοικητικό Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικά τουλάχιστον έξι φορές το χρόνο...”.

Άρθρο 12. Διατυπώνεται ολόκληρο ως εξής: “Η Εταιρεία έχει δική της σφραγίδα που φέρει τις λέξεις “ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” και γαλλικά “SOCIETE HELLENIQUE D’ARCHIVES” ή αγγλικά “SOCIETY OF THE HELLENIC ARCHIVES”, συντομογραφία και στις δύο ξένες γλώσσες S.H.A., το έτος ίδρύσεως και παράσταση με τα τρία αρχικά ελληνικά γράμματα Ε.Α.Ε.”.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
(από 1.1.1998 - 13.3.1999)

Η Ταμίας της Ε.Α.Ε. κα Χριστίνα Σάρρα ανακοίνωσε στη Γενική Συνέλευση των μελών της Ε.Α.Ε. τον οικονομικό απολογισμό για τη χρήση του έτους 1998 και το χρονικό διάστημα από 1.1.1999 - 13.3.1999.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΤΟΥΣ
(1.1.1998 - 31.12.1998)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

I. Ταμειακό υπόλοιπο 31.12.1997	δρχ.	1.509.471
II. Συνδρομές μελών.....	δρχ.	309.000
III. Έσοδα από επιχορηγήσεις		
Α/ ΥΠΠΟ	δρχ.	495.000
Β/ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	δρχ.	300.000
IV. Έσοδα από πωλήσεις δημοσιευμάτων	δρχ.	165.000
V. Τόκοι (α' και β' εξάμηνο 1998) λογαριασμός Ταμειτηρίου....	δρχ.	51.926
VI. Έσοδα από διαφημίσεις	δρχ.	283.200
ΣΥΝΟΛΟ	ΔΡΧ.	3.114.697

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

I. Μεταφορικά έξοδα συμβούλων		
1/ εσωτερικού.....	δρχ.	138.170
2/ εξωτερικού	δρχ.	108.600
II. Λειτουργικά - Διάφορες δαπάνες.....	δρχ.	689.869
III. Έξοδα Γενικής Συνέλευσης.....	δρχ.	40.000
IV. Έξοδα Αρχαιικών Νέων (αρ. 17) και πρακτικών ημερίδας ...	δρχ.	833.000
V. Διαμονή συμβούλου στην Ιταλία (συνάντηση αρχειονόμων) ..	δρχ.	34.000
ΣΥΝΟΛΟ	ΔΡΧ.	1.841.239

ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ ΔΡΧ. 1.273.458

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
(από 1.1.1999 - 13.3.1999)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

I. Ταμειακό υπόλοιπο 31.12.1998	δρχ.	1.273.458
II. Συνδρομές μελών.....	δρχ.	491.000
III. Έσοδα από διαφημίσεις	δρχ.	177.000
IV. Έσοδα από πωλήσεις δημοσιευμάτων (με Φ.Π.Α.)	δρχ.	103.000
ΣΥΝΟΛΟ	ΔΡΧ.	2.044.458

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

I. Διάφορες λειτουργικές δαπάνες.....	δρχ.	179.978
II. Διάφορα έξοδα	δρχ.	15.000
III. Δαπάνες ημερίδας (5.3.1999) και Γ.Σ. (13.3.1999)	δρχ.	177.000
IV. Έξοδα έκδοσης πρακτικών ημερίδας Αρχεία πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων	δρχ.	370.240
ΣΥΝΟΛΟ	ΔΡΧ.	742.218

ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ ΣΤΗ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ ΔΡΧ. 1.302.240

(Εκ των οποίων δρχ. 582.351 κατατεθειμένες στο λογαριασμό Ταμειτηρίου Ε-ΤΕ αριθμ. 659/602658-36 και οι υπόλοιπες δρχ. 719.889 δρχ. σε μετρητά)

Αθήνα, 13 Μαρτίου 1999

**ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
(Ιούλιος 1998-Μάρτιος 1999)**

Μέχρι τη λήξη της θητείας του το απερχόμενο Διοικητικό Συμβούλιο πραγματοποίησε πέντε συνεδριάσεις. Ακολουθεί, για την ενημέρωσή σας, η παράθεσή των κυριότερων αποφάσεων που πάρθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων, καθώς και οι βασικότερες δραστηριότητες του Δ.Σ. κατά τη διάρκεια του τελευταίου οκταμήνου.

Εκδηλώσεις

Το Μάρτιο (1999) οργανώθηκε σε συνεργασία με τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας εκδήλωση με θέμα "Ανοιχτά αρχεία: προβλήματα πρόσβασης, απόρρητα αρχεία, ελευθερία πληροφόρησης". Προσκεκλημένος στην εκδήλωση ήταν ο Jaap Kloosterman. Εκ μέρους των Α.Σ.Κ.Ι. συμμετείχε με εισήγησή του ο Φίλιππος Ηλιού, ενώ η Ε.Α.Ε. εκπροσωπήθηκε με εισήγηση του Νίκου Καραπιδιάκη.

Εκδοτικά

Υπογράφηκε συμφωνητικό, με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους, μεταξύ της Ε.Α.Ε. και του εκδότη Γ. Δαρδανού με σκοπό την έκδοση της μετάφρασης του εγχειριδίου Αρχειονομίας. Ελπίζουμε ότι η έκδοση θα ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 1999. Η καθυστέρησή της οφείλεται σε σωρεία δυσκολιών που αντιμετώπισε η Επιτροπή Εγχειριδίου, όσον αφορά τη γλωσσική και ορολογική επεξεργασία της.

Με την επιμέλεια της Μαρίας Πολίτη εκδόθηκαν, σε ένα τόμο εκατό σελίδων, τα πρακτικά της ημερίδας "Αρχεία πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων. Διαχείριση και πρόσβαση" που οργανώθηκε από την Ε.Α.Ε. στις 14 Μαρτίου 1998. Η επίπονη εργασία της απομαγνητοφώνησης των πρακτικών έγινε από το Νέστορα Μπαμίδη.

Χρηματοδότηση

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος χρηματοδότησε και αυτή τη χρονιά τις δραστηριότητες της Ε.Α.Ε. με το ποσό των 300.000 δραχμών. Από τη θέση αυτή την ευχαριστούμε θερμά.

Διεθνής εκπροσώπηση

Ο Πρόεδρος Ζήσιμος Συνοδινός εκπροσώπησε την Ε.Α.Ε. στις εργασίες της 33ης Στρογγυλής Τράπεζας στη Στοκχόλμη, το Σεπτέμβριο του 1998 (βλ. για περισσότερες λεπτομέρειες την παρουσίαση του Ζ. Συνοδινού στα ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ).

Το Δ.Σ. αποφάσισε σε συνεδρίασή του την εκπροσώπηση της Ε.Α.Ε. από τον Β. Καρδάση στο Διεθνές Συνέδριο της Σεβίλλης το 2000 με θέμα "Τα αρχεία του ελεύθερου χρόνου".

Επιμόρφωση

Η Ε.Α.Ε. εξέθεσε τις απόψεις της, ύστερα από έγγραφη πρόσκληση του Ειδικού Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ κ. Ν. Ζαχαρόπουλου, σχετικά με τη δομή και το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών σεμιναρίων, τα οποία το ΥΠΕΠΘ είχε την πρόθεση να οργανώσει, μεταφέροντας την εμπειρία από ανάλογες προσπάθειές της τα τελευταία χρόνια. Για

την οργανωτική επιτροπή των σεμιναρίων προτάθηκε ως εκπρόσωπος της Ε.Α.Ε. η Αμαλία Παππά (υπεύθυνη της Επιτροπής Επιμόρφωσης)

Νέα μέλη

Το Δ.Σ. έκανε δεκτές επτά αιτήσεις νέων μελών επειδή συγκέντρωναν τις απαραίτητες προϋποθέσεις. Επίσης, στους κόλπους της Ε.Α.Ε. εντάχθηκαν, μετά από αίτησή τους και τα Αρχεία της Συγχρονής Κοινωνικής Ιστορίας (Α.Σ.Κ.Ι.).

Τα νέα μέλη της Εταιρείας είναι οι: Νίκος Καρόλας (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος), Φωτεινή Καραγιάννη (Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος), Τριανταφύλλη Λαμπρούκου (Γ.Α.Κ.-Κ.Υ.), Ευάγγελος Στάθης (Γ.Α.Κ.-Αρχεία Ν. Τρικάλων), Βαγγέλης Καραμανωλάκης (Α.Σ.Κ.Ι.), Πωλίνα Ιορδανίδου (Α.Σ.Κ.Ι.) και Αναστασία Καπόλα (Α.Σ.Κ.Ι.).

Αμαλία Παππά

**ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
(Μάρτιος - Δεκέμβριος 1999)**

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο, όπως αναδείχθηκε στη διάρκεια των εκλογών της 13ης Μαρτίου 1999, συναντήθηκε για πρώτη φορά στις 22 Μαρτίου με μοναδικό θέμα τη συγκρότησή του σε σώμα. Μετά από ψηφοφορία η σύνθεση του Δ.Σ. διαμορφώθηκε ως εξής:

Πρόεδρος:	Αμαλία Παππά
Αντιπρόεδρος:	Αλέξης Κράους
Γραμματέας:	Νέστωρ Μπαμίδης
Ταμίας:	Μαρία Πολίτη
Μέλη:	Ανδρέας Μπάγιας
	Κάλια Χατζηγιάννη
	Ντίνα Αδαμοπούλου

Τη συγκρότηση του Δ.Σ. σε σώμα ακολούθησε ο καθορισμός των βασικών αξόνων της δράσης του για τα επόμενα δύο χρόνια. Επισημάνθηκε ότι το έτος 2000 συμπληρώνονται δέκα χρόνια από την ημερομηνία ίδρυσης της Ε.Α.Ε., γεγονός που θα πρέπει να συνδυαστεί με μια σειρά εκδηλώσεων. Αν οι οικονομικές δυνατότητες της Εταιρείας το επιτρέψουν, στόχος είναι η διοργάνωση ενός συνεδρίου αρχειονομίας με τη συμμετοχή ενός ή δύο ξένων εισηγητών.

Προτάθηκε επίσης η έκδοση ενός ενημερωτικού φυλλαδίου σχετικά με τις δραστηριότητες της Ε.Α.Ε. την τελευταία δεκαετία.

Το Δ.Σ. επανέφερε το θέμα της διοργάνωσης ημερίδας με θέμα την εφαρμογή του νόμου «Καποδίστριας» και των αποτελεσμάτων του στην τήρηση των αρχείων των Ο.Τ.Α. Αποφασίστηκε η ημερομηνία διεξαγωγής της να συμπέσει με την επόμενη Γ.Σ. της Ε.Α.Ε.

Έχει ήδη ξεκινήσει η προετοιμασία της έκδοσης εκπαιδευτικού προγράμματος σε CD-ROM, το οποίο θα απευθύνεται σε μαθητές, με σκοπό την εξοικειωσή τους με

τον κόσμο των αρχείων και πώς απλές και καθημερινές γνώσεις που αποκτούν στο χώρο του σχολείου μπορούν να τις ανακαλύψουν και στο χώρο ενός Αρχείου.

Στον εκδοτικό τομέα, ολοκληρώθηκε από τους Νέστορα Μπαμίδη και Αμαλία Παππά η δεύτερη διόρθωση της μετάφρασης του Εγχειριδίου Αρχειονομίας. Η εργασία αυτή διήρκεσε ένα περίπου χρόνο. Έτσι ολοκληρώθηκε η προετοιμασία από την πλευρά της Ε.Α.Ε. και τα σχετικά δοκίμια, μετά από έναν τελικό έλεγχο από την Επιτροπή Εγχειριδίου, έχουν παραδοθεί στον εκδοτικό οίκο.

Στους στόχους του Δ.Σ. είναι η προετοιμασία μιας διεθνούς συνάντησης με αντικείμενο τα αθλητικά και ολυμπιακά αρχεία. Η συνάντηση αυτή θα επιχειρηθεί να συνδυαστεί με την Πολιτιστική Ολυμπιάδα. Ήδη η Ε.Α.Ε. έχει καταθέσει στο Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων την πρόταση για μετατροπή της Επιτροπής Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων της Ε.Α.Ε. σε Επιτροπή του Δ.Σ.Α.

Διεθνής εκπροσώπηση

Η Ε.Α.Ε. εκπροσωπήθηκε στις εργασίες της 34ης CITRA από την Πρόεδρο Αμαλία Παππά ενώ ο Αντιπρόεδρος Αλέξης Κράους συμμετείχε στη συνάντηση του IALHI (βλ. σχετική ενημέρωση στα ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ)

Χρηματοδότηση

Και για το 1999, οι δραστηριότητες της Ε.Α.Ε. έτυχαν μερικής επιχορήγησης από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας με το ποσό των 300.000 δρχ. Το Δ.Σ. τους ευχαριστεί θερμά.

Θα πρέπει, στο σημείο αυτό, να επαναλάβουμε ότι η Εταιρεία έχει απόλυτη ανάγκη από την συστηματική καταβολή της ετήσιας συνδρομής των μελών της. Γι' αυτό παρακαλούμε να μην την αμελείτε.

Άλλες δραστηριότητες

Υλοποιώντας απόφαση του προηγούμενου Δ.Σ., η Ε.Α.Ε. συμμετείχε στην οργανωτική επιτροπή του επιμορφωτικού σεμιναρίου Αρχειονομίας που πραγματοποιήθηκε το Μάιο του 1999. Το σεμινάριο απευθυνόταν στους αρχειονόμους των Γενικών Αρχείων του Κράτους και χρηματοδοτήθηκε από τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ (βλ. σχετικά στις ΕΙΔΗΣΕΙΣ).

Τον Αύγουστο η Ε.Α.Ε. προσκλήθηκε να συμμετάσχει σε μια συνάντηση η οποία οργανώθηκε με πρωτοβουλία του Υπουργείου Εξωτερικών. Στη συνάντηση συμμετείχε εκπρόσωπος των Ελλήνων βιβλιοθηκονόμων, του ελληνικού τμήματος του ICOM, εκπρόσωποι του Υπουργείου Πολιτισμού και του Υπουργείου Εξωτερικών. Εκ μέρους της Ε.Α.Ε. συμμετείχε η Πρόεδρος Αμαλία Παππά.

Αντικείμενο της συνάντησης ήταν η στάση της ελληνικής πλευράς στην περίπτωση που της ζητηθεί να μετέχει σε αποστολή καταγραφής των ζημιών που έχουν προκληθεί στην πολιτιστική κληρονομιά του Κοσσόβου. Το συντονισμό ενός τέτοιου εγχειρήματος θα έχει η προσωρινή διοίκηση του Κοσσόβου σε συνεργασία με τη διεθνή επιτροπή της Μπλε Ασπίδας. Η Ε.Α.Ε. δήλωσε τη διαθεσιμότητά της, αν οι περιστάσεις το απαιτήσουν.

Τέλος, με αφορμή το Διεθνές Συνέδριο που θα διεξα-

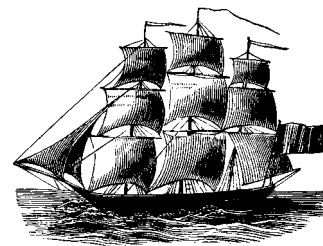
χθεί στη Σεβίλλη τον Σεπτέμβριο του 2000, η Ε.Α.Ε. θα οργανώσει εκπαιδευτικό ταξίδι στην Ισπανία με τελικό προορισμό τη Σεβίλλη. Ελπίζουμε ότι η επιτυχία ενός τέτοιου ταξιδιού θα έχει την επιτυχία εκείνου της Ιταλίας το 1996.

Νέστορ Μπαμίδης

ΟΛΥΜΠΙΑΚΑ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Η Ε.Α.Ε. έχει αποφασίσει να δώσει συνέχεια στις προσπάθειες (πρόγραμμα ερευνών και έκθεση αρχείων) που ξεκίνησαν εδώ και 6 χρόνια στον τομέα αυτό από την επιτροπή Ολυμπιακών και Αθλητικών Αρχείων της Εταιρείας. Θέλουμε να εντάξουμε τις εκδηλώσεις μας στα πλαίσια της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας του 2000-2004. Το Δ.Σ. προβλέπει συγκεκριμένα οργάνωση διεθνούς ημερίδας εντός του 2000. Θα προσπαθήσουμε να χρησιμοποιήσουμε όλο το πλέγμα και το δυναμικό της Εταιρείας σε συνδυασμό με το διεθνές δίκτυο του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων, όπου έχουμε ήδη επιτυχίες και πρωτοβουλίες (Πεκίνο - Έκθεση Αρχείων).

Αλέξης Κράους

ΑΡΧΕΙΑΚΑ

ΑΠΟΡΡΗΤΑ ΑΡΧΕΙΑ-ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ¹

Μια σειρά από νομικά κείμενα, από διοικητικές πρακτικές, από ιδιωτικές πρωτοβουλίες αλλά και η επισημοποίηση πολλών επιστημονικών απαιτήσεων από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 έχουν οπωσδήποτε αλλάξει τα αρχειακά δεδομένα στη χώρα -αυτό σ' ένα βαθμό έχει επηρεασθεί από τις εξελίξεις στα αρχεία και τις αρχειακές πρακτικές στο εξωτερικό- και επιβάλλεται σήμερα να περάσουμε στην επισκόπηση των αλλαγών ελπίζοντας ότι θα διορθώσουμε τις ατέλειες, θα βελτιώσουμε τις ερμηνείες και τα εννοιολογικά εργαλεία, θα επιτύχουμε καλύτερες λύσεις σε πολλά από τα πρακτικά προβλήματα που εμφανίζονται λίγο-πολύ σε κάθε αρχειακή διαδικασία.

Μιλώντας στο πρώτο πρόσωπο του πληθυντικού εννοούμε το σύνολο εκείνων που με τη στενή έννοια ασχολούνται με τα αρχεία, δηλαδή τους αρχειονόμους των κρατικών υπηρεσιών και τους αρχειονόμους που εργάζονται σε ιδιωτικές αρχειακές συλλογές ή σε άλλα ιδρύματα αρχειακής μνήμης αλλά και τους απασχολούμενους έστω και ευκαιριακά στα ενεργά και τα ημιενεργά αρχεία του δημόσιου τομέα και των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Διευρύνοντας την έννοια του κόσμου των αρχείων, θα χρειαστεί να περιλάβουμε σ' αυτήν και τον επιστημονικό κόσμο που χρησιμοποιεί αρχεία -και που κυρίως αντιπροσωπεύουν οι ιστορικοί- τον κόσμο της ενημέρωσης και της πληροφορίας που κυρίως αντιπροσωπεύουν οι δημοσιογράφοι, το ευρύτερο κοινό που παραμένει για την ελληνική πραγματικότητα ένας στόχος που πρέπει να ευαισθητοποιηθεί περισσότερο αλλά και τον κόσμο της πολιτικής και της ανώτερης διοίκησης, αφού απ' αυτούς πηγάζουν οι σημαντικές αποφάσεις και αυτοί είναι ταυτόχρονα παραγωγοί και χρήστες αρχείων².

Αν αναλύσουμε τώρα το γενικότερο πολιτικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετούμαστε, δηλαδή από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 έως σήμερα, θα διαπιστώσουμε ότι σηματοδοτείται από ορισμένα κείμενα αρχειακού χαρακτήρα -τρία βασικά κείμενα- που αντιπροσωπεύουν μια διαφορετική αντίληψη ως προς τα αρχεία από εκείνη που είχε κυριαρχήσει στην χώρα κατά τον περασμένο αιώνα και τις οκτώ πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας. Πιο συγκεκριμένα, η έννοια του ιστορικού αρχείου και του αρχείου διοίκησης παύουν να είναι κατά σαφή τρόπο ξεχωριστές και αυτό χάρη στην αντίληψη που αρχίζει να διαχέεται -και που το 1986 νομοθετήθηκε- ότι η πρόσβαση σε μια διοικητική πληροφορία είναι δικαίωμα πολιτικό³. Η μετατόπιση από την έννοια

της διοικητικής πληροφορίας και του δικαιώματος γνώσης του διοικητικού εγγράφου στην έννοια του δικαιώματος γνώσης ενός αρχείου γενικότερα και στο σύνολό του, δεν ήταν πια δύσκολη, αλλά για διάφορους λόγους στους οποίους θα επανέλθουμε, δεν αξιοποιήθηκε. Το βέβαιο ωστόσο είναι ότι άνοιξε το δρόμο για μια διαφορετική αντίληψη, αφού η κυρίαρχη ως τότε αντίληψη επέτρεπε την πρόσβαση για τον πολίτη μόνο σε ό,τι θεωρούνταν *ιστορικό αρχείο* και μάλιστα αφήνοντας μεγάλα υποκειμενικά περιθώρια στον διευθυντή των Αρχείων του Κράτους να απαγορεύσει αυτή την πρόσβαση⁴. Την αλλαγή την αποδίδουμε στη μεταφορά νεωτερικών ιδεών από το εξωτερικό -ο νόμος στον οποίο αναφερόμαστε (Ν. 1599/86) παρουσιάζει ομοιότητες αντιγραφής με τον αντίστοιχο γαλλικό νόμο 78-753 της 17ης Ιουλίου 1978⁵- του οποίου η πρόσληψη διευκολύνθηκε από το γενικότερο κλίμα μεταρρυθμίσεων, της δημόσιας διοίκησης ιδίως, που κυριαρχούσε στη χώρα τα χρόνια εκείνα και άλλωστε κυριαρχεί ακόμα. Το πνεύμα αυτού του νόμου ωστόσο, επηρεασμένο ακριβώς από αυτό το κλίμα, δεν ερχόταν τόσο να θεραπεύσει τις ανάγκες των αρχείων γενικότερα αλλά ήθελε κυρίως να ικανοποιήσει μόνο ένα δικαίωμα άμεσης γνώσης για ορισμένες κατηγορίες εγγράφων και δεν άφησε περιθώρια για μια εις βάθος αντιμετώπιση του προβλήματος των αρχείων. Πιο συγκεκριμένα, δεν μεριμνούσε για την τύχη -και άρα τον αποχαρκτηρισμό- των εγγράφων τα οποία εξαιρούνταν από το δικαίωμα γνώσης. Επιπλέον, εισήγαγε μια σειρά από έννοιες πολύ σημαντικές, όπως αυτή της "ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής τρίτων", τις οποίες όμως δεν διασαφήνιζε, όπως δεν διασαφήνισε και η διοικητική πρακτική που ακολούθησε τον Νόμο. Έδινε δηλαδή δικαίωμα πρόσβασης για ορισμένα έγγραφα, δεσμεύοντας όμως επ' αόριστον άλλα, αφήνοντας το δικαίωμα στα κρατικά όργανα να ορίσουν τις έννοιες σύμφωνα με τις οποίες τα έγγραφα αυτά θα ορίζονταν ως απόρρητα. Απ' αυτό το σημείο και μετά, ο Ν. 1599/86 εγκαταλείπει το πρότυπό του και την ανάγκη διαφάνειας και δεν δημιουργεί εκείνο το όργανο που θα δημοσίευε ποιες κατηγορίες εγγράφων θεωρούνται απόρρητες, για ποιο χρονικό διάστημα θεωρούνται απόρρητες, ποια μέρη θα λαμβανόταν γι' αυτές όσο παρέμεναν απόρρητες, ποιος θα είχε το δικαίωμα αποχαρκτηρισμού τους και ποιοι όροι θα διευθετούσαν την πρόσβαση μετά τον αποχαρκτηρισμό τους. Σιωπηλά σ' αυτόν τον νόμο, οι ευθύνες αυτές αφήνονται στα αρμόδια υπουργεία ή κυβερνητικά όργανα χωρίς ουσιαστικά να ασκείται ή να προβλέπεται έλεγχος κατά πόσον θα το έπρατταν. Το ερώτημα μπορεί να τεθεί ακόμα και

¹ Εισήγηση στην εκδήλωση που διοργάνωσαν τα ΑΣΚΙ με συμμετοχή της Ε.Α.Ε. στις 5/3/1999 στο αμφιθέατρο Ζ. Ζέοβα του ΕΙΕ με θέμα "Ανοικτά αρχεία: προβλήματα πρόσβασης, απόρρητα αρχεία και ελευθερία της πληροφόρησης".

² Συμπόσιο Αρχειονομίας, *αρχεία και αρχειακοί: ένας ιστός*, Κέροντρα, 11-13 Οκτωβρίου 1991, Ελληνική αρχειακή Εταιρεία, Αθήνα 1992, σσ. 21-35.

³ Ν. 1599, 11 Ιουνίου 1986, ΦΕΚ Α' 75, *Σχέσεις κράτους - πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας και άλλες διατάξεις*. Επίσης, Φ. Ηλιού, Ν. Κα-

ραπιδάκης, Β. Κρεμμυδάς, Λίλιαν Μήτρου, Γ. Μητροφάνης, Ζ. Συνοδινός, *Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο*, Στρογγυλή τράπεζα, Αθήνα, 24 Ιανουαρίου 1998, Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, Θεσσαλονίκη, 1998.

⁴ Ν. 2027/39, 19 Οκτωβρίου 1939, ΦΕΚ Α' 448, *Περί αναδιοργάνωσης της υπηρεσίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους*, άρ. 6

⁵ H. Bastien, *Droit des archives*, Direction des Archives de France, 1996, σελ. 90 κε.

σήμερα, κατά πόσο δηλαδή το έχουν πράξει και κατά πόσο η διαφάνεια στην πληροφόρηση ως προς τα απόρρητα αρχεία εξασφαλίζεται μετά την πάροδο κάποιου χρόνου, που θα έχει όμως και εκ των προτέρων ορισθεί. Εδώ πρέπει να προσθέσουμε μια ακόμα δυσκολία που θα μας κάνει να πάμε λίγο πιο πίσω στο χρόνο, στα 1979, τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, όπου επίσης κυριάρχησε ένα κλίμα διοικητικής μεταρρύθμισης και στο οποίο οφείλονται και τα βασικά προεδρικά διατάγματα περί εκκαθαρίσεων και επιλογής των δημοσίων εγγράφων⁶. Τα σημαντικά αυτά κείμενα, που αν και δίνουν δικαίωμα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ) να επιλέγουν τα διατηρητέα έγγραφα πριν την καταστροφή που μπορεί να αποφασίσει μια υπηρεσία, εξαιρούν -ουσιαστικά σιωπηλά- απ' αυτό το δικαίωμα επιλογής τα αρχεία διηνεκούς διατήρησης αφενός και αφετέρου εισάγουν ακριβώς αυτήν την έννοια που θέτει μεγάλα προβλήματα αρχειακής διατήρησης, την έννοια δηλαδή των "εις το διηνεκές διατηρουμένων εγγράφων", κατηγορία τεκμηρίων που ενώ διατηρείται στο διηνεκές, η υπηρεσία παραγωγής δεν υποχρεούται να τα καταθέσει στα Γενικά Αρχεία αλλά με το επιχείρημα της υπηρεσιακής χρησιμότητας τα διατηρεί κοντά της. Οπότε ανακύπτει το εξής ερώτημα: σε ποιους κανόνες πρόσβασης υπόκεινται αυτά τα έγγραφα που διατηρούν στο διηνεκές οι υπηρεσίες, ιδίως αν αυτά είναι χαρακτηρισμένα απόρρητα; Πότε αποχαρακτηρίζονται και πώς; Πώς ενημερώνεται ο ενδιαφερόμενος; Πώς μπορεί και κάτω από ποιους όρους να προσέλθει σε μια υπηρεσία που διατηρεί αρχεία αποχαρακτηρισμένα, ίσως και προσιτά βάσει του Ν. 1599/86 και να τα μελετήσει; Δυστυχώς το πρόβλημα δεν έχει λυθεί και ούτε ίσως καν τεθεί. Αν προσθέσουμε εδώ και το πρόβλημα της μεθόδου της επιλογής διατήρησης των εγγράφων εκ μέρους των κρατικών Αρχείων, που ουσιαστικά γίνεται μόνο στα έγγραφα που θέλει να αποχωρισθεί η υπηρεσία και όχι απαραίτητα στους φακέλους, ξέρουμε ότι πολλές φορές σώζονται μόνο έγγραφα και όχι ολόκληρες υποθέσεις αφού από ένα φάκελο μπορούν να ξεχωρισθούν έγγραφα προς εκκαθάριση τα οποία πιθανόν θα διαφυλαχθούν από τα ΓΑΚ ενώ άλλα έγγραφα από τον ίδιο φάκελο θα παραμείνουν στο αρχείο της υπηρεσίας παραγωγής για όσο καιρό τα χρειάζεται και θα φθάσουν ίσως στα ΓΑΚ πολύ αργότερα. Το ίδιο πρόβλημα τίθεται και για ακέραιους φακέλους μιας υπηρεσίας οι οποίοι αποχωρίζονται απ' αυτήν κατά τη διενέργεια μιας εκκαθάρισης αλλά άλλοι συναφείς παραμένουν σε χρήση και δεν περιέρχονται στα ΓΑΚ παρά πολύ αργότερα, αν περέλθουν.

Όλες αυτές οι διαδικασίες δεν έχουν κατά τη γνώμη μας αποσαφηνισθεί, όπως δεν έχει αποσαφηνισθεί γενικότερα ο μηχανισμός εκκαθάρισης και επιλογής -όπως θα δούμε και παρακάτω- με αποτέλεσμα να επηρεάζεται η ίδια η φύση της λειτουργίας των αρχείων.

Αλλά ας επανέλθουμε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές του 1990, περίοδο που χαρακτηρίζεται από σημαντικά αρχειακά γεγονότα. Ας αρχίσουμε από το πιο δυσάρεστο και το πιο καταστροφικό, που είναι η γιγαντιαία καταστροφή φακέλων το 1989, με απόφαση της Βουλής των Ελλήνων μάλιστα, του υπουργείου Δημοσίας Τάξεως⁷. Εκτός από την καθαυτό καταστροφή τεκμηρίων που αντιπροσώπευε αυτή η ενέργεια, οι συνέπειές της ήταν και ψυχολογικές αφού, ενώ από την μια μεριά γίνονταν δειλά βήματα για το δικαίωμα γνώσης του διοικητικού εγγράφου, από την άλλη μεριά η ίδια η Δημοκρατία διά του Κοινοβουλίου της ερχόταν να ορίσει με αυθαιρεσία ό,τι αυτή θεωρούσε εθνική μνήμη και με μια "αυτοκρατορική" χειρονομία να διαγράψει την ιστορία χιλιάδων ανθρώπων και των δύο πλευρών και κυρίως να στερήσει εκατομμύρια άλλους από το δικαίωμα γνώσης αυτής της ιστορίας. Αν υπήρχαν αναγνωρισμένα εγκλήματα μνήμης, η πυρπόληση των φακέλων θα είχε εξέχουσα θέση. Κάτω από το κλίμα αυτής της βαρύτατης αυθαιρεσίας διεξήχθησαν δύο αρχειακές επιχειρήσεις με μεγάλη σημασία τα επόμενα ακριβώς χρόνια που ακολουθούν την πυρπόληση των φακέλων. Και οι δύο είχαν ίσως ένα χαρακτήρα ειρωνικό. Η μια επιχείρηση ήταν η ψήφιση του νέου νόμου των αρχείων του κράτους το 1991, δύο δηλαδή χρόνια μετά από την πιο γιγαντιαία καταστροφή αρχείων της νεότερης τουλάχιστον ιστορίας και η άλλη επιχείρηση -που αποτελούσε και μια προεπιμέρα στα ελληνικά πράγματα- ήταν η ίδρυση των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (Α.Σ.Κ.Ι.) μέσα από τους κόλπους και με πυρήνα την αρχειακή περιουσία του πολιτικού κόμματος του Συνασπισμού⁸. Η ειρωνεία ήταν ότι ιδρύονταν κοινωνικά αρχεία μετά την καταστροφή μιας πηγής από τις σημαντικότερες για την κοινωνική ιστορία ενώ από την άλλη μεριά το κράτος αποφάσιζε να αναδιοργανώσει τα αρχεία του μετά από τη μεγαλύτερη αρχειακή καταστροφή που είχε μόλις διαπράξει συνειδητά και όχι από αμέλεια ή αδιαφορία, όπως έκανε παλιότερα.

Ο νέος νόμος των αρχείων του κράτους που ψηφίστηκε από τη Βουλή το 1991 ήταν σε μεγάλο βαθμό προϊόν σχεδίων τα οποία είχαν ξεκινήσει από τα χρόνια της μεταπολίτευσης, χωρίς ωστόσο να έχουν εκπονηθεί σε συνεργασία με τους διοικητικούς ή πολιτικούς κύκλους που εκπόνησαν τα κριτήρια εκκαθάρισης που αναφέραμε παραπάνω, ούτε με τους κύκλους που εκπόνησαν τον νόμο για το δικαίωμα γνώσης για το διοικητικό έγγραφο. Το γεγονός αυτό μαρτυρεί ότι ουσιαστικά υπήρχαν τρεις πολιτικές σχετικές με τον τομέα των αρχείων ασχέτως εάν τα κριτήρια της εκκαθάρισης και ο νόμος 1599 είχαν προέλθει ουσιαστικά από το ίδιο υπουργείο, το υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης.

⁶ βλ. πρόχειρα, Ν. Καραπιδάκης, "Οι εκκαθαρίσεις και οι επιλογές σύγχρονων διοικητικών αρχείων", Επετηρίδα των Γενικών Αρχείων του Κράτους-1990, Αθήνα 1991 [βιβλιοθήκη των Γενικών Αρχείων του Κράτους 19] σσ. 25-34 και Μαρία Μπακαδήμα, "Επιλογές και εκκαθαρίσεις διοικητικών αρχείων", Επετηρίδα των Γενικών Αρχείων του Κράτους, 1997, [βιβλιοθήκη των Γενικών Αρχείων του Κράτους 31] σσ. 137-143 και στον ίδιο τόμο, σσ. 143-179, Δ. Γεωργόπουλος, "Πρόταση για τις εκκαθαρίσεις ημενεργών αρχείων" και Χ.

Λάνδρος, "Η εκκαθάριση των αρχείων των Δ.Ο.Υ." σσ. 179-192.

⁷ Σπ. Ασδραγάς, Λ. Βρανούσης, Λουκία Δρούλια, Φ. Ηλιού, Α. Λιάκος, Άννα Ματθαίου, Γ. Μπαφούνης, Β. Παναγιωτόπουλος, *Σύγχρονα αρχεία. Φάκελοι και ιστορική έρευνα*, Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού, Αθήνα 1991 [Παράρτημα του περιοδικού Μνήμων, αριθ. 6].

⁸ Φ. Ηλιού, "Ανοιχτά αρχεία", *Αρχειοτάξιο*, 1 (1999) σσ. 4-7.

Ο νόμος περί των Γενικών Αρχείων του Κράτους του 1991⁹ ήταν επομένως υποχρεωμένος να ενσωματώσει τα κεκτημένα των δύο προηγούμενων εμπειριών -και πράγματι τα ενσωματώνει- ενώ ως προς το δικαίωμα πρόσβασης στα αρχεία εισάγει επιπροσθέτως και την έννοια της τριακονταετίας, την οποία προορίζει μόνο για εκείνα τα έγγραφα τα οποία δεν ήταν ανοικτά σύμφωνα με τις ευεργετικές διατάξεις του νόμου περί δικαιώματος γνώσης των διοικητικών εγγράφων (1599/86). Η κατάσταση επομένως ήταν θεωρητικά ειδυλλιακή, αφού στην Ελλάδα μετά το 1991, οποιοδήποτε έγγραφο είχε ηλικία άνω των τριάντα χρόνων ήταν προσιτό στο κοινό, εκτός βέβαια από τα έγγραφα που ούτως ή άλλως είναι προσιτά από την ημερομηνία της δημιουργίας τους. Η κατάκτηση της θέσεως αυτής ήταν σημαντική αλλά έπρεπε να εδραιωθεί για να αποκτήσει κάποιο νόημα. Και η εδραίωση περνούσε φυσικά από την οργάνωση μιας αρχειακής υποδομής που ουσιαστικά ήταν ανύπαρκτη ή έστω υβριδική πριν το 1991. Συνοψίζουμε αυτή την κατάσταση με λίγες λέξεις: νομοθετικά κενά, ελάχιστες αρχειακές υπηρεσίες σε λειτουργία και υπολειτουργία αυτών των ελαχίστων που υπήρχαν. Παντελής έλλειψη ή αρχαϊκή αντίληψη για το επαγγελματία του αρχειονόμου. Ενωσιολογική και θεωρητική πενία για τις έννοιες αρχείο, πρόσβαση στο αρχείο, αρχειακή οργάνωση¹⁰. Θα θέλαμε να συσχετίσουμε εδώ την πυρπόληση των φακέλων του 1989 με όλη αυτήν την κατάσταση που βρήκε την αρχειακή κοινότητα με τα ελάχιστα μέλη της τότε, τουλάχιστον αδύναμη και απροετοίμαστη. Ορισμένοι από τους σημερινούς αναγνώστες ήταν και οι μόνες φωνές διαμαρτυρίας εκείνου του “καλοκαιριού της λογικής των Ηρωστράτων” για να παραφράσουμε μια διατύπωση του Φίλιππου Ηλιού¹¹.

Αν κρίνουμε τα πεπραγμένα που ακολουθούν σ’ αυτόν τον τομέα από το 1991 έως σήμερα, δεν μπορούμε παρά να συγχαρούμε την αρχειακή κοινότητα και την ελληνική κοινωνία για το γεγονός ότι πραγματοποίησε πολλά βήματα.

Θέλουμε να τα αναφέρουμε εν συντομία:

- Καλύτερο νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο πρέπει να προσθέσουμε και την πρόσφατη νομοθεσία για τα αρχεία του Υπουργείου Εξωτερικών -που εισάγει μεγαλύτερη διαφάνεια αλλά και υιοθετεί επίσης την έννοια του επαγγελματία αρχειονόμου- καθώς και την πρόσφατη απόφαση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης να παραδίδει μέρος των αρχείων του στα ΓΑΚ¹².
- Σταδιακή βελτίωση της υποδομής πολλών αρχειακών υπηρεσιών και κυρίως ορισμένων με συμβολική σημα-

σία, όπως της Ύδρας, της Κέρκυρας, της Θεσσαλονίκης και της Σύρου και πιο πρόσφατα της Σάμου. Το κατεξοχήν ωστόσο σύμβολο, το κτίριο της κεντρικής υπηρεσίας, δεν είναι ακόμα κερδισμένο.

- Αύξηση του μέρους των αρχείων των δημοσίων υπηρεσιών που διασώζονται από τις αρχειακές υπηρεσίες του κράτους και άρα αύξηση των αρχείων που θεωρητικά έστω μπορούν να διατεθούν στο κοινό. Πολλαπλασιασμός των εργαλείων έρευνας που διατίθενται στο κοινό για τη διευκόλυνση των ερευνών του¹³.
- Αύξηση του προσωπικού που υπηρετεί στα αρχεία.
- Βελτίωση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης των αρχειονόμων χάρη στα σεμινάρια, της ημερίδες, τα συνέδρια, τις διαλέξεις που οργάνωσαν τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και η Αρχειακή Εταιρεία που ιδρύθηκε και αυτή (1990) λίγο μετά την πυρπόληση των φακέλων και όχι κατά τρόπον άσχετο μ’ αυτήν την πυρπόληση. Ας σταθούμε επίσης και στην τόσα υποσχόμενη ανώτατη σχολή αρχειονομίας που ιδρύθηκε στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο (1993) αλλά και στη διδασκαλία της αρχειονομίας στα τμήματα βιβλιοθηκονομίας των ΤΕΙ.

Αν συνεχίζαμε να απαριθμούμε τα κεκτημένα, θα κινδυνεύαμε να δώσουμε την εικόνα μιας απρόσκοπτης λειτουργίας ενός αρχειακού συστήματος που έχει σχεδόν ξεχάσει τα τραύματα που σημάδεψαν τη γέννησή του. Αν μάλιστα προσθέσουμε ότι η χώρα απέκτησε και νόμο περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων¹⁴ τότε όλα θα φαίνονται να πηγαινούν προς το καλύτερο στον καλύτερο των κόσμων.

Έχουν εν τω μεταξύ προστεθεί τόσα νέα προβλήματα πριν λυθούν τα κληρονομημένα: η αποκέντρωση και οι διάφορες μορφές που παίρνει στη χώρα από την εισαγωγή του θεσμού των περιφερειών έως την αναδιοργάνωση του σχεδίου “Καποδίστριας” συνδέεται άμεσα με τα προβλήματα διατήρησης και φυσικά πρόσβασης στα αρχεία. Πώς θα οργανωθούν τα αρχεία των κοινοτήτων που καταργούνται; Ποιο θα είναι το νομικό τους καθεστώς; Ποιες συνθήκες θα διέπουν την πρόσβαση σε αυτά;

Το ίδιο το πρόβλημα της πρόσβασης των αρχείων παραμένει άλυτο όπως παραμένει αναπάντητο το ερώτημα, παρά τις σχετικές προσόδους, κάτω από ποιες συνθήκες γίνονται προσιτά τα απόρρητα έγγραφα και κατά πόσο δεν χάνονται μέσα από διαδικασίες αδιαφανών εκκαθαρίσεων;

Πώς ορίζεται καλύτερα η τύχη των αρχείων των επιχειρήσεων που περνούν στον ιδιωτικό τομέα αλλά κυρίως

⁹ Ν. 1946, 14 Μαΐου 1991, ΦΕΚ Α’ 69, *Γενικά Αρχεία του Κράτους και άλλες διατάξεις*.

¹⁰ Σοφία Ματθαίου, “Αρχειακά”, Μνήμων, 13(1991) σελ. 297, όπου και αναφορά στην εκδήλωση της Εταιρείας Μελέτης Νέου Ελληνισμού τον Νοέμβριο του 1987 στην Αθήνα, Αμφιθέατρο ΕΙΕ, με θέμα “Αρχεία και Ιστορία”.

¹¹ Φ. Ηλιού, *Οι φάκελοι*, Θεμέλιο, Αθήνα 1989.

¹² Στο σχετικό Προεδρικό Διάταγμα οι εκκαθαρίσεις του ΥΔΤ καθώς και τα εις τα διηγετικά διατηρούμενα αρχεία εναρμονίζονται με το άρθρο 2 του Ν. 1946/91.

¹³ Τα ευρετήρια των υπηρεσιών των ΓΑΚ μπορεί να παρακολούθησει κανείς τόσο στη σειρά της βιβλιοθήκης των Γενικών Αρχείων του Κράτους αριθ. 17-31 αλλά και στις αυτοτελείς εκδόσεις των περιφερειακών αρχείων, των οποίων ωστόσο δεν έχει δημοσιευθεί κατάλογος. Βλ. ωστόσο, “Βιβλιοθήκη Ε.Α.Ε., νέες προσκτήσεις” *Αρχειακά Νέα* 17 (Ιούλιος 1998) σελ. 54 και γενικότερα την πα-

ρουσίαση νέων εκδόσεων σε διάφορα άλλα τεύχη. Το περιοδικό της ΕΜΝΕ, “Μνήμων”, δημοσιεύει νέα ευρετήρια συστηματικά μετά τον τόμο 13 (1991). Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι πολλά ευρετήρια δεν δημοσιεύονται μεν, αλλά υπάρχουν στα αρχειακά ιδρύματα της παραγωγής τους, όπως στα ΑΣΚΙ, το ΕΛΙΑ, τη Γεννάδιο Βιβλιοθήκη και φυσικά τις αρχειακές υπηρεσίες των ΓΑΚ. Το ΕΛΙΑ, δημοσιεύει σύντομες παρουσιάσεις αρχείων στην ενημερωτική του έκδοση “Τα νέα του ΕΛΙΑ”. Τέλος στις στήλες όπου αναγράφονται τα βιβλία που παραλήφθηκαν από το περιοδικό “Τα Ιστορικά”, εμφανίζονται σχεδόν όλες οι νέες δημοσιεύσεις ευρετηρίων.

¹⁴ Ν. 2472, 10 Απριλίου 1997, ΦΕΚ Α’ 50, *Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και Λίλιαν Μήτρου, “Η πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο”*, Τα Ιστορικά, 14/27 (Δεκ. 1997) σσ. 409-419.

η τύχη των πολυάριθμων ΝΠΔΔ, όπως είναι π.χ. το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων, των οποίων τα αρχεία αποτελούν μοναδική πηγή κοινωνικής ιστορίας και τα οποία παρά την νομοθεσία είναι ουσιαστικά -εξαιτίας της αρχειακής οργάνωσης των ημιμενεργών αρχείων- απρόσιτα;

Η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία και τα Α.Σ.Κ.Ι. έχουν πολύ σωστά ξεκινήσει να σκέφτονται το πρόβλημα των αρχείων των πολιτικών κομμάτων¹⁵ και των πολιτικών προσώπων και όσοι παρακολούθησαν τη σχετική εκδήλωση θυμούνται πόσο γόνιμη ήταν η συζήτηση αλλά και πόσο δύσκολο είναι το πρόβλημα, αφού ουσιαστικά την αναγκαιότητα μιας διαφανούς αρχειακής πολιτικής δεν τη συμμερίζονται παρά ελάχιστα κόμματα και συχνά ούτε το ίδιο το κράτος. Η συζήτηση της κοινωνίας των πολιτών πρέπει πραγματικά να ενταθεί αν θέλουμε να έχουμε ουσιαστικά αποτελέσματα. Ας σημειωθεί εδώ ότι γύρω από τη συζήτηση για την οργάνωση των αρχείων του Πρωθυπουργού¹⁶ και των Υπουργών, που ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Γραφείου Πρωθυπουργού, άρχισε να διαμορφώνεται κατά τρόπο σαφή η αντίληψη ότι τα αρχεία πολιτικών που παράγονται κατά την άσκηση της εξουσίας τους μπορούν να διαχωρίζονται από το προσωπικό τους αρχείο και να περιέρχονται απρόσκοπτα στο δημόσιο. Αν αυτή η πολιτική συνεχισθεί, θα διαπιστώσουμε σύντομα έναν αξιοπρόσεκτο εμπλουτισμό των δημοσίων αρχείων.

Η ίδια ωστόσο η αύξηση της αρχειακής παραγωγής επιβάλλει ένα καλύτερο έλεγχο εκ μέρους των υπηρεσιών των δημοσίων αρχείων σε συνεργασία με τις υπηρεσίες παραγωγής, που θα μεταφραζόταν σε μια τελειοποίηση των κανόνων επιλογής και εκκαθάρισης καθώς και των πλαισίων υποδοχής των νέων παραλαβών, συνθήκες που αν δεν εξασφαλισθούν ή αν καθυστερήσουν θα καταστήσουν ουσιαστικά αδύνατη την πρόσβαση.

Ορισμένες κατηγορίες αρχείων, όπως είναι τα οικονομικά και τα κοινωνικά αρχεία πρέπει να τύχουν μεγαλύτερης προσοχής, όπως και τα ιδιωτικά, απαντώντας έτσι στις απαιτήσεις των ιστορικών και στην ανανέωση των ενδιαφερόντων τους.

Η ίδια η τελειοποίηση του νομικού πλαισίου επιβάλλει μια αναδιοργάνωση της αρχειακής πολιτικής, αν λάβουμε υπόψη ποιες νέες αρχειακές πραγματικότητες έχει προκαλέσει ο Ν.2472/97 και η αποκέντρωση.

Κλείνοντας, θα υπογραμμίσουμε ότι τα αρχειακά μας κέρδη πρέπει να ενισχυθούν με κάθε τρόπο αντί να εγκαταλειφθούν και να ενσκήψουμε γρήγορα στις νέες πραγματικότητες αν θέλουμε η αρχειακή λειτουργία να έχει κάποιο νόημα στη χώρα μας, με ό, τι αυτό συμπαράσχει για τη δημοκρατία και τον πολιτισμό.

Νίκος Καραπιδάκης

¹⁵ Φ. Ηλιού, Π. Κουτουφάς, Ξένη Μπαλωτή, Ελένη Μπέλλου, Π. Πετρούδης, Κ. Σβολόπουλος, Γ. Σουλαδάκης, Ζ. Συνοδινός, Βαλεντίνη Τσελίκα, *Αρχεία ελληνικών πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων: διαχείριση και πρόσβαση*. Ημερίδα, Αθήνα 14 Μαρτίου 1998, Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, Αθήνα 1999.

¹⁶ Υπουργικές αποφάσεις και εγκρίσεις, αριθ. 507, 11 Φεβρουαρίου 1998, ΦΕΚ Β', 101, Σύσταση επιτροπής, αρ. 1 *Συνιστάται Επιτροπή Έρευνας και οργάνωσης των Αρχείων του Πρωθυπουργού, των μελών της κυβέρνησης και Υφυπουργών...*

ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ -ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟ- ΟΡΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΠ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ, ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Η αποδελτίωση αρχειακών όρων είχε κριθεί σκόπιμη από την Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, κατά τη Γενική Συνέλευση, το 1990. Έτσι, προτάθηκε η δημιουργία της Επιτροπής Εγχειριδίου και Αρχειακής Ορολογίας με συντονιστή τον Νίκο Καραπιδάκη, που είχε στόχο να συλλέξει, να αποδελτιώσει, να ταξινομήσει, να ερμηνεύσει και τέλος, να συντάξει ένα χρηστικό ευρετήριο όρων¹. Σε συνάντηση της Επιτροπής είχαν επιλεγεί οι τίτλοι των βιβλίων τα οποία θα αποδελτιώνονταν. Μεταξύ τους συγκαταλεγόταν και το έργο του Σπυρίδωνα Ζαμπέλιου, *“Ιστορικά Σκηνογραφήματα”*, το οποίο αποδελτιωμένο, παρουσιάζεται εδώ. Το κέντρο του ενδιαφέροντος εστιάζεται σε όρους που έχουν να κάνουν με την αρχαιονομία. Άλλες αποδελτιώσεις λέξεων στα *“Ιστορικά Σκηνογραφήματα”* έχουν γίνει αλλά με διαφορετικό προσανατολισμό: αθησαύριστες λέξεις² και σχετικά με παράγωγα και σύνθετα με το όνομα Κρήτη³.

Τα *“Ιστορικά Σκηνογραφήματα”* πρωτοτυπώθηκαν στην Αθήνα από το τυπογραφείο του Λαζ. Δ. Βηλαρά, με εκδότη τον Ν. Δραγούμη το 1860. Το έργο ξανατυπώθηκε ένδεκα χρόνια αργότερα με τον τίτλο: *“Ιστορικά Σκηνογραφήματα, πάθη της Κρήτης επί Ενετών”*, Αθήνα, εκδόσεις Γαλαξίας-Κεραμεικός, Οκτώβριος 1971, 198 σ., από όπου έγινε η αποδελτίωση των όρων. Αποσπάσματα είχαν δημοσιευθεί και στο περιοδικό *Πανδώρα*.

Ο Σπυρίδων Ζαμπέλιος, (1815-1881) Λευκάδιος λόγιος και συγγραφέας πολλών πονημάτων, εντρυφήσε επιστημένα σε ιταλικά αρχεία όπως αυτά του Βατικανού, της Ενετίας, της Νεαπολέως. Κατά συνέπεια, ήταν εξοικειωμένος με το περιβάλλον, το υλικό και την ορολογία της ελληνικής και ξένης αρχειακής έρευνας των χρόνων του, αν και ο Σπ. Λάμπρου αμφισβήτησε την έρευνά του σε αρχεία⁴. Τα στοιχεία που συνέλεξε, χρησιμοποίησε σε έργα του όπως: *“Άσματα Δημοτικά της Ελλάδος εκδοθέντα μετά μελέτης ιστορικής περί Μεσαιωνικού Ελληνισμού”* (1852), *“Βυζαντινά Μελέται, Περί πηγών νεοελληνικής εθνότητας από η' μέχρι ι' εκατονταετηρίδος”* (1857), *“Ιταλοελληνικά ήτοι Κριτική Πραγματεία περί των εν τοις αρχείοις Νεαπόλεως ανεκδότων Ελληνικών Περιγραμμένων”* (1864), *“Κρητικοί Γάμοι”* (1871).

¹ Αρχειακά Νέα, 2 (Νοέμβριος 1990), 3.

² Ελευθέριος Κ. Πλατάκης, “Αθησαύριστοι Λέξεις από τα Κρητικά Έργα του Σπ. Ζαμπέλιου”, Αθήνα, 79 (1983-1984), 137-193. Έχουν αποθησαυριστεί τα *“Ιστορικά Σκηνογραφήματα”* και οι *“Κρητικοί Γάμοι”* (1871). Από 606 λέξεις που παρατίθενται, ένα ποσοστό 5% προέρχεται από τα *“Ιστορικά Σκηνογραφήματα”*.

³ Ελευθέριος Κ. Πλατάκης, “Τα Σχετικά με το Όνομα Κρήτη: Παράγωγα και Σύνθετα”, *Κρητολογία*, 14-15 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος 1982), σσ. 5-33.

⁴ Ο Σπ. Λάμπρου στο “Σπυρίδων Ζαμπέλιος”, *Δελτίον της Εστίας*, 246 (1881), 1-2 λέει κατηγορηματικά ότι “εις ελάχιστας επεδόθη αρχειακής μελέτας και ήμισυ προσέτρεξεν εις πρώτας πηγάς”. Αντίθετα, ο Ελευθέριος Κ. Πλατάκης στο “Αθησαύριστοι Λέξεις από Κρητικά Έργα του Σπ. Ζαμπέλιου”, *δ.π.*, 140-141, υποστηρίζει ότι “είχεν υπ' όψη αρκετά αρχειακά στοιχεία (αδιάφορον πώς τα εχειρίσθη)”. Ο Ελ. Πλατάκης δηλαδή, δεν αμφισβητεί την αρχειακή έρευνα του Σπ. Ζαμπέλιου αλλά την αξιοποίηση και χρήση των πληροφοριών μετέπειτα.

Τα κείμενα των παραπομπών ακολουθούν το μονοτονικό σύστημα. Κατά τα άλλα το κείμενο μεταγράφεται χωρίς επεμβάσεις. Σε μια περίπτωση, τυπογραφικού λάθους του πρωτότυπου κειμένου, υπογραμμίζεται (στο λήμμα Χρονικά: *αποστατία* αντί *αποστασία*). Σε αγκύλες μπαίνουν πληροφορίες που διευκολύνουν την κατανόηση των παραθεμάτων.

Τα λήμματα παρουσιάζονται αλφαβητικά με μαύρα γράμματα (**bold**). Έπεται η ερμηνεία ή οι ερμηνείες, όπου είναι δυνατόν να αποδοθούν και στη συνέχεια, παρατίθενται λογάδην οι παραπομπές. Σημειώνεται η σελίδα στην οποία βρίσκεται το χωρίο, καθώς και εάν πρόκειται για σημείωση στο κάτω μέρος της σελίδας. Ο όρος μέσα στην παραπομπή είναι τυπωμένος με πλάγια γράμματα. Στην περίπτωση όπου υπάρχουν δυο ή και περισσότερες μη συνεχόμενες προτάσεις με τον επιλεγμένο όρο στην ίδια σελίδα, διαχωρίζονται με μια παύλα. Η αρχική σκέψη ήταν να κρατηθεί το πιο χαρακτηριστικό χωρίο κάθε επιλεγμένου όρου, στη συνέχεια όμως προτιμήθηκε να αποτυπωθούν όλα τα σχετικά χωρία. Αφενός, γιατί σε ορισμένες περιπτώσεις, η ίδια λέξη χρησιμοποιούνταν με περισσότερες από μια σημασία, και αφετέρου γιατί καταγράφοντας όλα τα χωρία παρουσιάζεται η συχνότητα της χρήσης κάθε όρου. Η ερμηνεία δόθηκε με γνώμονα τα συμπραζόμενα αλλά και με τη βοήθεια των λεξικών και βιβλίων που ακολουθούν:

ΛΕΞΙΚΑ

- Βλαστός, Πέτρος, *Συνώνυμα και Συγγενικά*, νέα έκδοση συμπληρωμένη από τα κατάλοιπα του συγγραφέα, Αθήνα, Ε.Λ.Ι.Α., 1989
- Βοσταντζόγλου, Θεόδωρος, *Αντιλεξικόν ή Ονομαστικόν της Νεοελληνικής Γλώσσης*, β' εκδ., Αθήνα 1990
- Ζαρούχος, Δημήτριος, *Επίτομον Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*, εν Αθήναις, εκδ. καταστήματι Γεωργίου Δ. Φέξη, 1899
- Ζευγώλης, Γεώργιος, επιμ., *Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης*, Αθήνα 1933
- Κουμανούδης, Στέφανος Α., *Συναγωγή Νέων Λέξεων*, προλεγόμενα Κ. Θ. Δημαράς, Αθήνα, Ερμής, 1980
- Τεγόπουλος-Φυτράκης, *Ελληνικό Λεξικό*, γ' εκδ., Αθήνα, Αρμονία, 1990

ΒΙΒΛΙΑ

- Blanck, Horst, *Το Βιβλίο στην Αρχαιότητα*, μετάφρ., Δ.Ι. Γεωργοβασίλης, Μ. Pfreimter, Αθήνα, Παπαδήμας, 1994
- Hunger, Herbert, *Ο Κόσμος του Βυζαντινού Βιβλίου: Γραφή και Ανάγνωση στο Βυζάντιο*, μετάφρ., Γιώργος Βασίλαρος, επιμ., Ταξιάρχης Κόλιας, Αθήνα, Ινστιτούτο του Βιβλίου-Μ. Καρδαμίτσα, 1995

ΟΡΟΙ

Αγγελία - είδηση, μήνυμα

- 143: Η αγγελία της Εγκυκλίου, δι' ης η Ενετία προσεπάθει ν' απομονώσει τους επαναστάτας, κατέπληξεν την κυβέρνησιν του Χάνδακος.
- 158: Αστραπηδόν της φοβεράς αγγελίας δοθείσης, όμως χωρικών εισέρρευσε εκ των προαστίων,...

162: Αλλ' η αγγελία των εν Χάνδακι ταραχών δεν εβράδυνε να θορυβήση και το μοναστήριον.

187: Επί τη αγγελία ταύτη, τινές των ανωτέρων της αυτονόμου Δημοκρατίας αξιωματικών, καταπτοηθέντες...

197: Έσπευσε η κυβέρνησις να διαβιβάση και προς τους ηγεμόνας της χριστιανουσίνης επίσημον και χαρμόσυνον αγγελίαν της νίκης,...

Ακατανόμαστος - ο μη ονομαζόμενος, άγνωστος

194: Ακολούθως τέσσαρες έτεροι... και τις ακατανόμαστος...

195: ... αλλά το πλείστον ζωαί ιδιωτών ακατονόμαστων.

Αλληλογραφία - ανταλλαγή επιστολών και εγγράφων, το σύνολο των επιστολών και εγγράφων που ανταλλάσσονται

55: Αλληλογραφία μυστική περί το 1298 διατρέξασα μεταξύ του Δουκός...

117: Το Δουκικόν αρχείον, η Βίβλος των Εγγραφών, η μετά της Συγκλητου αλληλογραφία κατεσχέθησαν.

Αναδίφησης - έρευνα, αναζήτηση

95: Αι χρονογραφικά πηγαί, η ανδίφησης χειρογράφων, αι μαρτυρία και παραπομπάι...

Ανέκδοτο - που δεν έχει δημοσιευθεί ή έκδοθεί και ως εκ τούτου άγνωστο και δυσπρόσιτο για το κοινό

7 σημ. 1: Απόσπασμα εξ ανεκδότου συγγραφής,...

198 σημ. 1: Το απόσπασμα εκ της ανεκδότου συγγραφής... λήγει ενταύθα.

Αποθησαυρίζω - συγκεντρώνω στοιχεία

95: Ουχί αναγινώσκονες, σημειούντες, αποθησαυρίζοντες, και τα τεθησαυρισμένα μεταφέροντες πιστώεις εις την συγγραφήν, αλλ' αλλοκότως πως και ανά παν βήμα τας κατηγορίας αμυνόμενοι.

Απόσπασμα - τμήμα, μέρος, κομμάτι κειμένου

7 σημ. 1: Απόσπασμα εξ ανεκδότου συγγραφής,...

198 σημ. 1: Το απόσπασμα εκ της ανεκδότου συγγραφής... λήγει ενταύθα.

Αρχείο - μέρος που φυλάσσονται έγγραφα, συλλογή εγγράφων

95: Άγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοί, Ιταλοί την πάτριον γην ανασκάπτουσι και γεωργούσινεν τοις αρχείοις και ταις βιβλιοθήκαις της πολιτείας των.

117: Το Δουκικόν αρχείον, ...

118: Τα αρχεία της Μαρκιανής βιβλιοθήκης διασώζουσιν ου μόνον τα ονόματα της ενδεκαμελούς αυτής Κυβερνήσεως, αλλά και τα λοιπά εικοσιτέσσερα της Συντακτικής επιτροπής.

Αρχέτυπο - πρωτότυπο

41: ... αρχέτυπον τούτο της εις τον αιώνα μας αδικαιολογήτως υπό των Άγγλων επιχειρηθείσης πυρπολήσεως της Κοπενάγης.

Αυτόγραφο - γραμμένο ιδιοχείρως, προσωπικό

95: ... εστερήθημεν εθνικών και αυτογράφων υπομνημάτων, ...

Βιβλιοθήκη - χώρος που φυλάσσονται βιβλία, συλλογή βιβλίων

95: Άγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοί, Ιταλοί την πάτριον γην ανασκάπτουσι και γεωργούσινεν τοις αρχείοις και ταις βιβλιοθήκαις της πολιτείας των.

Βίβλος της προγραφής - κατάλογος καταδικωμένων αντιπάλων

148: Ο αυθάδης ούτος, εις της βίβλον σημειωθείς της προγραφής, παρεδίδοτο εις χείρας δολοφόνων,...

Βίβλος των Εγγραφών

117: Το Δουκικόν αρχείον, η Βίβλος των Εγγραφών, η μετά της Συγκλητου αλληλογραφία κατασχέθησαν.

Βούλα - επίσημο έγγραφο του Πάπα

99: ... διό, αι Βούλαι αυτού [Πάπα] τυγχάνουσιν ενίστε των αναστεϊσμών της Γερουσίας.

103: ..., αναγιγνώσκονται Βούλαι Παπικαί προς διευθέτησιν των Επισκοπικών κτημάτων, αλλ' αναξία συνήθως ιδιαιτέρας προσοχής εκρίθη η εντός του κύκλου των πατρίων εθίμων και δογμάτων περιστολή της τιμαριευθείσης τάξεως.

Βούλευμα - απόφαση

40: ενήργησεν, ..., πλείστα όσα χρηστά βουλευμάτα προς διευθέτησιν της πολιτείας.

111: Βούλευμα ανήκουστον, αποβλέπον πλαγίως εις την κατάργησιν της Δουκικής εξουσίας.

Γενεαλογία - κλάδος της ιστορίας που μελετά τη διαδοχή προγόνων, το οικογενειακό δέντρο

71 σημ.1: Μεγάλη προέκυψε ασυμφωνία... περί την γενεαλογίαν και την χρονολογίαν των Καλλεργών εκ του κλάδου του πρώτου Αλεξίου.

109: ..., η Ιταλία παρεπέμφη εις την χώραν των γενεαλογικών αναμνήσεων.

Γραικύλος - υποτιμητικά ο Έλληνας, εδώ η διατύπωση είναι ειρωνική

137: Ολίγοι τινές ένοπλοι Γραικύλοι (Grocaili), εκ τινος πλησιοχώρου λόγου αντεφορμήσαντες, έτρεψαν την δειλήν ταύτην πτέρυγα εις φυγήν.

Γράμμα - επιστολή, αλληλογραφία

132: "Ούτε καν να παραδώσωμεν ιδιοχείρως προς τον Δούκαν Δάνδολον τα γράμματα των συγγενών του;"

Γραμμάτιον - μικρή σύντομη επιστολή, σημείωμα

77: Διά του γραμματίου αυτού ο αναχωρητής του Αγίου Όρους προήγγελε προς τον Αλέξιον την συνταχθείσαν νυκτερινήν συνέντευξιν...

165: ..., έλαβε και ανέγνω το γραμμάτιον ο Λαβούδος.

Διάταγμα - προσταγή, εντολή

37: Εν τοσοούτω ειδοποιηθείς ο Καλλέργης παρά τινος θεραπαίνης περί του διατάγματος, αποδιδράσκει νύκτωρ μετά του Μιχαήλ Χορτάτου,...

Διατάξεις - διαταγή, διακανονισμός, ρύθμιση

26: ...[ο Μαρίνος Γραδίνικος] τοιχοκολλεί και διακηρύττει διατάξεις, πού μεν τρομακτικές, πού δε την συγγνώμην προϋποσχόμενας.

30-31: ... απήτησε [ο Καλλέργης] διατάξεις τινας οικονομικάς περί Επισκόπων και Μοναστηρίων, ωρισμένας βαθμηδόν να προκαλέσωσι την ανεξαρτησίαν της εγχωρίου Εκκλησίας.

40: [ο Καλλέργης] εδημοσίευσεν διατάξεις εις εξασφάλισιν των προσωπικών και κτηματικών δικαιωμάτων εκάστης τάξεως.

Δικογραφικά Βιβλία - έγγραφα που αφορούν μια δικαστική υπόθεση

15: ...ανακρίσεις ήρξαντο, επιτροπαί συνεσυστάθησαν, και βιβλία κατεστρώθησαν δικογραφικά.

Δικογραφία - σύνολο των εγγράφων που αφορούν την προσαγωγή σε δίκη και τις κατηγορίες κατά προσώπου, φάκελος

195: Εις άλλας επισυνημμένας επιστολάς περιέχονται τα ονόματα και αι καταδίκαι απάντων των μελών του γένους των Γραδικίων... έτι δε αι δικογραφίαι των τέκνων εννέα προυχόντων και κυριωτέρων προδοτών,...

Διορισμός - τοποθέτηση σε θέση

64: Μετά του διορισμού του αρχιστρατήγου, υποστράτηγος εξελέχθη...

Δίπλωμα - τίτλος, έγγραφο

62: ... εξαιρέτως τε και πρωτοφανώς συνετάχθη εις την Χρυσήν λεγομένην Βίβλον της Ενετικής αριστοκρατίας, της ευγενείας ταύτης δ' επίτηδες διπλώματος μεταβίβασθείσης και προς τέκνα του. ... - Πού σήμερον... τα διπλώματα της ευγενείας του;

87: ... τουθ' όπερ η Σύγκλητος μαθούσα, τους μεν ιππότας καθόλου διέταξε διά ψηφίσματος να αποτίσωσι τα καθυστερούμενα ποσά εντός επταετίας, τους δε ολιγωρήσαντας του ανυπερθέτου οπλισμού, κατά τους όρους του σχετικού διπλώματος προεκήρυξε και εκπτώτους της τιμαριωτικής περιβολής, και αξιοτιμώρητους έτι.

95: Διό, αντί μαρτυριών πολυτελείας, αντί διπλωμάτων και διφθερών επιδείξεως, ο ημέτερος μασαιωνογράφος θέλει συχνάκις αναγκασθεί να προτιμήσει, εις διευκρίνησιν της αληθείας, την αυθεντίαν της εικασίας και του συμπεράσματος.

103: Και ει μεν πάντες ούτοι ήσαν πολίται Ενετοί, υπομονή. Τουλάχιστον μετά του διπλώματος ήθελον κομίσει εις τας αποικίας και το δυσσαπαλλοτρίωτον της φιλοπατρίας αίσθημα,...

138: Εντεύθεν οι ηγεμόνες ορμηθέντες, ίσως δε και υπό δελεασμάτων στερεωτέρων παρακινήθεντες, εξέ-

δωσαν διπλώματα, δι' ων παρ' ἑκαστος ἐξ ἰδίων οὐ μόνον ἀπεκήρυξε τὴν Κρητικὴν αὐτονομίαν, ἣν ἐκάλεσαν ἀνταρσίαν...

139 σημ. 1: Δέκα ἡγεμόνων ἐπιστολάς καὶ διπλώματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς Κρητικῆς ταύτης ἐπαναστάσεως,...

Δίπλωμα τῆς περιβολῆς (investiture) - *τελετὴ χρήσεως ἵπποσύνης*

9-10: Αναγιγνώσκονται τὰ ονόματα καὶ προνόμια αὐτῶν [70 νέων ἵπποτῶν] εἰς τὸ δίπλωμα τῆς περιβολῆς (investiture).

Διφθέρα - *μεμβράνη, περγαμινῆ, δέρμα*

82: ... ο Αλέξιος ... εἶωθε νὰ μονάζη περικυκλωμένος ὑπὸ ἀναρίθμητων εἰκονισμάτων, καὶ ὑπὸ διφθερῶν ἐκκλησιαστικῶν.

95: Διό, ἀντὶ μαρτυριῶν πολυτελείας, ἀντὶ διπλωμάτων καὶ διφθερῶν ἐπιδείξεως, ὁ ἡμέτερος μασαιωνογράφος θέλει συχνάκις ἀναγκασθεῖ νὰ προτιμήσῃ, εἰς διευκρίνησιν τῆς ἀληθείας, τὴν αὐθεντίαν τῆς εἰκασίας καὶ τοῦ συμπεράσματος.

Δόγμα - *θρησκευτικὴ δοξασία, αξίωμα*

103: ..., ἀλλ' ἀναξία συνήθως ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἐκρίθη ἡ ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν πατρίων ἐθίμων καὶ δογμάτων περιστολὴ τῆς τιμαριευθείσης τάξεως.

104: ... Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἀνέκαθεν ἀποστολικωτέρα διαμείνασα τὴν τε ἀρχαιεσίαν καὶ τὰς διαθέσεις, οὔτε δόγματα καὶ τελετάς μετεκίνει, οὔτε τὸ ἄσυλον ἐβίαζε τοῦ συνειδότη, ὡς θεοκάπηλος.

Ἐγγραφο - *γραπτὸ κείμενο*

72: ... ο... νεανίας... ἐκδιδαχθεὶς, μάλιστα τὴν Λατινικὴν διάλεκτον, ἐν ἡ τότε τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα συντετάσσοντο, ...

Εγκύκλιος - *ἔγγραφο πρὸς ἀπευθύνεται πολλοὺς ἀποδέκτες καὶ ἔχει γενικότερο ἐνδιαφέρον τὸ περιεχόμενόν τῆς*

108: Διό, πάλιν ὁ Πάπας Γρηγόριος ΙΑ' ἔγραψεν αὐστηρὰν Ἐγκύκλιον πρὸς τὸν Κρήτης Ἀρχιεπίσκοπον Πέτρον, ... ὅλως ἀνεπιμέλητον τὴν ἔδραν τοῦ. Νουθετεῖ ἡ ἐγκύκλιος αὐτοῦ... Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη συναπεστάλη καὶ πρὸς ἐννέα ἐτέρους Λατινεπισκόπους Κρήτη. ἐξεδόθη δὲ εἰς Αὐενιῶνα...

138: Ἐγκύκλιος πικρά, φαρμακερά, στηλιτευτικὴ ἀπεστάλη πρὸς πάντας τοὺς πολιτάρχας τῆς Ευρώπης.

143: Ἡ ἀγγελία τῆς Ἐγκυκλίου, δι' ἣς ἡ Ενετία προσεπάθει ν' ἀπομονώσῃ τοὺς ἐπαναστάτας, κατέπληξεν τὴν κυβέρνησιν τοῦ Χάνδακος.

169: Ἡ Ἐγκύκλιος τῆς Ενετικῆς Συγκλήτου, καὶ ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς πρόσθεν, ἡ συγκαταβατικὴ τῶν ἡγεμόνων ἀπάντησις, ἀπεκήρυττον τὴν αὐτονομίαν τῆς Κρήτης.

Εθνικὴ Βιολογία - *εθνικὴ ἱστορία*

Εκδίδω - *συντάσσω καὶ δημοσιοποιῶ*

108: ... ἐξεδόθη [ἐγκύκλιος] εἰς Αὐενιῶνα, ὑπὸ χρονίαν 17 Ἀπριλίου 1375.

Ἐκθεσις - *περιγραφή, ἀναφορά*

149: Ὁ Σανούτος, παρ' οὗ ἀρυόμεθα τὴν ἐκθεσιν τῆς μιᾶς πολυκτονίας,...

175: Ὁ δι' ἐπιστολῆς ἀποδηλὼν τὰ Κρητικὰ, ἐπέβαινε τὴν ἐκθεσίν του κατονομάζων ἓνα καθ' ἓνα τοὺς κυριωτέρους ἐνόχους,...

Εντολή - *εἶδηση*

55: ..., μεταδούς αὐτοῖς πλήρη τῆς εἰρηνοποιήσεως τὴν ἐντολήν.

Επιγραμματίζω - *υπογραμμίζω, τονίζω*

101: Ἐχλεύασαν τὰς ἐρυθρὰς ἐμβάδας τοῦ ἱεράρχου, ὃν ἀπέστειλεν ἡ Ενετία εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἀπέπνευσαν τὴν αὐτῶν ἀγανάκτησιν ἐπιγραμματίσαντες τὴν τερατώδη παχυσαρκίαν του.

Επιγραφή - *κείμενο χαραγμένον πάνω σε πλάκα*

93 σημ. 2: Ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς πόλεως ταύτης [Κέρκυρας] ἐσώζετο, πρὶν ἢ τὸ ἔδαφος ἀνακαινισθῇ, ἡ ἐξῆς ἐπὶ πλακὸς ἐγκεχαρηγμένη ἐπιγραφή...

94: Ἄγγλος τις περιηγητῆς, τὴν Κρήτην προτίνος περιελθὼν εἰς ζήτησιν ἐπιγραφῶν καὶ μνημείων τῆς ἀρχαιότητος,...

Επιγράφω - *δίνω τίτλο*

7 σημ. 1: Ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου συγγραφῆς, ἐπιγραφομένης "Τὰ Πάθη τῆς Κρήτης ἐπὶ Ενετῶν".

179 σημ. 1: ...εἰς τινα συγγραφὴν ἐπιγραφείσα "De officio et virtutibus Imperatoris".

Επικυρώνω - *ἐπιβεβαιώνω, καθιστῶ ἔγκυρο, ἐγκρίνω*

130: Ἀλλ' ὅτε ὁ Νικόλαος Φαλιέρος ἐπέθεσεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Συμβουλίου δευτέραν καὶ μάλλον ἐμπεριστατωμένην ἐπιστολήν, φθάσασαν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκ Ρεθύμνης καὶ ἐπικυρούσαν τὰ διὰ Κερκύρας προδιαγγελθέντα,...

181: Τὸ πολεμικὸν σχέδιον τοῦ Λουκίνου ἦτον ἐπεξεργασμένον, καὶ ἐπικυρωμένον ὑπὸ τῶν ἐμπειροτέρων τῆς Ἰταλίας οπλαρχηγῶν.

Επιστολή - *γραπτὸ μήνυμα, γράμμα*

79: Εἰς ἐπιβεβαίωσιν δὲ τῶν λεγομένων, ὁ ἡγούμενος ἔφερεν ἐπιστολήν τοῦ Μάρκου Καλλέργου,.... - Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης υπεύθυνος καταστάς πρὸς τοὺς γονεῖς τῆς ζωῆς τῶν ἀδελφῶν...

88: Ἐνθα μὲν Ἕλληνας Ἐπίσκοπος ἐσχίζεν τὴν ἐπιστολήν του Ὅρσου Δελφίνου,...., παραινοῦσαν τοὺς υπηκόους...

90 σημ. 1: Πρὸς τὸν σκοπὸν τοιοῦτον γράφει αὐτῷ ἐπιστολάς κολακευτικὰς...

100: Ἀμφιβάλλεις, ὅτι οἱ Βαλδοῦινοι..., αὐτοῖς τοὺς οἰοῦσιν αἰ Συλλογαὶ τῶν Παπικῶν Ἐπιστολῶν καταδεικνύουσιν ὑπὲρ πάντα λόγον θρησκομανεῖς, μισέλληνας,...

130: Ἀλλ' ὅτε ὁ Νικόλαος Φαλιέρος ἐπέθεσεν εἰς τὴν Τράπεζαν τοῦ Συμβουλίου δευτέραν καὶ μάλλον ἐμπεριστατωμένην ἐπιστολήν... ἐπικυρούσαν τὰ διὰ Κερκύρας διαγγελθέντα....

139 σημ. 1: Δέκα ηγεμόνων επιστολάς και διπλώματα, αναφερόμενα εις την αποδοκίμασιν της Κρητικής ταύτης επαναστάσεως,...

155: Προς ένδειξιν δε τρανοτέρων του εαυτού προθέσεων και διαθέσεων, άμα τη επιστολή συναπέστειλε προς τον Δούκα Γραδίνικον και υποκόλπιον ξίφος...

Επιστολίδιον - σύντομο γραπτό μήνυμα, γράμμα

76: Και προτείνας επιστολίδιον, ενεχείρισε προς τον δεσμώντην.

Επωνυμία - όνομα

64: Αλλ' ο Βάρδας... μόνην της λαμπράς επωνυμίας την αυθεντίαν συνεισέφερον εις το κίνημα.

65: ... Γεώργιον Καλλέργην, ..., διορίσας, εις αντίταξιν επωνυμίας, σγρατηγού του ιππικού,...

80: ..., ο Λέων απεκρίθη 'οίτινες έχετε την Γραικικήν επωνυμίαν ως λέξιν υβριστικήν, και κηρύττετε την γενεάν σας ανωτέραν της ιθαγενούς φυλής...

94: Ούτως έληξε και ο αγών, όστις προσείληφε την επωνυμίαν των δύο αδελγών Ψαρομηλίγγων,...

142: Ήσαν Ιταλοί την καταγωγήν, και την ευγενικήν κατάστασιν, και την επωνυμίαν, και τα ήθη κατά μέρος.

155: ... υποκόλπιον ξίφος καθημαγμένον, φέρον επί της λεπίδος την ιδίαν του επωνυμίαν.

159: Ουδέ ησχύνθησαν να πανηγυρίσωσιν ως Πατέρα και Σωτήρα της Πολιτείας, ω προσήπτον έως της χθες την επωνυμίαν του Επαράτου.

Ημερολόγιον - Βιβλίον καταγραφής προσωπικών δραστηριοτήτων με χρονολογική τάξη

173: Εν τούτοις, η Κυβέρνησις της Ενετίας εδιδάσκετο παρά κατασκόπων περί παντός κινήματος. Εις ημερολόγιον, ..., κατεμήνυεν ο Λατινεπίσκοπος ... τας αλληπαλλήλους φάσεις της επαναστάσεως.

174: Το ημερολόγιον του Μολίνου συνεφώνει ακριβέστατα και προς όσα άλλα κατεμήνυον κρυφίως...

Θεσμός - κανόνας, δικαίωμα

109: ... οι δε περί προνομίων, και τιμαρίων, και ευγενείας και διαδοχής θεσμοί ούτως εκ της συγχωνεύσεως των ετεροτήτων συνεφήρησαν, ώστε η αποικιακή νομοθεσία απέβη εν διαστήματι εξήκοντα ετών κυκεών.

Ιστορία - γεγονότα που αναφέρονται σε λαούς, πρόσωπα, χρονικές περιόδους, επιστήμη που μελετά αυτά τα γεγονότα

92: "Πόσον η Ιστορία μας ήθελε δοξάσει τον άνδρα,...

95: ... ημείς, οι πάντων ιστορικώτατοι, ημείς οι πρωτόπλαστοι και διδάσκαλοι Ιστορίας, ...

127: Ενός μόνου την μνήμην εφύλαξεν η ιστορία, εκκαλείτο Ιάκωβος Μουάτσος,...

191: Ταύτα μόνον διέσωσε η ιστορία περί της καταστροφής.

Ιστορικός - μελετητής και ερμηνευτής της ιστορίας

18: ..., ώστε κατά τινος νεωτέρου ιστορικού την μαρτυρίαν, η ανταρσία απέβη... πόλεμος... ,

18 σημ. 1: Daru, Hist. de Venise, I, V: " Η Ευρώπη, προσεπιφέρει ο ιστορικός αυτός, είδε τότε πρωτοφανώς θέαμα παράδοξον.

33: Πόθεν ο πολυμαθής ιστορικός ηρύσθη τας βαφάς της εικόνας του;

64 σημ. 1: Οι ιστορικοί της Ενετίας, ..., αναιρούσιν...

67: ... παρέχει σκηνάς δραματικώτερας άμα και ποικιλώτερας εις χρήσιν του ιστορικού, του ποιητού, του μυθιστοριογράφου.

67-68: ..., γράφει δόκιμος τις ιστορικός, ...

67 σημ. 1: Aug. Thierry, Dix ans d' Etudes Hist. VII, ... λόγιο ούτοι του περιφήμου ιστορικού.

95: Εντεύθεν μέγα κριτικής τέχνης έργον εναποτίθεται προς τους φιλέρευους της Αναγεννηθείσης Ελλάδος, ιστορικούς, έργον ερμηνείας δύσκολον μεν και ακανθώδες, όμως αναπόφευκτον.

140: Ταύτα, και έτερα ίσως ουχ ήπτον αξιόλογα, παρά των ιστορικών της Ενετίας παρασιωπηθέντα,...

145: ... ήθελε καταδείξει [Ιω. Καλλέργης] ..., εκείθεν δε την απόλυτον ανάγκην δικτατωρίας, ην κατά γνώμην των ιστορικών Ενετίας προσεποιείτο εαυτώ.

Ιστοριογραφία

95: Αι χρονογραφικά πηγαί, η αναδίφησις χειρογράφων, αι μαρτυρία και αι παραπομπάι, και όσα άλλα οδηγούσι τον Ευρωπαίον ιχνηλάτην εις την ιστορικήν και φιλοσοφικήν διαφώτισιν της εθνικής αυτού βιολογίας, ταύτα ουδόλως εξαρκούσι προς ημάς, οίτινες καθ' όλην της Ιταλοκρατίας την διάρκειαν εστερήθημεν εθνικών και αυτογράφων υπομνημάτων, εστερήθημεν και της ελευθερίας άμα, και του αγλαού ταύτης καρπού, της ιστοριογραφίας.

Ιστοριογράφος - συγγραφέας ιστορικών έργων

92: "Πόσον η Ιστορία μας ήθελε δοξάσει τον άνδρα, [Μιχαήλ Ψαρομηλίγγο] εκφωνεί διηγούμενος το συμβάν ο Ιστοριογράφος Ιουστινιανός, αν είχεν αναθέσει την μεγαλοψυχίαν του εις υπεράσπισιν, ουχί δε εις αντίκρουσιν της Ενετικής πολιτείας!"

Καταγράφω - καταρτίζω κατάλογο

88: ..., εκεί δε γέρων πολίος κατέγραφεν όρθιος εις κατάσταση τους προσερχομένους εθελοντάς,...

Κατάλογος - πίνακας ονομάτων

31: ... κατήγετο εκ των Καλλεργών εκείνων, ους συνετάξαμεν εξ αρχής εις τον κατάλογον των Δώδεκα Αρχόντων του Βυζαντίου.

Κατάστιχον - βιβλίον στοιχείων

88: ... κατέγραφεν όρθιος εις κατάστιχον τους προσερχομένους εθελοντάς και συνέττατεν εκάστην εκατονταρχίαν.

Κλάδος

64: ... ότι ανήκεν [Βάρδας Καλλέργης] εις τον τρίτον της οικογενείας κλάδον.

Κομιστής - *αγγελιοφόρος*

165: ... ν' απονείμη εις τ' απόρρητα του κομιστού πλατυτάτην ευλάβειαν και εμπιστοσύνη.

Κυβέρνησις - *διοίκηση, πρόσωπα που ασκούν την εξουσία*

63: Η κυβέρνησις καταπέμψασα δυο τάγματα προς κατάσχεσιν των φονέων,...

118: ...ονόματα της ενδεκαμελούς αυτής Κυβερνήσεως,...

143: ... κατέπληξεν την κυβέρνησιν του Χάνδακος.

197: Έσπευσε η κυβέρνησις να διαβιβάση...

Λόγος - *αγόρευση*

125: ... ο δουξ Γραδίνικος, ... απήγγειλε λόγον πανηγυρικών άμα και παραινετικών εις τα εγκαινία της κηθείσης αυτονομίας.

167: Εξεφωνήθη και λόγος πανηγυρικότατος επί του τάφου του [Γραδινικού].

Μαρτυρία - *πληροφορία*

62 σημ. 2: Κατά μαρτυρίαν άλλων προς άλλον μεταγενέστερον Καλλέργην απενεμήθη αύτη η τιμή.

71 σημ. 1: ..., τας διαφόρους μαρτυρίας παραβάλλοντες, δεχόμεθα την ευλογωτέραν γνώμην,...

95: Αι χρονογραφικά πηγαί, η αναδίφησις χειρογράφων, αι μαρτυρίαί και παραπομπάί... - Διό, αντί μαρτυριών πολυτελείας, αντί διπλωμάτων και διφθερών επιδείξεως, ... - ... αναζητώμεν ... εις μαρτυρίας των τυράννων μας...

147: Απίθανος μαρτυρία δεν είναι.

149: Η παραβολή των μαρτυριών επαληθεύει την καταμήνυσιν.

Μελαινα Βίβλος - *Μαύρη Βίβλος, Μαύρα Κατάστιχα*

192: Αλλ'ως ο αριθμός των εν τη Μελαινή Βίβλω σημειωθέντων συνεπληρώθη εν τη πρωτευούση (έτυχε δε τούτο μετ' ολίγον), αίφνης απεκαλύφθη της προκηρύξεως ο σκοπός.

Μεμβράνη - *έγγραφα από δέρμα ζώου*

95: ..., να ζητήσωμεν εις ξένην γην, εις μεμβράνας, ...

Μεσαιωνογράφος - *μελετητής της μεσαιωνικής ιστορίας*

95: ..., ο ημέτερος μεσαιωνογράφος θέλει συχνάκις αναγκασθή να προτιμήση, εις διευκρίνησιν της αληθείας, την αυθεντίαν της εικασίας και του συμπεράσματος.

Μεταγενέστερος - *νεότερος*

101: Ηγνόησαν, όμως, ότι σαφέστερον βλέπομεν και διακρίνομεν ημείς οι μεταγενέστεροι.

Μνημεία - *σημαντικό γραπτό έργο περασμένης χρονικής περιόδου*

40: Εκ των εγγράφων μνημείων της Κρητικής ταύτης περιόδου, ...

179 σημ. 1: Η προσφώνησις, μνημείον περιέργον της εποχής, ...

Μνήμη - *ανάμνηση*

84: Οι Τραγουδηταί της Κρήτης ... επανακαλούντες την

μνήμην των Βυζαντινών αιώνων, εξυμνούντες ...

127: Ενός μόνου την μνήμην εφύλαξεν η ιστορία, εκκαλείτο Ιάκωβος Μουάτσος, ή ...

Μνήμων (Notarius) - *γραφεύς*

133: ..., κατωτέρω δε περί την αίθουσαν εκάθηντο οι τον ευγενικόν σύλλογον συγκροτούντες, εν δε τω μέσω αι γραμματείς της επικρατείας, και οι Μνήμονες (Notari).

Μυθιστοριογράφος - *συγγραφέας μυθιστοριών*

67: η χρονογραφία του Ευρωπαϊκού μεσαιώνος... παρέχει σκηνάς δραματικώτερας άμα και ποικιλώτερας εις χρήσιν του ιστορικού, του ποιητού, του μυθιστοριογράφου.

Νεωτέρισμα - *πρωτοφανές, περίεργο*

109-110: Την δε αταξίαν της νομοθεσίας εκορύφωσεν κατόπιν έτερον νεωτέρισμα: η περιπτή επέκτασις του Ανωτέρου Συμβουλίου...

Νεωτερισμός

62: Ο νεωτερισμός [μετοίκηση αποίκων από την Ενετία στην Κρήτη] ούτος, είχαν ήδη ερεθίσει την δυσφορίαν των ιθαγενών αρχόντων ...

Νομισματοκοπέιο - *εργαστήριο κοπής νομισμάτων*

154: ..., ή στερηθέντες νομισματοκοπέιου και μετάλλου, ηναγκάσθησαν να τηρήσωσι του Αγίου Μάρκου το σύμβολον εις τας καθημερινάς συναλλαγάς των;

Νομισματολογία - *κλάδος της ιστορίας που ασχολείται με τη μελέτη νομισμάτων*

154: ... η μεσαιωνική νομισματολογία ουδέν εύρε μέχρι τούδε νόμισμα της Κρητικής πολιτείας αυτόνομον, κεχαραγμένον τω 1363 ή 1364.

Νομισματόσημο (Medaillon) - *αναμνηστικό νόμισμα*

154: Αν δε κατά τύχην, αντί αργυρίου, νενομισμένο εχάραξαν τουλάχιστον εις ανάμνησιν της κηθείσης αυτονομίας των χαλκά νομισματόσημα (medaillons), ...

Όρος - *συμφωνία*

30: Οι χρονογράφοι παρεσιώπησαν τους όρους, ...

59 σημ. 1: Παρελήφθη ο 18 όρος της Συνθήκης ως δυσκατάληπτος,...

Παραπομπή - *σημείωση που δηλώνει με ακρίβεια την πηγή της πληροφορίας*

95: Αι χρονογραφικά πηγαί, η αναδίφησις χειρογράφων, αι μαρτυρίαί και παραπομπάί...

Πηγές - *γραπτά πρωτότυπα κείμενα από όπου αντλούμε πρωτογενείς πληροφορίες και συνάγουμε άμεσα συμπεράσματα*

64: Βέβαιον, όμως, εξ ετέρων πηγών, ότι ...

95: Αι χρονογραφικά πηγαί, η αναδίφησις χειρογράφων, αι μαρτυρίαί και παραπομπάί...

Προκήρυξις - διακήρυξη, αγγελία

39: ... εξέπεμψεν αποστόλους απανταχού της νήσου, .. κομίζοντας δε και πατριωτικές προκηρύξεις, και εφόδια, και χρήματα.... - Εις τινα ανέκδοτον χρονογραφίαν σώζεται μία των προκηρύξεων.

192: ..., προκήρυξις των Πληρεξουσίων προσεκάλεσεν εντός δύο εβδομάδων εις Χάνδακα πάντα φυγάδα, προεπιβάλουσαν ποινής εξορίας ισοβίου, και δημεύσεως κτημάτων εν περιπτώσει απειθήσεως.

Προσφώνησις - αγόρευση

179 σημ. 1: Η προσφώνησις αυτή συνεχωνεύθη ακολουθως παρά του Πετράρχου εις τινα συγγραφὴν επιγραφείσα "De officio et virtutibus Imperatoris". Η προσφώνησις, μνημείον περιεργον της εποχής, ...

Σημαία - κομμάτι υφάσμα με διακριτικά

37: Τις δε η σημαία αυτή του Καλλέργου;

51: ... και εις μαρτυρίαν του ψηφίσματος, η σημαία ενεπήχθη απέναντι του Εσταυρωμένου, παρά ιερέως ευλογηθείσα και ιερωθείσα.

Σχολιαστής - ερμηνευτής

160 σημ.1: Ο Κοραΐς, πολυμαθέστατος μεν σχολιαστής, ουχί δε πάντοτε και εύστοχος ετυμολόγος...

Σχόλιο - κρίση

175: Ουχ ήττον αξιομνημόνευτον και το τελευταίον σχόλιον της καταμηνύσεώς του.

Τεκμήριο - απόδειξη

161 σημ.1: Συμπεραίνομεν δε τούτο εκ δύο τεκμηρίων αναντιρρήτων, διασωθέντων εις την κοινήν λέξιν αυτήν [τσύπα].

Τύπος - κενό γράμμα, δημοσιογραφία

31: Πολλάκις το Fide Venetorum inviolabilis απόμεινε τύπος άπρακτος εν τω χάρτη.

91: Σήμερον, ο τύπος, ο ατμός και ο τηλεγράφος εξεσάρωσαν ουκ ολίγας των δεισιδαιμόνων πεποιθήσεων του μεσαίωνος.

Υπόμνημα - έκθεση

89: Τάδε μόνον τα κατορθώματα εξάγομεν ει των συνοπτικών υπομνημάτων της εποχής.

95: ..., οίτινες καθ' όλην της Ιταλοκρατίας την διάρκειαν εστερήθημεν εθνικών και αυτογράφων υπομνημάτων...

174: Μάλιστα εκ του υπομνήματος Ιουδαίου τινός Σαμουήλ Μαυρογονάτου καλουμένου, ...

Υπομνηματιστής - γραμματέας, ερμηνευτής

44: ... (προστίθησιν ο υπομνηματιστής), ...

80: "Σημείωσε", είπε [ο Λέων Λ.] προς τον υπομνηματιστήν, όστις κατέγραφεν την ερωταπόκρισιν, ...

84: Οι Τραγουδηταί της Κρήτης ..., μόνον γενόμενοι της εαυτών πατρίδος υπομνηματισταί, ... περιήρχοντο τας κώμας και τας συνοικίας...

Χάρτης - σύνταγμα

31: ... ο Καλλέργης προέτεινεν επιτακτικώς ό,τι σήμερον ηθέλομεν καλέσει Χάρτην ή Σύνταγμα. ... - Πολλάκις το Fide Venetorum inviolabilis απόμεινε τύπος άπρακτος εν τω χάρτη.

Χειρόγραφον - κείμενο εγγράφου ή βιβλίου γραμμένο με το χέρι

95: Αι χρονογραφικαί πηγαί, η αναδίφησις χειρογράφων, αι μαρτυρία και παραπομπάι, ...

Χρονικά

33: ..., ή ανάνους τα χρονικά των νεοελληνικών αγώνων...

66: Σφαγήν παράλληλον δεν ετυγχάνομεν, ή εις τα χρονικά της Πελοποννήσου επί Τουρκαλβανών, ...

90: Συνέπιπτε τότε η μεγάλη εκείνη αποστατία της Ζάρας, περί ης τοσοούτος γίνεται λόγος εν τοις χρονικοίς.

Χρονογραφία - το έργο της επιλεκτικής αφήγηση γεγονότων με χρονολογική σειρά

39: Εις τινα ανέκδοτον χρονογραφίαν σώζεται μία των προκηρύξεων.

67: Ολίγα παραδείγματα η χρονογραφία του Ευρωπαϊκού μεσαίωνος μαρτυρεί παρομοίας επιμονής, ...

95: Αλλ' ημείς, ... ήμεν πεπρωμένοι feu! ... εις την χρονογραφίαν των Ενετών, των Γάλλων, των Οθωμανών!

107: Έχομεν όμως προ οφθαλμών και αποδείξεις ήττον μεν αυθεντικές, αλλ' ωσαύτως αξιοπίστους, ληφθείσας εκ της συγχρόνου χρονογραφίας.

139 σημ.1: Δέκα ηγεμόνων επιστολάς και διπλώματα, ..., παρένειρεν εις την χρονογραφίαν του ο συγγραφεύς ...

Χρονογράφος - χρονικογράφος, συντάκτης και συγγραφές χρονικών

17: ... ως ογκολογών ο χρονογράφος αναφέρει, ...

30: Οι χρονογράφοι παρεσιώπησαν τους όρους, ...

32: ... αι σελίδες των προγενεστέρων χρονογράφων αποπνέουσι κατά το γένος μας.

37: Ουδέν ακριβές περί τούτου μαρτυρούσιν οι χρονογράφοι.

44: Αναφέρει σύγχρονός τις χρονογράφος, διηγούμενος ...

62-63: ... άκυρα πλέον και ληρώδη τα πανηγυρίσματα των χρονογράφων της μακαρίτιδος Δημοκρατίας.

65: Ιδού πώς η ειρήνη απεδόθη εις την νήσον. η ειρήνη τουλάχιστον αύτη, ην οι χρονογράφοι της Ενετίας πεφουσημένως μεγαλύνουσι.

71: Μεγάλη προέκυψε παρά τοις χρονογράφοις ασυμφωνία περί την γενεαλογίαν ...

81: ... (αναφέρουσιν οι χρονογράφοι της Ενετίας).... - Ανανιδής συκοφαντία, τότε μεν επινοηθείσα παρά του Δουκός, είτα δε παρά των χρονογράφων δοθείσα, ... - Περί της δεινότητος της ψυχής του διηγείται χρονογράφος τις το επόμενον απόφθεγμα.

84: Οι Τραγουδηταί της Κρήτης ..., μόνον αψευδείς χρονογράφοι των διατρεχόντων, ...

94: Και όμως, πόσα οι εμπαιθείς της εποχής εκείνης χρονογράφοι, πόσα σπουδαία συμβάντα παρεσιώπησαν, πόσα ανδραγαθήματα παρεμόρφωσαν, ...

- 27: Οι δε χρονογράφοι, ων τας σελίδας ανελίσσομεν, παρασιωπώσιν τον τρόπον ...
 47: Αναφέρουσιν οι χρονογράφοι, ότι ο θηριώδης ούτος δημαγωγός, ...
 157 σημ. 1.: Το περιστατικόν των λογχών αναφέρεται υπό ετέρων χρονογράφων.

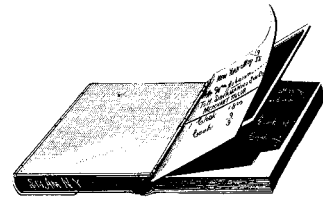
Χρονολογία - χρονικός προσδιορισμός της ζωής, των πράξεων, του έργου και του θανάτου ανθρώπων
 71: ... ασυμφωνία περί την γενεαλογία και την χρονολογίαν των Καλλεργών ...

Χρυσή Βίβλος - *Libro d' Oro*, Βιβλίο που περιέχει τίτλους ευγενείας
 62: Ης υπηρεσίας χάριν, εξαιρέτως τε και πρωτοφανώς συνετάχθη εις την Χρυσήν λεγομένην Βίβλον της Ενετικής αριστοκρατίας, ... - Η Ενετική πολιτεία ετελεύτησε προ πολλού, μετά δε ταύτης συναπήλθε και η Χρυσή Βίβλος της.

Όροι που δεν περιλήφθηκαν

ανασκευάζω, αποστολή, θέσπισμα, ισονομία, Ιταλοκρατία, κλητήρας, κοινοκτημοσύνη, νομοθέτημα, οίκος, οργανισμός, συνθήκη, τομή, υπούργημα, υφήγησις, ψήφισμα, ψήφος.

Έλλη Δρούλια-Μητράκου

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Παρακαλούμε τα μέλη που στέλνουν τη συνδρομή τους με ταχυδρομικές επιταγές να γράφουν στη θέση του παραλήπτη το όνομα και τη διεύθυνση του Ταμιά της Ε.Α.Ε. [**Μαρία Πολίτη, Χατζηκώστα 8α, Πλ. Μαβίλη 115 21 ΑΘΗΝΑ**] και να διευκρινίζουν στο πίσω μέρος της επιταγής, στο χώρο για τα μηνύματα, ότι πρόκειται για τη συνδρομή τους στην Ε.Α.Ε.

ΑΡΘΡΑ: Η Συντακτική επιτροπή παρακαλεί τους συνεργάτες και αρθρογράφους των “*Αρχειακών Νέων*” να δίνουν τα κείμενά τους δακτυλογραφημένα ή, ακόμη καλύτερα, σε δισκέτα για τη διευκόλυνση της έκδοσης (με μια πολύ μικρή περίληψη στα αγγλικά ή γαλλικά). Ανταποκρίσεις και συνεργασίες για τις δραστηριότητες και τα νέα των περιφερειακών αρχείων είναι απαραίτητες και ευπρόσδεκτες. Οι συνεργασίες να αποστέλλονται, αν είναι δυνατόν σε δισκέτα, στη διεύθυνση:

Ν. Μπαμίδης, Ιστορικό Αρχείο Μακεδονίας, Παπαναστασίου 21, Τ.Θ. 18111, 546 39 Θεσ/νίκη, E-mail: iam@magnet.gr

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΙΔΡΥΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Τον Ιούνιο του 1997 ιδρύθηκε η Ελληνική Παλαιογραφική Εταιρεία, με έδρα τη Θεσσαλονίκη, την πόλη που υπήρξε επί πολλά χρόνια η “έδρα” της ελληνικής Παλαιογραφίας, αφού στο Πανεπιστήμιό της εδίδαξαν και την άσκησαν οι καθηγητές Αντώνιος Σιγάλας και Λίνος Πολίτης. Η Εταιρεία είναι επιστημονική, μη κερδοσκοπική, και μέλη της μπορούν να γίνουν Έλληνες πολίτες που έχουν ασχοληθεί επιστημονικά με θέματα Παλαιογραφίας-Κωδικολογίας. Ήδη η Εταιρεία αριθμεί περίπου 60 μέλη απ’ όλη την Ελλάδα.

Σκοπός της είναι σύμφωνα με το Καταστατικό της: “η μελέτη χειρογράφων και η προβολή της σημασίας τους ως πολιτιστικών αγαθών. Ειδικότερα, η ανεύρεση και συλλογή χειρογράφων, η διάσωση, φωτογράφιση, συντήρηση, καταλογογράφηση και η αρχειοθέτησή τους, καθώς και η γενικότερη προώθηση των παλαιογραφικών και κωδικολογικών ερευνών”. Για την πραγματοποίηση του σκοπού της Εταιρείας προβλέπεται, μεταξύ των άλλων, και η δημιουργία βιβλιοθήκης και αρχείου, η οργάνωση διαλέξεων, σεμιναρίων, εκπαιδευτικών και ερευνητικών εκδρομών, η έκδοση περιοδικού και συγγραμμάτων, η συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα και επίσης η ανάπτυξη επιστημονικών σχέσεων και η συνεργασία με παρεμφερείς επιστημονικούς φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Το πρώτο εκλεγμένο Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας αποτελείται από τους: *Πρόεδρος*: Βασίλης Άτσας, καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, *Αντιπρόεδρος*: Μαρία Πολίτη, φιλόλογος-παλαιογράφος, επιστημονική συνεργάτης Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης, *Γραμματέας*: Ευθύμιος Λίτσας, διδ. Θεολογίας-φιλόλογος, επιστημονικός συνεργάτης Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών, *Ταμίας*: Βασίλης Κατσαρός, καθηγητής Βυζαντινής Φιλολογίας ΑΠΘ, *Μέλη*: Εύδοξος Τσολάκης, καθηγητής Βυζαντινής Φιλολογίας ΑΠΘ, Κώστας Κωνσταντινίδης, καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Παναγιώτης Σωτηρούδης, αναπληρωτής καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας ΑΠΘ.

Τον Μάρτιο-Απρίλιο 1999 η Εταιρεία οργάνωσε στη Θεσσαλονίκη, σε συνεργασία με τον Σύλλογο Αποφοίτων της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης “Φιλόλογος”, σειρά οκτώ ομιλιών παλαιογραφικού ενδιαφέροντος, που είχαν μεγάλη επιτυχία και συγκέντρωσαν ένα ευρύ κοινό. Επίσης τον Ιούνιο οργανώθηκε εκδρομή στη μονή Κοσινίτσας (Εικοσιφοινίσσης), κοντά στη Δράμα.

Στην Εταιρεία έχει ήδη ανατεθεί από τη Διεθνή Επιτροπή Ελληνικής Παλαιογραφίας η οργάνωση του 6ου (έκτου) Διεθνούς Παλαιογραφικού Συνεδρίου, που θα γίνει το έτος 2003 στη Δράμα. Πρόκειται για Διεθνή Συνάντηση υψηλού επιπέδου, που οργανώνεται κάθε πέντε χρόνια από διαφορετική χώρα, με θέμα την ελληνική Παλαιογραφία.

Μαρία Πολίτη

ΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ Γ.Α.Κ. - ΑΡΧΕΙΑ Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Από το σχολικό έτος 1997-98 υπήρξε τακτική συνεργασία των Γ.Α.Κ. - Αρχείων Ν. Μαγνησίας με σχολεία της περιοχής μας όσον αφορά στο μάθημα της Τεχνολογίας. Μετά από συνεννόηση με τους εκπαιδευτικούς, πολλοί μαθητές επισκέφθηκαν το Αναγνωστήριο προκειμένου να αναζητήσουν αρχειακό υλικό και βιβλιογραφία για το συγκεκριμένο μάθημα. Μέχρι τότε οι επισκέψεις των μαθητών αφορούσαν στην Τοπική - Εθνική Ιστορία και στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, σε μια προσπάθεια καλλιέργειας του ενδιαφέροντος του μαθητικού κόσμου για τον τόπο του και ενισχύοντας συγχρόνως το μορφωτικό ρόλο των αρχείων. Είναι πλέον κοινός τόπος ότι τα αρχεία δεν χρησιμεύουν μόνο στον ειδικό ερευνητή, αλλά μπορούν να προσφέρουν ιστορική μόρφωση σε ένα ευρύτερο κοινό με απώτερο στόχο τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και πολιτισμικής κληρονομιάς. Η κληρονομιά αυτή του κάθε τόπου δεν είναι βεβαίως δεδομένη, αλλά εξαρτάται από το βαθμό διατήρησης των τεκμηρίων για τη σύνθεση της ιστορίας του. Ένας λόγος παραπάνω μέσα στη σημερινή κοινωνία της παγκοσμιοποίησης που ζούμε και της ισοπέδωσης, που -κατά πολλούς απαισιόδοξους- μας απειλεί, η διατήρηση της ιστορικής μνήμης είναι αυτή που θα προσδιορίζει στο μέλλον τη βιωσιμότητα των λαών.

Η διαπίστωση επίσης ότι για το μάθημα της Τεχνολογίας δεν υπάρχει διδακτικό εγχειρίδιο, αφού άλλωστε αυτός είναι, μεταξύ άλλων, και ο σκοπός του μαθήματος, να ωθήσει δηλαδή τους μαθητές στην έρευνα του τεχνολογικού περιβάλλοντος, καθώς επίσης και το γεγονός ότι στην περιοχή μας δεν είχε διοργανωθεί κανένα σεμινάριο για το μάθημα, βάρυναν στην απόφασή μας να διοργανώσουμε ένα σεμινάριο για τους Καθηγητές της Τεχνολογίας στα Γυμνάσια. Στα Γυμνάσια, γιατί μέχρι πέρσι το μάθημα διδασκόταν μόνο στα Γυμνάσια, ενώ η Τεχνολογία στην Τεχνική Εκπαίδευση είχε άλλο προσανατολισμό.

Στους στόχους μας δεν ήταν ούτε είναι η διδακτική του μαθήματος, αλλά η συγκέντρωση ενός σώματος πληροφοριών που μπορούν να λειτουργήσουν ως θεωρητικό

υπόβαθρο για τη διδασκαλία της Τεχνολογίας. Επίσης η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για το τεχνολογικό, οικονομικό, παραγωγικό, εργασιακό, κοινωνικό, πολιτισμικό περιβάλλον, για τις συνθήκες εργασίας και τους ανθρώπους που εργάζονται εκεί, η ευαισθητοποίηση και ο γενικότερος προβληματισμός για την επιρροή της Τεχνολογίας σε διάφορους τομείς της ζωής μας (τέχνη, διαφήμιση, ΜΜΕ, ανθρώπινες σχέσεις, αναμόρφωση και επανάχρηση παλιών βιομηχανικών κτιρίων), η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με την ανάπτυξη νέων μεθόδων και νέων διδακτικών προσεγγίσεων του μαθήματος, όπως η αξιοποίηση αρχαιακού υλικού που παράγεται από βιομηχανικές επιχειρήσεις. Δεν θα μπορούσαμε να αγνοήσουμε ότι ζούμε σε μία περιοχή με μεγάλη βιομηχανική ιστορία, γι' αυτό δόθηκε έμφαση στην ανάδειξη της ιδιαίτερης αυτής φυσιογνωμίας της Μαγνησίας. Η περιοχή του Βόλου ειδικότερα έχει μεγάλη βιομηχανική ιστορία και η ανάπτυξη αυτή της τεχνολογίας έχει πολλές επιπτώσεις εμφανείς σε διάφορους τομείς (π.χ. μόλυνση περιβάλλοντος, εγκατάλειψη παλιών κτιρίων, σχέσεις εργοδοσίας - εργαζομένων, ανάπτυξη συνδικαλιστικού - εργατικού κινήματος).

Για την υλοποίηση των στόχων του προγράμματος απευθυνθήκαμε σε επίλεκτο επιστημονικό δυναμικό της περιοχής μας, αξιοποιώντας τις γνώσεις και την εμπειρία ανθρώπων που ασχολούνται στην πράξη με τα θέματα αυτά. Η ανταπόκριση που συναντήσαμε ήταν μεγάλη και όλοι οι εισηγητές δέχθηκαν με πολύ ενθουσιασμό να συμμετάσχουν.

Το Σεμινάριο αυτό, διάρκειας 42 ωρών, έγινε στις 3-11 Σεπτεμβρίου 1998, στην αίθουσα Αναγνωστηρίου της υπηρεσίας μας η οποία είχε κατάλληλα διαμορφωθεί για το σκοπό αυτό, εντάχθηκε στα Προγράμματα Κινητικότητας (δράση 1.2.β) της Διεύθυνσης Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Υπ. Παιδείας και χρηματοδοτήθηκε από το 2ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Την επιστημονική ευθύνη είχε η υπογράφουσα. Οι συμμετέχοντες ήταν 21 Καθηγητές του μαθήματος της Τεχνολογίας από διάφορα σχολεία του νομού Μαγνησίας, ενώ ως ακροατρίες ζήτησαν και το παρακολούθησαν και οι δύο φοιτήτριες του Τμήματος Αρχαιολογίας - Βιβλιοθηκονομίας που τότε έκαναν την πρακτική τους άσκηση στην υπηρεσία μας.

Οι επτά εισηγητές του Σεμιναρίου και τα θέματα των εισηγήσεών τους ήταν:

1. Χρίστος Ξενάκης, Δρ Φυσικός, Σχολικός Σύμβουλος, Διδάσκων στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: *"Η τεχνολογία στην αρχαία Ελλάδα. Βιομηχανική Επανάσταση και σύγχρονη τεχνολογία"*
2. Πάνος Αδάμος, Ηλεκτρολόγος Μηχανολόγος Μηχανικός, μέλος Δ.Σ. του ΤΕΕ Μαγνησίας: *"Τεχνολογία και Ανάπτυξη"*
3. Διονύσης Μπάστας, Δρ Νομικής, Δικηγόρος: *"Γενικές αρχές Δικαίου Εταιρειών"* και *"Γενικές αρχές Εργατικού Δικαίου"*
4. Αννίτα Πρασσά, Δρ Ιστορικός, Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Γ.Α.Κ. - Αρχείων Ν. Μαγνησίας: *"Η βιομηχανική ανάπτυξη της Μαγνησίας. Ιστορική αναδρομή. Προς την αποβιομηχάνιση"* και *"Η αξιοποίηση αρχαιακού υλικού*

στο μάθημα της Τεχνολογίας"

5. Κώστας Αδαμάκης, Αρχιτέκτων Μηχανικός, τ. Αντιδήμαρχος Βόλου: *"Παλιά κτίρια - νέες χρήσεις"*
6. Αναστασία Κολιού, Δρ Χημικός, Προϊσταμένη Τμ. Ελέγχου Ποιότητας Νερών και Περιβάλλοντος της ΔΕΥ-ΑΜΒ: *"Τεχνολογία και Περιβάλλον"*
7. Αλέξανδρος Ψυχούλης, Ζωγράφος: *"Τεχνολογία - Τέχνη. Τέχνη- Internet"*.

Ως τελικό προϊόν του προγράμματος είναι τα κείμενα των διδακτικών σημειώσεων που έδωσαν οι εισηγητές και τα οποία δημοσιεύθηκαν σε αυτοτελή τόμο 216 σελίδων μαζί με πλούσια βιβλιογραφία, σχέδια, φωτογραφίες και άλλο εποπτικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε. Η έκδοση αυτή αποτελεί εκπαιδευτικό υλικό χρήσιμο για τους διδάσκοντες το μάθημα, για τους μαθητές τους αλλά και για ένα ευρύτερο φάσμα ενδιαφερομένων.

Με την ευκαιρία του Σεμιναρίου δόθηκε η ευκαιρία στους συμμετέχοντες να γνωρίσουν θέματα πολύ χρήσιμα για το μάθημα, για τα οποία δυστυχώς δεν ήταν ενημερωμένοι. Παραδείγματος χάρη, αγνοούσαν ότι ο Βόλος έχει την πρωτοπορία για τη διάσωση παλιών βιομηχανικών κτιρίων και τη φιλοξενία νέων χρήσεων, όπως επίσης για το βιολογικό καθαρισμό των λυμάτων που γίνεται από την υπηρεσία της Ύδρευσης. Οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να επικοινωνήσουν με ειδικούς επιστήμονες και οι επιμέρους εισηγήσεις έγιναν η αφορμή δημιουργίας ενός γόνιμου διαλόγου.

Εκτός από αυτό, στα αποτελέσματα του Σεμιναρίου θα πρέπει να προστεθεί η επικοινωνία και στενότερη συνεργασία μας με τον εκπαιδευτικό κόσμο της περιοχής και τους μαθητές τους. Δεν είναι τυχαίο ότι οι μαθητές που επισκέφθηκαν το Αναγνωστήριό μας για το συγκεκριμένο μάθημα, μετά τη λήξη του Σεμιναρίου πολλαπλασιάστηκαν σε σύγκριση με πέρσι. Πάγια άλλωστε επιδίωξή μας είναι η ανάδειξη του μορφωτικού - εκπαιδευτικού - παιδαγωγικού ρόλου του Ιστορικού Αρχείου και η αλλαγή της νοοτροπίας ότι αυτές οι υπηρεσίες απευθύνονται σε ειδικούς ιστορικούς και είναι ερμητικά κλειστές για τους "απλούς πολίτες".

Η επιτυχία του Σεμιναρίου επίσης φάνηκε από την ανταπόκριση των συμμετεχόντων (ενθουσιασμός, έντονος διάλογος, τήρηση του ωραρίου, μηδενικές απουσίες), καθώς και από τα θετικά σχόλια του τοπικού Τύπου.

Τα Γενικά Αρχεία του Κράτους δεν συγκεντρώνουν μόνο αρχαιακό υλικό, αλλά ως γνωστό λειτουργούν συγχρόνως και ως διαχειριστές πληροφοριών. Συνεπώς μπορούν να αναλάβουν και συντονίσουν τέτοιου είδους προγράμματα, να ενισχύσουν τη συνεργασία τους με άλλους φορείς, να ανοιχθούν περισσότερο στην τοπική κοινωνία, να επεκτείνουν τον αριθμό των επισκεπτών τους.

Αννίτα Πρασσά

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ ΤΩΝ Γ.Α.Κ.

Τον περασμένο Μάιο πραγματοποιήθηκε στο ξενοδοχείο ΤΙΤΑΝΙΑ της Αθήνας σεμινάριο αρχειονομίας των Γ.Α.Κ. στο πλαίσιο του Τέταρτου Υποπρογράμματος του ΕΠΕΑΕΚ που προβλέπει επιμόρφωση για τους υπαλλήλους αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας, επιμόρφωση στην οποία για πρώτη φορά εντάχθηκαν και τα Γ.Α.Κ.

Η Δ/ση Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ διοργανώνει συνήθως σεμινάρια διοικητικού κυρίως περιεχομένου και σεμινάρια πληροφορικής τριών επιπέδων. Ανταποκρινόμενη όμως σε παλαιό αίτημα του προσωπικού των Γ.Α.Κ. που είχε διαβιβαστεί μέσω του Τμήματος Ιστορικών Αρχείων του ΥΠΕΠΘ και με την οικονομική ευελιξία που της παρέχει η διαχείριση κονδυλίων του ΕΠΕΑΕΚ (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση), συμπεριέλαβε στο πρόγραμμά της και σεμινάρια αρχειονομίας για το προσωπικό των Γ.Α.Κ.

Με την ΙΣΤ/36/12.3.1999 απόφαση του Γενικού Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας αποτελούμενη από εκπρόσωπο του Τμήματος Αρχειονομίας-Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου (Β. Μανδηλαράς), εκπρόσωπο του Σωματείου Εργαζομένων στα Γ.Α.Κ. (Κ. Χατζηγιάννη), εκπρόσωπο της Κ.Υ. των Γ.Α.Κ. (Στ. Φωτοπούλου), εκπρόσωπο της Ελληνικής Αρχαικής Εταιρείας (Α. Παππά) και εκπρόσωπο του Τμήματος Ιστορικών Αρχείων του ΥΠΕΠΘ (Μ. Βακαλοπούλου). Έργο της ομάδας ήταν η εκπόνηση του προγράμματος του σεμιναρίου και η εξασφάλιση των ομιλητών. Καταρχήν εξετάστηκαν οι προτάσεις που είχαν σταλεί στο Τμήμα Ιστορικών Αρχείων ως προς τη θεματολογία του σεμιναρίου και οριστικοποιήθηκαν οι θεματικές ενότητες:

- Α. Διοικητικά-Οικονομικά
- Β. Σύγχρονα Αρχεία-Εκκαθαρίσεις
- Γ. Νομοθεσία
- Δ. Μηχανοργάνωση
- Ε. Εκπαίδευση αρχειονόμων
- ΣΤ. Συντήρηση

Στη συνέχεια άρχισε η προσπάθεια για την εξασφάλιση των ομιλητών, θέμα αρκετά επίπονο δεδομένου ότι ο προσδιορισμός του χρόνου διεξαγωγής του σεμιναρίου έπρεπε να καθοριστεί σε συνάρτηση με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα που είχε ήδη τεθεί από τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ αλλά και με τα βεβαρυμένα προγράμματα των ομιλητών που είχαν ήδη ανειλημμένες επαγγελματικές υποχρεώσεις.

Παρά τη μεσολάβηση των διακοπών του Πάσχα και τις ποικίλες δυσκολίες που προέκυψαν κατά την προετοιμασία του σεμιναρίου, διαμορφώθηκε το πρόγραμμα και ενημερώθηκαν οι υπηρεσίες των Γ.Α.Κ. (Κεντρική και περιφερειακές) προκειμένου να υποβληθούν οι αιτήσεις συμμετοχής και να κινηθούν οι διοικητικές διαδικασίες για την υλοποίηση του σεμιναρίου.

Για λόγους πρακτικούς το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε σε δύο κύκλους με διαφορά μιας ημέρας ως προς την έναρξη (10-21.5.1999 και 11-21.5.1999) με το ακόλουθο πρόγραμμα:

Α. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ Γ.Α.Κ.

(Δευτέρα, 10/5 - Τρίτη, 11/5)

Ν. Ζαχαρόπουλος, *Χαιρετισμός, έναρξη εργασιών*
Αικ. Εξαδακτύλου, *Χάραξη αρχαικής πολιτικής*
Π. Μουγίου, *Οικονομικά & διοικητικά των Γ.Α.Κ.*
Σ. Λύκος, *Κτηριακά θέματα των Γ.Α.Κ.*

Β. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΩΝ

(Τρίτη, 11/5 - Τετάρτη, 12/5)

Β. Μανδηλαράς, *Τα αρχεία στην ελληνιστική περίοδο*
Β. Μανδηλαράς, *Η εκπαίδευση των αρχειονόμων στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο*
Ζ. Συνοδινός, *Αρχαική βιβλιογραφική ενημέρωση*

Γ. ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

(Τετάρτη, 12/5 - Πέμπτη, 13/5)

Κ. Χούλης, *Πολιτική της συντήρησης στο αρχαικό υλικό*
Ιωάν. Κωνσταντίνου, *Προληπτική συντήρηση αρχαικού υλικού & υλικά συντήρησης*
Αντ. Μοροπούλου, *Η εμπειρία της συντήρησης και διάσωσης των αρχείων του Κ.Κ.Ε.*

Δ. ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΑΡΧΕΙΑ

(Πέμπτη, 13/5 - Παρασκευή, 14/5)

Ν. Καραπιδάκης, *Σύγχρονα αρχεία: στρατηγικές πρόσκτησης & αξιοποίησης*
Στ. Γεωργούλης, *Εκκαθάριση αρχείων: η διαδικασία από την πλευρά του Υπουργείου Εσωτερικών* (Παρασκευή, 14/4 - Δευτέρα, 17/5)
Άγγ. Χάγιος, *Η οργάνωση & μηχανοργάνωση των ΟΤΑ & οι συνέπειες της εφαρμογής του Ν. 2539/97* ("Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης")
Αλ. Κατσαρός, *Το αρχείο του ΥΠΕΠΘ*
Αδαμ. Σταυροπούλου, *Το αρχείο της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος*

Ε. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ-ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ

(Δευτέρα, 17/5 - Τρίτη, 18/5)

Λίλιαν Μήτρου, *Πρόσβαση στα αρχεία- νομοθετικό πλαίσιο*
Λίλιαν Μήτρου, *Οργάνωση και λειτουργία της Υπηρεσίας της "Αρχής"*
Ν. Καραπιδάκης, *Εισαγωγή στο δίκαιο των αρχείων*

ΣΤ. ΜΗΧΑΝΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΡΧΕΙΩΝ

(Τρίτη, 18/5 - Τετάρτη, 19/5)

Γ. Μητροφάνης, *Τεχνολογίες Πληροφορικής & Οργάνωσης των ιστορικών αρχείων:*
α. Εισαγωγή στις τεχνολογίες της Πληροφορικής-Αρχειακές εφαρμογές
β. Συστήματα ιστορικών - αρχαικών πληροφοριών
Μ. Θεοδωρίδου, *Σύστημα διαχείρισης ιστορικών εγγράφων & αρχείων: το τουρκικό αρχείο Χανίων και το Ιστορικό Αρχείο της Βικελαίας Δημοτικής Βιβλιοθήκης Ηρακλείου*

(Τετάρτη, 19/5 - Πέμπτη, 20/5)

Μαν. Τσαγκαράκης, *Εισαγωγικά στην Ηλεκτρονική ορ-*

γάνωση

Μαν. Τσαγκαράκης, *Ηλεκτρονική οργάνωση αρχείων*
Εύη Σαχίνη, *Η δραστηριότητα του Εθνικού Κέντρου*
Τεκμηρίωσης στην υπηρεσία των αρχειονόμων

Ζ. ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ “ΚΩΝ. Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ”

Ξενάγηση: Κ. Σβολόπουλος, Μ. Μινώτου (Πέμπτη, 20/5 - Παρασκευή, 21/5)

Η. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΚΛΕΙΣΙΜΟ

(Παρασκευή, 21/5 - πρωί & απόγευμα)

Στους δύο κύκλους του σεμιναρίου υπέβαλαν αίτηση συμμετοχής 49 υπάλληλοι, κυρίως αρχειονόμοι και ταξινομοί με ελάχιστες εξαιρέσεις διοικητικών υπαλλήλων ενώ τελικά έλαβαν μέρος 45 λόγω εκτάκτων κωλυμάτων.

Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου πραγματοποιήθηκε έκτακτη γενική συνέλευση του Συλλόγου των Εργαζομένων στα Γ.Α.Κ., στην οποία συζητήθηκαν θέματα που απασχολούν τους υπαλλήλους των Γ.Α.Κ., οι οποίοι, με την ευκαιρία του σεμιναρίου, είχαν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν μεταξύ τους.

Στον απολογισμό του σεμιναρίου πρέπει να καταγραφεί ο ενδιαφέρων διάλογος που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο πολλών εισηγήσεων και η διαφαινόμενη δυνατότητα καλύτερης και αποτελεσματικότερης συνεργασίας των Γ.Α.Κ. με φορείς και τομείς του δημόσιου τομέα, όπως για παράδειγμα με την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ) που δραστηριοποιείται στη διευθέτηση πολύπλοκων θεμάτων οργάνωσης που προκύπτουν από την εφαρμογή του Ν. 2539/97 (“Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης”).

Παρά τις αντιδράσεις που δημιούργησε σε αρκετούς συμμετέχοντες η απαιτούμενη από τη Δ/ση Εκπ/σης αξιολόγηση επιμορφούμενων και επιμορφωτών -διευκρινίστηκε άλλωστε σαφέστατα, ότι πρόκειται για διαδικασία απολύτως τυπική ώστε να υπάρχουν διαθέσιμα τα αντίστοιχα παραστατικά στο αρχείο της Δ/σης Εκπ/σης- η γενική εντύπωση ως προς το σεμινάριο ήταν πολύ θετική. Άλλωστε δεν είχε δοθεί μέχρι τώρα αντίστοιχης διάρκειας και οικονομικής κάλυψης δυνατότητα επιμόρφωσης στα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Σύμφωνα με τη σχετική προαναγγελία της Δ/σης Εκπ/σης του ΥΠΕΠΘ, πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα δύο επιπλέον κύκλοι σεμιναρίων για το προσωπικό των Γ.Α.Κ.

Ο πρώτος κύκλος (6-10.12.1999, διάρκειας 35 ωρών) απευθύνθηκε σε 25 νέους αποσπασμένους στα Γ.Α.Κ. εκπαιδευτικούς από τη Β/θμια Εκπ/ση παρουσιάζοντας συνοπτικά ποικιλία αρχειονομικών θεμάτων που καλούνται να αντιμετωπίσουν στη νέα τους θέση.

Η θεματολογία του σεμιναρίου καθορίστηκε από την αναπληρώτρια Δ/ντρια της Κ.Υ. των Γ.Α.Κ. με τη συνεργασία αρχειονόμων των Γ.Α.Κ. που ανέπτυξαν τα ακόλουθα θέματα:

- *Σημασία των Αρχείων. Νομοθετικό πλαίσιο* (Αικ. Εξαδακτύλου)
- *Διοικητικά θέματα. Σχέσεις Περιφερειακών Υπηρεσιών*

με ΥΠΕΠΘ (Α. Κιούση)

- *Οργάνωση Περιφερειακής Αρχειακής Μονάδας* (Αικ. Εξαδακτύλου)
- *Λειτουργία αρχειακής μονάδας* (Αικ. Εξαδακτύλου)
- *Αξιοποίηση αρχειακού υλικού* (Α. Μόρντο, Α. Γρηγόρα)
- *Θέματα διαχείρισης και διοικητικών διαδικασιών* (Μ. Μοιροπούλου, Σ. Δήμου)
- *Επικοινωνία Περιφερειακών Αρχείων με την Κ.Υ. των Γ.Α.Κ.* (Σ. Φωτοπούλου)

Ειδικά αρχειονομικά θέματα

- *Αρχειακή ορολογία και ελληνική αρχειακή βιβλιογραφία* (Ν. Μπαμίδης)
- *Βασικά μέτρα προστασίας αρχειακού υλικού, χώροι αρχείων κλπ* (Ν. Μπαμίδης)
- *Εκκαθαρίσεις αρχείων* (Α. Παππά, Φ. Λαμπρούκου)
- *Περιπτώσεις εκκαθαρίσεων αρχείων* (Κ. Λυκουρίνος, Στ. Κιοσές, Ζ. Σημανδηράκη-Παναγιωτοπούλου)
- *Υπόδειγμα ταξινόμησης αρχείου Υπουργείου Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδύσεως* (Δ. Αντωνίου)
- *Εκδόσεις αρχειακού υλικού* (Γ. Μοσχόπουλος)
- *Προβολή του έργου των Γ.Α.Κ.* (Κ. Αδαμοπούλου)
- *Σύνοψη - Συμπεράσματα εργασιών* (Μ. Βακαλοπούλου)

Ο δεύτερος κύκλος (24-28.1.2000, διάρκειας 35 ωρών) αφιερώθηκε αποκλειστικά στην Πληροφορική, δεδομένου ότι πολλές αρχειακές υπηρεσίες διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή και επομένως οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους πρέπει να είναι σε θέση να τους χρησιμοποιούν. Το σεμινάριο προσέφερε μαθήματα χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή (Windows, Word, Excel), τη διοργάνωση των οποίων ανέλαβε το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με τη Δ/ση Εκπ/σης του ΥΠΕΠΘ που κάλυψε και τα έξοδα μετακίνησης και διαμονής των 28 επιμορφούμενων (Ξενοδοχείο ΠΑΡΚ), ενώ θα χορηγήσει και αντίστοιχη βεβαίωση συμμετοχής.

Οι οιωνοί είναι καλοί ως προς τις μελλοντικές δραστηριότητες της Δ/σης Εκπ/σης του ΥΠΕΠΘ που, ενόψει του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, φαίνεται ότι έχει την πρόθεση να συμπεριλάβει και πάλι τα Γ.Α.Κ. στο σχετικό προγραμματισμό της. Άλλωστε η επιμόρφωση είναι δαπανηρή υπόθεση αλλά, μακροπρόθεσμα, μπορεί να αξιοποιηθεί πολύπλευρα και πολλαπλασιαστικά.

Μαρία Βακαλοπούλου

**Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ
ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΝΗ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ
“Οι Εμφύλιοι πόλεμοι στην Ευρώπη
και τη Μεσόγειο του 20ού αιώνα”**

Διεθνές Ιστορικό Συνέδριο με τον παραπάνω τίτλο θα διοργανώσουν στην Αθήνα τα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (Α.Σ.Κ.Ι.), το Κέντρο Μεσογειακών Σπουδών της Νάπολης, το Διεθνές Ινστιτούτο Κοινωνικής Ιστορίας του Άμστερνταμ, το Ινστιτούτο Φερτρινέλι του Μιλάνου και το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου¹.

Στην συνέντευξη Τύπου που δόθηκε στο χώρο των Α.Σ.Κ.Ι., τονίστηκε ότι στο Συνέδριο θα συμμετάσχουν 30 ιστορικοί από 8 χώρες. Πράγματι, πρώτος σκοπός των διοργανωτών είναι η τοποθέτηση του Ελληνικού Εμφυλίου Πολέμου, ως αντικείμενου ιστορικής έρευνας σε μια καινούργια βάση, έξω από την κλειστή “εθνοκεντρική” ελληνική οπτική της μοναδικότητας, όπως τόνισαν τα στελέχη των Α.Σ.Κ.Ι., ο καθηγητής Α. Λιάκος, η Π. Παπαθανασίου και ο Φ. Ηλίου.

Η μελέτη του Εμφυλίου, ως μέρους ενός συστήματος εμφυλίων συρράξεων που χαρακτηρίζουν τις ευρωπαϊκές κοινωνίες του 20ού αιώνα, φαίνεται να προσδίδει νέο βάθος και δυνατότητες στις ερευνητικές προσεγγίσεις.

Φέτος συμπληρώνονται άλλωστε 60 χρόνια από το τέλος του Ισπανικού Εμφυλίου και 50 από το τέλος του Ελληνικού². Την επετειακή αυτή συγκυρία εκμεταλλεύονται οι Ισπανοί ερευνητές λοιπόν, όχι για να επαναλάβουν την τραυματική περιπτώσιολογία εκείνων που έζησαν τα γεγονότα και να μεταφέρουν τις μαρτυρίες, αλλά για να ανοίξουν νέους ερευνητικούς ορίζοντες και να ανανεώσουν το σχετικό προβληματισμό, εμπλουτίζοντάς τον με την καθαρά ιστορική μεθοδολογία, η οποία οδηγεί στον προσδιορισμό ενός αντικείμενου ιστορικής έρευνας, μακριά από τη δίνη των γεγονότων, προσδιορισμό που παίρνει υπ’ όψη του τις κοινωνικές και άλλες δομές των σύγχρονων κοινωνιών. Οι εμφύλιοι μπορεί να είναι ταξικοί, φυλετικοί και θρησκευτικοί πόλεμοι, τόνισε ο ιστορικός Σπύρος Ασδραχάς, πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου, που άνοιξε την συνέντευξη Τύπου, αναφέροντας πως οι επετειακές συγκυρίες συναντούν εδώ τον διαρκή προβληματισμό στο πεδίο της σύγχρονης ζωντανής ιστορίας.

Προσθέτουμε ότι τα στελέχη των Α.Σ.Κ.Ι. αναφέρθηκαν επίσης στα 3,5 χρόνια λειτουργίας του πρότυπου αυτού ερευνητικού και αρχαιακού κέντρου, χρόνια γόνιμης και πλούσιας δραστηριότητας, που καθιερώνουν τα Α.Σ.Κ.Ι. ως πολύτιμο και πρωτοποριακό κύτταρο στο χώρο της ιστορικής κοινωνικής έρευνας του τόπου μας.

Το Συνέδριο, που θα πραγματοποιηθεί στο αμφιθέατρο Σ. Καράγιωργα του Παντείου Πανεπιστημίου, θα τελειώσει με έκθεση αρχείων (Α.Σ.Κ.Ι. και ΕΛΙΑ) οργανωμένη από το περιοδικό *ΑΝΤΙ* και προβολή ταινίας για τον Ισπανικό Εμφύλιο.

Αλέξης Κράους

**ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ
ΣΤΟΝ ΙΔΡΥΤΗ ΤΗΣ JEAN-GABRIEL EYNARD
(Από την τεκμηρίωση του Ι.Α./Ε.Τ.Ε.)**

“Πρόσφερε την από μέρους μου και όλων των Ελλήνων ευγνωμοσύνην μας, φρόντισον να φωτισθής από τας γνώσεις του...”¹ έγραφε στις 14 Απριλίου 1852 ο Γεώργιος Σταύρος στον Ευθύμιο Κεχαγιά, ο οποίος θα συναντούσε στο Παρίσι, όπου βρισκόταν σε ειδική αποστολή της Τράπεζας, τον Ι.-Γ. Ευνάρδο. Το απόσπασμα της επιστολής αυτής αποτελεί ένα ακόμη χαρακτηριστικό δείγμα της βαθιάς εκτίμησης που έτρεφε για τον μεγάλο φιλέλληνα ο πρώτος διοικητής της Εθνικής Τράπεζας.

Η ίδια η Τράπεζα κατά καιρούς τίμησε τον ιδρυτή της με διάφορες εκδηλώσεις μνήμης στο πρόσωπό του. Άλλωστε, σύμφωνα με τον Ιωάννη Βαλαωρίτη, ο Ι.-Γ. Ευνάρδος είχε ήδη ανακηρυχθεί από την προκαταρκτική γενική συνέλευση των μετόχων της Ε.Τ.Ε. (13.11.1841), μαζί με τον Νικόλαο Ζωσιμά, “επίτιμος διοικητής” της². Σε μια άλλη γενική συνέλευση των μετόχων της Τράπεζας (19 Ιανουαρίου 1848), ο Γ. Σταύρος εξέφρασε πανηγυρικά τη μεγάλη ευγνωμοσύνη του γενικού συμβουλίου στον ιππότη Ευνάρδο “διά τον άοκνον ζήλον και την αδιάλειπτον ευγενή μεριμάν του προς παν ό,τι αφορά ιδίως την πρόοδον του εθνωφελούς αυτού Καταστήματος της Τραπεζής, του οποίου κατά μέγιστον εις αυτόν χρεωστέται η σύστασις”³.

Το 1875, μετά από απόφαση της γενικής συνέλευσης των μετόχων του προηγούμενου χρόνου, κατασκευάστηκε η μαρμάρινη προτομή του από τους ικανούς γλύπτες αδελφούς Γεώργιο και Λάζαρο Φυτάλη, με γενική φροντίδα του συμβούλου, έξοχου αρχιτέκτονα της Τράπεζας, Λύσανδρου Καυτατζόγλου, και στήθηκε στη “μεγάλη αίθουσα του καταστήματος” δίπλα σ’ αυτή του Γ. Σταύρου. Η προτομή αυτή, που ανήκει στην καλλιτεχνική συλλογή της Ε.Τ.Ε., κοσμεί μέχρι σήμερα την αίθουσα του κεντρικού καταστήματος της Τράπεζας⁴.

Όταν στις αρχές του αιώνα μας, ο Σύλλογος των Ελλήνων Φοιτητών της Γενεύης “η Αθηνά” (Société des Etudiants Hellènes de Genève “Minerva”) σε συνεργασία με τον Ελληνικό Σύλλογο Ζυρίχης (Hellenischer Verein Zürich) οργάνωσε έρανο με στόχο την κατασκευή της προτομής του Ελβετού φιλέλληνα στη Γενεύη, η Εθνική Τράπεζα συμμετείχε με ένα σεβαστό ποσό στην υλοποίηση του ευγενικού αυτού στόχου. Η χάλκινη προτομή του Ευνάρδου πάνω σε μαρμάρινο βάθρο, έργο του Auguste

¹ Μ.Σ. Ευλάμπιος - Διον. Καλογερόπουλος: *Η εν τη Εθνική Τραπεζή της Ελλάδος και εν τω Κοινοβουλίου δράσις Ευθυμίου Ι. Κεχαγιά*, τ. Α', Αθήνα 1930, σ. 94, 305.

² Ι.Α. Βαλαωρίτης: *Ιστορία της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος (1842-1902)* Αθήνα 1902, σ. 10. Το γεγονός αμφισβητείται από νεότερους μελετητές, βλ. Στάθης Σπηλιωτόπουλος: *Ιστορία της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος*, Αθήνα 1949, σ. 41.

³ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος: *Απολογισμός του έτους 1847*, Αθήνα 1848, σ. 4.

⁴ Από το 1866 είχαν επίσης στήσει στον Εθνικό Κήπο (υπάρχουν και σήμερα στο Ν.Α. άκρο του Κήπου, προς την πλευρά του Ζαπτείου) οι προτομές των δύο στενών φίλων, του Ι. Καποδίστρια και του Ι.-Γ. Ευνάρδου, έργα του γλύπτη Ιωάννη Κόσσο, με χρίματα που διέθεσαν οι ελβετοί φιλέλληνες και η χήρα του Ευνάρδου αντίστοιχα.

¹ Σ.Σ.: το συνέδριο, που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί το Νοέμβριο, αναβλήθηκε λόγω της επίσκεψης Κλίντον.

² Σ.Σ.: εννοείται το 1999.

de Niederhäusern-Rodo, τοποθετήθηκε στον κήπο του ομώνυμου μεγάρου του (Palais Eynard) στις 4 Μαΐου 1907 σε μια τελετή όπου συμμετείχαν Έλληνες ομογενείς, σπουδαστές, φιλέλληνες Ελβετοί, οι δημοτικές αρχές και ο κόσμος της Γενεύης. Με αφορμή μάλιστα το γεγονός αυτό τυπώθηκε εκείνη την εποχή στη Γενεύη ένα μικρό βιβλίο με τον τίτλο: *Le Monument Eynard et les Hellènes en Suisse*.

Το 1918 η Εθνική Τράπεζα πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Ελληνοελβετικού Συνδέσμου “Ιωάννης Γαβριήλ Εϋνάρδος”, ενώ δύο χρόνια αργότερα άρχισε να δείχνει ενδιαφέρον για τα ιστορικά τεκμήρια που ανάδειχναν τον σημαντικό ρόλο του Ελβετού τραπεζίτη στην ίδρυσή της. Έτσι, με πρωτοβουλία του τότε συνδιοικητή της Ε.Τ.Ε. Ιωάννη Δροσόπουλου, ο Ελβετός νεοελληνιστής Charles Gelbert, δικηγόρος, ανέλαβε να αντιγράψει από τα προσωπικά αρχεία του Εϋνάρδου (βιβλία αντιγραφής επιστολών), που φυλάσσονταν στη Δημόσια και Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη της Γενεύης, τις επιστολές του Εϋνάρδου προς τον Σταύρο, των τριών πρώτων κρίσιμων χρόνων της Τράπεζας. Οι επιστολές εκδόθηκαν το 1923 στην Αθήνα από την Εθνική Τράπεζα (Ιστορικών Αρχείων) με τον τίτλο: *Επιστολαί Ι.-Γ. Εϋνάρδου προς Γεώργ. Σταύρον 1841-1843*, εξήντα χρόνια ακριβώς μετά το θάνατο του φιλέλληνα. Ας σημειωθεί ότι με την έκδοση αυτή για πρώτη φορά καταγράφεται σε δημοσίευμα της Τράπεζας η έννοια του Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε.

Το 1925 η Τράπεζα ανέθεσε πάλι στον Ch. Gelbert να αντιγράψει επιστολές του Σταύρου προς το ζεύγος Εϋνάρδου (1851-1866) από την ίδια βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου της Γενεύης. Η εργασία αυτή δεν ευωδόθηκε να εκδοθεί, οι είκοσι επιστολές κατέληξαν στα αρχεία της Τράπεζας και σήμερα διασώζονται στο Ιστορικό της Αρχείο⁵. Δύο χρόνια μετά, ο Δημήτριος Ζωγράφος, ο γνωστός συντάκτης της *Ιστορίας της ιδρύσεως της Εθνικής Τραπεζής*, αφιέρωσε τον δεύτερο τόμο της Ιστορίας του στη μνήμη του Ι.-Γ. Εϋνάρδου.

Με αφορμή τη συμπλήρωση των εκατό χρόνων από την ημερομηνία του θανάτου του (5 Φεβρουαρίου 1863), έγιναν, αρχές Φεβρουαρίου του 1963, στην Αθήνα και τη Γενεύη διάφορες εκδηλώσεις στη μνήμη του, οργανωμένες από τις επίσημες αρχές των δύο χωρών, τον Ελληνοελβετικό Σύνδεσμο “Ι.-Γ. Εϋνάρδος”, το Σύλλογο παλαιών Ελλήνων φοιτητών Γενεύης “Minerva” και την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος. Στην Αθήνα, έγιναν ομιλίες στην Αρχαιολογική Εταιρεία και την Εθνική Τράπεζα, ετοιμάστηκε έκθεση στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο και κατατέθηκαν στεφάνια, παρουσία του διοικητή της Ε.Τ.Ε. Δημητρίου Χέλμη, στην προτομή του Ελβετού φιλέλληνα στον Εθνικό Κήπο. Στη Γενεύη ξεχώρισαν η μεγάλη έκθεση που οργάνωσε ο ελληνοελβετικός καθηγητής Bertrand

Bouvier στο Μουσείο Τέχνης και Ιστορίας, η έκθεση της Δημόσιας και Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης σε συνεργασία με τον Ελληνοελβετικό Σύνδεσμο, η σημαντική έκδοση της Michelle Bouvier-Bron, “Ο Ιωάννης-Γαβριήλ Εϋνάρδος (1775-1863) και ο φιλελληνισμός της Γενεύης” (*Jean-Gabriel Eynard (1775-1863) et le Philhellénisme genevois*) και η κατάθεση στεφάνου, για λογαριασμό της Εθνικής Τράπεζας, στο Μνημείο Εϋνάρδου από τον Έλληνα γενικό πρόξενο Άγγελο Βλάχο. Η Τράπεζα κυκλοφόρησε επίσης, σε δύο γλώσσες: ελληνικά και γαλλικά, την επιμελημένη έκδοση του Ιστορικού της Αρχείου Ο Ιππότης Ιωάννης Γαβριήλ Εϋνάρδος.

Λίγο αργότερα, με αφορμή τον εορτασμό της 125ετηρίδας της Εθνικής Τράπεζας (1966), το Ιστορικό Αρχείο της Ε.Τ.Ε. προσπάθησε να συγκεντρώσει και άλλα υλικά από την πλούσια επιστολογραφία του Εϋνάρδου, αντάλλαξε αλληλογραφία με διάφορα ευρωπαϊκά Ιστορικά Αρχεία, εξασφαλίζοντας σε αντίγραφα σπάνιο υλικό που αφορά κυρίως τους συνεργάτες του Εϋνάρδου, A. de Regny και L. Lemaître, και συνέταξε βιογραφικά των τριών ανδρών για να συμπεριληφθούν σ’ ένα προγραμματισμένο μεγάλο Λεύκωμα, το οποίο τελικά δεν εκδόθηκε. Κυκλοφόρησε όμως από τα ΕΛ.ΤΑ και την Ε.Τ.Ε. η αναμνηστική σειρά της 125ετηρίδας της Εθνικής Τράπεζας (1841-1966) με τέσσερα γραμματόσημα, εκ των οποίων το ένα των 1,50 δραχμών περιέχει χαρακτηριστικό με τον Εϋνάρδο (χαλκογραφία του γνωστού χαράκτη Α. Τάσσου).

Τον Απρίλιο του 1976, με πρωτοβουλία της Εθνικής Τράπεζας γιορτάστηκε στο κεντρικό κατάστημα στην Αθήνα η “διακοσιετηρίδα” από τη γέννηση του Ι.-Γ. Εϋνάρδου. Στις εκδηλώσεις είχε κληθεί και συμμετείχε επίσημα πολυμελής ελβετική αντιπροσωπεία, αποτελούμενη από τους G.-A. Chevallaz, υπουργό Οικονομικών, A. Chavanne, υπουργό Παιδείας του Καντονίου της Γενεύης, W. Bossi, πρεσβευτή Ελβετίας, και τους καθηγητές B. Bouvier, S. Baud-Bovy και O. Reverdin. Τότε η Εθνική κυκλοφόρησε αναμνηστικό αργυρό και χάλκινο μετάλλιο του Εϋνάρδου, αντίγραφο έργου του P.J. David d’Angers (1830), ενώ τον επόμενο χρόνο εξέδωσε το βιβλίο *Μνήμη Ιωάννη Γαβριήλ Εϋνάρδου 1775-1863*.

Το 1992 η διοίκηση της Ε.Τ.Ε. προχώρησε στην ανακαίνιση του παλαιού ξενοδοχείου “Πατρίς” δίπλα στο Εθνικό Θέατρο, που είχε περιέλθει στην κυριότητά της, ώστε αυτό να χρησιμεύσει ως Κέντρο πολιτιστικών εκδηλώσεων της Τράπεζας. Δύο χρόνια αργότερα το διοικητικό συμβούλιό της αποφάσισε να αφιερώσει το ανακαινισμένο κτήριο στη μνήμη του Ιππότη Ιωάννη-Γαβριήλ Εϋνάρδου ενώ με πράξη του τότε διοικητή της Ε.Τ.Ε. Γεωργίου Μίρκου (15/20.3.1995), ο χώρος στέγασε το νεοσταθέν Πολιτιστικό Κέντρο Εθνικής Τράπεζας (ΠΟ.Κ.Ε.Τ.) και αποφασίστηκε να ονομαστεί Μέγαρο Ιωάννη-Γαβριήλ Εϋνάρδου.

Φέτος (1999) η σημερινή διοίκηση εγκαινίασε επίσημα τη λειτουργία του κτηρίου στις 5 Φεβρουαρίου, ημερομηνία θανάτου του Ι.-Γ. Εϋνάρδου, με μιαν έκθεση αφιερωμένη στο φιλελληνικό έργο του και την πολύπλευρη σχέση του με την Εθνική Τράπεζα, καθώς και με ομιλία τραπεζικού θέματος από ένα μακρινό απόγονο του Εϋ-

⁵ Μαζί με τις ανταγραφμένες επιστολές ο Ch. Gelbert συνέταξε και δύο χρήσιμους καταλόγους με τη σωζόμενη στην παραπάνω βιβλιοθήκη αλληλογραφία του Εϋνάρδου που αφορά την Ελλάδα: έναν με επιστολές του Εϋνάρδου της περιόδου 4.9.1841-28.11.1843 και έναν με τη λαμβανόμενη αλληλογραφία του ζεύγους Εϋνάρδου (1817-1867). Οι κατάλογοι πρωτοδημοσιεύθηκαν από τον Δημ. Ζωγράφο στη δική του *Ιστορία της ιδρύσεως της Εθνικής Τραπεζής (1833-1843)*, Αθήνα τομ. Α’ και Β’ (1925, 1927), σσ. 322-342.

νάρδου, τον Dr. Bruno Valdo Eynard, επίτιμο γενικό διευθυντή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Τις εκδηλώσεις συνοδεύουν δίγλωσσος κατάλογος της Έκθεσης και η καλαίσθητη έκδοση του Ιστορικού Αρχείου *Ιωάννης-Γαβριήλ Εϋνάρδος, Οραματιστής και κύριος συντελεστής της ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

ΙΩΑΝΝΗΣ-ΓΑΒΡΙΗΛ ΕΥΝΑΡΔΟΣ
 Εκδηλώσεις στη μνήμη του
 οργανωμένες από το Ιστορικό Αρχείο
 και το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος διοργάνωσε, το χρονικό διάστημα 5 Φεβρουαρίου - 5 Απριλίου 1999, μία σημαντική έκθεση για να τιμήσει, άλλη μία φορά, τη μνήμη του Ιωάννη-Γαβριήλ Εϋνάρδου.

Ο Γαλλοελβετός τραπεζίτης Ιωάννης-Γαβριήλ Εϋνάρδος (Λυών 1775 - Γενεύη 1863), υπήρξε οικονομική-τραπεζική ιδιοφυΐα και αξιόλογος διπλωμάτης και πολιτικο-κοινωνικός παράγοντας της Ευρώπης στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα. Ο Εϋνάρδος έμεινε στην ιστορία ως ο θερμός φιλέλληνας που συντόνισε αποτελεσματικά τη βοήθεια της Δύσης στον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα του 1821 και συνέβαλε στην αναγέννηση και ανασυγκρότηση της Ελλάδας.

Η έκθεση προσπάθησε να αναδείξει κυρίως μία άλλη, λιγότερο γνωστή στο ευρύ κοινό αλλά σχεδόν εξίσου σημαντική πτυχή της δραστηριότητάς του: τον καθοριστικό ρόλο του στην ίδρυση και εδραίωση της Εθνικής Τράπεζας.

Η έκθεση στεγάστηκε στο νεοκλασικό κτήριο της οδού Αγ. Κωνσταντίνου 20 και Μενάνδρου στην Αθήνα, το οποίο η Ε.Τ.Ε. αφιέρωσε στη μνήμη του ονομάζοντάς το Μέγαρο Εϋνάρδου. Τα εγκαίνια έκανε ο διοικητής κ. Θεόδωρος Β. Καρατζάς στις 5 Φεβρουαρίου (ημερομηνία του θανάτου του Εϋνάρδου στα 1863), συνοδευόμενος από τον κ. Βίκτωρα Μελά, Γενικό Γραμματέα του Μ.Ι.Ε.Τ. και τον κ. Γεράσιμο Νοταρά, Εποπτεύοντα το Ιστορικό Αρχείο Ε.Τ.Ε.

Επίσημος προσκεκλημένος στην εκδήλωση ήταν ο επίτιμος Γενικός Διευθυντής της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων Δρ. Bruno Valdo Eynard, μακρινός απόγονος του Ι.-Γ. Εϋνάρδου, ο οποίος μίλησε στα γαλλικά με θέμα το *Project Financing, μία σύγχρονη τεχνική χρηματοδότησης των μεγάλων έργων*. Στον κ. Bruno Eynard δωρήθηκε το ασημένιο μετάλλιο Εϋνάρδου που είχε εκδώσει η Εθνική Τράπεζα το 1976, στον εορτασμό των 200 χρόνων από τη γέννηση του μεγάλου φιλέλληνα.

Στην εκδήλωση παρευρέθηκαν επίσης ο κ. Παναγιώτης Γεννηματάς, αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, ο Πρέσβης της Ελβετίας, πολιτικοί και οικονομικοί παράγοντες, πνευματικές προσωπικότητες και πολλά στελέχη της Τράπεζας.

Στην έκθεση παρουσιάστηκαν σπάνια τεκμήρια από τη ζωή και το έργο του Εϋνάρδου: πρωτότυπα έγγραφα, οικονομικά κατάστιχα και επιστολές, πίνακες, εικόνες και φωτογραφικό υλικό, μετάλλια, προσωπικά του αντικείμε-

να, εκδόσεις κλπ. Το περισσότερο υλικό προερχόταν από το Ιστορικό αρχείο και την Καλλιτεχνική Συλλογή της Ε.Τ.Ε. Πρωτότυπα επίσης εκθέματα παραχώρησαν το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (επιστολές φιλελληνικών κοιμιμάτων και Ι. Καποδίστρια προς τον Εϋνάρδο, έγγραφα της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας), το Εθνικό Ιστορικό Μουσείο (πιάτα εποχής με φιλελληνικές παραστάσεις, μετάλλιο, προσωπικά αντικείμενα Εϋνάρδου) και το Μουσείο Μπενάκη (επιστολή Εϋνάρδου στον Γ. Καραισκάκη).

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της έκθεσης αποτελεί το γεγονός ότι σχεδιάστηκε οργανώθηκε και διεκπεραιώθηκε σχεδόν εξ ολοκλήρου από τις υπηρεσίες της Τράπεζας: το Ιστορικό της Αρχείο, το Εργαστήριο Συντήρησης Χάρτινου Υλικού του Μ.Ι.Ε.Τ., τη Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών και την Υποδιεύθυνση Δημοσίων Σχέσεων.

Για τις ανάγκες της έκθεσης σχεδιάστηκε και εκδόθηκε καλαίσθητος δίγλωσσος κατάλογος (ελληνικά-γαλλικά), ενώ ετοιμάστηκε από το Ιστορικό Αρχείο η έκδοση *Ιωάννης-Γαβριήλ Εϋνάρδος, Οραματιστής και κύριος συντελεστής της ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*. Η επιλογή των εκθεμάτων, η σύνταξη του καταλόγου και της όλης έκδοσης οφείλονται στους Γεράσιμο Νοταρά και Ζήσιμο Συνοδινό. Η συντήρηση-προετοιμασία και παρουσίαση των εκθεμάτων στις Μαρία Αλεξίου και Χαρίκλεια Τζιαμτζή, συντηρήτριες του Εργαστηρίου Συντήρησης του Μ.Ι.Ε.Τ., ενώ η προετοιμασία του χώρου και τα τεχνικά ζητήματα αντιμετωπίστηκαν αποτελεσματικά από τη Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών της Τράπεζας.

Κατά το διάστημα της λειτουργίας της, την έκθεση, που παρατάθηκε λόγω ενδιαφέροντος του κοινού έως το τέλος του Απριλίου, επισκέφθηκε αρκετός κόσμος, μεταξύ των οποίων διάφοροι επιστήμονες, τραπεζικοί και σχολεία (Λύκεια, Γυμνάσια και Δημοτικά) του λεκανοπεδίου Αττικής. Οι εργαζόμενοι στο Μέγαρο Εϋνάρδου είχαν φροντίσει για την καλή παρουσία του χώρου και τις ξεναγήσεις των μαθητών, με την καθοδήγηση του Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε.

Την έκθεση επισκέφθηκε επίσης ο Διευθυντής του Ινστιτούτου Κοινωνικής Ιστορίας του Άμστερνταμ Jaap Kloosterman, ο οποίος βρισκόταν στην Αθήνα για να συμμετάσχει στην Ημερίδα για τα αρχεία που διοργάνωσαν η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία και τα Α.Σ.Κ.Ι. Ο κ. Kloosterman ξεναγήθηκε στο χώρο της έκθεσης από τον κ. Ζ. Συνοδινό και παρέλαβε, μαζί με τον κατάλογο εκθεμάτων και την έκδοση Εϋνάρδου, το Λεύκωμα της Ε.Τ.Ε. *Η Ελληνική Ζωγραφική (1832-1922)* του Χρ. Χρήστου στα αγγλικά.

Ας σημειωθεί ότι είναι η πρώτη φορά που σε τέτοια εκδήλωση της Εθνικής Τράπεζας προσκαλούνται σχολεία και τα ευμενή σχόλια του Τύπου, επισκεπτών, διδασκόντων και μαθητών προοιωνίζουν ότι το νέο Πολιτιστικό Κέντρο της Ε.Τ.Ε. στην οδό Αγ. Κωνσταντίνου 20 θα αποτελέσει στο μέλλον ένα σημαντικό παράγοντα στα πολιτιστικά δρώμενα της χώρα μας.

Νίκος Παντελάκης

ΔΙΕΘΝΗ ΝΕΑ

**Η 33η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗ
ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ (CITRA)
“Η πρόσβαση στην πληροφορία: οι τεχνολογικές προκλήσεις”
Στοκχόλμη 9 - 12 Σεπτεμβρίου 1998**

Η 33η Διεθνής Διάσκεψη Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων, που πραγματοποιήθηκε τον περσινό Σεπτέμβριο στη σουηδική πρωτεύουσα, η δεύτερη στη σειρά ενός θεματικού τριπτύχου για την πρόσβαση, που είχε προγραμματίσει το Γραφείο του CITRA για τις τρεις τελευταίες ετήσιες διεθνείς συναντήσεις (1997, Εδιμβούργο: *Οι νομικές όψεις της πρόσβασης*, 1998, Στοκχόλμη: *Η πρόσβαση στην πληροφορία - οι τεχνολογικές προκλήσεις*, 1999, Βουδαπέστη: *Η πρόσβαση στην πληροφορία - ζητήματα διατήρησης*), υπήρξε πράγματι πολύ χρήσιμη για ολόκληρη την αρχειακή κοινότητα.

Η τεχνολογική επανάσταση που έφεραν τα ηλεκτρονικά συστήματα και τα δίκτυα στη διατήρηση-αποθήκευση, ταξινόμηση, περιγραφή, διαχείριση και διάδοση των πληροφοριών, οι επιπτώσεις της τεχνολογικής αυτής έκρηξης στον κόσμο των αρχείων, αλλά και στην κοινωνία γενικότερα, είναι τα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν συνεχώς τα τελευταία χρόνια όχι μόνο τους υπεύθυνους των σύγχρονων αρχείων ή τους ειδικούς της τεκμηρίωσης αλλά και τους αρχειονόμους ως επόπτες-διαχειριστές της ιστορικής-πολιτιστικής κληρονομιάς.

Συμμετείχαν περί τους 190 συνέδρους από 75 χώρες όλου του κόσμου. Από την Ελλάδα έλαβαν μέρος η αναπληρώτρια Διευθύντρια των Γενικών Αρχείων του Κράτους κ. Αικατερίνη Εξαδακτύλου και ο συντάκτης του παρόντος σημειώματος ως Πρόεδρος της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας.

Πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης για το 1998, η όμορφη, ειρηνική “Βενετία του Βορρά”, ανακαινισμένη, πεντακάθαρη, γιορτινή μας έδειξε με τον καλύτερο τρόπο τι σημαίνει ποιότητα και κουλτούρα στην καθημερινή ζωή. Από την άλλη μεριά, τα Εθνικά Αρχεία της Σουηδίας (Riksarkivet), οργανωτές της 33ης Διεθνούς Στρογγυλής Τράπεζας, εντυπωσίασαν με την άψογη οργάνωση και την πετυχημένη αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας αιχμής, που τα φέρνει στην κορυφή των χωρών με τα πιο οργανωμένα αρχεία σ’ όλο τον κόσμο, ώστε να είναι σήμερα σε θέση να “εξάγουν” τεχνογνωσία σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσίας.

Την Τρίτη 8 Σεπτεμβρίου το απόγευμα ο Αντιδήμαρχος της Στοκχόλμης δεξιώθηκε τους συνέδρους στη χρυσή αίθουσα του ιστορικού Δημαρχειακού Μεγάρου. Στη συνέχεια μας έγινε ξενάγηση στο κτίριο-σύμβολο της πόλης, που κατασκευάστηκε σε ρομαντικό στυλ στα 1923-35.

Το επόμενο πρωινό στο Auditorium του πολυτελούς ξενοδοχείου Scandic Crown με θέα τα καταπράσινα νησάκια της λίμνης Μαίλαρεν, τα επιβλητικά οικοδομήματα του 16ου-17ου αιώνα της Γκάμλα Σταν (Παλαιάς Πόλης), τις γέφυρες και τα ήρεμα κανάλια της “πόλης πάνω στα νερά”, τη Διεθνή Διάσκεψη άνοιξε με χαριετισμό της η Υ-

πουργός Παιδείας της Σουηδίας, κ. Marita Ulvskog, τονίζοντας τον ιδιαίτερο ρόλο των αρχείων στην παιδεία, τη δημοκρατία και την αλληλοκατανόηση των λαών, ενώ ο εκπρόσωπος της UNESCO κ. M. Yushkiavitshus επεσήμανε τον ορατό κίνδυνο με την επανάσταση της πληροφορικής σήμερα να διευρυνθεί το χάσμα μεταξύ των αναπτυγμένων και των υπανάπτυκτων χωρών, των πλούσιων και των πτωχών. Χαιρέτησαν επίσης εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών με τους οποίους συνεργάζεται στενά το Δ.Σ.Α. όπως της Διεθνούς Ομοσπονδίας Ενώσεων Βιβλιοθηκών & Ινστιτούτων IFLA και της ARMA International (διεθνής μη κερδοσκοπική ένωση για τη διαχείριση συστημάτων πληροφοριών). Τέλος ο Πρόεδρος του CITRA Christoph Graf αναφέρθηκε στα 50 χρόνια λειτουργίας του Δ.Σ.Α. και στην επιτυχή 40χρονη θητεία-προσφορά στο διεθνή οργανισμό του απερχόμενου, λόγω συνταξιοδότησης, Γεν. Γραμματέα Charles Kecskeméti, για το οποίο ετοιμάσθηκε ειδικός αφιερωματικός τόμος.

Από την πρώτη συνεδρία αναφέρουμε συνοπτικά το πνεύμα της εισήγησης του Ph. Quéau, διευθυντή πληροφορικής της UNESCO: οι προκλήσεις της πληροφορικής για τα αρχεία δεν αφορούν μόνο την τεχνολογική πλευρά αλλά κυρίως την πολιτική και την κοινωνική. Τα αρχεία αναδεικνύονται θεμελιώδη όργανα για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα των πολιτών. Οι αρχειονόμοι θα πρέπει να συγκεντρώσουν την προσοχή τους στην κατανόηση των νέων συστημάτων με σκοπό τη διεύρυνση της ελευθερίας στην πληροφόρηση για την ευκολότερη πρόσβαση του κοινού στις πηγές της γνώσης και του πολιτισμού. Τη συζήτηση πυροδότησε η εισήγηση του Peter Seipel, καθηγητή πληροφορικής στο Πανεπιστήμιο της Στοκχόλμης, με το προβληματισμό που έθεσε για την οργάνωση της χαώδους τεκμηρίωσης του κυβερνοχώρου, τη διατήρηση, αναπαραγωγή και ανταλλαγή των ηλεκτρονικών δεδομένων και την μερική ανατροπή της παραδοσιακής ορολογίας.

Στη δεύτερη συνεδρία ο επίτιμος πρόεδρος του Δ.Σ.Α. Jean-Pierre Wallot αναφέρθηκε στην περίπτωση του Καναδά, μιας κοινωνίας που έχει μπει στην ηλεκτρονική εποχή από τη δεκαετία του '80, τονίζοντας το πρόβλημα της μεταγραφής των παλαιών αρχείων σε νέα υποσυστήματα και της μεταφοράς τους μέσω δικτύων. Έπειτα οι αρχειονόμοι από τα Κρατικά Αρχεία της Σκωτίας, της Νορβηγίας και της Κόστα Ρίκα κατέθεσαν τις εμπειρίες από εφαρμογές του *Διεθνούς προτύπου αρχειακής περιγραφής* στην πρόσβαση σε εθνικά αρχειακά συστήματα πληροφοριών. Ο Διευθυντής μάλιστα των Εθνικών Αρχείων της Νορβηγίας Ivar Fønnes στάθηκε ιδιαίτερα στην πολυετή διακρατική συνεργασία των Δημόσιων Αρχείων της Σκανδιναβίας σε θέματα που αφορούν τα συστήματα διατήρησης των ηλεκτρονικών αρχείων.

Το απόγευμα της Τετάρτης, οι σύνεδροι με караβάκι φθάσαμε στο Σουηδικό Μουσείο Αρχιτεκτονικής, στο οποίο ο βασιλιάς Γουσταύος Κάρολος εγκαινίασε τη μεγά-

λη έκθεση “Πόλεις του νερού: Αγία Πετρούπολη - Στοκχόλμη”, που οργάνωσαν τα Εθνικά Αρχεία της Σουηδίας με ενδιαφέρον μουσειακό και αρχαιακό υλικό από τις δύο ιστορικές πόλεις-λιμάνια της Βαλτικής Θάλασσας. Ο ογκώδης, πολυτελής κατάλογος της έκθεσης (η αγγλική έκδοση), με ιστορικά κείμενα, εκθέματα και τεκμηρίωση, είναι κατατεθειμένος στη βιβλιοθήκη του Ιστορικού Αρχείου Ε.Τ.Ε. για ενημέρωση κάθε ενδιαφερομένου.

Την επόμενη μέρα, στην τρίτη συνεδρία, ο Καναδός John McDonald ανέπτυξε το έργο της Επιτροπής Ηλεκτρονικών Αρχείων του Δ.Σ.Α. Εκτός από θέματα όπως η πρόσβαση και η εκκαθάριση των ηλεκτρονικών αρχείων, αναφέρθηκε και στους σχετικούς πρακτικούς Οδηγούς που εκδόθηκαν από την Επιτροπή. Συμπληρώνοντας, ο Ολλανδός Peter Horsman, από την Επιτροπή Τεχνολογίας της Πληροφορικής του Δ.Σ.Α., τόνισε τον όλο και διευρυνόμενο ρόλο του διαδικτύου στην προσέγγιση του κοινού με τα αρχεία (σε 3.000 τουλάχιστον υπολογίζονται οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις Αρχείων σε όλο τον κόσμο). Το “είμαι στο Internet, άρα υπάρχω” αποκτάει ουσιαστικό περιεχόμενο για ένα Αρχείο μόνο στην περίπτωση που οι παρεχόμενες υπηρεσίες του εξυπηρετούν απόλυτα τον χρήστη.

Επίσης, οι Ισπανοί συνάδελφοι παρουσίασαν μία πρώτη μορφή του προγράμματος του Διεθνούς Συνεδρίου των Αρχείων, που θα γίνει στη Σεβίλλη το 2000 και την ηλεκτρονική διεύθυνση του Συνεδρίου¹, στην οποία καταχωρούν όλη τη σχετική πληροφόρηση.

Μια σημαντική εμπειρία το μεσημέρι της επόμενης μέρας ήταν η επίσκεψή μας στο μοντέρνο κτίριο των Σουηδικών Εθνικών Αρχείων, όπου γιορτάστηκαν τα 50 χρόνια του Διεθνούς Συμβουλίου των Αρχείων και τιμήθηκαν με αναμνηστικά μετάλλια δύο μεγάλες προσωπικότητες του Διεθνούς Οργανισμού: ο επί 40 χρόνια γεν. γραμματέας Charles Kecskeméti και ο Γάλλος Jean Favier, επίτιμος πρόεδρος του Δ.Σ.Α. Στον κ. Ch. Kecskeméti μάλιστα προσεφέρθη ογκώδης τόμος, που ετοίμασαν προς τιμήν του η εκτελεστική επιτροπή του Δ.Σ.Α. και η Εταιρεία των Βέλγων Αρχειονόμων, με συνεργασίες παλαιών φίλων του και γνωστών αρχειονόμων από τις σπουδαιότερες αρχειονομικές σχολές του κόσμου. Η χρήσιμη αυτή έκδοση ανακοινώθηκε ότι θα σταλεί στα μέλη του Δ.Σ.Α. Είχε οργανωθεί επίσης για τον ίδιο σκοπό αξιόλογη έκθεση αρχαιακού υλικού, φωτογραφιών και δημοσιευμάτων από τη δράση του διεθνούς οργανισμού, εθνικών αρχείων και επαγγελματικών οργανώσεων διαφόρων χωρών. Αργότερα όλοι οι σύνεδροι συμμετείχαν ως καλεσμένοι σε επίσημο εορταστικό δείπνο (gala) στο Κάστρο Karlsberg του 17ου αιώνα.

Την Παρασκευή 11 Σεπτεμβρίου, στην τέταρτη συνεδρία αναπτύχθηκαν οι εμπειρίες των αναπτυσσόμενων χωρών από την εφαρμογή της νέας τεχνολογίας καθώς και ζητήματα επιμόρφωσης-εκπαίδευσης των αρχειονόμων, ενώ στην πέμπτη συνεδρία ειδικά διεθνούς συνεργασίας θέματα, όπως η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, τα ψηφιακά αρχαιακά πρότυπα, οι δραστηριότητες συγγενικών οργανισμών κλπ.

Την ίδια μέρα το απόγευμα έγινε η ετήσια συνάντηση του Τομέα των Επαγγελματικών Εταιρειών του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων (Section for Professional Associations, SPA), παρουσία του νέου Γενικού Γραμματέα του

Δ.Σ.Α., του Ολλανδού Joan Van Albada, ο οποίος τόνισε τον βαρύνοντα ρόλο των αρχαιακών εταιρειών στην επικοινωνία, την επιμόρφωση και την προαγωγή των αρχειονόμων. Η εκπρόσωπος της Διοικούσας Επιτροπής Margaret Turner ενημέρωσε το σώμα για τις προγραμματισμένες δραστηριότητες του τομέα (ολοκλήρωση του Κώδικα δεοντολογίας των αρχαιακών εταιρειών, τυποποίηση οδηγιών για την οργάνωση συναντήσεων-διασκέψεων, Συνέδριο της Σεβίλλης το 2000 και 6η Ευρωπαϊκή Διάσκεψη το 2001, μία έκδοση με συγκεντρωμένες συνεντεύξεις από έμπειρους αρχειονόμους διεθνούς εμβέλειας, που θα είναι έτοιμη στη Σεβίλλη, στρατηγικές χρηματοδότησης των επαγγελματικών συλλόγων) και επεσήμανε την ανάγκη καλύτερης επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των εταιρειών. Στη συνέχεια οι 25 περίπου εκπρόσωποι αρχαιακών-ιστορικών εταιρειών παρουσιάσαμε συνοπτικά τις δραστηριότητες των εθνικών μας φορέων και ανταλλάξαμε απόψεις σχετικά με θέματα όπως οικονομικοί πόροι, επιμορφωτικά προγράμματα, εκδόσεις κ.ά.

Το πρωινό του Σαββάτου, στην ετήσια Γενική Συνέλευση των μελών του Δ.Σ.Α., επικυρώθηκε η τοποθέτηση του Ολλανδού αρχειονόμου, της πόλης Dordrecht, Joan Van Albada στη θέση του Γενικού Γραμματέα του Οργανισμού, ανακοινώθηκε σχέδιο αποφάσεων της 33ης CITRA (όπου επισημάνθηκαν και προβλήματα απόδοσης της αρχαιακής ορολογίας σε διαφορετικές γλώσσες). Τέλος, υπερψηφίστηκαν τα πεπραγμένα και ο οικονομικός απολογισμός της Εκτελεστικής Επιτροπής

Από τη μεριά της Εταιρείας, στο περιθώριο των συναντήσεων ζητήσαμε από τον κ. Christoph Graf, διευθυντή των Ομοσπονδιακών Αρχείων της Ελβετίας, να μας πληροφορήσει για την τύχη της “Διακήρυξης για την Πρόσβαση” στην Ευρωπαϊκή Συνάντηση Κορυφής της Βέρνης, το Μάιο 1998, επειδή για οικονομικούς λόγους η Ε.Α.Ε. δεν είχε παραστεί, καθώς και από την κ. Isabella Orefice, Πρόεδρο της Εταιρείας Ιταλών Αρχειονόμων, ενημέρωση για την εξέλιξη του σχεδίου του κοινού επιμορφωτικού προγράμματος. Επίσης, στους συνέδρους διαμοιράστηκε το σχετικό υλικό από την πρωτοβουλία της Ελληνικής Αρχαιακής Εταιρείας να συσταθεί Τμήμα Αθλητικών και Ολυμπιακών Αρχείων στα πλαίσια του Δ.Σ.Α., και η αγγλική εισήγηση του Γ. Μητροφάνη για το Σύστημα πληροφοριών του I.A./E.T.E., ως ένα ελληνικό παράδειγμα εφαρμογής της σύγχρονης τεχνολογίας στα αρχεία. Εκδόσεις της Εταιρείας (πρακτικά του Συνεδρίου της Κέρκυρας, πρακτικά της ημερίδας για την πρόσβαση, τελευταίο τεύχος *Αρχαιακών Νέων*) δόθηκαν μεταξύ άλλων και στον διευθυντή των Αρχείων της φιλοξενούσας χώρας κ. Erik Norberg. Τέλος είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε με συναδέλφους από την Ισπανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβενία, Σουηδία και Τουρκία.

Η μεγάλη καινοτομία που εισήγαγαν οι Σουηδοί συνάδελφοι στο θεσμό της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων, συνδυάζοντάς την μάλιστα με τη θεματική της συγκεκριμένης συνάντησης, ήταν η έγκαιρη “εισαγωγή” στο διαδίκτυο όλων των εισηγήσεων και εκδηλώσεων (με φωτογραφίες!) της Διάσκεψης στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.ra.se/citra. Με αυτόν τον τρόπο, χάρη στη νέα τεχνολογία, την εξελιγμένη υποδομή και την άρτια οργάνωση των Σουηδικών Εθνικών Αρχείων, τα κείμενα της 33ης Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων γίνονται

¹ www.mcu.es/lab/archivos/se2000

προσιτά σε όλο τον κόσμο αμέσως τη στιγμή της παραγωγής τους κι όχι με την έκδοσή τους αργότερα. Μάλιστα, μόλις ολοκληρώναμε τις τελευταίες αράδες του κειμένου, μάθαμε για την έγκαιρη έκδοση των Πρακτικών, τα οποία κυκλοφόρησαν ήδη σε δύο διαφορετικές εκδόσεις (αγγλικά-γαλλικά). Οι Σουηδοί πραγματικά απέδειξαν ποιος βηματισμός έχει επιλεγεί για το μέλλον των αρχείων των σύγχρονων κοινωνιών.

Μάρτιος 1999
Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

**ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ 33ης ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ
 ΤΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ
 Στοκχόλμη, 9-12 Σεπτεμβρίου 1998**

Λαμβάνοντας υπόψη ότι:

- η τεχνολογική πρόοδος έχει ως συνέπεια μια τεράστια παραγωγή πληροφοριών και δεδομένων μέσω των παγκόσμιων ηλεκτρονικών δικτύων πληροφόρησης,
- οι τεχνολογίες της πληροφορικής και των επικοινωνιών επηρεάζουν αποφασιστικά την έκταση και την φύση της πρόσβασης στα αρχεία, μία λειτουργία κλειδί στο επάγγελμα,
- η διεθνής κοινότητα των αρχειακών φορέων και των αρχειονόμων πρέπει να συντονίζει τις προσεγγίσεις της και να συνεργάζεται δραστικά με τις υπόλοιπες διεθνείς επαγγελματικές οργανώσεις όπως τη Διεθνή Ομοσπονδία Ενώσεων Βιβλιοθηκών & Ινστιτούτων (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA), την ARMA International (διεθνής μη κερδοσκοπική ένωση για τη διαχείριση συστημάτων πληροφοριών), το Διεθνές Τραστ Διαχείρισης Σύγχρονων Αρχείων (International Records Management Trust, IRMT) και τη Διεθνή Ομοσπονδία Πληροφόρησης & Τεκμηρίωσης (International Federation for Information and Documentation, FID), για να αξιοποιηθούν στρατηγικές ενσωμάτωσης των τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών στις αρχειακές εργασίες που σχετίζονται με την πρόσβαση στην πληροφορία,
- η συνεργασία πρέπει να βασίζεται στην αναγνώριση των πολιτιστικών, οργανωτικών, οικονομικών και κοινωνικών διαφορών των κρατών-μελών του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων,

η 33η Διεθνής Διάσκεψη της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων θεωρεί ότι:

1. το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων, σε στενή συνεργασία με την UNESCO και τις παραπάνω συμβαλλόμενες οργανώσεις πρέπει να συνεχίσει να εργάζεται δραστικά για την εφαρμογή της Πλατφόρμας του Πεκίνου, της Συμφωνίας για τη Διαχείριση των Σύγχρονων Αρχείων και της Παγκόσμιας Συμμαχίας στην Πληροφόρηση,
2. τα Εθνικά Αρχεία, σε συνεργασία με τις επαγγελματικές οργανώσεις και το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων, πρέπει να τεθούν επικεφαλής στο πεδίο της τυποποίησης των αρχειακής πρακτικής, συμμετέχοντας ενεργά στις εργασίες τόσο του Οργανισμού για τη Διεθνή Τυποποίηση (International Standards Organization, ISO) όσο και των αντίστοιχων εθνικών οργανώσεων, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της τυποποίησης στην

- τεχνολογία και τη διαχείριση της πληροφορίας,
3. το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων (Δ.Σ.Α.) παρέχει στα μέλη του:
    - συνοπτικό υλικό για τις σύγχρονες εξελίξεις στην ηλεκτρονική διαχείριση της πληροφορίας και στη διαχείριση της ηλεκτρονικής πληροφορίας, και
    - ένα τακτικά ενημερωμένο εργαλείο που δίνει διευκρινίσεις στους κοινούς τεχνικούς όρους του παραπάνω τομέα,
    - έναν συνοπτικό αλλά περιεκτικό οδηγό της σύγχρονης έρευνας για τη χρήση ηλεκτρονικών μεθόδων στη διαχείριση των αρχείων και των ηλεκτρονικών τεκμηρίων, βασισμένο στη βιβλιογραφική μελέτη της παλαιότερης Επιτροπής Ηλεκτρονικών Αρχείων του Δ.Σ.Α., πλατιά διαδομένο στα μέλη του,
  4. η Επιτροπή του Δ.Σ.Α. και τα αρμόδια όργανά της, πρέπει να ερευνούν και να παρέχουν καθοδήγηση για τις σχετικές με το Διαδίκτυο υπηρεσίες, εγκαθιστώντας και ενσωματώνοντας δίκτυα αρχείων που χρησιμοποιούν την πρόσβαση στο internet, και για "καλύτερη εκπαίδευση" παρέχοντας υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται άμεσα στις ανάγκες των χρηστών,
  5. το Δ.Σ.Α. πρέπει να μοιράζει τα αποτελέσματα της έρευνάς του για την ηλεκτρονική τεχνολογία και τη διαχείριση της πληροφορίας, να υποστηρίζει την ανάπτυξη των ήδη υφισταμένων δικτύων, όπως του Ευρωπαϊκού Αρχειακού δικτύου, και την εμφάνιση νέων, και να διευκολύνει το συντονισμό και τη σύγκλιση όλων αυτών των πρωτοβουλιών,
  6. μέσα στο πλαίσιο της Πλατφόρμας του Πεκίνου και της Συμφωνίας για τη Διαχείριση των σύγχρονων αρχείων, το Δ.Σ.Α. πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην ανάπτυξη και στην πλατιά διάδοση επιμορφωτικού υλικού διεθνούς αξίας στα διάφορα μέλη του, και προσαρμοσμένου στα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης της τεχνολογίας της πληροφορικής και της διαχείρισής της,
  7. οι αρχειονόμοι μέσω των εθνικών τους φορέων, των επαγγελματικών τους οργανώσεων και των τοπικών δικτύων πρέπει να συζητήσουν τη νομοθεσία, τις πολιτικές και τις στρατηγικές που σχετίζονται με την τεχνολογία της πληροφορικής και τη διαχείριση της πληροφορίας, ώστε να εξασφαλίσουν ότι η αυθεντικότητα και η αξιοπιστία των τεκμηρίων θα διατηρηθεί μέσα στο χρόνο.

Η 33η Διεθνής Διάσκεψη Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων

Συγχαίρει τον Charles Kecskeméti με αφορμή την συνταξιοδότησή του, τον ευχαριστεί για τη σημαντική συμβολή του στις εργασίες της κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, εκφράζει επίσης τη μεγάλη ευγνωμοσύνη της στους Frank Daelemans και André Vanrie των Αρχείων και Βιβλιοθηκών του Βελγίου, για το βιβλίο προς τιμήν της μακράς και εξέχουσας σταδιοδρομίας του Δρος Kecskeméti, και τελικά, εκφράζει τις ευχαριστίες της στον Erik Norberg, Γενικό Διευθυντή των Κρατικών Αρχείων της Σουηδίας (Riksarkivet), και στο Προσωπικό του για τις εξαιρετες προετοιμασίες της Διάσκεψης και τη ζεστή φιλοξενία.

Απόδοση από τα αγγλικά
Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

34η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗ
ΤΗΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ
“Η πρόσβαση στην πληροφορία: θέματα διατήρησης”
Βουδαπέστη, 6-9 Οκτωβρίου 1999

Η φετεινή Διάσκεψη της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων πραγματοποιήθηκε στη Βουδαπέστη από τις 6 μέχρι τις 9 Οκτωβρίου 1999. Το συνεδριακό κέντρο, στο οποίο συναντήθηκαν οι 176 εκπρόσωποι από όλες τις γωνιές του πλανήτη, βρισκόταν σ' έναν ειδυλλιακό λόφο της Πέστης απ' όπου είχε κανείς τη δυνατότητα να απολαύσει την πανοραμική θέα της πόλης και του Δούναβη.

Η Ελλάδα εκπροσωπήθηκε από την υπογράφουσα (Ε.Α.Ε.) και την κα Αικ. Εξαδακτύλου, αν/τρια δ/ντρια των Γενικών Αρχείων του Κράτους.

Πριν την έναρξη της πρώτης ενότητας έγινε, όπως συνηθίζεται, η επίσημη τελετή έναρξης της Διάσκεψης. Προηγήθηκαν οι χαιρετισμοί του Γενικού Διευθυντή των Εθνικών Αρχείων της Ουγγαρίας Lajos Gecsenyi και του Zsolt Visy, Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Πολιτισμού της Ουγγαρίας. Ακολούθησε ο Axel Plathe, εκπρόσωπος της UNESCO, ο οποίος τόνισε στην παρεμβασή του τη σημασία της διατήρησης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και ιδιαίτερα των αρχείων ως αναπόσπαστου τμήματός της. Επεσήμανε ότι αποτελεί απόλυτη προτεραιότητα του Οργανισμού η διάσωση των αρχείων που απειλούνται με καταστροφή, είτε εξαιτίας φυσικών αιτιών είτε εξαιτίας του ανθρώπινου παράγοντα, και παρουσίασε, σύντομα, τη δραστηριότητα της Διεθνούς Επιτροπής της Μπλε Ασπίδας (ICBS). Κατέληξε δε, ζητώντας από το ΔΣΑ τη θέσπιση ειδικών κριτηρίων διατήρησης και διάσωσης, όσον αφορά στα αρχεία.

Στη συνέχεια ο Tad Howington, πρόεδρος του ARMA (Association of Records Managers and Administrators) παρουσίασε τις δραστηριότητες και τους στόχους τους, όπως και η Yola de Lusenet, Γενική Γραμματέας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για Διατήρηση και την Πρόσβαση (ECPA). Η τελετή έναρξης έκλεισε με τους χαιρετισμούς του Eric Ketelaar, αντιπροέδρου του ΔΣΑ και του Christoph Graf, Προέδρου του CITRA.

Παρουσίαση των εργασιών της Διάσκεψης
Συνεδριακό κέντρο ξενοδοχείου AGRO
Τετάρτη, 6 Οκτωβρίου

Συνεδρία 1η

Κατάσταση του ζητήματος

Η ενότητα αυτή επικεντρώθηκε στην έννοια της διατήρησης ως στρατηγικής λειτουργίας και αναπόσπαστου τμήματος της διαχείρισης των αρχείων καθώς και σε νομικές, ηθικές και τεχνολογικές όψεις της. Αυτός άλλωστε ήταν και ο βασικός άξονας της εισήγησης της Helen Ford. Υποστήριξε ότι η διατήρηση είναι αλληλένδετη με τη διαχείριση των αρχείων και είναι αδύνατη η σωστή διαχείριση χωρίς την ύπαρξη σωστής πολιτικής διατήρησης.

Συνεδρία 2η, Μέρος 1ο

Επισκόπηση της αρχειονομικής πρακτικής

Στη συνεδρία αυτή τέσσερεις ομιλητές, με συντονίστρια την Trudy Huskamp-Peterson (Υπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες), παρουσίασαν θέματα σχετικά με τη διατήρηση και τη διαχείριση αρχειακού υλικού σε παραδοσιακό υπόστρωμα, τη διατήρηση των οπτικοακουστικών αρχείων, καθώς και τη διαχείριση της ψηφιακής πληροφορίας και των αρχείων της προφορικής παράδοσης.

Η Beatrix Kastaly (εκπρόσωπος της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ουγγαρίας) αναφέρθηκε στην πρακτική που εφαρμόζεται στη χώρα της, τόσο στη Βιβλιοθηκονομία όσο και στην Αρχειονομία, όσον αφορά στη διατήρηση των τεκμηρίων στις Βιβλιοθήκες και στα παραδοσιακά Αρχεία καθώς και στα κοινά προβλήματα που παρουσιάζονται λόγω της ευαισθησίας του υποστρώματός τους (περγαμηνή, χαρτί).

Ακολούθησε εκείνη της εκπροσώπου των Αρχείων της Ν. Αφρικής. Η Mandy Gilder παρουσίασε το νέο νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει στη χώρα της σχετικά με την προστασία των αρχειακών πηγών και τόνισε ότι η μέχρι πρόσφατα κακή κυβερνητική πολιτική απέναντι στη συλλογή αρχείων, καθώς και η απουσία επίσημης τήρησης στοιχείων, οδήγησε στο να συλλέγονται σήμερα προφορικές μαρτυρίες ώστε να αποκατασταθεί η ιστορική αλήθεια.

Ο Kurt Deggeller (Σουηδία) στην εισήγησή του με θέμα: *η συντήρηση της οπτικοακουστικής κληρονομιάς, στρατηγική και πρακτικές*, υποστήριξε ότι η βελτίωση της κατάστασης αυτών των αρχείων (φωτογραφιών, ταινιών, video) έχει ως αφετηρία τα προληπτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν, τη χρήση της πληροφορικής και την εκπαίδευση. Εξαιτίας της ευαίσθητης φύσης αυτών των τεκμηρίων, όλες οι ενέργειες που θα επιχειρηθούν απαιτούν υψηλή εξειδίκευση και τεχνικές προδιαγραφές τέτοιες, ώστε η συντήρηση και αποκατάστασή τους να συμβάλει στη διάσωση και την αξιοποίησή τους. Τόνισε ακόμη, ότι θα πρέπει να συνταχθεί και να τεθεί σε ισχύ ένας ανάλογος κώδικας δεοντολογίας.

Η συζήτηση που ακολούθησε, επικεντρώθηκε κυρίως στην προβληματική για το ποια είναι η καλύτερη μέθοδος διατήρησης των τεκμηρίων, σε παραδοσιακή ή ψηφιοποιημένη μορφή, ποιοι είναι οι χρονικοί περιορισμοί που θέτει ο ένας ή ο άλλος τρόπος και κατά πόσον η νέα μορφή διατήρησης των αρχειακών τεκμηρίων θα πρέπει να εκτοπίσει την παραδοσιακή. Βασικό συμπέρασμα ήταν ότι πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για τη διατήρηση του τεκμηρίου σε χαρτί (πρωτότυπο) στο διηνεκές ακόμη και αν έχει αποτυπωθεί σε άλλο μέσο. Η ψηφιοποίηση στοχεύει στην προστασία του πρωτοτύπου και δεν μπορούμε να επαναπαυόμαστε μόνο στις αποτυπώσεις που πραγματοποιούνται με τη βοήθεια της σύγχρονης τεχνολογίας. Στο σημείο αυτό ο διευθυντής των γαλλικών Αρχείων τόνισε, ότι θα πρέπει ακόμη και τα ευρετήρια που συντάσσονται να μην έχουν αποκλειστικά ηλεκτρονική μορφή αλλά να διατηρηθεί ο παραδοσιακός έντυπος τρόπος έκδοσης των εργαλείων έρευνας.

Συνεδρία 2η, Μέρος 2ο**Επισκόπηση της αρχειονομικής πρακτικής -
Ειδικές θεματικές ενότητες**

Λειτουργήσαν τέσσερις παράλληλες ομάδες εργασίας (atelier) με αντικείμενο ανάλογες θεματικές ενότητες έχοντας ως κύριο θέμα τη διατήρηση αρχείων. Οι ειδικοί συντονιστές της κάθε ομάδας οργάνωσαν συζητήσεις με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Θέματα των ομάδων εργασίας ήταν:

- 1) Μαζική ή κατά ενότητες απολύμανση
- 2) Κτήρια αρχείων και εξοπλισμός
- 3) Τεχνολογία της εικόνας
- 4) Προετοιμασία για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και καστροφών.

Επιλέξαμε (Ε.Α.Ε.) να συμμετέχουμε στην τέταρτη ομάδα. Συντονιστής ήταν ο George P. Mackenzie (Εθνικά Αρχεία της Σκωτίας) ο οποίος είναι ταυτόχρονα και πρόεδρος της “Επιτροπής Προγράμματος Προστασίας των αρχείων σε περίπτωση ένοπλων συγκρούσεων ή άλλων καταστροφών” του ΔΣΑ. Η επιλογή μάς δικαίωσε, αφενός γιατί η συγκεκριμένη ομάδα αποδείχθηκε η πλέον δημοφιλής, αφού συγκέντρωσε την προτίμηση τριάντα εκπροσώπων, αφετέρου γιατί η συζήτηση που ακολούθησε ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και επίκαιρη.

Συμμετείχαν εκπρόσωποι από την Αυστρία, τη Σουηδία, τη Γιουγκοσλαβία, την Αλβανία, τη Ρωσία, τη Σκωτία, τη Μ. Βρετανία, τις Η.Π.Α., τη Νότιο Αφρική, τη Γουινέα, την Αλγερία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, την Ουγγαρία, την Τυνησία και την Ελλάδα.

Αρχικά έγινε μια σύντομη εισήγηση του συντονιστή, όπου έγινε ο διαχωρισμός μεταξύ των φυσικών καταστροφών (φωτιά, πλημμύρα, σεισμός, τυφώνας) και των καταστροφών “επί σκοπόν” (κλοπή, βανδαλισμοί, ένοπλη σύρραξη) και στη συνέχεια παρουσιάστηκε ένα “τετράδιο εργασίας” σχετικά με την αντιμετώπιση αναγκών έκτακτης ανάγκης, το οποίο εκπονήθηκε από κοινού από τους George P. Mackenzie και Helen Forde (Public Record Office).

Η συζήτηση ξεκίνησε με την παρέμβαση του διευθυντή των Αρχείων της πρ. Γιουγκοσλαβίας ο οποίος μίλησε για τις συνέπειες που είχε στον τομέα των αρχείων η επίθεση του ΝΑΤΟ στη χώρα του. Παρουσίασε δύο ειδικές εκδόσεις σχετικά με τον τελευταίο πόλεμο στη χώρα του και τις συνέπειές του. Καταρχήν, ένα δίτομο έργο με τίτλο “NATO strikes Yugoslavia”, με σειρά αποδεικτικών στοιχείων για τις μεγάλες καταστροφές που προκάλεσε η νατοϊκή επίθεση και στη συνέχεια ένα τεύχος με θέμα “Evidence of the direct and collateral damages in the Archive Service of former Yugoslavia (24/3-11/6/1999)”, [“Αποδείξεις για τις άμεσες και παράπλευρες καταστροφές στην Αρχειακή Υπηρεσία της πρώην Γιουγκοσλαβίας (24/3-11/6/1999)”] στο οποίο περιείχονταν φωτογραφίες από τα βομβαρδισμένα κτήρια του υπουργείου Εσωτερικών, του υπουργείου Άμυνας και τις καταστροφές που προκλήθηκαν στα αρχεία που φυλάσσονταν εκεί. Λιγότερο σοβαρές είναι η ζημιές που προκλήθηκαν στο κτήριο της Αρχειακής Υπηρεσίας. Επισημάνθηκε ότι η βλάβη εί-

ναι πολύ εκτεταμένη αφού πολλά διοικητικά, διπλωματικά και στρατιωτικά αρχεία καταστράφηκαν ολοσχερώς. Υποστηρίχθηκε επίσης ότι, η ενέργειά τους να μεταφέρουν αρχεία -για λόγους ασφάλειας- σε κυβερνητικά κτήρια, αποδείχθηκε λανθασμένη, αφού τα κτήρια αυτά αποτέλεσαν τους κύριους στόχους των βομβαρδισμών.

Για τους λόγους αυτούς, έγινε προσφυγή στο ΔΣΑ το οποίο στην παρέμβασή του (βλ. σχετικό κείμενο) απευθύνει έκκληση για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των αρχείων ως αναπόσπαστου τμήματός της των λαών της πρ. Γιουγκοσλαβίας. Στο σημείο αυτό υποστηρίχθηκε από τον δ/ντή των γιουγκοσλαβικών Αρχείων ότι η μόνη χώρα που δεν έλαβε γνώση του ψηφίσματος ήταν η Ελλάδα, εξαιτίας της στάσης που κράτησε κατά τη διάρκεια του πρόσφατου πολέμου. Σε παρέμβαση που έγινε στο σημείο αυτό από την ελληνική πλευρά, διευκρινίστηκε ότι η Ε.Α.Ε. υπήρξε αποδέκτης του συγκεκριμένου κειμένου το οποίο μάλιστα αποτέλεσε αντικείμενο ιδιαίτερης συζήτησης σε συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Σε ερώτημα που τέθηκε από τον εκπρόσωπο της Τυνησίας προς τους Γιουγκοσλάβους συναδέλφους σχετικά με την τύχη των αρχείων που φυλάσσονται στην περιοχή του Κοσσόβου, η απάντηση που δόθηκε ήταν ότι αυτά μεταφέρθηκαν στην Αλβανία! Διέψευσαν επίσης τους ισχυρισμούς ότι καταστράφηκαν αρχεία από τα οποία προέκυπταν δημογραφικά στοιχεία και ιδιοκτησιακά δικαιώματα των πολιτών του Κοσσόβου. Στο σημείο αυτό χρειάστηκε η παρέμβαση του συντονιστή, ώστε η συζήτηση να επανέλθει από το πολιτικό στο αυστηρά επαγγελματικό επίπεδο.

Στη συνέχεια ο εκπρόσωπος της Αλβανίας αναφέρθηκε στις περιπέτειες που αντιμετώπισαν τα κρατικά αλβανικά Αρχεία. Μίλησε για την “πολιτική τρέλλα” των τελευταίων ετών και ιδιαίτερα για τα εμπόδια που έπρεπε να ξεπεράσουν μετά το 1997 για τη συγκέντρωση των κρατικών αρχείων στα Τίρανα. Ας σημειωθεί ότι τα αρχεία φυλάσσονταν σε τέσσερα διαφορετικά σημεία της χώρας και για να γίνει δυνατή η συγκεντρωσή τους στα Τίρανα, εκτός από τις υπεράνθρωπες προσπάθειες των Αλβανών αρχειονόμων, απαιτήθηκε η συνδρομή δύναμης των Ηνωμένων Εθνών, του στρατού και του υπουργείου Εσωτερικών.

Η διευθύντρια των πολωνικών Αρχείων αναφέρθηκε στις καταστροφές που προκάλεσε η πλημμύρα του 1997 και παρουσίασε τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν τα δύο τελευταία χρόνια για την αφύγρυνση και την αποκατάσταση του αρχείου υλικού. Επεσήμανε ότι μερικές φορές είναι αδύνατο να ακολουθήσει κανείς, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, συγκεκριμένες μεθόδους διάσωσης του αρχειακού υλικού γιατί η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Στάθηκε όμως ιδιαίτερα στο γεγονός της άμεσης διεθνούς αρωγής προς τα πολωνικά Αρχεία και ιδιαίτερα της Γερμανίας, της Σκωτίας, της Ουγγαρίας και των Η.Π.Α.

Η συζήτηση έκλεισε με την προτροπή ότι οι αρχειακές υπηρεσίες θα πρέπει, εάν δεν έχουν ήδη, να εκπονήσουν σχέδιο έκτακτης ανάγκης το οποίο θα τεθεί άμεσα σε εφαρμογή εάν οι περιστάσεις το απαιτήσουν. Το προσωπικό θα πρέπει να εκπαιδευτεί κατάλληλα και το σχέδιο, πριν την εφαρμογή του, είναι απαραίτητο να έχει επανει-

λημμένα δοκιμασθεί ώστε να γίνουν στην πράξη οι αναγκαίες προσαρμογές που θα συμβάλλουν στην ανασυγκρότηση, μετά την καταστροφή, και στην επαναφορά στην προηγούμενη κατάσταση.

Πέμπτη, 7 Οκτωβρίου

Συνεδρία 3η, Μέρος 1ο

Ανάπτυξη πολιτικών και στρατηγικών

Παρουσιάστηκαν από τέσσερις εισηγητές θέματα που σχετίζονται με την ανάπτυξη πολιτικών και στρατηγικών διατήρησης σχετικά με Αρχεία, Βιβλιοθήκες και Μουσεία.

Ο Harmut Weber, των Ομοσπονδιακών Αρχείων της Γερμανίας, ξεκινώντας από την αρχή ότι βασικό καθήκον είναι η εξ ολοκλήρου διατήρηση των τεκμηρίων, αναφέρθηκε στις μεθόδους ψηφιοποίησης (σάρωση, μικροφωτογράφιση), αναλύοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της κάθε μιας, τόσο από τεχνική όσο και από οικονομική απόψη.

Στη συνέχεια, ο Ralph W. Manning παρουσίασε την εθνική στρατηγική για τη διατήρηση των συλλογών των Βιβλιοθηκών στον Καναδά. Αναφέρθηκε, επίσης, στη σημασία της διεθνούς συνεργασίας μεταξύ Βιβλιοθηκών και Αρχείων ως στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και στις προσπάθειες συνεργασίας που έχουν αναληφθεί τα τελευταία χρόνια σε διεθνές επίπεδο.

Από την πλευρά των Αρχείων της Ουγγαρίας, η Gabriella Albrecht μίλησε για τα πρώτα βήματα που έχουν γίνει στον τομέα της διατήρησης και τις προσπάθειες που γίνονται στην κατεύθυνση της σύνταξης συγκεκριμένων κριτηρίων τόσο ως προς το θέμα της διατήρησης όσο και ως προς το θέμα της διαφάνειας στην πρόσβαση. Το προσωπικό των Εθνικών Αρχείων της Ουγγαρίας έχει ξεκινήσει από το 1998 να εκπαιδεύεται υποχρεωτικά, σε τρία επίπεδα, πάνω στις νέες μεθόδους διατήρησης του αρχαιακού υλικού.

Συνεδρία 3η, Μέρος 2ο

Ανάπτυξη πολιτικών και στρατηγικών

Στο δεύτερο μέρος της συνεδρίας, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να μοιραστούν τις απόψεις τους και να συζητήσουν τρόπους συνεργασίας σχετικά με τις μεθόδους διατήρησης, χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες ανάλογα με τη χώρα προέλευσής τους (Αφρική και Αραβικές χώρες, Ασία και Ωκεανία, Ευρώπη και Β. Αμερική, Λατινική Αμερική και χώρες της Καραϊβικής).

Στην ομάδα των χωρών από την Ευρώπη και τη Β. Αμερική, στην οποία συμμετείχε η Ελλάδα, παρουσιάστηκε από τον Πρόεδρο της CIPRA, Ch. Graf η νέα ηλεκτρονική διεύθυνση του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων:

[www.european-archival.net]

Στη συνέχεια, ύστερα από αίτημα πολλών από τους παρευρισκόμενους, έγινε μια εκτός προγράμματος παρουσίαση της Διεθνούς Επιτροπής της Μπλε Ασπίδας (ICBS) από τον G. MacKenzie και ακολούθησε συζήτηση παρόμοια μ' εκείνη του atelier με θέμα: *προετοιμασία για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και καταστροφών*.

Συνεδρία 3η, Μέρος 3ο

Ανάπτυξη πολιτικών και στρατηγικών

Στη συνεδρία αυτή παρουσιάστηκαν από τη Yola de Lusenet τα πεπραγμένα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Διατήρηση και την Πρόσβαση (ECPA). Η Επιτροπή, η οποία ιδρύθηκε στα πρότυπα της αντίστοιχης Επιτροπής (CPA) των Η.Π.Α. και λειτουργεί από το 1994, βασίζεται σε μια πρωτοβουλία μιας ομάδας αρχειονόμων, βιβλιοθηκονόμων και πανεπιστημιακών που ασχολούνται με την ταξινόμηση μεγάλου όγκου βιβλίων και τεκμηρίων.

Η αποστολή της συνίσταται στην παροχή πληροφοριών και στην ανταλλαγή απόψεων και εμπειριών σε θέματα διατήρησης και πρόσβασης. Σκοπός της είναι να ενθαρρύνει, να ενδυναμώνει και να υποστηρίζει τη συνεργασία μεταξύ των Βιβλιοθηκών, των Αρχείων και των συναφών Ιδρυμάτων στην Ευρώπη, έτσι ώστε εξασφαλιστεί η διατήρηση της έντυπης τεκμηρίωσης και των αρχείων τεκμηρίωσης σε οποιοδήποτε υπόστρωμα και να βελτιωθεί η πρόσβαση στην πνευματική και πολιτιστική κληρονομιά.

Παρασκευή, 8 Οκτωβρίου

Συνεδρία 4η,

Ανάπτυξη της γνώσης και διάδοση

Οι εισηγητές παρουσίασαν τις θέσεις τους πάνω στα θέματα της εκπαίδευσης και της αξιοποίησης της γνώσης που συνδέεται με τη βιωσιμότητα του χαρτιού καθώς και της ψηφιοποίησης και της μικροφωτογράφισης ως μέσων διατήρησης.

Ο David Grattan (Canadian Conservation Institute) παρουσίασε τα δύο ερευνητικά προγράμματα του Ινστιτούτου και τα μέχρι στιγμής αποτελέσματα, με σκοπό τον καθορισμό προτύπων για την παραγωγή μακράς βιωσιμότητας χαρτιού. Αυτός ο τύπος του χαρτιού θα χρησιμοποιηθεί στο μέλλον από το σύνολο της канаδικής δημόσιας διοίκησης.

Ακολούθησε ο Peter Adelstein (Rochester Institute of Technology, Η.Π.Α.) με αντικείμενο της εισήγησής του τη διάρκεια ζωής της ψηφιακής πληροφορίας. Υποστήριξε ότι η διατήρηση της ψηφιακής πληροφορίας συναρτάται από το υπόστρωμα, το υλικό και το εκάστοτε λογισμικό. Αυτοί οι τρεις παράγοντες είναι ουσιώδεις για την ανάκτηση της πληροφορίας που δεν είναι αναγνώσιμη παρά μόνο με μηχανικά μέσα. Δυστυχώς, δεν υπάρχουν ακόμη σταθερές παράμετροι που επιτρέπουν την εκτίμηση της διάρκειας των υλικών και δεν προβλέπεται να προσδιοριστούν στο άμεσο μέλλον και ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις μαγνητικές ταινίες. Βασικό ρόλο στη διάρκεια ζωής των υποστρωμάτων παίζει ασφαλώς ο οικονομικός παράγοντας, αφού η καλύτερη ποιότητα εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη βιωσιμότητα του υλικού.

Συνεδρία 5η,

Επίκαιρα θέματα

Ακολούθησε μια γενική συζήτηση και παρεμβάσεις που σχετίζονται με το βασικό θέμα του συνεδρίου. Οι εκπρόσωποι της Αλβανίας παρουσίασαν τις προσπάθειες α-

νασυγκρότησης των κρατικών Αρχείων της χώρας και τη διεθνή υποστήριξη που έλαβαν για το σκοπό αυτό, κυρίως από την Ιταλία, την Ελβετία και τη Γαλλία. Η Ιταλία μάλιστα ανέλαβε την εκπαίδευση Αλβανών αρχειακών υπαλλήλων σε θέματα συντήρησης αρχείων. Παρουσίασαν, επίσης, πρόγραμμα συνεργασίας μεταξύ της Αλβανίας, της Βουλγαρίας και των Σκοπίων.

Συνάντηση αντιπροσώπων του ΔΣΑ

Στη συνάντηση των αντιπροσώπων του ΔΣΑ που ακολούθησε, παρουσιάστηκαν αρχικά από τη Sarah Tyacke (Αντιπρόεδρος του ΔΣΑ) τα προγράμματα του ΔΣΑ τα οποία έχουν σχεδιαστεί για την περίοδο 2000-2004 με τα εξής θέματα: επιμόρφωση, τεχνολογία, πρόσβαση, νομικά θέματα, αρχειακή θεωρία, οργάνωση και διοίκηση. Στη συνέχεια έγινε η επικύρωση των αποτελεσμάτων του CITRA του 1998, του οικονομικού απολογισμού για το ίδιο έτος και η έγκριση του προϋπολογισμού του 1999. Επισημάνθηκαν τα οικονομικά προβλήματα αλλά τονίστηκε ότι, παρά την ύπαρξη αυτών των προβλημάτων, το ΔΣΑ θα συνεχίσει να χρηματοδοτεί τους αντιπροσώπους των οικονομικά ασθενέστερων χωρών έτσι ώστε να συνεχίσουν να παρακολουθούν τις εργασίες του CITRA.

Ακολούθησε η αναγγελία του Ισραήλ ως η χώρα που θα φιλοξενήσει το CITRA το 2001. Στο σημείο αυτό υπήρξαν έντονοι παρεμβάσεις από την πλευρά της Αλγερίας και της Τυνησίας, που διεκδίκησαν την ανάληψη της οργάνωσης της Στρογγυλής Τράπεζας για το ίδιο έτος. Οι ενστάσεις τους έθιξαν κυρίως θέματα ασφάλειας, λόγω των τεταμένων σχέσεων μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων, καθώς και το γενικότερα προβλήματα που υφίστανται μεταξύ του Ισραήλ και των αραβικών κρατών. Ο εκπρόσωπος του Ισραήλ παίρνοντας το λόγο υπεραμύνθηκε της πρότασής του και τόνισε ότι όλες οι πλευρές θα πρέπει να εργαστούν στη σωστή κατεύθυνση, αποφεύγοντας την ανάμειξη των κυβερνήσεων τους σ' αυτό το θέμα. Ο διευθυντής των Αρχείων της Τυνησίας έκλεισε τη συζήτηση λέγοντας ότι, όσο και αν συμμερίζεται την άποψη του Ισραηλινού συναδέλφου του, θα είναι πολύ δύσκολο τόσο για τον ίδιο όσο και τους Άραβες συναδέλφους του να ξεπεράσουν τα πολιτικά προβλήματα που θα προκύψουν και να συμμετάσχουν.

Πριν τη συνάντηση διανεμήθηκε ένα κείμενο για την ενημέρωση των αντιπροσώπων. Ακολουθεί το πλήρες περιεχόμενό του:

Η αρχειακή κληρονομιά σε κίνδυνο, ο ρόλος του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων

Η φύση και έκταση των γεγονότων σε ολόκληρο τον κόσμο που έχουν αρνητικά αποτελέσματα στην αρχειακή κληρονομιά, ή η δυνατότητα να υπάρξουν τέτοια αποτελέσματα, είναι μεγάλη και ποικίλη. Μπορεί να είναι φυσικές καταστροφές ή το αποτέλεσμα της ανθρώπινης δράσης. Ιδιαίτερα, αναφορικά με το τελευταίο, μπορεί να υπάρξει μια πολιτική διάσταση ώστε να παρθούν αποτελεσματικά μέτρα που να εμποδίζουν την καταστροφή ή να βοηθούν στην ανασυγκρότηση μετά την καταστροφή.

Ως ο μοναδικός διεθνής μη κυβερνητικός οργανισμός στον τομέα των αρχείων, το ΔΣΑ είναι απαραίτητο να θεωρείται ως βασικός πρωταγωνιστής σε παρόμοιες καταστάσεις. Η φύση της ανταπόκρισης από ένα διεθνή οργανισμό, κυρίως σε περιπτώσεις μη φυσικών καταστροφών, είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη. Πολλές καταστάσεις είναι συχνά πολιτικά και συναισθηματικά φορτισμένες. Η ανταπόκριση θα πρέπει να έχει το στοιχείο της αντικειμενικότητας. Η φύση της αντίδρασης όμως δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί σε κάθε περίπτωση. Θα πρέπει, επομένως, να λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες:

Το ΔΣΑ έχει ηθικό καθήκον να προσελκύει την προσοχή του κοινού, των κυβερνήσεων και των διεθνών παραγόντων στους κινδύνους που απειλούν την αρχειακή κληρονομιά. Αποτυγχάνοντας σ' αυτό, υπόκειται στην άμεση ή μεταγενέστερη κριτική τόσο από τους επαγγελματίες του είδους όσο και από την ευρύτερη κοινότητα.

Θα μπορούσε ακόμη να λεχθεί ότι έχει ηθικό καθήκον να εστιάζει την προσοχή στις απειλές ενάντια στην ακεραιότητα της αρχειακής κληρονομιάς ή ακόμη και στην υπεξαίρεσή της.

- Οποιαδήποτε δημόσια δήλωση θα πρέπει πάντοτε να αναφέρεται και να συμβαδίζει με τις διεθνείς συμφωνίες και Συνθήκες.
- Καμία δήλωση δεν θα πρέπει να εκδίδεται στο όνομα του ΔΣΑ, ούτε να αναλαμβάνεται κανενός είδους δράση χωρίς την εκφρασμένη γνώση και συμφωνία του Προέδρου.
- Το ΔΣΑ θα πρέπει πάντοτε να διατηρεί και να είναι σε θέση να διακηρύξει την πολιτική του ουδετερότητα.
- Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ορισμένα γεγονότα που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν στην γενικότερη ενημέρωση του κοινού σχετικά με τη σημασία της ορθής διοίκησης με σκοπό τη διαφύλαξη της αρχειακής κληρονομιάς.
- Στην περίπτωση υφιστάμενου προβλήματος, το ΔΣΑ θα πρέπει να επιδιώξει τη συμφωνία Οργανισμών όπως τα Ηνωμένα Έθνη, την Ευρωπαϊκή Ένωση, την UNESCO κλπ όπου, στην περίπτωση απειλής ή ενδεχόμενης απειλής ενάντια στην αρχειακή κληρονομιά, θα μπορούσαν να συνεργαστούν με το ΔΣΑ με σκοπό τον καθορισμό της μελλοντικής δράσης.
- Το ΔΣΑ δεν έχει οικονομικά ή άλλα υλικά μέσα να διαθέσει.
- Το ΔΣΑ θα πρέπει να επιδιώκει και να προκαλεί την δράση παρά να θεωρείται ως βοηθητικό όχημα.
- Το ΔΣΑ έχει πρόσβαση σε μεγάλο αριθμό εμπειρογνομόνων που θα απαιτούνταν ώστε να καθοριστεί η ορθή λύση και να προληφθεί ή να ελαχιστοποιηθεί η βλάβη που προκαλείται σε αυτές τις περιπτώσεις.
- Το ΔΣΑ διατηρεί στο Παρίσι έναν κατάλογο ονομάτων, ταχυδρομικών διευθύνσεων και τηλεφώνων από ειδικούς, οι οποίοι έχουν συμφωνήσει ότι θα δώσουν την επαγγελματική τους συμβουλή σε περίπτωση ανάγκης. Αυτός ο κατάλογος θα πρέπει να κοινοποιηθεί και στη Διεθνή Επιτροπή της Μπλε Ασπίδας (ICBS).
- Θα πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη ότι είναι αναγκαίο να προετοιμαστούν εγχειρίδια σχετικά με το πρόβλημα των καταστροφών, στα οποία θα περιλαμβάνονται γενικές οδηγίες με τη δυνατότητα όμως προσαρμογής σε ειδικές περιπτώσεις.

Συνάντηση των Εταιρειών Αρχειονόμων (SPA)

Στη συνάντηση συμμετείχαν 13 εκπρόσωποι Εταιρειών από την Ισπανία, την Ιαπωνία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τις ΗΠΑ, το Ισραήλ, την Κροατία, το Βέλγιο, τη Γερμανία, τη Γαλλία, τη Βρετανία, τον Καναδά και την Ελλάδα.

Μετά την επικύρωση της ημερήσιας διάταξης και των πεπραγμένων της συνάντησης του 1998 στη Στοκχόλμη, η συνεδρίαση συνεχίστηκε με την παρουσίαση της δράσης του Διοικητικού Συμβουλίου για το προηγούμενο διάστημα. Το Διοικητικό Συμβούλιο είναι ανοιχτό σε νέες προτάσεις, οι οποίες θα πρέπει να υποβληθούν μέχρι το τέλος Μαρτίου του 2000, σχετικά με την εκτέλεση νέων προγραμμάτων για την περίοδο 2000-2004. Θα πρέπει ακόμη να γίνει αντικείμενο συζήτησης στις Εταιρείες και να προκύψουν συγκεκριμένες προτάσεις, για το κατά πόσον είναι δυνατόν τα μέλη των Εταιρειών να είναι και αυτόνομα μέλη της κατηγορίας C. Ανακοινώθηκε επίσης η πιθανότητα μικρής αύξησης της συνδρομής των μελών προς το ΔΣΑ, εξαιτίας των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει.

Ζητήθηκε να ολοκληρωθεί η διαδικασία μετάφρασης του *Κώδικα Δεοντολογίας* ώστε να πραγματοποιηθεί η έκδοσή του σε ενιαίο τόμο σε όλες τις γλώσσες. Στο σημείο αυτό, η Ε.Α.Ε. παρέδωσε την ελληνική μετάφραση όπως αυτή δημοσιεύθηκε ήδη το τεύχος αρ.17 των *Αρχειακών Νέων*. Η αμερικανίδα εκπρόσωπος ανέφερε, ότι ετοιμάζεται νέα έκδοση μέσα στο 2000 με θέμα *Code of Ethics* στη σύνταξη του οποίου έχει ληφθεί υπόψη και ο Κώδικας Δεοντολογίας του ΔΣΑ.

Ανακοινώθηκε, επίσης, ότι το θέμα του σεμιναρίου του ICA/SPA στη Σεβίλλη θα είναι "Ethics and the Internet" (Δεοντολογία και Διαδίκτυο).

Στη συζήτηση που ακολούθησε, ο εκπρόσωπος του Ισραήλ μίλησε για τη συνεργασία με τους Παλαιστίνιους συναδέλφους του, παρά τις όποιες κρατικές απαγορεύσεις. Παρουσίασε ακόμη τη δραστηριότητα μιας ομάδας Ισραηλινών αρχειονόμων οι οποίοι προσφέρουν υπηρεσίες σε όποια χώρα του κόσμου το επιθυμεί και αντιμετωπίζει προβλήματα, χωρίς καμία οικονομική επιβάρυνση. Η ομάδα αυτή φέρει τον τίτλο "Αρχειονόμοι χωρίς σύνορα".

Στη συνέχεια παρουσιάστηκε η δραστηριότητα της Ελληνικής Αρχειακής Εταιρείας για το διάστημα που μεσολάβησε από την τελευταία συνάντηση. Αναφερθήκαμε στην έκδοση των πρακτικών της ημερίδας *Αρχεία πολιτικών κομμάτων και πολιτικών προσωπικοτήτων. Διαχείριση και πρόσβαση*, ένα θέμα το οποίο αποδείχθηκε εξαιρετικά επίκαιρο, καθώς και στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο υπουργείο Εξωτερικών τον Αύγουστο του 1999 με αντικείμενο τη δράση της Διεθνούς Επιτροπής της Μπλε Ασπίδας στην οποία η Ε.Α.Ε. κλήθηκε να συμμετάσχει μαζί με τους εκπροσώπους των βιβλιοθηκονόμων, του ελληνικού τμήματος του ICOM και του ICOMOS.

Στη συνέχεια ακολουθεί το κείμενο που διανεμήθηκε μετά το τέλος των εργασιών της Διάσκεψης και αποτελεί το προσχέδιο των αποφάσεων που πάρθηκαν.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΡΧΕΙΩΝ CITRA, Βουδαπέστη 6-10 Οκτωβρίου 1999 ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ (προσχέδιο)

Το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων λαμβάνοντας υπόψη:

- τη σημασία στην παροχή πρόσβασης στην καταχωρημένη πληροφορία, για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών, για τη λήψη αποφάσεων, για την προαγωγή της έρευνας και την ανάπτυξη της γνώσης
- την αναγκαιότητα να προστατευθεί, να διαφυλαχθεί και να διατηρηθεί η αρχειακή κληρονομιά έτσι ώστε να μπορεί να είναι προσβάσιμη στο διηνεκές διαμέσου της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας
- την αναγκαιότητα να αναπτυχθούν και να εφαρμοσθούν οι στρατηγικές διατήρησης που θα διασφαλίσουν την προστασία της πληροφορίας στο διηνεκές
- την αναγκαιότητα της συνεργασίας σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο ώστε να αναπτυχθούν στρατηγικές διατήρησης σε παγκόσμιο επίπεδο που θα διασφαλίσουν την προστασία της αρχειακής κληρονομιάς

Η 34η Διεθνής Διάσκεψη της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων συνιστά:

1. Τα εθνικά αρχεία, με την ενθάρρυνση του ΔΣΑ και της Διεθνούς Επιτροπής της Μπλε Ασπίδας θα πρέπει να κάνουν τις απαραίτητες παραστάσεις ώστε να έχουν την υποστήριξη των κυβερνήσεών τους για: 1) να επικυρωθεί το Πρωτόκολλο του 1999 της Συνθήκης της Χάγης για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε περίπτωση ένοπλων συγκρούσεων, που υιοθετήθηκε στη Χάγη το 1954, 2) να ενθαρρυνθεί η δημιουργία εθνικών επιτροπών της Μπλε Ασπίδας και 3) να συμπεριληφθεί η προστασία της αρχειακής κληρονομιάς ως τμήμα των εθνικών προγραμμάτων Έκτακτης Ανάγκης.
2. Τα εθνικά αρχεία, σε συνεργασία με τις επαγγελματικές εταιρείες και το ΔΣΑ, ηγούνται της προσπάθειας στον τομέα της τυποποίησης των αρχειακών πρακτικών σχετικά με τη διατήρηση συμμετέχοντας ενεργά σε επιτροπές που συνδέονται με τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO).
3. Τα αρχειακά ιδρύματα οφείλουν να διαφυλάσσουν το περιεχόμενό τους όπως και να εκπαιδεύουν το προσωπικό τους σε θέματα που σχετίζονται με τη διατήρηση αρχείων, ενθαρρύνοντας στο μέγιστο βαθμό τη χρήση ειδικών στην ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικών διατήρησης και σχεδίων δράσης.
4. Το ΔΣΑ (Επιτροπή Διατήρησης Αρχειακού Υλικού) προσφέρει συμβουλές ειδικών σε όσα από τα εθνικά αρχεία ενδιαφέρονται να αναπτύξουν στρατηγικές διατήρησης ανάλογες με τις ανάγκες τους.
5. Το ΔΣΑ και η Διεθνής Ομοσπονδία των Ενώσεων των Βιβλιοθηκών (IFLA), στο πλαίσιο της Ατζέντας του Πεκίνου και σε συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς, αναπτύσσουν ένα πρότυπο στρατηγικής διαχείρισης για τη διατήρηση των αρχείων, σε παραδο-

σιακό και ηλεκτρονικό υπόστρωμα, βασισμένο στην εμπειρία της Κοινής Επιτροπής ICA/IFLA αφρικανο-ουγγρικής προσέγγισης.

6. Το ΔΣΑ σε συνεργασία με ινστιτούτα αρχειακών επισημών, αναγνωρίζει υπάρχοντα εκπαιδευτικά προγράμματα σε θέματα διατήρησης και αναπτύσσει πρότυπα εκπαιδευτικών κύκλων με το ίδιο αντικείμενο.
7. Το ΔΣΑ σε συνεργασία με τα ινστιτούτα ερευνών σχετικά με διατήρηση/συντήρηση αναπτύσσει μια πρόταση για τη διεθνή ατζέντα έρευνας με θέμα τη διατήρηση για το επόμενο συνέδριο.

Τέλος, η 34η Διάσκεψη της Στρογγυλής Τράπεζας των Αρχείων επιθυμεί να εκφράσει τις ειλικρινείς ευχαριστίες της στον κ. Lajos Gescenyi, Γενικό Διευθυντή των Εθνικών Αρχείων της Ουγγαρίας, και στο προσωπικό του για τη μεγάλη προσπάθεια που κατέβαλαν για την επιτυχία της Διάσκεψης καθώς και για τη θερμή τους φιλοξενία.

*Απόδοση από τα αγγλικά
Αμαλία Παππά*

ΕΚΚΛΗΣΗ

ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΑΡΧΕΙΩΝ

Το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων εκφράζει τη βαθειά του ανησυχία σχετικά με τις άμεσες και έμμεσες καταστροφές που προκλήθηκαν στην πνευματική κληρονομιά των λαών της Γιουγκοσλαβίας ως αποτέλεσμα στρατιωτικών πράξεων ή άλλων πράξεων βίας που διαπράχθηκαν από όλα τα μέρη.

Το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων απαιτεί άμεσα από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να σεβαστούν τις διεθνείς συμφωνίες σχετικά με τις ένοπλες συγκρούσεις, ιδιαίτερα τη Συνθήκη της Χάγης του 1954 με θέμα την προστασία των πνευματικών αγαθών σε περιπτώσεις ένοπλων συγκρούσεων καθώς και το νέο Πρωτόκολλο της προειρημένης Συνθήκης το οποίο υιοθετήθηκε στις 26 Μαρτίου 1999 από τους επικεφαλής 84 εθνικών αντιπροσωπειών που συνεδρίασαν στη Χάγη.

Παρίσι, 6 Απριλίου 1999

Joan VAN ALBADA

Γενικός Γραμματέας ΔΣΑ

DLM-FORUM '99

*Ο ευρωπαίος πολίτης και η ηλεκτρονική πληροφορία:
η μνήμη της κοινωνίας της πληροφορικής
Βρυξέλλες 18-19/10/1999*

Το DLM-FORUM '99 που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες στις 18 και 19 Οκτωβρίου 1999, με τη συμμετοχή 330 αρχειακών από την Ευρώπη και την Αμερική, αποτελεί συνέχεια του DLM-FORUM του 1996 (σχετική έκθεση βλ. *Αρχειακά Νέα* αρ.16, Ιούλιος 1997, σελ. 23-27).

Οι εργασίες πραγματοποιήθηκαν στο Συνεδριακό Κέντρο Charlemagne. Η επίσημη έναρξη των εργασιών του Forum έγινε από τον Karlo Trojan, Γενικό Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ ο Parajon Collada, Γενικός Διευθυντής και η Markku Markkula, Φιλανδή Πρόεδρος του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέλος του Φιλανδικού Κοινοβουλίου και της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής, εκφώνησαν τις εναρκτήριες εισηγήσεις.

Στη συνέχεια η συνάντηση περιέλαβε δύο γενικές συνεδριάσεις, στις οποίες μετείχε το σύνολο των συνέδρων, και τρεις παράλληλες συνεδριάσεις.

Κατά την εναρκτήρια συνεδρίαση το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στη διαφάνεια και τη δυνατότητα πρόσβασης στα ηλεκτρονικά αρχεία, τη σχέση των ηλεκτρονικών αρχείων με τη βιομηχανία, τη διατήρηση, βραχύχρονη ή μακρόχρονη των πρωτότυπων ηλεκτρονικών αρχείων και τη συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Μέσα σ' αυτόν τον προβληματισμό ο Philip Lord, από την Αγγλία, ανέπτυξε τα σχέδια της βιομηχανίας για την ηλεκτρονική αρχειοθέτηση και τα οικονομικά οφέλη που θα προκύψουν απ' αυτήν.

Ο Ulrich Kampffmeyer (Γερμανία), έστρεψε την προσοχή των συνέδρων στην αγορά της διαχείρισης των ηλεκτρονικών αρχείων στην Ευρώπη, την τεχνολογία και τις λύσεις.

Και ο David Lipman (της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) ασχολήθηκε με την επίτευξη δημοκρατικότερης διαχείρισης των αρχείων χάρη στη χρήση ηλεκτρονικών αρχείων.

1. Ανάπτυξη, διατήρηση και πρόσβαση στην ηλεκτρονική πληροφορία: οικονομικές και λειτουργικές πλευρές

Το γενικό πλαίσιο της πρώτης παράλληλης συνεδρίασης, με δεδομένη τη συνεχή διάδοση της ηλεκτρονικής διαχείρισης των αρχείων σε όλους τους τομείς της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής, αναπτύχθηκε γύρω από τον προβληματισμό κατά πόσον όλες οι δυνατότητες της πληροφορικής μπορούν να γίνουν χρηστικές με δυνατή την ανέπαφη και πρωτότυπη μεταφορά τους στο μέλλον. Από τη στιγμή που η ηλεκτρονική πληροφορία δημιουργήθηκε και συνεχίζει να χρησιμοποιείται, οφείλει να μελετηθεί σε όλες τις εκφάνσεις της και τις εφαρμογές της, ενώ είναι απαραίτητο να τηρούνται ορισμένες σταθερές προϋποθέσεις.

Την προεδρία της συνεδρίασης αυτής είχε η Maria Guiercio (Ιταλία), με αντιπρόεδρο τον Jean-Pierre Teil (Γαλλία) και εισηγητή τον Seamus Ross (Αγγλία).

1/1: Λειτουργικές απαιτήσεις

Αυτές είναι που προσδιορίζουν το αναγκαίο τεχνικό περιβάλλον που διευκολύνει τη δημιουργία της ηλεκτρονικής πληροφορίας και επιτρέπει την άμεση και διαρκή πρόσβαση σ' αυτήν. Είναι δηλαδή αυτές που επιτρέπουν την απρόσκοπτη αρχειοθέτηση, ανεξάρτητα από τις συνεχείς μεταβολές στην τεχνολογία της πληροφορικής.

Ο Stephen Harries (Αγγλία), ασχολήθηκε με την ανάπτυξη και διαχείριση των ηλεκτρονικών δεδομένων που προέρχονται από κόμβους διαδικτύου και από δίκτυα Intranet στο περιβάλλον της διοίκησης.

Ενώ ο Johannes Hofman (Βέλγιο) αναρωτήθηκε: να αναπτύξουμε μια τράπεζα ψηφιακών αρχειακών δεδομένων για να διασώσουμε ψηφιακά δεδομένα ή με ποιο τρόπο θα αντιμετωπίσουμε ένα κινούμενο στόχο;

Η συνεδρίαση ολοκληρώθηκε με την εισήγηση του Timothy A. Slavin (Αμερική) που ασχολήθηκε με την διασφάλιση της αυθεντικότητας του DLM και τους προϋπολογισμούς δαπανών.

1/2: Τυποποίηση και επεξηγήσεις

Η συμβατότητα αποτελεί πρόκληση για το μέλλον της σύγχρονης τεχνολογικής ανάπτυξης. Τα βασικά στοιχεία - ανεξάρτητα από το σύστημα - που αφορούν την αμοιβαιότητα ή τη διατήρηση οφείλουν να ορισθούν. Η τυπολογία και ο ορισμός των ιδιοτήτων τους, είναι τα κλειδιά για να ορισθούν οι διασυνδέσεις, η αναμεταξύ τους συνεργασία και το σφαιρικό πλαίσιο το οποίο θα εξασφαλίσει τη μονιμότητα στη διατήρηση των δεδομένων.

Η Man-Sze Li (Αγγλία) έστρεψε το ενδιαφέρον της στο ηλεκτρονικό εμπόριο και τα ηλεκτρονικά δεδομένα, εξετάζοντας τις προοπτικές, την τυπολογία και τις ιδιαιτερότητες.

Ο Michael Wettngel (Γερμανία) σε συνεργασία με τον Andrea Engel ασχολήθηκε με την αρχειοθέτηση των πρωτότυπων ηλεκτρονικών αρχείων, καθώς και με σκέψεις για τη διοίκηση της ομοσπονδιακής Γερμανίας, ενώ αναφέρθηκε και στο δίκτυο πληροφορικής Βερολίνου/Βόννη.

Τέλος ο Kenneth Thibodeau (Αμερική), σε συνεργασία με τους Reagan Moore και Chatanya Baru ανέπτυξε τη μόνιμη διατήρηση των δεδομένων: προηγμένη υποδομή πληροφορικής για την διατήρηση των DLM.

1/3: Κόστος και χρηματοδοτήσεις

Το τελικό ζητούμενο όλου του προβληματισμού γύρω από την ηλεκτρονική αρχειοθέτηση των τεκμηρίων, είναι η αποτελεσματικότητα. Τα διάφορα ζητήματα όμως που αφορούν τις αυξημένες δαπάνες για προσωπικό ή τη ροή της εργασίας οφείλουν να αντιπαρατεθούν με το μειωμένο κόστος της ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης, των συστημάτων της πληροφορικής και των δικτύων. Εκτός όμως από τα τεράστια πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την καθημερινή χρήση των συστημάτων της διαχείρισης των ηλεκτρονικών δεδομένων, η εξέλιξή τους και η αντοχή τους στο χρόνο, έχει κάποιο κόστος.

Έτσι ο Kevin Ashley (Αγγλία) ανέπτυξε τους μύθους και την πραγματικότητα για το κόστος της ψηφιακής αρχειοθέτησης.

Στη συνέχεια ο Jordi Serra Serra σε συνεργασία με τους Montserat Canela Garayoa, Isabel Campos Gonzalez και Joan Domigno Basora (Ισπανία), ασχολήθηκε με την ένταξη των ηλεκτρονικών τεκμηρίων μέσα σε ένα σύστημα διαχείρισης της διοικητικής τεκμηρίωσης, εξετάζοντας τους τρόπους επίτευξης μικροτέρου κόστους.

1/4: Συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η αποκτηθείσα εμπειρία χάρη στα σχέδια που εκπονήθηκαν σε ολόκληρη την Ευρώπη, μπορεί να αντιπαραβληθεί με τη σύνταξη μιας συνολικής καταλογογράφησης των απαιτήσεων που αναφέρονται στα πρότυπα που έχουν αναπτυχθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με στόχο να παρουσιαστούν στη συνέχεια στη βιομηχανία.

Ο Jan Macfílane (Αγγλία) αναφέρθηκε στις απόψεις της Επιτροπής σχετικά με το DLM και στα σχέδια που εκπονήθηκαν μέσα στην προσπάθεια ορισμού των κριτηρίων λειτουργικότητας που αποκτήθηκαν από τα συστήματα διαχείρισης των ηλεκτρονικών τεκμηρίων.

Η ηλεκτρονική αρχειοθέτηση και η συνεργασία με τη βιομηχανία και το ηλεκτρονικό εμπόριο απασχόλησε τον Gerhard K. Wagner (Αυστρία).

2. Η μνήμη της κοινωνίας της πληροφορικής: πολιτικές πλευρές και νομικό πλαίσιο

Με πρόεδρο τον Eamonn Hall (Ιρλανδία), αντιπρόεδρο τον Francisco Barbedo (Πορτογαλία) και εισηγητή τον Jean-Michel Cornu (Γαλλία), στη δεύτερη παράλληλη συνεδρίαση αναπτύχθηκε ο προβληματισμός που αφορά στα συστήματα της διαχείρισης της ηλεκτρονικής πληροφορίας που καλύπτουν ολοένα και περισσότερο τις εμπορικές συναλλαγές καθώς και τη δραστηριότητα του δημόσιου τομέα. Επί πλέον τα μέτρα που θα θεωρηθούν πρόσφορα και κατάλληλα να εφαρμοσθούν ώστε να αξιοποιηθεί η διάρκεια της μνήμης της κοινωνίας της πληροφορικής.

2/1: Ευαισθητοποίηση της πολιτικής βούλησης

Η γρήγορη υιοθέτηση μιας προηγμένης και αδιάφθορης τεχνολογίας της πληροφορικής από το διοικητικό μηχανισμό, θα συμβάλει ώστε η διοίκηση να προσδιορίσει τα ερωτήματα που θέτουν οι ηλεκτρονικές πληροφορίες.

Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, η Luciana Duranti (Καναδάς), ασχολήθηκε με τη διάρκεια της αυθεντικότητας των ηλεκτρονικών δεδομένων και το διεθνές προβληματισμό για το συγκεκριμένο ζήτημα.

Ο Steve Wells (Αγγλία) αναφέρθηκε σε ένα πρότυπο αναφερόμενο στη μελέτη των λειτουργικών κριτηρίων για τη διαχείριση των εγγράφων και των ηλεκτρονικών αρχείων.

2/2: Μηνύματα και πλεονεκτήματα για τη δημόσια διοίκηση και τον ιδιωτικό τομέα (αρχεία βιομηχανιών)

Η διοίκηση, είτε είναι ιδιωτική είτε είναι δημόσια, εμπιστεύεται όλο και περισσότερο την ανάπτυξη της ολοένα αυξανόμενης δυνατότητας αποθήκευσης της πληροφορίας σε ηλεκτρονικά συστήματα. Τα ηλεκτρονικά συστήματα, όταν υφίστανται καλή διαχείριση, αποδεικνύουν τη

δραστηριότητά τους μέσα στο πεδίο ανάπτυξής τους κατά τη διαδικασία της καθημερινής χρήσης με τη βοήθεια μιας ενεργούς διαμεσολάβησης ανάμεσα στις λειτουργίες, τις δραστηριότητες της διοίκησης, τη ροή της εργασίας και τη διαχείριση της τεκμηρίωσης.

Η Catherine Dherent (Γαλλία), ανέπτυξε την πολιτική της Διεύθυνσης των Αρχείων της Γαλλίας στο θέμα της αρχειοθέτησης των ηλεκτρονικών αρχείων.

Ο Matti Pulkkinen (Φιλανδία) προσπάθησε, με την αξιολόγηση του κόστους της ηλεκτρονικής πληροφορίας, να επιτύχει μια προσέγγιση προσαρμοσμένη στη διαχείριση δεδομένων της εποχής της εφαρμογής της πληροφορικής.

Ο Jean-Francois Blerot σε συνεργασία με τους Lieven Creemers και Baudouin Henri Quenperry παρουσίασε το *Adonis*. Ένα πρόγραμμα που αφορά την ηλεκτρονική διαχείριση της αλληλογραφίας και των φακέλων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

2/3: Νομικό πλαίσιο

Η ταχεία ανάπτυξη της ηλεκτρονικής πληροφορίας υπογράμμισε και συνέβαλε στην ανάγκη να χρησιμοποιηθούν κοινά συστήματα για τη νόμιμη διαχείριση αυτής της πληροφορίας. Ποιος ο ρόλος των Δημοσίων Αρχείων. Πώς θα μετατεθούν οι βασικές αρχές και οι κανόνες που εξασφαλίζουν την ασφάλεια και την αυθεντικότητα του κάθε συνόλου εγγράφων σε ένα περιβάλλον διαχείρισης της ηλεκτρονικής πληροφορίας.

Ο Hyiko Oosterloo (Βέλγιο) παρουσίασε μία ευρωπαϊκή πρωτοβουλία των Εμπορικών Επιμελητηρίων για την εφαρμογή της ψηφιοποίησης.

Ο Udo Shafer (Γερμανία) ασχολήθηκε με τα Δημόσια Αρχεία και το δίλημμα ανάμεσα στην πρόσβαση στα δεδομένα και την προστασία τους.

2/4: Αποτελέσματα της συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Ανάμεσα στα διαφορετικά κράτη-μέλη, η διαχείριση της ηλεκτρονικής πληροφορίας επηρεάστηκε από την εφαρμογή της τυπολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης τη σχετική με την προστασία των τεκμηρίων. Σε κάθε κράτος-μέλος, η πρόσβαση και η χρήση της ηλεκτρονικής πληροφορίας ορίζονται από ένα σύνολο διαφορετικών τύπων νομοθετικών ρυθμίσεων. Το ερώτημα είναι ποιο είναι το καθεστώς των νομικών εφαρμογών, και πώς διαφοροποιούνται στα διάφορα κράτη.

Ο Claes Granstrom (Σουηδία) παρουσίασε μια μελέτη σχετική με τις νομικές εφαρμογές της διαχείρισης των ηλεκτρονικών δεδομένων στα κράτη-μέλη και στις περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Kevin Schurer (Αγγλία) παρουσίασε το DLM που αφορά τις σχέσεις ανάμεσα στη δημόσια διοίκηση και τις αρχειακές υπηρεσίες σχετικά με τη διαχείριση των ηλεκτρονικών τεκμηρίων στα κράτη-μέλη της Ένωσης.

3. Διάχυση της ηλεκτρονικής πληροφορίας στους ευρωπαίους πολίτες: κοινωνικές πλευρές

Μέσα σε λίγα χρόνια η διάδοση της πληροφορικής γνώρισε μια μεγάλη ανάπτυξη και άλλαξε όψη. Αυτή η παράλληλη συνεδρίαση προσπάθησε να καταδείξει πώς

ο πολίτης, που έχει δικαίωμα πρόσβασης στην πρωτότυπη πληροφορία, είναι σε θέση να οδηγηθεί στη γνώση της και να λάβει ενεργό μέρος στη διαδικασία λήψης αποφάσεων μέσα από την τεχνολογία των νέων μέσων ενημέρωσης.

Στη συνεδρίαση προήδρευσε ο Peter Horsman (Βέλγιο), με αντιπρόεδρο τον Norman Jardine (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) και εισηγητή την Angelika Menne-Haritz (Γερμανία).

3/1: Εκπαίδευση, εξιδείκευση και δυνατότητες εργασίας

Εξαιτίας των μεταβολών των δυνατοτήτων της πληροφορικής, μεταβλήθηκε και ο τρόπος διαχείρισής της. Οι χρήστες, οι διοικητικοί υπάλληλοι και οι αρχειονόμοι οφείλουν να αποκτήσουν νέες εξειδικεύσεις στη διαχείριση της ηλεκτρονικής πληροφορίας και να οικειοποιηθούν τις νέες τεχνολογικές εξελίξεις.

Ο Thjis Laeven (Κάτω Χώρες), ανέπτυξε τις ολλανδικές εμπειρίες στον τομέα της διδασκαλίας και της εξειδίκευσης στα ηλεκτρονικά δεδομένα: ανανέωση και συνεργασία με προοπτική τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού σχεδίου.

Η Elizabeth Shepherd (Αγγλία), αναφέρθηκε σε μια πρόταση ενός σχεδίου εφαρμογής της πληροφορικής για τους διοικητικούς, τους αρχειονόμους και τους διαχειριστές της πληροφορικής: το E-term.

Ενώ η Elisa Carolina de Santos Canalejo (Ισπανία) και η Carina Stromberg (Σουηδία), ανέπτυξαν τη συμβολή των αρχείων στην κοινωνία της πληροφορικής με επίκεντρο τη σουηδική εμπειρία σχετικά με το στόχο της διαχείρισης της ηλεκτρονικής πληροφορίας στη χρήση.

3/2: Οργάνωση και διάθεση της πληροφορίας

Η αύξηση της ηλεκτρονικής πληροφορίας οδήγησε σε μία έκρηξη πληροφορικής. Η ροή της πληροφορίας δεν συνδέεται πλέον με το έργο της τελειοποίησης αλλά και με τη δομή της οργάνωσης. Οι παραδοσιακές μέθοδοι της διάχυσης της πληροφορίας χάνουν την αποτελεσματικότητά τους. Σ' ένα έγκυρο σύστημα ενημέρωσης, βασισμένο στα έγγραφα, η πληροφορία στο σύνολό της και η αναμφισβήτητη αξία της σχηματίζουν τα απαραίτητα για τη σύνθεση στοιχεία.

Ο Albert Berger (γραφείο εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής), παρουσίασε την οργάνωση και τη διάχυση των ηλεκτρονικών δεδομένων από το γραφείο δημοσιεύσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο Γεώργιος Μητροφάνης (Ελλάδα) περιέγραψε τη χρησιμότητα του προτύπου EAD για τη δικτυακή οργάνωση των ιστορικών αρχείων και τη διάχυση της ιστορικής πληροφορίας, αναφερόμενος στην εφαρμογή του EAD στα ιστορικά αρχεία της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος.

Ο Gennadi Zaharovitch Zalaev (της Ομοσπονδιακής Ρωσίας) ασχολήθηκε με τη συμβολή στη διάχυση της ηλεκτρονικής πληροφορίας.

3/3: Η πληροφορία προορισμένη να προωθήσει τη συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Είναι πολύ σημαντικό που η πληροφορία μπορεί να διαχυθεί σ' ένα ευρύ κοινό. Η ψηφιακή τεχνολογία επι-

τρέπει την υπέρβαση των συνόρων. Πώς θα χρησιμοποιήσουν αυτές τις τεχνικές όσοι θα καταχωρούν τις πληροφορίες και πώς ο χρήστης θα έχει πρόσβαση;

Η Maria Pia Rinaldi Mariani (Ιταλία) αναφέρθηκε στη δραστηριότητα που ακολούθησε το DLM-Forum του 1996 και προχώρησε σε προτάσεις για την εκπαίδευση των αρχειονόμων.

Η Inge Schoups (Βέλγιο) αναφέρθηκε στα ευρωπαϊκά οπτικά αρχεία (EVA). Ευρωπαϊκό πρόγραμμα των Αρχείων της πόλης της Αμβέρσας της Τελέπολις Αμβέρσας, των Αρχείων του Λονδίνου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διάσωση και τη πρόσβαση (ECPA) και το Ολλανδικό Ινστιτούτο επεξεργασίας της επιστημονικής πληροφορίας (NIWI).

Καταληκτική Γενική Συνεδρίαση

Στην καταληκτική Γενική Συνέλευση προήδρευσαν οι Sarah Tyacke (Αγγλία) και Hans Hofman (Ευρωπαϊκής Επιτροπής). Οι τρεις εισηγητές των αντίστοιχων παραλλήλων συνεδριάσεων έδωσαν τη συνολική εικόνα κάθε μιας απ' αυτές.

Ήταν ο Seamus Ross (Αγγλία) για την πρώτη, ο Jean Michel Cornu (Γαλλία) για τη δεύτερη και η Angelika Mennel-Haritz (Γερμανία) για την τρίτη.

Ακολούθησαν προτάσεις από τους συνέδρους και τη λήξη των εργασιών κήρυξε ο Erkki Likanen.

Συμπερασματικά μπορούμε να προσθέσουμε ότι είναι προφανείς οι δραστηριότητες που καταβάλλει η Ενωμένη Ευρώπη στην εφαρμογή συστημάτων ψηφιοποίησης των τεκμηρίων σε όλους τους τομείς της δραστηριότητας των οργανωμένων κοινωνιών που επιτρέπουν την αναμεταξύ τους επικοινωνία.

Τα ελληνικά Αρχεία οφείλουν να σπεύσουν γιατί ελλοχεύει τόσο ο κίνδυνος της απομόνωσής τους όσο και ο κίνδυνος της απώλειας της μνήμης της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας. Η ανάγκη στελέχωσης των Αρχείων μας με επαρκώς εκπαιδευμένους αρχειονόμους σε συνδυασμό με την εγκαθίδρυση της αντίστοιχης τεχνολογικής υποδομής είναι πλέον επιτακτική.

Αλίκη Νικηφόρου

ΟΜΟΡΦΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΣΤΟ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ 30ο Συνέδριο της Δ.Ε.Α.Ε.Ι (I.A.L.HI)

Έτσι είναι κάθε φορά με τα Συνέδρια και τις Γενικές Συνελεύσεις της Διεθνούς Ένωσης Αρχείων Εργατικής Ιστορίας (I.A.L.HI). Καμιά τριανταριά άτομα που κάνουν καλή παρέα, τουλάχιστον μια φορά το χρόνο, συναντώνται για να παρακολουθήσουν ο ένας τη δουλειά του άλλου και να ανταλλάξουν απόψεις. Φαίνονται πάντα ευτυχείς που βλέπουν να ανταμώνουν με συναδέλφους. Πιστεύω πως αυτό είναι ειλικρινές και βασίζεται στην ικανοποίηση που δίνει η αίσθηση της επαναλαμβανόμενης επαφής και συνεργασίας για τα ιδρύματα των εργατικών αρχείων, που τώρα περνούν δύσκολα χρόνια με προοπτική ακόμα χειρότερη. Όταν ο κόσμος της εργασίας ακόμη μασιζείται από την τεράστια κρίση και την ανεργία που προκάλεσε η εφαρμογή νέας φάσης αυτοματισμού παραγωγής πριν είκοσι χρόνια, κανείς δεν μπορεί να είναι σταθερά αισιόδοξος. Μάχες δίνονται πολλές και αρκετές κερδίζονται. Στην Ιταλία, για παράδειγμα, μάθαμε πέρυσι κατά τη διάρκεια του 29ου Συνεδρίου στο Ινστιτούτο Φερτρινέλι πως μια τεράστια προσπάθεια είναι σε εξέλιξη ανάμεσα στους πανεπιστημιακούς ερευνητές, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τα σχετικά ιδρύματα, με σκοπό την διάσωση και την αξιοποίηση των αρχείων του Κόσμου της Εργασίας. Το ίδιο το ίδρυμα Fertrinelli όμως, είναι σε κρίση σήμερα.

Δυστυχώς εξάλλου οι Ιταλοί, όπως και οι Γάλλοι και οι Γερμανοί, έχουν την προσοχή τους στραμμένη μόνο προς την εσωτερική τους Ιστορία, δικαιολογημένα βέβαια, αλλά λείπουν μαζικά όταν η συνάντηση δεν γίνεται στη χώρα τους.

Φέτος, πάντως, την έκπληξη τη διασφάλισαν τα μεγάλα διεθνή ανοίγματα του I.A.L.HI. εκτός Ευρώπης. Πράγματι, τρεις Αμερικανοί υπεύθυνοι αρχείων ήρθαν στο Άμστερνταμ και με τις εισηγήσεις τους μας έδωσαν μια εικόνα άμεση των προσπαθειών που πραγματοποιούνται στις Η.Π.Α., με σκοπό την ενοποίηση των Ιδρυμάτων και Αρχείων Εργατικής και Κοινωνικής Ιστορίας. Οι δυσκολίες είναι βέβαια τεράστιες και προέρχονται από τις κληρονομικές αντιπαλότητες μεταξύ των κέντρων αυτών. Πρόπερσι η Γενική Συνέλευση του I.A.L.HI., το 28ο Συνέδριο, είχε πραγματοποιηθεί στην Ν. Υόρκη, όπου μια πρώτη σημαντική ευκαιρία συνεννόησης είχε δημιουργηθεί. Από τότε φαίνεται υπήρξαν μικρά βήματα προόδου, παρά τις μεγάλες δυσκολίες. Εξάλλου, πέρα από το παράδειγμα των Ρωσικών Αρχείων όπου το I.A.L.HI. έχει παίξει πρωτοποριακό ρόλο υποστήριξης, φέτος παρουσιάστηκαν προσπάθειες συγκέντρωσης αρχείων κοινωνικής ιστορίας για τις ασιατικές χώρες (Ινδία, Πακιστάν κλπ) και την Αυστραλία. Πρόκειται για τεράστια και εντυπωσιακά προγράμματα με ιδιαίτερο βάρος στην ηλεκτρονική υποδομή και αρχειοθέτηση. Η ελληνική πλευρά είχε ενισχυμένη παρουσία, λόγω της συμμετοχής του Φ. Ηλιού, προέδρου των Α.Σ.Κ.Ι., εκτός από τον υπογράφο.

Αλέξης Κράους

**“Η ΑΝΑΤΟΛΗ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΗ ΔΥΣΗ:
Τράπεζες, Εμπόριο, Επενδύσεις”,
Κωνσταντινούπολη, 15-16 Οκτωβρίου 1999**

Στις 15 και 16 Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη Διεθνής συνάντηση με θέμα “Η Ανατολή συναντά τη Δύση: Τράπεζες, Εμπόριο, Επενδύσεις”. Τη συνάντηση οργάνωσαν από κοινού η Ευρωπαϊκή Ένωση για την Τραπεζική Ιστορία, το Ιστορικό Ερευνητικό Κέντρο για την Ιστορία της Οθωμανικής Τράπεζας και το Τουρκικό Ίδρυμα Οικονομικής και Κοινωνικής Ιστορίας. Επιφανείς επιστήμονες από την Ευρώπη και την Αμερική (Christopher Clay, John Lampe, Manfred Pohl, Jacques Thobie κ.ά.) ανέπτυξαν και συζήτησαν θέματα που αφορούσαν την ανάπτυξη της τουρκικής οικονομίας, σε μια κρίσιμη καμπή της ιστορίας της: τη μετατροπή της από Οθωμανική Αυτοκρατορία σε Τουρκική Δημοκρατία. Από την Ελλάδα παρακολούθησαν τη συνάντηση οι Γ. Νοτάρας, Ν. Καρόλας, Γιολάντα Χατζή από τα Αρχεία της Ε.Τ.Ε., Α. Κωτσέλη από το Αρχείο της Τράπεζας Πίστεως, Μ. Δερτιλή από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών και ο καθηγητής Κώστας Κωστής.

Μεγάλο μέρος του χρόνου της πρώτης μέρας της Συνάντησης αφιερώθηκε στην εισήγηση της Lorans Tanatar-Baruh, του Ιστορικού Ερευνητικού Κέντρου της Οθωμανικής Τράπεζας (ιδρύθηκε το 1997), η οποία αναφέρθηκε στο ιστορικό της ίδρυσης του Κέντρου, το υλικό που διαχειρίζεται και τις προοπτικές ανάπτυξης και προβολής του.

Πρόκειται για αρχεία, τα περισσότερα των οποίων είναι γραμμένα στη γαλλική γλώσσα και αφορούν τη χρονική περίοδο από το 1853 μέχρι τις μέρες μας. Είναι ταξινομημένα σύμφωνα με την προέλευσή τους σε εννέα κατηγορίες. Τα αρχεία της Γενικής Διεύθυνσης συγκεντρώνουν τα σημαντικότερα έγγραφα. Τα συμπληρώνουν σειρές που αφορούν λογαριασμούς, νομικές και δικαστικές υποθέσεις, λειτουργικά συστήματα, στεγαστικοί φάκελοι και φάκελοι διαφόρων τραπεζικών ζητημάτων. Φυσικά, λόγω της μετοχικής σύνθεσης της Τράπεζας και της έντονης γαλλικής, γερμανικής και αγγλικής παρουσίας σ’ αυτήν, έγγραφα βρίσκονται μικροφωτογραφημένα από Γαλλικά, Γερμανικά και Αγγλικά Αρχεία. Η συστηματική τήρηση αρχείου άρχισε το 1890 με τη σύσταση Υπηρεσίας Αρχείων, συνέπεσε δε με την ανέγερση του νέου κτιρίου της Διοίκησης στην περιοχή του Γαλατά, όπου προβλέφθηκε κάποιος χώρος και για τη φύλαξη των αρχείων.

Αξιοπρόσεκτη ενότητα αποτελούν οι φάκελοι του προσωπικού της Τράπεζας, οι οποίοι εκτός από τη συνήθη αλληλογραφία που αφορά τις προσλήψεις, τις μετακινήσεις τις μεταθέσεις, τις συνταξιοδοτήσεις, περιλαμβάνουν και μια εντυπωσιακή σειρά φωτογραφιών (πάνω από 3.000 ολόσωμες φωτογραφίες υπαλλήλων) που αποτελούν την αποτύπωση των ιστορικών και κοινωνικών μεταβολών της περιόδου αυτής.

Το Ιστορικό Ερευνητικό Κέντρο της Οθωμανικής Τράπεζας στεγάζεται σήμερα σε τρεις ορόφους ενός κτιρίου που βρίσκεται στο κεντρικό και πολυσύχναστο πεζόδρο-

μο Istiklâl. Στο ισόγειο εκτίθενται έγγραφα, αντικείμενα και φωτογραφίες, προβάλεται βίντεο και υπάρχει ηλεκτρονική πληροφόρηση για το υλικό.

Στον 1ο όροφο στεγάζεται η οικονομική βιβλιοθήκη που περιλαμβάνει 5.000 τίτλους τραπεζικής, εμπορικής, πολιτικής και κοινωνικής Ιστορίας στα Γαλλικά, Αγγλικά, Γερμανικά και φυσικά στα Τουρκικά.

Τέλος, στον 2ο όροφο γίνεται η συντήρηση, η ταξινόμηση, η καταγραφή και η ηλεκτρονική επεξεργασία του υλικού.

Το Αρχείο της Οθωμανικής Τράπεζας θεωρείται ως η εγκυρότερη ιδιωτική συλλογή εγγράφων, η οποία υποδέχεται κάθε χρόνο σοβαρό αριθμό ερευνητών που ενδιαφέρονται για έρευνα στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική διαδρομή της Τουρκίας στην κρίσιμη περίοδο της μετάβασής της από την Αυτοκρατορία των Σουλτάνων στη Δημοκρατία του Ατατούρκ.

Νίκος Καρόλας

**INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE BLUE SHIELD/
COMITÉ INTERNATIONAL DU BOUCLIER BLEU (ICBS)
Η Διεθνής Επιτροπή της Μπλε Ασπίδας**

Η ICBS ιδρύθηκε το 1996 από τέσσερις μη κυβερνητικούς οργανισμούς: το Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων (ICA), το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM), το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων (ICOMOS), τη Διεθνή Ομοσπονδία Ενώσεων Βιβλιοθηκονόμων (IFLA) και τελεί υπό την αιγίδα της UNESCO. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα που αφορά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, όταν αυτή βρίσκεται σε κίνδυνο, εξαιτίας καταστροφών που προκαλούνται είτε από φυσικά αίτια είτε από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Η UNESCO, ως παρατηρητής, διασφαλίζει την καλή λειτουργία και την υλοποίησή του από τις ομάδες εργασίας του προγράμματος, όταν οι περιστάσεις το απαιτήσουν.

Η μπλε ασπίδα είναι το έμβλημα της Συνθήκης της UNESCO για την “Προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης” (Συνθήκη της Χάγης - 1954) ενώ συμβολίζει ταυτόχρονα και το πρόγραμμα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Κύριος σκοπός του προγράμματος είναι η βελτίωση εφαρμογής των υπαρχόντων διεθνών συνθηκών και προγραμμάτων, όπως είναι η Συνθήκη της Χάγης του 1954, η Συνθήκη για την “Παγκόσμια Κληρονομιά” του 1972 καθώς και εκείνη των Ηνωμένων Εθνών για τον περιορισμό των φυσικών καταστροφών (IDNR, 1990-2000). Στοχεύει επίσης στο συντονισμό της δράσης σε επείγουσες καταστάσεις που θα μπορούσαν να αποβούν επιβλαβείς για την πολιτιστική κληρονομιά.

Φορείς υλοποίησης της δράσης είναι ομάδες οι οποίες συγκροτούνται σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο με την αρωγή των εθνικών αντιπροσωπειών της UNESCO, του ICA, του ICOM και του ICOMOS και έχουν αντίστοιχη οργάνωση με εκείνη της Διεθνούς Επιτροπής της Μπλε Α-

σπίδας. Δρουν, επίσης, σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο ακολουθώντας πρότυπα που έχουν ήδη δοκιμασθεί. Για τη δημιουργία αυτών των προτύπων προγραμμάτων έχουν ληφθεί υπόψη οι ιδιαιτερότητες και οι κίνδυνοι της κάθε περιοχής. Η ανάπτυξη αυτών των προγραμμάτων τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο περιλαμβάνει διάφορα στάδια όπως:

- Τον προσδιορισμό των συμμετεχόντων στην ομάδα εργασίας
- Τη συγκρότηση εθνικών ή τοπικών επιτροπών
- Τον ορισμό εθνικών και κατά τόπους διαχειριστών των κρίσεων
- Την κοινοποίηση κάθε είδους οδηγιών στους υπεύθυνους
- Την εφαρμογή των μέτρων έκτακτης ανάγκης.

Το Νοέμβριο του 1998 στο Radenci της Σλοβενίας, με πρωτοβουλία του Διεθνούς Συμβουλίου Αρχείων και την υποστήριξη της UNESCO, οργανώθηκε σεμινάριο με σκοπό την εκπαίδευση του προσωπικού στην αντιμετώπιση κινδύνων από φυσικές καταστροφές ή ένοπλες συρράξεις. Στο σεμινάριο συμμετείχαν εκπρόσωποι Αρχείων, Βιβλιοθηκών και Μουσείων από 12 χώρες της κεντρικής και της βόρειας Ευρώπης. Συζητήθηκαν οι περιπτώσεις των καταστροφών στη διάρκεια των ένοπλων συρράξεων στην πρώην Γιουγκοσλαβία, της πλημμύρας που απείλησε το 1997 τα αρχεία της Πολωνίας, τις ζημιές που προκάλεσε ο σεισμός στην Ιταλία. Παρόντες ήταν και στρατιωτικοί παράγοντες που εξέθεσαν τις δικές τους εμπειρίες από το πεδίο των συγκρούσεων, σε σχέση πάντα με τον κίνδυνο που απείλησε την πολιτιστική κληρονομιά αυτών των περιοχών. Συζητήθηκε επίσης κατά πόσο το υπάρχον διεθνές δίκαιο την προστατεύει επαρκώς καθώς και η διαδικασία αναθεώρησης της Συνθήκης της Χάγης του 1954.

Με αφορμή, λοιπόν, τις μεγάλες καταστροφές των τελευταίων χρόνων, μετά το τέλος του σεμιναρίου εκδόθηκαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Η προστασία, η ασφάλεια και ο σεβασμός της πολιτιστικής κληρονομιάς -σε ομαλές αλλά και σε εξαιρετικές περιστάσεις- θα πρέπει να περιληφθούν σε προγράμματα αρχειακής πολιτικής.
- Θα πρέπει να αναπτυχθούν στρατηγικές περιορισμού του κινδύνου και βελτίωσης της ικανότητας ανταπόκρισης σε γεγονότα που απειλούν την πολιτιστική κληρονομιά.
- Τα Ιδρύματα που έχουν ανάλογο αντικείμενο θα πρέπει να εκπονήσουν προγράμματα προετοιμασίας, αντιμετώπισης και διαχείρισης των έκτακτων καταστάσεων.
- Συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων στη διαχείριση του επείγοντος και ιδιαίτερα στην οργάνωση εθνικών επιτροπών της Μπλε Ασπίδας, φέρνοντας σε επαφή ειδικούς από Μουσεία, Μνημεία, Αρχεία και Βιβλιοθήκες.

Το Μάρτιο του 1999 οι μη κυβερνητικοί Οργανισμοί που αποτελούν τη Μπλε Ασπίδα πήραν μέρος στη διπλωματική σύνοδο της Χάγης, με αποτέλεσμα την υιοθέτηση νέων και περισσότερο συγκεκριμένων προβλέψεων για την πολιτιστική κληρονομιά σε περίπτωση ένοπλων συ-

γκρούσεων, στοχεύοντας στη βελτίωση των όρων ασφαλείας που είχαν προβλεφθεί από τη Συνθήκη της Χάγης του 1954. Η διαδικασία για την αναθεώρηση της Συνθήκης είχε ξεκινήσει από το 1993.

Στο νέο κείμενο ενσωματώνεται μία πολύ σημαντική απαίτηση: προβλέπεται πλέον η επιβολή ποινών εναντίον εκείνων που διαπράττουν εγκλήματα κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και η λειτουργία ενός ειδικού Σώματος που θα εποπτεύει την εφαρμογή της Συνθήκης. Οι νέες αυτές ρυθμίσεις περιλαμβάνονται στο Δεύτερο Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο της Χάγης.

Αυτή η συνάντηση πρόσφερε στη διεθνή κοινότητα την ευκαιρία να πάρει μέτρα ώστε να εκτιμήσει το κόστος και τις απώλειες των καταστροφών που σημειώθηκαν στη διάρκεια των ενόπλων συγκρούσεων από το 1990. Οι καταστροφές που προκλήθηκαν εξαιτίας τέτοιων συγκρούσεων τα τελευταία χρόνια σε χώρες όπως το Αφγανιστάν, τη Βοσνία, την Ερζεγοβίνη, την Κροατία, την Καμπότζη και τη Σομαλία επιβάλλουν τη βελτίωση των όρων προστασίας. Καταστροφές σαν αυτές προκαλούν ανεκτίμητες απώλειες στην κοινή πολιτιστική κληρονομιά της ανθρωπότητας καθώς και στην πνευματική ανάπτυξη και ταυτότητα των τοπικών κοινωνιών.

Στις 19 Απριλίου 1999 η ICBS απήυθυσε έκκληση για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών της πρώην Γιουγκοσλαβίας στη διάρκεια των ΝΑΤΟϊκών βομβαρδισμών. Επισημαίνει ότι θα πρέπει να δοθεί προσοχή στο ανθρώπινο πόνο που προκλήθηκε από την απώλεια ή τον τραυματισμό χιλιάδων ανθρώπων και εκφράζει βαθιά ανησυχία για τις καταστροφές που έχουν προκληθεί στην πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Καλεί όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να προστατευθούν τα Μουσεία, τα Αρχεία, τα Μνημεία και οι Βιβλιοθήκες όλων των πλευρών, αφού όλα αυτά αποτελούν έκφραση της ιστορίας και του δικαιώματος ύπαρξης των λαών.

Αμαλία Παππά

XIV COGRESO INTERNACIONAL DE ARCHIVOS - SEVILLA 2000 - ESPAÑA
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ 14ου ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΑΡΧΕΙΩΝ - ΣΕΒΙΛΙΑ, 21-26 Σεπτεμβρίου 2000
 “Τα αρχεία της νέας χιλιετίας στην κοινωνία της πληροφορίας”

A. ΟΔΟΜΕΛΕΙΕΣ

1. Η διαχείριση και χρήση των ηλεκτρονικών αρχείων στο παγκόσμιο πλαίσιο

- 1.1 Διατήρηση και μετανάστευση των ηλεκτρονικών αρχείων: κατάσταση του ζητήματος
- 1.2 Το νομικό καθεστώς των ηλεκτρονικών αρχείων: συγκριτική μελέτη
- 1.3 Τεχνολογίες της πληροφορικής και υπηρεσίες εξυπηρέτησης στα Αρχεία
- 1.4 Η επίδραση των τεχνολογικών αλλαγών στην αρχειακή θεωρία

2. Η ανάπτυξη της αρχειονομίας ως επιστημονικού κλάδου

- 2.1 Η ιστορία της αρχειονομίας: επισκόπηση της ιστοριογραφίας
- 2.2 Προς ένα υπόδειγμα αρχειακής εκπαίδευσης
- 2.3 Νέα πεδία, νέα αρχεία
- 2.4 Η θέση των αρχείων στα νομικά εργαλεία

3. Ο ρόλος των αρχείων στην κοινωνία του ελεύθερου χρόνου

- 3.1 Μάρκετινγκ: εμπειρίες και προτάσεις
- 3.2 Η εκπαίδευση των χρηστών των αρχείων
- 3.3 Η εικόνα και η αντίληψη των αρχείων στην κοινωνία
- 3.4 Η συνάντηση με τον πολίτη: ένας κατάλογος στρατηγικών

B. ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΕΣ

1. Αρχεία και ποιοτική διοίκηση

- 1.1 Η αρχειακή συμβολή στην ποιοτική διοίκηση του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα
- 1.2 Η χρησιμοποίηση της ποιοτικής διοίκησης για τη βελτίωση των αρχειακών υπηρεσιών

2. Τυποποίηση: εκτίμηση και μελλοντικές προοπτικές

- 2.1 Αρχειακή ορολογία: δυνατότητες και όρια στις διεθνείς ανταλλαγές
- 2.2 Η τυποποίηση ως επαγγελματικό εργαλείο στο πλαίσιο των εθνικών και τοπικών παραδόσεων.

XIV CONGRESO INTERNACIONAL DE ARCHIVOS
 SEVILLA 2000 • ESPAÑA

**Η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία θα διοργανώσει
 εκπαιδευτική εκδρομή στην Ισπανία
 με την ευκαιρία της διεξαγωγής
 του 14ου Παγκόσμιου Συνέδριου Αρχειονομίας στη Σεβίλλη
 το Σεπτέμβριο του 2000.**

Τα μέλη θα ενημερωθούν έγκαιρα.

ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΤΟΠΙΟ

Γ.Α.Κ.-ΤΟΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΑΙΓΙΟΥ (1949-1999)

Ο Αιγίωτης Ιστορικός Νύσης Μεταξάς-Μεσσηνέζης (1902-1992) κάτοχος των αρχείων των προγόνων του Λέοντος Ι. Μεσσηνέζης (1787-1845) και στρατηγού Ανδρέου Λόντου (1784-1845), είχε την πρόθεση να τα δωρίσει στο ελληνικό κράτος με την προϋπόθεση να ιδρυθεί στο Αίγιο Τοπικό Ιστορικό Αρχείο, όπου και θα τα κατέθετε. Πρώτη κίνησή του ήταν να τα παραδώσει στις 7 Μαρτίου 1949 στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος με τον όρο να επιστραφούν στο Αίγιο, τότε μόνον, όταν θα ίδρυε το Αρχείο του. Μετά από θετική εισήγηση του Ν. Τωμαδάκη (Δ/ντή τότε των Γενικών Αρχείων του Κράτους) προς το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ιδρύεται στις 23 Σεπτεμβρίου 1949 το Ιστορικό Αρχείο Αιγίου (ΦΕΚ 245 Α/8.10.1949). Μέλη της Εποπτικής Επιτροπής ορίστηκαν ο Μητροπολίτης Καλαβρύτων και Αιγιαλείας, ο Δήμαρχος, ο Γυμνασιάρχης του Γυμνασίου Αρρένων, και δύο λόγιοι της περιοχής. Αργότερα με την υπ' αριθ. 60/1952 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου παραχωρήθηκε δωρεάν μια αίθουσα στο οίκημα του παλαιού Γυμνασίου (σημερινή Δημοτική Βιβλιοθήκη) για να εγκατασταθεί και να λειτουργήσει. Μία εποχή περιήλθε στο Υπουργείο Πολιτισμού μέχρι τις 26 Ιουλίου 1985 και έως ότου με το ΦΕΚ 137 Α/26.7.1985 τα Γενικά Αρχεία του Κράτους και τα Τοπικά Αρχεία μεταφέρονται από τη Δ/νση Γραμμάτων του Υπουργείου Πολιτισμού στο Τμήμα Ιστορικών Αρχείων του ΥΠΕΠΘ, όπου και παραμένουν.

Μέχρι σήμερα στο Τοπικό Αρχείο Αιγίου υπάρχουν περίπου 270 αρχεία, ιδιωτικά (βιομηχανικά, συνδικαλιστικά, συλλογές), εκπαιδευτικά (σχολείων), διοικητικά, δικαστικά και δημοτικά-κοινοτικά. Τα σημαντικότερα είναι τα αρχεία του Ανδρέα Λόντου (1827-1844) και Λέοντα Μεσσηνέζης (1798-1841). Επίσης έχουν διασωθεί και μεταφερθεί στο Τοπικό Αρχείο Αιγίου αξιόλογα αρχεία απαραίτητα για τη μελέτη της τοπικής ιστορίας, όπως τα αρχεία του Σωματείου Σταφιδεργατριών (1933-1983), του Δήμου Αιγίου (1838-1987), του Ειρηνοδικείου Αιγίου (1841-1939), του Λιμενικού Ταμείου (1870-1997), του εργοστασίου της Χαρτοποιίας Δυτικής Ελλάδος Α.Ε. (1924-1986) και πολλά άλλα. Παράλληλα συλλέγονται, συντηρούνται και διατηρούνται παλαιά βιβλία, φωτογραφίες, σφραγίδες, λαογραφικό υλικό (σημαίες, εκπαιδευτικά εποπτικά μέσα) και ό,τι άλλο είναι δυνατόν να βοηθήσει τη μελέτη της Ιστορίας.

Το Αρχείο στεγάζεται σε ενοικιασμένο κτίριο στην οδό Στράτωνος 14 και Παύλου Μελά, ενώ παράλληλα υπάρχει και ένας αποθηκευτικός χώρος.

Εκτός από τη διάσωση, συγκέντρωση και ταξινόμηση του αρχειακού υλικού της περιφέρειας και τη διάθεσή

του για μελέτη στους ερευνητές (ιστορικούς, φοιτητές, μαθητές), στόχος είναι το “άνοιγμα” της υπηρεσίας στην κοινωνία του Αιγίου και της ευρύτερης περιοχής με διάφορες πολιτιστικές δραστηριότητες και δημοσιεύματα στον τοπικό τύπο. Έτσι στα πλαίσια αυτά, μαθητές επισκέπτονται (στο μάθημα του σχολικού προσανατολισμού) το Αρχείο για να γνωρίσουν από κοντά την τοπική Ιστορία, να ενημερωθούν για τους σκοπούς, τους στόχους της υπηρεσίας και να επισκεφθούν τη μικρή έκθεση λαογραφικού υλικού που διατηρείται σε προθήκες στο κτίριο στέγασης. Το 1999, σε συνεργασία με τον Δήμο Καλαβρύτων, διοργανώθηκε στα Καλάβρυτα έκθεση αρχειακού εκπαιδευτικού υλικού (1895-1999) με υλικό που διατηρούμε από τα σχολεία της περιοχής, διάρκειας επτά ημερών. Επίσης σημαντική επιτυχία σημείωσε η εκδήλωση για τον Τοπικό Τύπο-Τυπογραφεία (1866-1999) με ομιλίες, έκθεση εφημερίδων (1866-1999), προβολή διαφανειών και επίδοση τιμητικών πλακετών σε παλαιάμαχους δημοσιογράφους και τυπογράφους που πραγματοποιήθηκε στο αίθριο του Αρχαιολογικού Μουσείου της πόλης και έμεινε ανοικτή για δέκα ημέρες.

Μαργαρίτα Γιαννοπούλου-Καραφωτιά

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ

Η Αρχειακή Μέριμνα του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών¹, έχει αναλάβει το επίπονο έργο της καταγραφής, ταξινόμησης και ανάδειξης του αρχειακού υλικού και της Ιστορίας του Πανεπιστημίου. Ενός σημαντικού κομματιού της εκπαίδευσης και της παραγωγής που, από καιρό και συστηματικά θα λέγαμε, βρίσκεται στο περιθώριο της δημοσιότητας. Και αυτό σε βαθμό αντιστρόφως ανάλογο της σημασίας και της προσφοράς του στην παιδεία, στην κοινωνία, στην οικονομία και γενικότερα στην ανάπτυξη της χώρας.

Υπάρχουν ιδιαιτερότητες στην ταξινόμηση του Αρχείου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου που αναφέρονται κυρίως στις παρακάτω παραμέτρους:

α) Το αρχείο αυτό εξυπηρετεί ταυτόχρονα άμεσες πρακτικές ανάγκες, (π.χ. παραπομπή σε Πρακτικά Συνελεύσεων, σε Εκλογές μελών ΔΕΠ, σε διάφορες υποθέσεις που απασχόλησαν το Ίδρυμα, έκδοση πιστοποιητικών κλπ), αφού το Πανεπιστήμιο εξακολουθεί να είναι ένας ζωντανός οργανισμός, μια κοινότητα με

¹ Ο όρος “Αρχειακή Μέριμνα” χρησιμοποιούνταν ήδη στο Πανεπιστήμιο από παλιότερα και αναφέρονταν αριζβώς στη φύλαξη, ταξινόμηση και τεκμηρίωση του αρχειακού υλικού, χωρίς να διαχωρίζεται το αρχείο σε ιστορικό ή ενεργό. Θεωρήσαμε σκόπιμο να τον διατηρήσουμε.

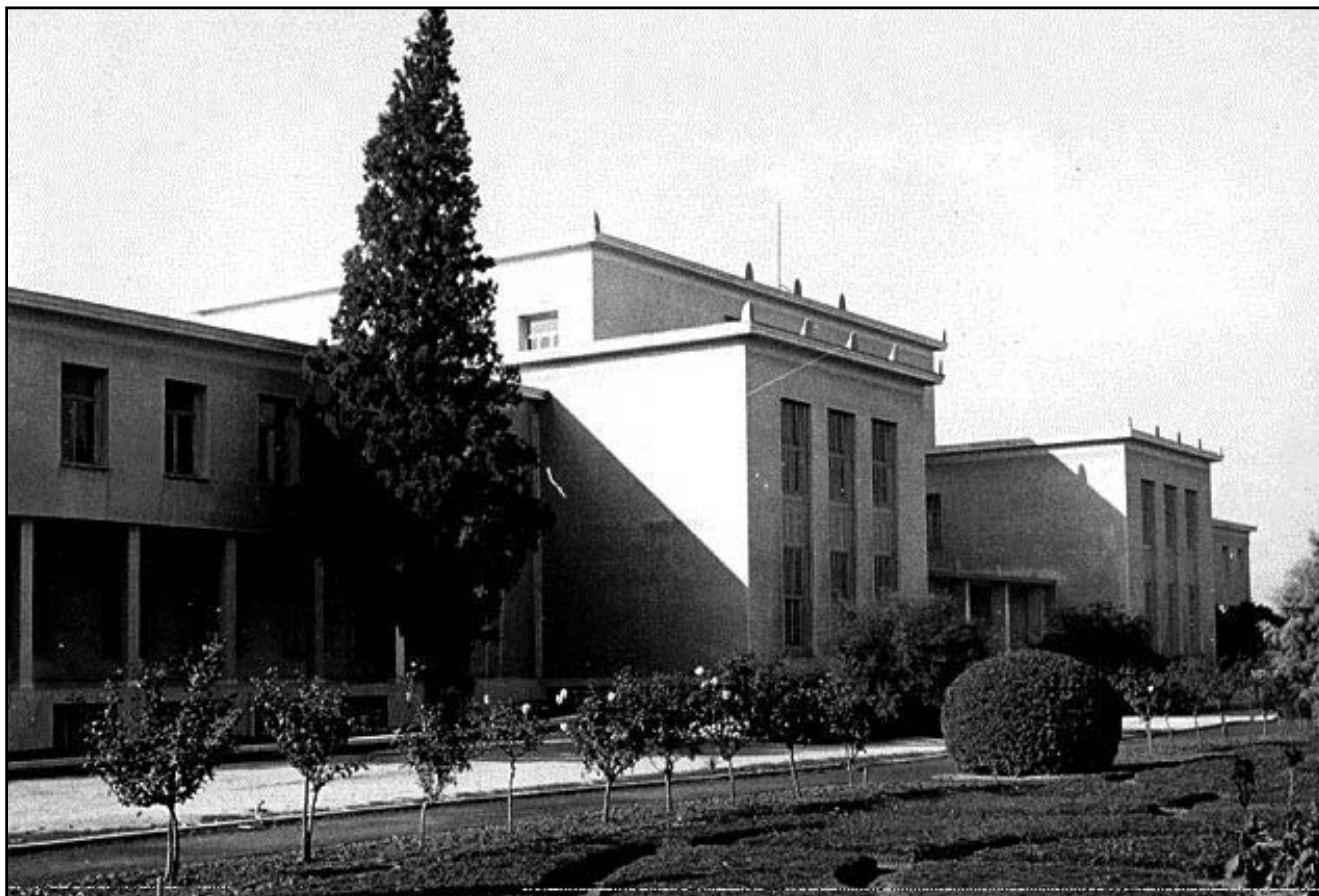
ποικίλες αρμοδιότητες, δραστηριότητες και δράσεις. Ταυτόχρονα όμως αποτελεί ένα θεσμό που έχει ανάγκη την αυτογνωσία και την αναγωγή στο (απώτερο ή κοντινότερο) παρελθόν.

- β) Παρουσιάζει μια ενιαία και αδιάλειπτη πορεία από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα. Γεγονός που κάνει ακόμη πιο δύσκολη την ανασύνθεση του οργανογράμματος λειτουργίας του και επομένως την παρακολούθηση των αλλαγών και εξελίξεών του μέσα στο χρόνο (π.χ. υπαγωγή του μέχρι το 1959 στο Υπ. Γεωργίας, χωρισμός σε τμήματα ειδικοτήτων, αλλαγές στη δομή και στη διάρθρωση των υπηρεσιών και των συλλογικών οργάνων που επέφερε ο Νόμος Πλαίσιο το 1982, χωρισμός σε Τμήματα από το 1985/86, μετονομασία του Πανεπιστημίου από Γεωργικό σε Γεωπονικό κ.ά.). Αυτές οι μεταβολές έχουν επίπτωση στην ταξινόμηση του υλικού, στην ανάδειξη της συνοχής και συνέχειας του θεσμού καθώς και στη μηχανογράφηση του αρχείου. Κατά συνέπεια οι ιδιαιτερότητες αυτές προϋποθέτουν την τήρηση στην πράξη των κανόνων της ενιαίας αρχειονομίας, όπως καθορίζονται από τις ανάγκες.

Οι εργασίες και οι ενέργειες που έχουν ολοκληρωθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη, αναλύονται διεξοδικά στη συνέχεια και ελπίζουμε ότι συμβάλλουν στην προβολή και κατανόηση του σημαντικού έργου που επιτελείται στο αρχείο ενός Ανωτάτου Ιδρύματος.

Πρόοδος αρχειακών εργασιών

- 1) Έχει ολοκληρωθεί η μεταφορά του κύριου όγκου του υλικού το οποίο βρισκόταν αποθηκευμένο σε διάφορους χώρους του Πανεπιστημίου. Έχουν γίνει ενέργειες στοιχειώδους συντήρησης και αποκατάστασης των φθορών του παλαιότερου κυρίως υλικού.
- 2) Βασική μέριμνά μας από την αρχή ήταν η ανασύνθεση του οργανογράμματος λειτουργίας της Σχολής κατά περιόδους, προκειμένου να αναδειχτεί η εσωτερική συνοχή και συνάφεια των υπηρεσιών και των παραγωγών του αρχειακού υλικού.
- 3) Έχει προχωρήσει η ταξινόμηση του υλικού και η αποδελτίωση στο επίπεδο τουλάχιστον των φακέλων. Αυτή τη στιγμή γνωρίζουμε με ακρίβεια το περιεχόμενο αυτών καθώς και των υποφακέλων σε ικανοποιητικό βαθμό. Ακόμη έχουν αντικατασταθεί οι παλαιοί και φθαρμένοι φάκελοι, με κατάλληλους αρχειονομικούς φακέλους.
- 4) Έχουμε ακόμη δημιουργήσει τη βάση δεδομένων, προκειμένου να καταχωριστούν σε ηλεκτρονική μορφή οι πληροφορίες και να είναι δυνατή η αυτόματη αναζήτηση αυτών. Η δημιουργία καθώς και η επέκταση της βάσης αυτής κρίνεται απαραίτητη για την περαιτέρω αξιοποίηση του υλικού με τη δημιουργία των ψηφιακών εικόνων, την εύκολη πρόσβαση από τους ενδιαφερόμενους και τους ερευνητές.

Άποψη του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών

- 5) Αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε εξέλιξη η εισαγωγή των δελτίων στο πρόγραμμα που έχουμε ετοιμάσει στον υπολογιστή, με σκοπό την όσο το δυνατόν συντομότερη έκδοση ενός συνοπτικού Ευρετηρίου που θα παρέχει τη γενική εποπτεία του αρχειακού υλικού. Επίσης σε εξέλιξη ακόμη βρίσκεται η μηχανογράφηση του Αρχείου του ενεργού προσωπικού.
- 6) Βασικό μέλημά μας είναι η αναζήτηση και απόκτηση φωτογραφικού υλικού που αναφέρεται σε γεγονότα και συμβάντα της Ιστορίας του Πανεπιστημίου.
- 7) Ακόμη, ολοκληρώθηκε η δημιουργία σελίδας web στο INTERNET. Τη σελίδα του Αρχείου, μπορούν οι χρήστες να την αναζητήσουν στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Πανεπιστημίου (www.aua.gr/arxioG1.htm). Η σελίδα αυτή θα ενημερώνεται και θα εμπλουτίζεται με τα νέα στοιχεία.
- 8) Για την προβολή του Αρχείου, βρισκόμαστε σε συνεργασία με άλλα μέλη της αρχειακής κοινότητας και έχουμε καταστήσει γνωστή τη σημασία και την αξία του Αρχείου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου και την Ιστορία του. Στα πλαίσια αυτής της συνεργασίας είμαστε σε συνεχή επαφή με την Αρχειακή Εταιρία και τον Πρόεδρο αυτής κ. Ζ. Συνοδινό καθώς και τον Αρχειονόμο Ν. Παντελάκη, υπεύθυνο του Αρχείου της Εθνικής Τράπεζας.
- Επίσης δίνεται η ευκαιρία σε διάφορες εκδηλώσεις και επετείους του Πανεπιστημίου, να προβληθεί το έργο μας και η Ιστορία του Ιδρύματος. Το Αρχείο εξάλλου ήδη αποτελεί ένα χώρο αναφοράς για όσους ενδιαφέρονται να αναζητήσουν στοιχεία για την έρευνά τους, να ανατρέξουν σε θέματα της ιστορίας και εξέλιξης της Εκπαίδευσης.
- 9) Ακόμη έχουμε έρθει σε συνεννόηση με αντίστοιχα Αρχεία άλλων Πανεπιστημίων για τη δημιουργία ενός δικτύου διασύνδεσης με τα αρχεία των Πανεπιστημίων της χώρας, που θα δώσει την ευκαιρία για ανταλλαγή εμπειριών και τη διευθέτηση προβλημάτων σχετικά με τα Αρχεία των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων. Επίσης θα βοηθήσει στην καταγραφή και αποτύπωση της Ιστορίας και της εξέλιξης των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων της χώρας. Βρισκόμαστε εξάλλου σε επικοινωνία

με τον Καθηγητή Αρχειονομίας του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας - Αρχειονομίας των Τ.Ε.Ι Αθήνας κ. Α. Μπάγια καθώς και με το αντίστοιχο Τμήμα του Ιόνιου Πανεπιστημίου, για την απαρχή συνεργασίας στα πλαίσια της πρακτικής άσκησης των φοιτητών του Τμήματος.

Ενέργειες που εξελίσσονται

- 1) Έχουμε προτείνει και βρίσκεται στη φάση της υλοποίησης, η δημιουργία του αρχείου των παλαιότερων εκδόσεων- συγγραμμάτων - βιβλίων της Σχολής, που θα περιλαμβάνει τις εκδόσεις που θα αποτελέσουν μέρος της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου και ειδικότερα μέρος του Ιστορικού Αρχείου αυτής. Το σκέλος αυτό θα περιλαμβάνει και την προετοιμασία της μόνιμης έκθεσης των βιβλίων και των ενθυμημάτων, που θα λειτουργεί σε χώρο του νέου κτιρίου της Βιβλιοθήκης ο οποίος θα διατεθεί γι' αυτό το σκοπό.
- 2) Προχωρούμε στη δημιουργία του Αρχείου των Καθηγητών και των Πρυτάνεων του Πανεπιστημίου, που θα αποτελεί ξεχωριστό κομμάτι και θα αφορά στην απόκτηση και ενσωμάτωση των προσωπικών αρχείων και φωτογραφιών των ανθρώπων που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη και στην ιστορία του Ιδρύματος.
- 3) Θα αξιοποιηθεί τέλος το υπολογιστικό δίκτυο με τη δημιουργία δύο βάσεων. Από αυτές, η μεν πρώτη θα περιέχει τη βάση δεδομένων στην οποία θα έχουν πρόσβαση ανάγνωσης οι διάφορες διοικητικές μονάδες, π.χ. το αρχείο του Προσωπικού, το αρχείο των φοιτητών, το αρχείο διδακτορικών διατριβών κλπ, με σκοπό την υποστήριξη και υποβοήθηση του έργου τους. Στη δεύτερη θα έχουν επιπλέον τη δυνατότητα ενημέρωσής της με σκοπό την ηλεκτρονική διαχείριση των εγγράφων που παράγονται αυτή τη στιγμή από τα όργανα και τις υπηρεσίες του Πανεπιστημίου, με απώτερο στόχο την ευκολότερη και ασφαλέστερη ταξινόμηση του υλικού που θα αποτελεί μέρος του μελλοντικού αρχείου.

Ιανουάριος 1999

Δημήτρης Παναγιωτόπουλος

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ

**ΜΙΑ ΝΕΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ
ΑΠΟΛΥΜΑΝΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΕΝΤΟΜΩΣΗΣ
ΒΙΒΛΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΑΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ
ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΜΟΡΙΑΚΟΥ ΑΖΩΤΟΥ (N₂)
ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΣ**

Ένα από τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι υπεύθυνοι των Βιβλιοθηκών και των Αρχείων είναι η απολεσματική καταπολέμηση της προσβολής των συλλογών από τα έντομα και τους μικροοργανισμούς. Οι επιστήμονες καταβάλλουν μέχρι σήμερα έντονες προσπάθειες για την ανεύρεση νέων μεθόδων για την ικανοποιητική αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού. Προσπαθούν να ανεύρουν και να εφαρμόσουν νέες μεθόδους μη τοξικές, που δεν εγκυμονούν αμέσους ή εμμέσους κινδύνους, τόσο για τον άνθρωπο όσο και για το περιβάλλον.

Οι μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενες μέθοδοι δεν είναι αθώες. Ενέχουν τοξικούς κινδύνους. Εφαρμόζονται σε τοξικό περιβάλλον, π.χ. το οξειδίο του αιθυλενίου (CH₂-O-CH₂), το οποίο χρησιμοποιείται πολύ, καθότι δεν προσβάλλει κανένα συνθετικό στοιχείο του βιβλίου, είναι απολεσματικό και για την απολύμανση και για την απεντόμωση, είναι όμως τοξικό, καρκινογόνο, και η χρήση του έχει απαγορευθεί σε πολλές χώρες. Επίσης, τοξικές και παθογενείς είναι οι χημικές ουσίες όπως η φωσφίνη, οι περμεθρίνες, οι οποίες προκαλούν βλάβες στον θυρεοειδή, τα πυρεθροειδή, που προκαλούν βλάβες στο νευρο-ενδοκρινολογικό σύστημα του ανθρώπου, το βρωμιούχο μεθύλιο, το οποίο επιφέρει ορισμένες αλλεργίες στο δέρμα. Όλες οι χημικές ουσίες οι οποίες, ενίοτε, αφήνουν υπολείμματα πάνω στο υλικό μας, επιφέρουν μείωση της μηχανικής αντιστάσεως των συνθετικών υλικών του βιβλίου. Οι χημικές αυτές ουσίες, υγρές ή αέριες, αντιδρούν με τα υποστρώματα, αλλοιώνουν τη δομή αυτών, απορροφώνται από αυτά και ελευθερώνονται με την πάροδο του χρόνου, με τοξικές επιδράσεις στον άνθρωπο, στο χρήστη γενικά, αλλά και στο περιβάλλον.

Οι επιστήμονες, στο πλαίσιο των αγωνιωδών αυτών προσπαθειών, για την ανεύρεση μιας νέας μεθόδου, μη τοξικής, κατέληξαν στη χρήση του μοριακού αζώτου (N₂), συστατικού του αέρος της ατμόσφαιρας που εισπνέουμε. Η μέθοδος αυτή είναι καρπός τετραετούς συνεργασίας, κόπων πολλών ετών και προσπαθειών. Συνεργάστηκαν επιστημονικά κλιμάκια από την Αγγλία, την Ιταλία, την Ισπανία και τη Σουηδία. Η νέα αυτή μέθοδος δίδει ικανοποιητικά και θετικά αποτελέσματα στην προσπάθεια αντιμετώπισης των παρασιτικών οργανισμών και των εντόμων, που προσβάλλουν αντικείμενα ιστορικής και πολιτισμικής αξίας, χωρίς χρήση χημικών τοξικών αερίων ή άλλων ουσιών, επικινδύνων για την υγεία των χρηστών και τη μόλυνση του περιβάλλοντος. Είναι μια πρωτοπόρος μέθοδος, μια οικολογική

μέθοδος, χωρίς συνέπειες επί του ανθρώπου και του περιβάλλοντος. Είναι εφαρμόσιμη, με τα θεμιτά θετικά αποτελέσματα, όχι μόνο στην περίπτωση του αρχαιικού και βιβλιακού υλικού, αλλά και στην περίπτωση ξύλινων καλλιτεχνημάτων (αγάλματα, έπιπλα κ.ά.) καθώς και σε υφάσματα. Η μέθοδος αυτή δίδει τέλος στις μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενες χημικές μεθόδους, οι οποίες μεταξύ άλλων υποχρέωναν τους υπευθύνους να αποσύρουν τα βιβλία, μετά την εφαρμογή της μεθόδου, για πολύ καιρό από τον χρήστη, μέχρις ότου επιτευχθεί μία πλήρης και ικανοποιητική “χημική κάθαρση, απόπλυση” του αντικειμένου. Η νέα αυτή οικολογική μέθοδος απολύμανσεως και απεντομώσεως των υλικών, στηρίζεται στην αρχή της μείωσης της τιμής του οξυγόνου του ατμοσφαιρικού αέρα, τον κορεσμό αυτού με μοριακό άζωτο και την ολοκληρωτική αφαίρεση όλων των λοιπών συστατικών του¹. Η εφαρμογή της μεθόδου δεν επιφέρει καμία δομική αλλαγή στα διάφορα υλικά και αντικείμενα. Είναι μία μορφή μαζικής μεθόδου (“mass method”) αντιμετώπισεως του προβλήματος της προσβολής εντόμων και παρασιτικών μικροοργανισμών.

Η εφαρμογή της μεθόδου έχει θετικά αποτελέσματα 100% στην περίπτωση κάθε οικογένειας και κατηγορίας εντόμων, από δε την κατηγορία των μικροοργανισμών, οι οποίοι προσβάλλουν το βιβλιακό και αρχαιακό υλικό έχει απολεσματικότητα 100% στην περίπτωση παρουσίας των μικροοργανισμών *aspergillum* & *penicillum*. Είναι οι δύο κατηγορίες μικροοργανισμών, οι οποίοι προσβάλλουν σχεδόν αποκλειστικά τα βιβλία και γενικά το χαρτί. Καταβάλλονται προσπάθειες για την απολεσματικότητα της μεθόδου 100% στην περίπτωση κάθε είδους και κατηγορίας μικροοργανισμών. Πρέπει να σημειώσουμε, ότι στην περίπτωση των μικροοργανισμών δεν θανατώνονται τα σπέρματα των μικροοργανισμών τα οποία άλλωστε δεν έχουν βιολογική ζωή, σύμφωνα με τους ειδικούς. Η μέθοδος είναι γνωστή με το όνομα VELOXY. Η μέθοδος αυτή δεν δημιουργεί προβλήματα υγείας στους χρήστες των μηχανημάτων, ούτε πριν ούτε μετά την εφαρμογή της μεθόδου. Όπως αναφέραμε, το μοριακό άζωτο δεν είναι τοξικό. Δεν χρησιμοποιούνται χημικά εντομοκτόνα και μυκητοκτόνα χημικά υλικά.

Η μέθοδος όσον αφορά την εφαρμογή της είναι πολύ εύκολη. Είναι μια μέθοδος ηλεκτρομηχανική. Χρησιμοποιεί φορητά μηχανήματα, τέσσερα τον αριθμό, συνολικού βάρους 34,5 Kg. Δημιουργείται ένα περιβάλλον μη τοξικό, εντός θυλάκων, οι οποίοι κατασκευάζονται στις διαστάσεις του προς απολύμανση-απεντόμωση υλικού ή αντικειμένου, από ένα ειδικό πλαστικό, αποτελούμενο από τρία επικαλυπτόμενα στρώματα, διαφορετικής συνθέ-

¹ Ο ατμοσφαιρικός αέρας αποτελείται από:
α) άζωτο = 78,084000%, β) οξυγόνο = 20,946000%, γ) αργό = 0,93400011%,
δ) διοξείδιο του άνθρακα = 0,033000%, ε) νέο = 0,001820% (στ) ήλιο = 0,000524%, ζ) μεθάνιο = 0,000200% και η) κρυπτό = 0,000114%.

σεως το κάθε στρώμα, για την ικανοποιητική στεγανοποίηση του θύλακα-θαλάμου ή φακέλου ή πακέτου, το οποίο θα κατασκευάσουμε για τις ανάγκες μας. Το κοινό πλαστικό επιτρέπει την είσοδο του οξυγόνου μέσα στο θύλακα, με αποτέλεσμα την ανατροπή και αλλοίωση της επιτρεπόμενης ποσοστιαίας αναλογίας του οξυγόνου. Μέσα στον κατασκευαζόμενο θύλακα μπορούμε να τοποθετήσουμε μέχρι και εκατό βιβλία, ξύλινα γλυπτά, ολόκληρα ξύλινα βιβλιοστάσια-ράφια, υφάσματα. Καλόν είναι να περιορίζουμε τον όγκο του θύλακα.

Τα χρησιμοποιούμενα μηχανήματα έχουν τη δυνατότητα του διαχωρισμού των συνθετικών του ατμοσφαιρικού αέρα. Εντός των θυλάκων η τιμή του οξυγόνου είναι της τάξεως του 0,3% μέχρι 0,4% και του μοριακού αζώτου 96-97%. Δεν υπάρχει κανένα άλλο συνθετικό του ατμοσφαιρικού αέρα. Με τη χρησιμοποίηση του ειδικού αυτού πλαστικού, δημιουργείται ένα περιβάλλον στεγανό, κορεσμένο από μοριακό άζωτο. Οι πλαστικοί θύλακες σφραγίζονται και στεγανοποιούνται αφού αφαιρεθούν το οξυγόνο και τα λοιπά αέρια συστατικά του ατμοσφαιρικού αέρα και την πλήρωσή τους με μοριακό άζωτο. Η διάρκεια της εφαρμογής, της παραμονής των υλικών, των αντικειμένων μέσα στους θύλακες, είναι δεκαπέντε μέχρι είκοσι ημέρες. Έχουμε, στη διάρκεια αυτή, τη δυνατότητα να ελέγχουμε την υγρασία (50% HR) και τη θερμοκρασία (18° C) μέσα στους θύλακες. Για την εφαρμογή της μεθόδου πρέπει να χρησιμοποιήσουμε απαραίτητα το ειδικό αυτό πλαστικό. Δεν ημπορούμε να στεγανοποιήσουμε ένα χώρο, ένα μικρό δωμάτιο για την εφαρμογή της μεθόδου, καθότι οι τοίχοι επιτρέπουν, μέσω των πόρων τους, την εισροή του οξυγόνου εντός του χώρου.

Η μέθοδος αυτή εφαρμόστηκε σε πολλές μεγάλες βιβλιοθήκες, ιδιαίτερα στην Ιταλία, π.χ. στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη (500.000 βιβλία). Έρευνες και μελέτες, οι οποίες έγιναν από διάφορα ερευνητικά ινστιτούτα και κέντρα της Ιταλίας, απέδειξαν ότι τα αποτελέσματα υπήρξαν πολύ αποτελεσματικά. Η θανάτωση των εντόμων, σε οποιοδήποτε στάδιο του κύκλου αναπτύξεώς τους και αν ευρίσκονται, είναι ολοκληρωτική, τόσο στα βιβλία όσο και στο ξύλο. Εκτός της Ιταλίας, εφαρμογή της μεθόδου αυτής έχουμε και στην Ισπανία, η οποία και ξεκίνησε τις σχετικές έρευνες.

Τα πλεονεκτήματα και τα θετικά στοιχεία της μεθόδου αυτής είναι:

- η απόλυτη μη τοξικότητα της μεθόδου, αφού δεν χρησιμοποιεί τοξικά χημικά υλικά και ουσίες που να βλάπτουν το χρήστη (υπάλληλο και αναγνώστη) καθώς και το περιβάλλον,
- ο απόλυτος σεβασμός των αντικειμένων και των υλικών, που τοποθετούμε μέσα στους θύλακες. Γίνεται έλεγχος για τη σταθερή τήρηση των τιμών υγρασίας και θερμοκρασίας, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του συγκεκριμένου αντικειμένου, υλικού,
- ο μικρός σχετικά χρόνος που απαιτείται για την εφαρμογή και την απόδοση του βιβλίου και του αρχαιακού υλικού στον χρήστη, στον αναγνώστη, συγκριτικά με τις κλασικές και παραδοσιακές πλέον μεθόδους, οι οποίες απαιτούν ένα μακρύ χρόνο για τον εξαερισμό του αρχαιακού και βιβλιακού υλικού και την έκλυση

των χημικών ουσιών στον αέρα, μέχρις ότου δοθούν και πάλι στον αναγνώστη, άφοβα,

- έχουμε τη δυνατότητα να απολυμαίνουμε και να απεντομώνουμε τα υλικά μας, τα αντικείμενά μας άπειρες φορές, όσες φορές τα βρίσκουμε προσβεβλημένα από έντομα και παρασιτικούς οργανισμούς, δίχως να διατρέχουν κανένα κίνδυνο, σε αντίθεση με τις άλλες χημικές-τοξικές μεθόδους, οι οποίες φθείρουν και καταστρέφουν “χημικά” το χαρτί και τα λοιπά συνθετικά υλικά του βιβλίου, τις μελάνες κλπ. όταν τα υποβάλλουμε στις μεθόδους αυτές πολλές φορές. Με τη μέθοδο αυτή τα υλικά μας παραμένουν αμετάβλητα, χημικά και μηχανικά. Δεν μειώνεται η μηχανική τους αντίσταση. Παραμένουν ακέραια,
- το εύκολο της χρήσης των μηχανημάτων,
- το χαμηλό κόστος,
- η δυνατότητα εφαρμογής σε όλα τα είδη της πολιτισμικής κληρονομιάς, δηλαδή χαρτί, δέρμα, ξύλο, ύφασμα, έργα τέχνης, ζωγραφικής κ.ά.,
- είναι μια οικολογική μέθοδος.

Πιστεύω ότι η μέθοδος αυτή είναι ιδανική για την περίπτωση της χώρας μας, ως μαζική μέθοδος απολυμάνσεως και απεντομώσεως βιβλιακού και αρχαιακού υλικού και λοιπών ξύλινων έργων τέχνης. Κατόπιν πρωτοβουλίας υποκινήσεως και υποδείξεως του αρθρογράφου, πήγε ειδικός επιστήμων στην Ιταλία, όπου εκπαιδεύθηκε στην εφαρμογή της μεθόδου αυτής. Κατά συνέπεια, έχουμε σήμερα στη χώρα μας τη δυνατότητα εφαρμογής της μεθόδου αυτής. Όποιος επιθυμεί μπορεί να απευθύνεται, για περισσότερες πληροφορίες και ενημέρωση, στα τηλέφωνα: 4965534 και 4965538.

Βασίλειος Ι. Πελλάκογλου

ΤΟ ΧΑΡΤΙ ΣΤΟ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Ιστορία και τεχνικές

Κατά το μήνα Απρίλιο (23-25/4/1998) διοργανώθηκε στο Παρίσι, από το Ινστιτούτο Ερευνών Ιστορίας και Κειμένου (IRHT) διεθνής συνάντηση ειδικών, με θέμα “Το χαρτί στο Μεσαίωνα: ιστορία και τεχνικές”.

Οι ομιλίες και οι εισηγήσεις είχαν διαιρεθεί σε δύο κεντρικές ομάδες:

- α) χαρτιά χωρίς υδατόσημα (filigranes) και
- β) χαρτιά με υδατόσημα.

Οι διάφοροι ομιλητές αναφέρθηκαν στις πρώτες ύλες κατασκευής των χαρτιών, στα υδατόσημα, στην ιστορία κατασκευής των χαρτιών, στα μεγάλα κέντρα χαρτοποιίας, στα ανατολικο-αραβικά και στα δυτικά χαρτιά. Κυρίαρχα όμως θέματα υπήρξαν οι ενότητες που αναφερόταν σε θέματα Κωδικολογίας, τα οποία προσέλκυαν ιδιαίτερα την προσοχή και το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων στη διεθνή αυτή συνάντηση.

Πολύ ενδιαφέρουσα υπήρξε η εισήγηση του Γάλλου ερευνητή Y. Porter, ο οποίος αναφέρθηκε στις πρώτες ύλες κατασκευής χαρτιού και τις τεχνικές στον Ινδο-περσικό χώρο και στη Μέση Ανατολή. Ανέφερε τα κύρια κέντρα

χαρτοποιίας, όπως οι πόλεις Tabriz, Horasan, Bagdad, Damascus, Pencap, Bengal, Samarcande, στο Nepal κ.ά. Στον ινδικό χώρο και περίγυρό του έχουμε χαρτοποιεία ήδη από τον 9ο και 10ο αιώνα. Στην Περσία χρησιμοποιούσαν για πρώτη ύλη κατασκευής χαρτιού το φυτό χασίς. Στη Σαμαρκάνδη την κάνναβη. Τα περσικά χαρτιά στην αρχή ήταν μεγάλων διαστάσεων, όπως τα κινέζικα, ύστερα όμως άρχισαν να κατασκευάζουν μικρότερων διαστάσεων χαρτιά, για αρχαιακούς κυρίως λόγους.

Στον αραβο-ισλαμικό κόσμο υπήρχαν πολλά χαρτοποιεία, τα οποία χρησιμοποιούσαν νερόμυλους. Οι Άραβες από τον 15ο αιώνα και εφεξής κατασκεύαζαν και χαρτονομίσματα. Στον Ινδο-μογγολο-αραβικό κόσμο υπήρχαν κάθε είδους και ποιότητας χαρτιά. Καλής ποιότητας χαρτιά κατασκευάζονταν στη Σαμαρκάνδη, Βαγδάτη, Βεγγάλη ενώ στη Δαμασκό είχαμε στην αρχή καλής ποιότητας χαρτιά, μετά όμως τον 17ο αιώνα η ποιότητα του χαρτιού άρχισε να φθίνει. Η ποιότητα είναι κατώτερη για πολλαπλές χρήσεις, για εμπορικούς σκοπούς, π.χ. χαρτιά περιτυλίγματος κ.ά. Καλής ποιότητας χαρτί υπήρχε και στο Νεπάλ. Καθ' όλο το Μεσαίωνα το ιρανικό υπήρξε το καλύτερης ποιότητας χαρτί το οποίο προμηθευόταν οι περισσότεροι λαοί, κυρίως του αραβο-ισλαμικού κόσμου, με κύριο πελάτη την Οθωμανική αυτοκρατορία, η οποία παρήγγειλε χαρτιά με ειδικές προδιαγραφές για κάθε δυναστεία, τα οποία έφεραν και τη σφραγίδα της συγκεκριμένης δυναστείας. Πολλά σουλτανικά φερμάνια και οθωμανικά αρχεία έχουν ένα ιδιόμορφο ειδικό χαρτί, το οθωμανικό. Στην επικράτεια της Οθωμανικής αυτοκρατορίας υπήρχαν κέντρα χαρτοποιίας, όπως στην Αδριανούπολη (Edirne) και Προύσα (Bursa). Στην Περσία (Ιράν), όπου έχουμε υψηλής ποιότητας χαρτί, έχουμε παράλληλα και έγχρωμο, το οποίο χρωμάτιζαν με φυτικές χρωστικές ουσίες.

Στα χαρτιά του ανατολικο-αραβικού κόσμου δεν βρίσκουμε πάντοτε *vergures* (υδάτινες γραμμές, δηλαδή λεπτές και πυκνές γραμμώσεις, κάθετες ή οριζόντιες, ανάλογα με το τσάκισμα του χαρτιού) ούτε *ronfuseaux* (ραβδώσεις, δηλαδή φαρδιές γραμμώσεις κάθετες ή οριζόντιες).

Ο χημικός και ειδικός στην έρευνα τεχνικών κατασκευής χαρτιών Γερμανοελβετός καθηγητής P. Tschudin αναφέρθηκε στις διάφορες τεχνικές κατασκευής χαρτιών και μάλιστα στις πρώτες ύλες κατά το Μεσαίωνα. Κατέταξε αυτές σε δύο κατηγορίες: α) τις φυτικές και β) τις ζωικές πρώτες ύλες. Ως ζωικές ύλες ανέφερε τις λεπτές λευκές ίνες του μαλλιού της προβιάς του προβάτου και του αρνιού, που χρησιμοποίησαν πρώτοι οι Κινέζοι, πριν από τον Tsa'i Lun, που κατασκεύασε χαρτί από φυτικές ίνες και αργότερα από ράκη. Τις λεπτές αυτές ίνες του μαλλιού τις μούσκευαν, τις πίεζαν, τις κτυπούσαν με ξύλινα σφυριά και κόπανους και κατόπιν τις έβαφαν με φυτικές χρωστικές ουσίες και κατασκεύαζαν έτσι το χαρτί σε μορφή ρολών, το οποίο χρησιμοποιούσαν κυρίως για περιτύλιγμα και όχι για γραφή. Χαρτί για γραφή κατασκεύαζαν από φυτικές ίνες, που ελάμβαναν από το δένδρο *ficus mourier*. Το χαρτί αυτό ήταν γνωστό ως χαρτί τύπου Tapa. Έκοβαν λεπτές λωρίδες από το φλοιό του δέντρου αυτού, όταν ακόμα ήταν φρέσκο, τις κτυπούσαν με μεγάλα φαρδιά ξύλινα σφυριά, ενώ συνεχώς έβρεχαν τις λωρίδες για να μη στε-

γνώσουν, ώστε να πολτοποιηθούν εύκολα, γρήγορα και αποτελεσματικά. Με τον τρόπο αυτό κατόρθωναν να λάβουν την κυτταρίνη από το φλοιό, από την οποία κατασκεύαζαν χαρτί για γραφή. Για το σχηματισμό είδους τετραδίων, μάλλον του σημερινού σημειωματαρίου, χρησιμοποιούσαν λωρίδες από το φλοιό της φλαμουριάς, από τις οποίες κατασκεύαζαν σπάγκους και έραβαν τα φύλλα. Οι Κινέζοι χρησιμοποιούσαν αργότερα και ράκη, αλλά σε περιορισμένο βαθμό, σε σχέση με τις φυτικές ίνες. Τα χαρτιά από ράκη ή φυτικές ίνες τα στέγνωναν στον ήλιο. Έτσι κατόρθωναν να έχουν και φυσικώς λευκασμένα χαρτιά, διότι η καθαρή φυτική κυτταρίνη στο ηλιακό φως λευκαίνει, σε αντίθεση με το χαρτί από ξυλοπολτό που κιτρινίζει και κοκκινίζει. Το κόσκινο που χρησιμοποιούσαν για να λαμβάνουν την απαιτούμενη ποσότητα πολτού από τον κάδο ήταν από λεπτό ύφασμα. Την τεχνική κατασκευής χαρτιού την τελειοποίησε ο Tsa'i Lun το 105 μ.Χ., ο οποίος χρησιμοποίησε και ράκη. Κατασκεύασε καλής ποιότητας χαρτί για γραφή.

Στην Κίνα ήδη από τον 3ο αιώνα κατασκεύαζαν και χρησιμοποιούσαν το κουσέ χαρτί, χρησιμοποιώντας διάφορες ρητίνες καθώς και ανθρακικό ασβέστιο (CaCO₃). Τις τεχνικές κατασκευής χαρτιού που είχαν και εφαρμόζαν οι Κινέζοι τις βρίσκουμε αργότερα στην Κορέα, την Ιαπωνία, στις Ινδίες και στη Μογγολία. Στις χώρες αυτές χρησιμοποιούσαν κόσκινα από μπαμπού. Τα χαρτιά κατά κανόνα τα κατασκεύαζαν από ράκη. Στη συνέχεια η τεχνική κατασκευής χαρτιού έγινε γνωστή στον αραβικό κόσμο, δεν γνωρίζουμε όμως την ακριβή χρονολογία. Πολλοί τοποθετούν τη χρονολογία στον 5ο με 6ο αιώνα. Άλλοι γύρω στον 7ο αιώνα, που είναι και περισσότερο πιθανό.

Τα αραβικά χαρτιά είχαν στην αρχή μια ιδιομορφία: ήταν διαφανή, πολύ λεπτά. Στη συνέχεια η τεχνική τελειοποιήθηκε. Έγιναν πιο χονδρά. Στα κακής ποιότητας χαρτιά οι φυτικές ίνες φαίνονται στο φως, είναι ακανόνιστα τοποθετημένες και το χαρτί είναι αλλού διαφανές κι αλλού όχι, αλλού χονδρό κι αλλού διαφανές και λεπτό. Οι Άραβες και κυρίως ο ισλαμο-αραβικός κόσμος χρησιμοποίησε για την κατασκευή χαρτιού νωπές ίνες κάνναβης. Χρησιμοποιούσαν κόσκινα από άχυρο.

Δια μέσου του αραβικού κόσμου το χαρτί έγινε γνωστό στον ευρωπαϊκό κόσμο, με πρώτη την Ισπανία, η οποία βρισκόταν υπό Μαυριτανική κατοχή κατά τον 9ο αιώνα. Γενικεύθηκε δε σε όλη την Ευρώπη μόλις τον 11ο με 12ο αιώνα. Οι κυριότερες πόλεις στην Ισπανία, όπου υπήρχαν μεγάλες χαρτοβιομηχανίες, υπήρξαν οι Chativa, Aragon, Granada, Barcelona, Toledo. Φημισμένα υπήρξαν τα χαρτιά της Chativa, τα οποία εξήγαγαν στην Ιταλία, στο Βυζάντιο και σε αραβικές χώρες καθώς και σε πολλές άλλες χώρες της Μεσογείου. Στη διάδοση και την εμπορία του χαρτιού συνέβαλαν και οι Σταυροφόροι.

Στην Ιταλία, η οποία υπήρξε μεγάλο κέντρο κατασκευής και εμπορίας χαρτιού και στη συνέχεια της τυπογραφίας, το χαρτί κατασκευάστηκε για πρώτη φορά στην πόλη Amalfi και μάλιστα με υδατόσημα. Στη συνέχεια βρίσκουμε χαρτοποιεία στη Γενοβα. Πολλοί Γενοβέζοι εργαζόταν στα ισπανικά χαρτοποιεία, όπου έμαθαν την τέχνη και άνοιξαν δικά τους χαρτοποιεία στην Ισπανία αλλά και

στην Ιταλία, όπου εφάρμοζαν και χρησιμοποιούσαν τις ισπανικές τεχνικές και συνταγές. Χρησιμοποιούσαν στις περισσότερες περιπτώσεις αντιγραμμένα ισπανικά υδατόσημα, με μικρές, καμιά φορά και πολύ ασήμαντες διαφοροποιήσεις. Για το λόγο αυτό είναι δύσκολο σήμερα να διακρίνουμε τα καθαρόαιμα ισπανικά χαρτιά από τα ιταλικά -ισπανικής τεχνικής- χαρτιά. Τα πρώτα χαρτοποιεία στη Γενοβα τα συναντούμε τον 12ο αιώνα. Στην Ιταλία άρχισαν να χρησιμοποιούνται, πιθανώς, για πρώτη φορά τα μεταλλικά κόσκινα, με σταθερές και ευθείες γραμμώσεις (*vergures* και *rontuseaux*). Τα κόσκινα ήταν τετράγωνα ή ορθογώνια, ανάλογα με τις ανάγκες της παραγγελίας.

Στην Ιταλία χρησιμοποιούσαν ράκη για την κατασκευή χαρτιού. Για την πολτοποίηση των ρακών κατασκεύασαν μεγάλους ξύλινους νερόμυλους, με συστοιχίες ξύλινων σφυριών, τα οποία με προκαθορισμένο ρυθμό με τη ροή του νερού χτυπούσαν τα ράκη που μουσκεύονταν συνέχεια. Χρησιμοποιούσαν ράκη κυρίως από λινό και μαλλί. Το κυριότερο κέντρο κατασκευής χαρτιού στην Ιταλία υπήρξε η πόλη Fabriano, όπου υπήρχαν πολλά χαρτοποιεία, τα οποία ήκμασαν τον 13ο και 14ο αιώνα. Τα χαρτιά ήταν καλής ποιότητας. Τα κολλάριζαν με τη μέθοδο της εμβάπτισης σε κάδους που περιείχαν κόλλα ή με τη βοήθεια του πινέλου, όταν το χαρτί δεν ήταν πολύ στεγνωμένο αλλά νωπό. Ένεκα της ποιότητας του ιταλικού χαρτιού, αυτό κατέκτησε την αγορά, ακόμα και την ισπανική, με αποτέλεσμα ιταλικά χαρτιά να υπερπωλούνται στην Ισπανία. Στην Ευρώπη κατασκεύαζαν χαρτί από λινό και λιγότερο από κάνναβη. Μόλις τον 18ο αιώνα άρχισαν να κατασκευάζονται χαρτιά από βαμβάκι, το οποίο τότε πρωτοήρθε και έγινε γνωστό από την αμερικανική ήπειρο (P. Munafò - S. Storace).

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ν. Οικονομίδης αναφέρθηκε στο θέμα κατασκευής χαρτιού στο Βυζάντιο. Παρέπεμψε τους συνέδρους και σε παλαιότερες ανακοινώσεις του για το ίδιο θέμα. Σύμφωνα με τη θέση του κ. Οικονομίδη, οι Βυζαντινοί κατασκεύαζαν χαρτί. Στήριξε, όπως και παλαιότερα, την άποψή του στις μαρτυρίες που υπάρχουν σε διάφορα βυζαντινά χειρόγραφα, όπου αναφέρεται η ύπαρξη "χαρτοποιείων", τα οποία προμήθευαν την αυτοκρατορική αυλή. Οι Βυζαντινοί κατασκεύαζαν χαρτί από βαμβάκι, από το οποίο προέρχονταν και το όνομα "χάρτης βομβύκινος", σε αντίθεση με τους Δυτικούς που κατασκεύαζαν χαρτί από λινό. Τα βυζαντινά χαρτιά, κατά τον κ. Οικονομίδη, έχουν πολλά κοινά σημεία και χαρακτηριστικά με τα αραβικά χαρτιά, δεδομένης της έκτασης των βυζαντινών επαρχιών και των σχέσεών τους με τον αραβο-ισλαμικό κόσμο. Στο Βυζάντιο υπήρχαν χαρτιά και χαρτοποιεία ήδη από τον 8ο αιώνα, όπως πληροφορούμαστε από τις *Κατηγήσεις* του Θεόδωρου του Στουδίτη. Οι μελέτες για την εξακρίβωση και επαλήθευση της θέσης του κ. Οικονομίδη συνεχίζονται. Δεν γνωρίζουμε, για παράδειγμα, τι κόλλα χρησιμοποιούσαν οι Βυζαντινοί για τη στερέωση του χαρτιού, φυτική ή ζωική. Τα βυζαντινά χαρτώα έγγραφα δεν φέρουν υδατόσημα, όπως πολλά από αυτά δεν φέρουν ούτε *vergures* ούτε *rontuseaux*. Πρέπει να προσθέσουμε ότι υπάρχουν πολλές αντιθέσεις στη θέση του κ. Οικονομίδη από ξένους ειδικούς.

Στη διάσκεψη δεν έλειψαν οι αναφορές στις ραβδώσεις και τις υδάτινες γραμμές (M. Zerdoun, An. Boud'hors, G. Humbert, An. Berthier). Το θέμα αυτό κάλυψε ένα μεγάλο τμήμα των εισηγήσεων και των συζητήσεων στη Διάσκεψη, καθώς επίσης και το θέμα των γνωστών Zig-Zag, τα οποία αποτελούν κύριο χαρακτηριστικό των ισπανικών χαρτιών, με κυριότερο κέντρο κατασκευής την ισπανική πόλη Magreb, δίχως να λείπουν τελείως και από τα ανατολικά χαρτιά (An. Boud'hors, M. Th. Bavanéas, C. S. Anguera). Υπάρχει ποικιλία μορφών των Zig-Zag. Η ύπαρξή τους δεν έχει διαλευκανθεί. Υπάρχουν πολλές εισηγήσεις για την ύπαρξή τους. Επικρατέστερες φαίνονται να είναι α) ότι χρησίμευαν ως ένδειξη για το τσάκισμα των χαρτιών, καθότι τα ευρίσκουμε συνήθως στο κέντρο των φύλλων. Η θέση όμως αυτή έχει μια σοβαρή αντίθεση, καθότι υπάρχουν περιπτώσεις φύλλων, χαρτιών, όπου τα Zig-Zag δεν ευρίσκονται στο κέντρο των φύλλων, αλλά σε διάφορα άλλα σημεία αυτών και μάλιστα όχι με τη συνήθη γνωστή μορφή, αλλά με διαφορετικούς σχηματισμούς που δεν έχουν καμία σχέση με τη συνήθη και γνωστή σε όλους μας έννοια και εικόνα του Zig-Zag. Πολλά είδη έχουν μορφή σταυρού, μεγάλου Χ, κλίμακας, μεγάλου Γ με ευθείες γραμμώσεις που προς τα κάτω μικραίνουν, κάθετες γραμμές με μικρές διαγώνιες ευθείες κ. ά. Τα σχήματα αυτά, δηλαδή τα Zig-Zag, τα ευρίσκουμε σε χαρτιά που δεν φέρουν υδατόσημα και μάλιστα σε χαρτιά ισπανικά και ιταλικά, κατ' επίδραση ιταλική. β) ότι τα διάφορα σχήματα και μορφές χρησιμοποιούνταν για να δηλώσουν κάποια κατηγορία χαρτιού, κάποιο χώρο ή περιοχή, κάποια χαρτοποιεία. Η κατασκευή αυτών διήρκεσε δύο μόνον αιώνες και μετά εξαφανίστηκαν. Τα Zig-Zag τα ευρίσκουμε και σε βυζαντινά έγγραφα και χειρόγραφα, καθότι το Βυζάντιο αγόραζε χαρτί από την Ισπανία και τον λοιπό αραβικό κόσμο, λόγω και των επαρχιών αυτού εντός του αραβικού κόσμου (M. Ανατολή, Mgr. P. Canart). Οι επιστήμονες και οι ειδικοί κωδικολόγοι δεν συμφωνούν ως προς τη χρησιμότητα και τη σκοπιμότητά τους, κυρίως αυτών που δεν έχουν τη γνωστή και εννοιολογική μορφή και δεν ευρίσκονται στο μέσον των χαρτιών. Οι γνώμες διαίτανται κατά πολύ.

Τα Zig-zag τα χάρασαν όταν τα χαρτιά ήταν ακόμη νωπά, με τη βοήθεια ενός αιχμηρού αντικειμένου και στη συνέχεια κολλάριζαν τα χαρτιά. Στα ισπανικά χαρτοποιεία τα έκαμαν μετά το κολλάρισμα, ώστε το χαρτί να έχει περισσότερη αντοχή, αλλά και να ομοιάζει με περγαμηνή. Το φαινόμενο αυτό το παρατηρούμε πολύ σε χαρτιά ανατολικής, συνήθως αραβικής πιθανώς προέλευσης, τα οποία φέρουν τις συνήθεις χαρακώσεις που φέρουν οι περγαμηνές.

Όπως αναφέραμε και ανωτέρω, οι ομιλητές αναφέρθηκαν και στις ραβδώσεις και τις υδάτινες γραμμές (M. Zerdoun, An. Boud'hors, G. Humbert) που παρατηρούμε στα χειροποίητα χαρτιά, χωρίς να ελλείπουν και οι περιπτώσεις της μη ύπαρξης αυτών, κυρίως σε χαρτιά κακής ποιότητας και ανατολικού τύπου, χωρίς να εξαιρούνται τελείως και τα δυτικά χαρτιά. Η μελέτη των ραβδώσεων αποτελεί αγαπητό θέμα των κωδικολόγων και παλαιογράφων ερευνητών, κυρίως στον ευρωπαϊκό χώρο, για να διερευνήσουν και να εντοπίσουν την τεχνική κατασκευής του

χαρτιού, τη χρονολογία, το χώρο προέλευσής του κ.ά. Έχουν καταγραφεί διάφοροι τύποι ραβδώσεων, τους οποίους ευρίσκουμε σε ευρωπαϊκά έγγραφα και αρχεία. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν παρατηρούμε, δεν ευρίσκουμε στα χαρτιά ραβδώσεις. Το φαινόμενο αυτό ορισμένοι ερευνητές το εξηγούν με το γεγονός ότι, επειδή στην αρχή τα κόσκινα ήταν από άχυρο, από μπαμπού ή άλλες φυτικές ύλες, για δε την κατασκευή - αποτύπωση των ραβδώσεων χρησιμοποιούσαν λεπτές λωρίδες από άχυρο ή άλλους ξηραμένους μίσχους φυτών, ενίοτε συνέβαινε ο περισσός πολτός, που ελάμβανε ο εργάτης από τον κάδο, να σκέπαζε τις φυτικές αυτές λωρίδες, με αποτέλεσμα να μη διακρίνονται εύκολα και δη στο γυμνό μάτι, αλλά με τη βοήθεια ειδικών οργάνων. Η εξήγηση αυτή έχει και τις αντιθέσεις της, καθότι υπάρχουν όντως ευρωπαϊκά χαρτιά, τα οποία δεν έχουν ούτε ραβδώσεις αλλά ούτε και υδάτινες γραμμές. Βεβαίως, όταν χρησιμοποιούνταν κόσκινα από λεπτό ύφασμα δεν υπήρχαν ραβδώσεις ούτε υδάτινες γραμμές. Υπάρχουν, κατ' άλλους ερευνητές, και χαρτιά διπλής όψεως, δηλαδή ελάμβαναν χαρτοπολτό δύο φορές, περιμένοντας να στεγνώσει κάπως η πρώτη στρώση, το πρώτο φύλλο. Πολλές φορές κολλάριζαν και το ενδιάμεσο στρώμα του πολτού. Η ερευνήτρια των ανατολικο-αραβικο-εβραϊκών χαρτιών M. Zerdoun υποστηρίζει ότι υπάρχουν και χαρτιά με τριπλό στρώμα πολτού, ειδικά κολληρισμένα, που δίνουν την εντύπωση περγαμηνής. Στις περιπτώσεις αυτές είναι δυνατόν να μη διακρίνονται καλά οι ραβδώσεις, ακόμη και από μεταλλικά τελάρα-κόσκινα. Παρατηρείται επίσης, ότι οι ραβδώσεις και περισσότερο οι υδάτινες γραμμές δεν είναι ευθείες, είναι άλλες παχύτερες και άλλες λεπτότερες, ακόμη και στην ίδια υδάτινη γραμμή. Τούτο εξηγείται, κατά τους ερευνητές, με το γεγονός ότι οι μίσχοι των διαφόρων φυτών είχαν διαφορετικό πάχος και φάρδος, αλλά και ότι με τη λήψη του υγρού χαρτοπολτού μετακινούνταν, απομακρύνονταν μεταξύ τους. Έτσι έχουμε υδάτινες γραμμές αλλά και ραβδώσεις όχι πάντοτε ευθείες αλλά και ολίγον καμπυλωτές, τεθλασμένες -κυρίως οι υδάτινες γραμμώσεις- και σε διαφορετικά πάχη. Συνήθως για την αποτύπωση των ραβδώσεων και των υδάτινων γραμμών χρησιμοποιούσαν το άχυρο. Τα ανατολικο-αραβικά χαρτιά έχουν τις υδάτινες ραβδώσεις λεπτότερες, σε αντίθεση με τα δυτικά χαρτιά (M. Zerdoun). Σε πολλά χαρτιά αρχείων και κωδικών ελληνικών, αραβικών, κοπτικών, χαρτιά ανατολικής προέλευσης, υπάρχουν μόνον υδάτινες γραμμές και όχι ραβδώσεις ή το αντίθετο. Υπάρχουν τύποι χαρτιών, χαρακτηριστικοί τύποι, στα οποία υπάρχουν διπλές ή και τριπλές, τετραπλές κλπ ραβδώσεις, σε μεγάλη ή μικρή σχετικά απόσταση, που σε ορισμένα χαρτιά φτάνει και τα 17 εκ. η μεταξύ των ομάδων-ενοτήτων απόσταση. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται κυρίως στα κοπτικά χειρόγραφα¹.

Η ερευνήτρια An. Berthier αναφερόμενη στις ραβδώσεις είπε ότι παρατηρούμε φαρδιές και μεγάλες ραβδώσεις σε χαρτιά μεγάλων διαστάσεων και σε χαρτιά αρχει-

ακής χρήσης, ενώ σε χαρτιά που προοριζόταν για εκτύπωση έχουμε στενότερες και λεπτότερες ραβδώσεις. Όσον αφορά τις υδάτινες γραμμές σε χαρτιά προοριζόμενα για εκτύπωση και με υδατόσημα, είναι πολύ λεπτές και στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους, χωρίς το ελάχιστο κενό. Τα χαρτιά αυτά κατασκευάζονταν με μεταλλικά κόσκινα-τελάρα, στα οποία το συρμάτινο-μεταλλικό υδατόσημο-μήτρα έπρεπε να ήταν πολύ καλά στερεωμένο. Σε ορισμένη κατηγορία ισπανο-αραβικών χαρτιών υπάρχουν ραβδώσεις και υδάτινες γραμμές αποτυπωμένες στο χαρτί με μεταλλικό κόσκινο, για τούτο και οι γραμμώσεις είναι λεπτές και ευθείες, ίσιες. Τα χαρτιά αυτά έχουν ως πρώτη ύλη τα ράκη από λινό και κάνναβη.

Όπως ανέφερε η ερευνήτρια M. Zerdoun, υπάρχει μια κατηγορία χαρτιών ανατολικής προέλευσης, τα οποία κοκκινίζουν όταν τα διαβάζουμε με λαμπτήρες πυρακτώσεως, ενώ διατηρούν το χρώμα τους όταν τα διαβάζουμε με λαμπτήρες Νέον. Η πλέον ισχυρή θέση είναι ότι στην κατασκευή των χαρτιών, κυρίως στην Άπω Ανατολή, χρησιμοποιούσαν ίνες από συγκεκριμένο φυτό, το *Phellodendrum Amurense*, το οποίο χρησιμοποιούσαν περισσότερο οι Κινέζοι. Στο φυτό αυτό οφείλεται η αλλαγή χρώματος, που παρατηρείται στην ανάγνωση με λαμπτήρες πυρακτώσεως. Όπως ανέφερε η C. Anguera, για το χρωματισμό των χαρτιών χρησιμοποιούσαν ανόργανες ουσίες, κόκκινο χρώμα, αιματίτη, σίδηρο ανακατωμένο με άργιλο και κάλιο. Για να είναι δε γυαλιστερά, τα κολλάριζαν μετά το βάψιμο. Κατά την τοποθέτηση των ερευνητριών P. Munafò και S. Storace, για το χρωματισμό των χαρτιών στην Ιταλία χρησιμοποιούσαν διαφόρου χρώματος ράκη, για να έχουν διάφορες αποχρώσεις χαρτιών. Ευρίσκουμε και χαρτιά δίχρωμα, τα οποία συνήθως είναι δύο φύλλα κολλημένα. Το ζαχαρί χρώμα των χαρτιών από ράκη λινού ή κάνναβης οφειλόταν κατά πολύ στο κολλάρισμα, που γινόταν με τη ζελατίνη. Συγκεκριμένα, το Μεσαίωνα στην Ευρώπη -στη Δύση- έπλεναν τα ράκη με στάχτη, για να καθαρίσουν και κάπως να λευκάνουν, κατόπιν τα μούσκευαν και τα πολτοποιούσαν και κατόπιν τα κολλάριζαν με ζελατίνη, ακριβώς για να πάρουν ένα χρώμα ζαχαρί-μπεζ. Οι Ευρωπαίοι προτιμούσαν τη ζελατίνη για κολλάρισμα και στερέωση των χαρτιών. Στο γεγονός αυτό οφείλεται το ότι τα ευρωπαϊκά χαρτιά δεν έχουν μεγάλη διαπερατότητα (porosité) σε αντίθεση με τα αραβικά χαρτιά, τα οποία έχουν μεγαλύτερη διαπερατότητα, καθότι οι Άραβες προτιμούσαν για κόλλα την αμυλόκολλα σιταριού ή ρυζιού, δίχως να αγνοείται και η ζελατίνη. Το λευκό χρώμα των χαρτιών, κατά τον 18ο αιώνα και εφεξής, οφείλεται στη χρήση του χλωρίου.

Μια δεύτερη μεγάλη κατηγορία χαρτιών είναι τα χαρτιά με υδατόσημα (filigrane), τα οποία μας δηλώνουν τον χαρτοποιοί, την χαρτοποιία, την περιοχή, τη χρονολογία κατασκευής -με κάποια μικρή παρέκκλιση- ενίοτε τον τυπογράφο, όταν παρατηρούμε τα ίδια υδατόσημα σε ένα συγκεκριμένο τυπογραφείο. Τα καλύτερης ποιότητας χαρτιά με υδατόσημα τα ευρίσκουμε κυρίως στην Ιταλία, στην πόλη Fabriano, όπου μέχρι σήμερα υπάρχουν πολλά χαρτοποιεία, όπως και στο παρελθόν, καθώς επίσης και στις πόλεις Genova και Bologna, όπου ένεκα του γνωστού Πανεπιστη-

¹ Ο συντάκτης του παρόντος παρατήρησε παρόμοια φαινόμενα και σε ελληνικά χειρόγραφα με ανατολικό χαρτί στη βιβλιοθήκη της μονής Σινά.

μίου υπήρχαν πολλά τυπογραφεία και πολυτελείς εκδόσεις. Μεγάλη παραγωγή χαρτιών με υδατόσημα έχουμε στην Ισπανία κατά τους 15ο και 16ο αιώνες. Δυστυχώς όμως σήμερα δεν σώζονται πολλά. Κατά την αραβοκρατία, σημαντικότερο και πολυχρησιμοποιούμενο, σε διάφορες και ποικίλες μορφές, είναι το υδατόσημο της παλάμης, που σήμαινε και αναπαριστούσε την παλάμη της γυναίκας του Μωάμεθ, Fatima. Τα χαρτιά αυτά τα βρίσκουμε κυρίως στην περιοχή της Gallica. Υπήρχαν επίσης πολλά άλλα σχέδια και παραστάσεις, όπως ζώα, ζωικές συνθέσεις, μισοφέγγαρα, στέμματα, βασιλικά εμβλήματα και θυρεοί, σταυροί, κλειδιά και άλλα ακαθορίστου μορφολογίας και δύσκολης περιγραφής σχέδια και παραστάσεις.

Κατά τον 16ο αιώνα άρχισε να φθίνει η χαρτοποιία στην Ισπανία και να ανθίζει στην Ιταλία, όπου Ιταλοί τεχνίτες, που είχαν μάθει την τέχνη της κατασκευής χαρτιού στην Ισπανία, άνοιξαν πολλά χαρτοποιεία στην Ιταλία. Άρχισαν να εμπορεύονται χαρτί στην Ισπανία. Μαζί με τους Ιταλούς και πολλοί Εβραίοι έμποροι, που ήταν και τραπεζίτες και είχαν πολλά χρήματα, χρηματοδοτούσαν τους Ιταλούς και συνέβαλαν στο εμπόριο του χαρτιού και σε άλλες χώρες της Μεσογείου και της Ευρώπης. Μεγάλος παραγγελιοδόχος των ιταλικών χαρτιών υπήρξε η ισπανική βασιλική Αυλή.

Οι μελετητές των υδατοσήμων, οι γνωστοί Picard και Briquet έχουν δυστυχώς μεγάλα κενά στις μελέτες και έρευνές τους, που έκαναν όσον αφορά τα υδατόσημα των μεσαιωνικών αλλά και των μετέπειτα χρόνων. Μεγάλα κενά υπάρχουν και στο κεφάλαιο των ισπανικών υδατοσήμων, τόσο των καθαρά ισπανικών όσο και των υδατοσήμων των ιταλικών χαρτοποιείων στην Ισπανία. Ο Briquet δεν μελέτησε τα ισπανικά αρχεία, όπου σώζεται μεγάλη ποσότητα ισπανικών χαρτιών (H. Albert). Δεν μελέτησε τα χαρτιά που κατασκεύαζαν οι Ιταλοί στην Ισπανία. Τα αρχεία της πόλης της Sevilla δεν έχουν μελετηθεί. Δεν γνωρίζουμε τίποτε για τα υδατόσημα αλλά και άλλα χαρτολογικά θέματα όσον αφορά τα χαρτιά της πόλης αυτής. Οι Ιταλοί χαρτοποιοί είχαν τα χαρτοποιεία τους στις γνωστές πόλεις Chatina και Barcelona. Χρησιμοποιούσαν πληθώρα ισπανικών υδατοσήμων, διαφόρων μορφών, σχημάτων, παραστάσεων, με ασήμαντες διαφοροποιήσεις, σε βαθμό που δύσκολα μπορεί κανείς να διακρίνει αν τα συγκεκριμένα υδατόσημα είναι καθαρά ισπανικά ή αντιγραφή από τους Ιταλούς χαρτοποιούς. Δεν έχουν επίσης μελετηθεί τα χαρτιά της εποχής της αραβοκρατίας στην πόλη της Granada, όπου υπήρχαν πολλά χαρτοποιεία μέχρι το 1492 και φυσικά ούτε τα υδατόσημα των χαρτιών αυτών (Carmen, M. Del). Μετά τον πόλεμο της ανεξαρτησίας, το 1492 και εφεξής, έπαυσαν να κατασκευάζουν χαρτί οι Ισπανοί, διότι επιδόθηκαν σε εκστρατείες αποικιοκρατικές στην Αφρική, Αμερική και σε άλλα μέρη και χώρες. Αγόραζαν χαρτιά από την πόλη Lyon της Γαλλίας.

Κατά τον J. Gelas στα βόρεια της Γαλλίας και νότια του σημερινού Βελγίου (ιδρύθηκε το 1830), υπήρχαν χαρτοποιεία τα οποία δεν είχαν υδατόσημα. Το πρώτο γνωστό βελγικό χαρτοποιείο με υδατόσημο τοποθετείται στο 1551, οπότε και τυπώθηκε το πρώτο μέχρι σήμερα σωζόμενο βελγικό βιβλίο με υδατόσημο.

H ερευνήτρια An. Berthier ομίλησε για τα χαρτιά για ε-

κτύπωση και για χαρτιά γραφής (αρχείων). Αναφερόμενη στις σχέσεις μεταξύ τυπογράφων και χαρτοποιών, είπε, ότι οι τυπογράφοι προτιμούσαν τα χαρτιά με λίγη κόλλα. Για τα χαρτιά που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν για αρχαική χρήση, προτιμούσαν χαρτιά πιο χονδρά και με περισσότερη κόλλα, μάλιστα δε προτιμούσαν για κόλλα τη ζελατίνη.

Ο ερευνητής R.Hills αναφέρθηκε στη σημασία των ραβδώσεων και των υδατινών γραμμών για τη μελέτη των υδατοσήμων. Ο D. Tchyrkin ομίλησε για μια νέα μέθοδο οπτικο-ηλεκτρονική για τη μελέτη και απεικόνιση των υδατοσήμων του μεσαιωνικού χαρτιού. Οι R. Allisson και J. Hurt αναφέρθηκαν σε ένα πρακτικό, ολοκληρωμένο, ανεξάρτητο σύστημα, σε παγκόσμιο διαδίκτυο, για τη μελέτη και απεικόνιση των υδατοσήμων, για το σχηματισμό μιας μορφής τραπεζικής δεδομένων (database).

Βασίλειος Ι. Πελτίκογλου

Διαδικασία για την κατασκευή του χαρτιού: μέσα από τον κάδο όπου θερμαίνεται, ο χαρτοπολτός από λινά ράκη τοποθετείται πάνω σε συρμάτινο πλέγμα για να στερεοποιηθεί (Απεικόνιση του 16ου αιώνα από την έκδοση της E.T.E. "Το Ελληνικό Βιβλίο 1476-1830", Αθήνα 1986).

ΜΝΗΜΕΣ

ΑΠΩΛΕΙΕΣ...

Πρώτη μέρα του Απρίλη. Πώς να πιστέψεις την είδηση του θανάτου του Δημήτρη Αγραφιώτη; Μέχρι να επιβεβαιωθεί, ελπίζεις να είναι ένα κακόγουστο πρωταπριλιάτικο ψέμα.

Το απόγευμα της Πέμπτης, δεν υπήρξε σχολείο, φροντιστήριο, πολιτιστικός σύλλογος που να λειτούργησε στην Αγιά. Κι όταν, μέσα στην κατάμεστη εκκλησία, ήρθε η σειρά σου για τον ύστατο αποχαιρετισμό, τα λόγια ήταν φτωχά και βγαίαν δύσκολα, κάτω από τη θλίψη που ζύγιζε βαριά πάνω σε συγγενείς και φίλους...

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Σωματίου Εργαζομένων στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, σε έκτακτη συνεδρίαση του την 1.4.1999, αποφάσισε:

Να εκφράσει τα θερμά του συλλυπητήρια στην οικογένεια του εκλιπόντος.

Να καταθέσει, αντί στεφάνου, το ποσό των πενήντα χιλιάδων δραχμών στον Πολιτιστικό Οργανισμό του Δήμου Αγιάς, πρόεδρος και ψυχή του οποίου ήταν ο Δημήτρης Αγραφιώτης μέχρι τη μέρα του θανάτου του.

Να παραστεί ο πρόεδρος ως εκπρόσωπος του Σωματίου στην κηδεία του συναδέλφου.

Να δημοσιευθεί το παρόν στα *Αρχειακά Νέα*.

το Δ.Σ. του Σωματίου Εργαζομένων στα Γ.Α.Κ.

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΓΡΑΦΙΩΤΗ (1948 - 1999)

Με βαθειά συγκίνηση αποχωριστήκαμε την 1η Απριλίου έναν εκλεκτό Συνάδελφο και συγχρόνως μία από τις σημαντικότερες πνευματικές μορφές της σύγχρονης Θεσσαλίας, τον Δημήτρη Αγραφιώτη, Προϊστάμενο του Τοπικού Αρχείου Αγιάς, μιας υπηρεσίας που ιδρύθηκε χάρη στις δικές του συνεχείς προσπάθειες.

Ο ξαφνικός του θάνατος σε ηλικία 51 ετών από ανακοπή καρδιάς αφήνει ένα μεγάλο και δυσαναπλήρωτο κενό σε όλους μας. Γόνος πολύτεκνης οικογένειας από την Αργιθέα αφιέρωσε τη ζωή του στην έρευνα και μελέτη της θεσσαλικής ιστορίας και κυρίως της επαρχίας Αγιάς. Η Αγιά υπήρξε η δεύτερη πατρίδα του. Από τότε που διορίστηκε στο Γυμνάσιο Αγιάς, ασχολήθηκε συστηματικά με την ιστορία της. Δική του πρωτοβουλία ήταν η ίδρυση το 1977 Τοπικού Ιστορικού Αρχείου Αγιάς και η έγκαιρη ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των ντόπιων για τη διάσωση των τεκμηρίων της ιστορίας τους. Στην κυριολεξία μύησε τους συμπολίτες του στο θέμα αυτό δίνοντας αυτός πρώτος το παράδειγμα. Πολλοί θυμούνται και

το αφηγούνται με πολλή αγάπη, όταν κάποτε για να κατέβει σε ένα υπόγειο για να πάρει κάποιο από τα τόσα αρχεία που επισήμανε, χρειάστηκε να κάνει αντιτετανικό ορό... Δεν δίσταζε να ψάχνει και στα σκουπίδια ακόμη, όπου πόσες φορές έχουμε βρει θησαυρούς και τους έχουμε διασώσει από τη χωματερή. Κάπως έτσι δεν ξεκίνησε και ο Γιάννης Βλαχογιάννης, ο ιδρυτής των Γενικών Αρχείων του Κράτους; Στο Τοπικό Αρχείο εργάστηκε μέχρι το 1991 αμισθί (έκτοτε αποσπάστηκε) αφιερώνοντας όλο το χρόνο του μετά τις υποχρεώσεις του στο σχολείο. Συγχρόνως υπήρξε θερμός κήρυκας της δημιουργίας Ιστορικών Αρχείων σε όλη τη Θεσσαλία.

Παράλληλα με τη συγκέντρωση των αρχειακών πηγών είχε πρωτοστατήσει στη συγκέντρωση αρχαιολογικών ευρημάτων και είχε συνεχή συνεργασία με τις Αρχαιολογικές Υπηρεσίες. Και φυσικά, δεν παρέλειπε να διαφωτίζει το κοινό και τους ιθύνοντες με διαλέξεις και σεμινάρια.

Η έμπρακτη αυτή αγάπη για τον τόπο του είχε εκτιμηθεί από την τοπική κοινωνία και το 1985 το Υπουργείο Παιδείας, μετά από απόφαση του τότε Κοινοτικού Συμβουλίου Αγιάς, τον τίμησε με Εύφημη Μνεία. Η κοινωνία της Αγιάς στο πρόσωπό του βρήκε τον ιστορικό της, τον άνθρωπο που επισήμανε και συγκέντρωσε πλήθος στοιχείων για την ιστορία της, τα οποία αξιοποίησε σε πάρα πολλές μελέτες του, όπως διαπιστώνεται και από την εργογραφία του που δημοσιεύεται στη συνέχεια. Στην ανάδειξη του τόπου αυτού συνέβαλε επίσης και με μία σειρά συντονισμένων ενεργειών, όπως η ίδρυση το 1976 του Μορφωτικού και Πολιτιστικού Συλλόγου "Ο Μιλτιάδης Δάλλας". Ο Δάλλας ήταν ο πρώτος μετά την απελευθέρωση του 1881 δήμαρχος της Αγιάς, για τον οποίο ο Αγραφιώτης ασχολείτο συστηματικά τον τελευταίο καιρό συγκεντρώνοντας σχετικό αρχειακό υλικό. Στον τομέα αυτό ανήκει επίσης η ίδρυση το 1980 από κοινού με τον Κώστα Σπανό του περιοδικού *Θεσσαλικό Ημερολόγιο* (από το 1982 αποχώρησε από την έκδοση για οικονομικούς λόγους), όπου αρθρογραφούσε τακτικότητας. Διήυθνε το περιοδικό *Αγιώτικα Νέα* και εργάστηκε συστηματικά για την αναβάθμιση της πολιτιστικής ζωής της περιοχής του. Επιμελήθηκε πολλές εκδόσεις με θέματα τοπικής ιστορίας. Επίσης μέχρι την παραμονή του θανάτου του συνεργαζόταν με τον Αντώνη Αντωνίου για τη συγγραφή βιβλίου σχετικού με την έρευνα και τη σπουδή της τοπικής ιστορίας. Χάρη στην τεκμηριωμένη και διεισδυτική αρθρογραφία του σε πολλά επιστημονικά περιοδικά, σε συνέδρια και σε άλλες εκδηλώσεις, αποτέλεσε ένα σημαντικό ερευνητή της τοπικής ιστορίας με πρωτοπόρες συλλήψεις, έναν ακάματο και αφιλοκερδή πνευματικό εργάτη που δεν λογάριζε έξοδα και προσωπική κούραση, προκειμένου να επιτύχει είτε τη διάσωση ιστορικού υλικού της Θεσσαλίας είτε τη στήριξη εκδηλώσεων για την προβολή και διάδοση της ιστορικής γνώσης.

Στην κατεύθυνση αυτή εντάσσεται και η διδακτορική του διατριβή με θέμα “*Η Αγία από το 1800 μέχρι το 1881. Οικονομικές και κοινωνικές πραγματικότητες*”, η οποία απ’ όσο ξέρουμε ήταν στο τελικό της στάδιο και θα ήταν πολύ σημαντικό να εκδοθεί κάποια στιγμή. Δυστυχώς δεν πρόλαβε να τη δει τυπωμένη και να αισθανθεί τη χαρά της ολοκλήρωσης των πνευματικών κόπων του. Όπως επίσης είχε πάντα την πίκρα της μη ολοκλήρωσης της με-tάταξης του στην υπηρεσία των Γενικών Αρχείων του Κράτους, κάτι που το ήθελε πάρα πολύ και πολλές φορές μας είχε εκμυστηρευθεί αυτή την πίκρα του.

Ιδιαίτερα εμείς που τον ζήσαμε από κοντά και μας τίμησε με τη φιλία του, νιώθουμε πολύ έντονη την απουσία του, γιατί πάνω απ’ όλα ο Δημήτρης ήταν ένας πραγματικός φίλος. Ένας φίλος, ο οποίος είχε πάντα χρόνο και διάθεση να συμμεριστεί τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες μας, να συζητήσει για οποιοδήποτε θέμα μας απασχολούσε, υπηρεσιακό και μη. Με το αστείρευτο χιούμορ του, με τις απλόχερες κινήσεις του, τη ζεστή φωνή που γέμιζε το δωμάτιο, με τη χαρακτηριστική αγραφιώτικη και φιλόξενη συμπεριφορά του, την ειλικρίνειά του, το καθαρό βλέμμα του, την αμεσότητα και πληθωρικότητα του χαρακτήρα του, κέρδιζε αμέσως το συνομιλητή του μεταδίδοντας ένα αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης. Ήταν από τους παλαιότερους και δυναμικότερους συναδέλφους και ξεχώριζε για το υψηλό του ήθος, τη συναδελφικότητά του, την αίσθηση ευθύνης, τη φιλοπονία του, τη διαλλακτικότητα και τη δυνατότητα να βρίσκει λύσεις σε δύσκολα προβλήματα, χαρίσματα για τα οποία απολάμβανε την εκτίμηση όλων των συναδέλφων και προϊσταμένων του.

Αγαπητέ μας Δημήτρη, αποχαιρετώντας σε εκείνο το βροχερό πρωταπριλιάτικο απόγευμα, πόσο πολύ θέλαμε να νομίζουμε ότι συμμετείχαμε σε μια πρωταπριλιάτικη φάρσα. Γρήγορα όμως επανερχόμασταν στην οδυνηρή πραγματικότητα, που ακόμα και τώρα που γράφουμε αυτές τις γραμμές, δεν μπορούμε να τη δεχτούμε.

Η ελπίδα και η ευχή μας είναι ότι το φωτεινό σου παράδειγμα θα ακολουθήσει η νέα γενιά και το έργο σου θα συνεχισθεί. Άλλωστε δεν μένει ο άνθρωπος, μένει το έργο του. Το πολύ σημαντικό πνευματικό έργο που αφήνεις και η καλή σου φήμη θα είναι η καλύτερη παρηγοριά και κληρονομιά για την οικογένειά σου, την αγαπημένη σου σύντροφο Λίτσα που πάντα σου συμπαραστεκόταν με ισχυρές “γειώσεις” και τα δυο σου παιδιά τον Κωστή και τον Νικόλα.

Στη συνέχεια κρίναμε σκόπιμο να παραθέσουμε το βιογραφικό και εργογραφικό του σημείωμα, όπως ακριβώς το συνέταξε ο ίδιος και το υπέβαλε φέτος στον κ. Γιάννη Παπαϊωάννου, Σχολικό Σύμβουλο Φιλολόγων Ν. Λάρισας, προκειμένου να συμμετάσχει σε πρόγραμμα του ΠΕΚ Λάρισας για τη διδασκαλία της Ιστορίας υπό την επιστημονική ευθύνη του τελευταίου.

**Αντώνης Αντωνίου
Σταύρος Γουλούλης
Αννίτα Πρασά**

**ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΩΝ. ΑΓΡΑΦΙΩΤΗΣ
(1948-1999)**

Βιογραφικό Σημείωμα και Εργογραφία

Γεννήθηκε το 1948. Σπούδασε με υποτροφία στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, από την οποία έλαβε το πτυχίο του Τμήματος Μέσων και Νέων Ελληνικών Σπουδών το μήνα Φεβρουάριο του 1972.

Από το έτος 1974 μέχρι το 1991 εργάστηκε στη Μέση Εκπαίδευση ως φιλόλογος. Στην ιεραρχία υπηρέτησε στις θέσεις του Υποδιευθυντή Λυκείου, Διευθυντή Λυκείου και Διευθυντή Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου. Κατά το σχολικό έτος 1982-1983 φοίτησε στη Σχολή Επιμορφώσεως Λειτουργών Μέσης Εκπαιδεύσεως (ΣΕΛΜΕ), από την οποία αποφοίτησε με άριστα. Από το έτος 1978 με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Πολιτισμού και Επιστημών διορίστηκε ως άμισθος Διευθυντής του Μονίμου Τοπικού Ιστορικού Αρχείου Αγίας (ΜΤΙΑΑ), του οποίου υπήρξε ο βασικός συντελεστής στην ίδρυση και στον εμπλουτισμό του με αρχαιολογικά υλικά και του οποίου διετέλεσε υπεύθυνος από τις 24.5.1977 μέχρι 18.12.1978. Από τις 18.12.1978 μέχρι 5.12.1991 υπήρξε άμισθος Διευθυντής του ΜΤΙΑΑ.

Από τις 5.12.1991 αποσπάστηκε στο διάδοχο του ΜΤΙΑΑ, Γ.Α.Κ. - Τοπικό Αρχείο Αγίας.

Άλλες δραστηριότητες

Κατά το 1976 υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Μορφωτικού και Πολιτιστικού Συλλόγου των Αγιωτών “*Ο Μιλτιάδης Δάλλας*”.

Συνεργάστηκε με τις αρμόδιες Αρχαιολογικές Υπηρεσίες για τη μεταφορά σε στεγασμένο χώρο της Αρχαιολογικής Συλλογής του τέως Ημιγυμνασίου Αγίας και τον εμπλουτισμό της με συλλογή νομισμάτων, οστράκων και αρχιτεκτονικών μελών από την περιοχή της Αγίας.

Είναι μέλος της *Εταιρείας Θεσσαλικών Ερευνών* του Βόλου, της *Εταιρείας Ιστορικών Ερευνών* της Λάρισας, μέλος - συνεργάτης του *Ομίλου Φίλων της Θεσσαλικής Ιστορίας*, του *Συλλόγου των Φίλων των Αρχαιοτήτων Ν. Λαρίσης*, της *Ομάδας των Αρχαιοφίλων Αγίας*, του *Συνδέσμου Φιλολόγων Ν. Λάρισας* και της *Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων*.

Διατέλεσε μέλος του Δ.Σ. της *Μουσικής Σχολής* της Κοινότητας της Αγίας και εξακολουθεί να είναι μέλος της Επιτροπής της Κοινοτικής (σήμερα Δημοτικής) Βιβλιοθήκης από το 1980 μέχρι σήμερα. Από το έτος 1995 ορίστηκε με απόφαση του Κοινοτικού Συμβουλίου της Κοινότητας Αγίας Πρόεδρος του Πολιτιστικού Οργανισμού του (σήμερα) Δήμου Αγίας.

Διατέλεσε επίσης επί σειρά ετών αναπληρωματικό και τακτικό μέλος της Εφορείας της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Λαρίσης, αναπληρωτής Διευθυντής του Κέντρου Λαϊκής Επιμορφώσεως Αγίας (της ΝΕΛΕ Λαρίσης), επιμορφωτής για τη διδασκαλία μαθημάτων για τη Νεοελληνική Γλώσσα στη Διοίκηση καθώς και τα μαθήματα Τοπικής Ιστορίας, μέλος της Νομαρχιακής Επιτροπής για τη συγκέντρωση και μελέτη των στοιχείων της Παράδοσης στο Νομό Λαρίσης κ.ά.

Από το Δεκέμβριο του 1995 μέχρι το Δεκέμβριο του 1997 υπήρξε Διευθυντής του τοπικού περιοδικού *Αγιώτικα Νέα*, που εκδίδει ο Μορφωτικός Πολιτιστικός Σύλλογος Αγιωτών "Ο Μιλτιάδης Δάλλας".

Ιδιαίτερα ασχολήθηκε με την Τοπική Ιστορία.

Από το 1993 μέχρι το 1998 δίδαξε την ενότητα *Η Τοπική Ιστορία* στο Περιφερειακό Εκπαιδευτικό Κέντρο της Λάρισας - Π.Ε.Κ., στα τμήματα των Φιλολόγων από τα θεσσαλικά διαμερίσματα Μαγνησίας, Λαρίσης, Καρδίτσας, Μουζακίου και Τρικάλων.

Το συγγραφικό του έργο από το 1976 μέχρι σήμερα περιλαμβάνει μελέτες και άρθρα σε έγκυρα επιστημονικά περιοδικά και αναφέρεται σε θέματα της Βυζαντινής και της Νεοελληνικής Ιστορίας καθώς και στην Τοπική Ιστορία.

Έλαβε μέρος με εισηγήσεις σε Συνέδρια στη Lyon (21 Απριλίου 1990), στη Λάρισα για τη θεσσαλική ιστορία (1989), στο Α' Συνέδριο Λαρισαϊκών Σπουδών για το αγροτικό ζήτημα (Απρίλιος 1991), στην Ιστορική Ημερίδα της Καρδίτσας (23.10.1991), στο Α' Συνέδριο Ιστορικών Σπουδών Νίκαιας Λαρίσης (11.4.1992), στο Α' Ιστορικό - Αρχαιολογικό Συνέδριο για την επαρχία της Αγιάς (1993), σε Ημερίδα για την Τοπική Ιστορία στην Καρδίτσα και το Βόλο και στο Πολιτικό και Ιστορικό Συνέδριο για τον Νικόλαο Πλαστήρα στην Καρδίτσα και σε Ιστορικά Συνέδρια στα Αμπελάκια (14.8.1994), στην Ελασσόνα (27.8.1994), στο Συνέδριο για τους Θεσσαλούς Φιλοσόφους (Απρίλιος 1995), στο Γ' Συνέδριο Λαρισαϊκών Σπουδών (Απρίλιος 1995), στο Α' Συνέδριο για την Ιστορία της Καρδίτσας (Μάιος 1996), στο Β' Συνέδριο της Λαϊκής Βιβλιοθήκης της Καρδίτσας (11-12.5.1996), στο Γ' Συνέδριο Λαρισαϊκών Σπουδών (1997), στο Α' Επιστημονικό Συνέδριο για την πόλη των Φαρσάλων (21.5.1998) κ.ά.

Το έτος 1985 τιμήθηκε με την ΕΥΦΗΜΗ ΜΝΕΙΑ από το ΥΠΕΠΘ με πρόταση του Κ.Σ. της Κοινότητας Αγιάς για τη δραστηριότητά του στον τόπο που υπηρετεί αδιάκοπα από το έτος 1974. Τιμήθηκε επίσης με Τιμητικό Δίπλωμα από τον Ε.Ε.Σ. για τη δραστηριότητά του και από τη Νομαρχία Λαρίσης για τη διοργάνωση επιτυχών εκδηλώσεων κατά το 1999 (έτος της Παράδοσης) και τη συμμετοχή του στην Επιτροπή επισημάνσεως και συγκεντρώσεως πολιτιστικών στοιχείων για το νομό Λαρίσης.

Εκπονούσε διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου με θέμα *Η Αγιά από το 1800 μέχρι το 1881. Οικονομικές και κοινωνικές πραγματικότητες* με τον καθηγητή Πέτρο Πιζάνια.

Οικογενειακή κατάσταση: Έγγαμος από το 1974 (σύζ. Ευαγγελία Ν. Ζουμουρλή) και πατέρας δύο αγοριών (Κωνσταντίνος, γεν. 1976 και Νικόλαος, γεν. 1980).

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. Δημοσιεύματα στο π. Θεσσαλικό Ημερολόγιο

1. "Σελίδες από την επανάσταση του 1866-1867 στην Αργιθέα της Καρδίτσας", τ.Α' (1980), σ.8-32.
2. "Παναγιώτης Ζαχαρόπουλος, ο Αγιώτης αγωνιστής του '21", τ.Α' (1980), σ.63-66.
3. "Οι Αργιθεάτες αγωνιστές Γεώργιος και Δημ. Αλεξανδρής και η συμβολή τους στην Επανάσταση του 1877-78", τ.Β' (1981), σ.116-122.

4. "Ποικίλα ιστορικά από την Επαρχία της Αγιάς", τ.Β' (1981), σ.146-156.
5. "Ανέκδοτα έγγραφα από το Μεταξοχώρι της Αγιάς. Οι Φαβρ και η εκκλησιαστική περιουσία", τ.Γ' (1982), σ.56-64.
6. "Ένα ανέκδοτο κατάστιχο (1864-1882) από το Μεταξοχώρι της Αγιάς", τ.Δ' (1983), σ.161-176.
7. "Δάσκαλοι και Σχολεία στην Επαρχία της Αγιάς, 1700-1881", τ.Ε' (1984), σ.65-72.
8. "Η δολοφονία του πρώτου εκλεγμένου δημάρχου της Αγιάς Ι. Μ. Δάλλα στις 4.9.1883", τ.ΣΤ' (1984), σ.161-176.
9. "Εκθεση για τις οικονομικές υπηρεσίες της Θεσσαλίας στις 26.7.1917 από τον Δ. Ηρακλείδη", τ.Ζ' (1984), σ.113-125.
10. "Ο Αετόλοφος και το Βαθύρεμα της Αγιάς", τ.Ι' (1986), σ.17-57.
11. "Το χειρόγραφο του Θ. Χατζημιχάλη. Το συμπόσιον του Σατράπου (Εισαγωγή, Σχόλια, Επιμέλεια: Δ. Κ. Αγραφιώτης)", τ.Ι' (1986), σ.58-74.
12. "Ο Νικόλαος Στεφανίδης από την Αθανάτη της Αγιάς, 1817-1901", τ.ΙΑ' (1987), σ.145-156.
13. "Σύντομη Επισκόπηση της Ιστορίας της Μονής Παναγία Κατουσιώτισσα στη Μεταμόρφωση του Ανθρού της Καρδίτσας", τ.12 (1987), σ.193-208.
14. Hild F., Koder J., Σπανός Κ., Αγραφιώτης Δ., "Η Βυζαντινή Θεσσαλία: Οικισμοί, Τοπωνύμια, Μοναστήρια, Ναοί", τ.12 (1987), σ.11-112.
15. "Η Μονή του Αγ. Παντελεήμονος της Αγιάς", τ.15 (1989), σ.65-80.
16. "Η Πρεβέντα", τ.15 (1989), σ.32.
17. "Το περιεχόμενο της πρόθεσης του Αγ. Αθανασίου από το Βαθύρεμα της Αγιάς", τ.17 (1990), σ.81-91.
18. "Προσθήκες - συμπληρώσεις για τη Μονή Αγ. Παντελεήμονος της Αγιάς", τ.17 (1990), σ.92-94.
19. "Σχόλια σ' ένα χωρίο της Άννας Κομνηνής (Ε,5,3)", τ.19 (1991), σ.65-80.
20. "Η Επαρχία της Αγιάς κατά το 1897-1898. Οι επιπτώσεις από την επήσια τουρκική κατοχή", τ.31 (1997)
21. "Συμπληρώσεις και σχόλια σε ημιτελή επιγραφή του Αγ. Νικολάου στο Βαθύρεμα της Αγιάς", τ.32 (1997).

II. Δημοσιεύματα σε άλλα περιοδικά

1. "Η χιλιόχρονη Δημοκρατία των Αγράφων, όπως παρουσιάζεται στο βιβλίο του Κώστα Στούμπου *Τα Άγραφα*", π. Θεσσαλική Εστία (Λάρισα), τχ.21 (1976).
2. "Ανέκδοτα έγγραφα από την Επαρχία Αγιάς, 1839-1877", π. Θεσσαλική Εστία, τ.21 (1977).
3. "Ο Χιονιάδης αγιογράφος Μιχαήλ Ζήκας κι η συντροφιά του στο Μεταξοχώρι Αγιάς", π. Ηπειρωτική Εστία (Ιωάννινα) 1977.
4. Δ. Κόκκινος, Δ. Στερόπουλος, Γ. Σακελλίων, Δ.Κ. Αγραφιώτης, Λ. Τατσιόπουλος, "Ελληνική Παράδοση", π. Ηπειρωτική Εστία, 1979, σ.35-47.
5. "Ένας αρτινός καλόγερος - "θυμσογράφος" - δάσκαλος στο Μεταξοχώρι της Λάρισας στα 1735-1741", ανάτυπο από το π. Ηπειρωτική Εστία 1981.
6. "Ο Απόστολος Φιλίππου και το ζήτημα της προδοσίας των όπλων, 6.8.1877, στην Επαρχία της Αγιάς", π. Θεσσαλικά Χρονικά, τ.ΙΔ' (1981-82), σ.35-51.
7. "Ένα ανέκδοτο ποίημα του Θεοδώρου Χατζημιχάλη (1873-1931) για τον Ευθύμιο Βλαχάβα", π. Τρικαλινά (Τρίκαλα), τ.3 (1981).
8. "Μια επιστολή γυναικών της Αγιάς στον Αθανάσιο Ψαλίδα (1809)", π. Ηπειρωτική Εστία, τχ. 411-412 (Σεπ. 1986), σ.305-312.
9. "Σχολές και Σχολεία της Θράκης κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας", π. Θρακικά (Αθήνα), Σειρά Β', τ.Ε' (1987), σ.300-311.
10. "Η τύχη των συντροφιών της Αγιάς και των Αμπελακίων μετά το 1820", Πρακτικά Συνεδρίου για τη Θεσσαλική Ιστορία, Λάρισα 1990, π. Αιμονία (Λάρισα) τ.1/τχ.1 (1991), σ.34-48.
11. "Η επαρχία της Αγιάς κατά τη Βυζαντινή Περίοδο", Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου: "Θεσσαλία, Δεκαπέντε χρόνια αρχαιολογικής έρευνας, 1975-1990, Αποτελέσματα και προοπτικές", Λυών, 17-22 Απριλίου 1990 (Αθήνα) τ.Β' (1994), σ.423-430.
12. "Τσιφλίκια και τσιφλικοχώρια στην Επαρχία της Αγιάς (κατά την Τουρκοκρατία μέχρι τα τέλη του 19ου αι.), Πρακτικά του Συνεδρίου για το Αγροτικό Ζήτημα της Θεσσαλίας που διοργάνωσε ο Σύνδεσμος Φιλολόγων Ν. Λαρίσης, σ.39-49.
13. "Η καταστροφή του Βαθυρέματος της Αγιάς 1688 μ.Χ.", ανακοίνωση στο Συνέδριο του Ομίλου Φίλων της Θεσσαλικής Ιστορίας (1991): Πρακτικά 1ου Συνεδρίου Λαρισαϊκών Σπουδών, Λάρισα 1992, σ.155-176.
14. "Νέα στοιχεία για την πολιορκία και την παράδοση της φρουράς των Τουρκαλβανών στο Μουζάκι της Καρδίτσας (Μάρτιος 1878)", π. Καρδίσιωτικά Χρονικά (Καρδίτσα), τ.Α' (1985), σ.153-167.
15. "Πληροφορίες για προβλήματα της Νίκαιας από το Αρχείο του Δημ. Αχ. Ηρακλείδη", Πρακτικά 1ου Συνεδρίου Ιστορικών Σπουδών Νίκαιας της Λάρισας, 11.4.1992, Λάρισα 1994, σ.192-209.
16. Το περιεχόμενο του Οικογενειακού Αρχείου Αλεξούλη. Κατάλογος των περιεχομένων εγγράφων - περιλήψεις - πίνακες, Αγιά 1992, σ.σ. 64.
17. "Οι Αγιώτες και ο Αλή Πασάς (1809-1814)", ανακοίνωση στο Α' Ιστορικό - Αρχαιολογικό Συνέδριο για την Επαρχία της Αγιάς, Αγιά 1993 (υπό εκτύπωση στα Πρακτικά).
18. "Προβλήματα Τοπικής Ιστοριογραφίας. Το πρόβλημα των πηγών", Καρδίσιωτικά Χρονικά, τ. Β': Πρακτικά Α' Συνεδρίου για την Ιστορία της Καρδίτσας.
19. "Η Τοπική Ιστορία. Το χθες και το σήμερα", Πρακτικά Ημερίδας για την Τοπική Ιστορία, την οποία διοργάνωσε το Εργαστήριο Εκπ/κής και Τοπικής Ιστορίας των Παιδαγωγικών Τμημάτων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος 1993, σ.7-20.
20. "Το Καστρί της Αγιάς. Σελίδες από το παρελθόν", Λάρισα 1996, σ.σ. 48.
21. "Νικόλαος Πλαστήρας και Δημ. Αχ. Ηρακλείδης", Πρακτικά Ιστορικού - Πολιτικού Συνεδρίου για τον Νικόλαο Πλαστήρα, Καρδίτσα 1994, σ.259-268.
22. "Σχέσεις Αγιάς και Αμπελακίων (1781-1815)", Πρακτικά Α' Συνεδρίου Αμπελακιώτικων Σπουδών (14-15.8.1994), Λάρισα 1995.
23. "Η απελευθέρωση της Επαρχίας Ελασσόνας μέσα από τις σελίδες ενός στρατιωτικού ημερολογίου, Πρακτικά Ζ' Συνεδρίου "Ο Όλυμπος στους αιώνες", Λάρισα 1996.
24. "Το Μεταξοχώρι της Αγιάς". Σελίδες από το Παρελθόν, Λάρισα (έκδ. της Κοινότητας Μεταξοχωρίου) 1994.
25. "Οι φιλοσοφικές ενασχολήσεις του Μιλτιάδη Δάλλα. Φιλοσοφικού περιεχομένου εκδόσεις και χειρόγραφα του", Ανακοίνωση στο Συνέδριο για τους Θεσσαλούς Φιλοσόφους, Λάρισα 18 Απριλίου 1993 (υπό εκτύπωση στα Πρακτικά).
26. "Γαίες του βακουφιού του Τουρχάν βέη στην Επαρχία της Αγιάς", Πρακτικά Γ' Συνεδρίου Λαρισαϊκών Σπουδών "Η Λάρισα κατά την Τουρκοκρατία (1995)", Λάρισα 1997.
27. "Ανατολή/Σελίσιανη και Βαθύρεμα: Παράδοση και πραγματικότητα στις σχέσεις των δύο οικισμών", Ανακοίνωση στην Ιστορική Ημερίδα της 18.8.1995 στο χωριό Ανατολή της Αγιάς (υπό εκτύπωση).
28. "Πληροφορίες για το βυζαντινό χαρακτήρα του Ι. Ναού Ζωοδόχος Πηγή των Καμινάδων της Καρδίτσας", Πρακτικά Α' Συνεδρίου για την πόλη της Καρδίτσας (Μάρτιος 1996), Καρδίτσα 1997.
29. "Τα εξαφανισμένα βυζαντινά μνημεία του χωριού Αργιθέα της Καρδίτσας", Ανακοίνωση στο Β' Συνέδριο της Λαϊκής Βιβλιοθήκης της Καρδίτσας, 11-12.5.1996 (υπό εκτύπωση).
30. "Η Ι. Μονή Αγ. Ιωάννη του Θεολόγου από τα βυζαντινά χρόνια μέχρι σήμερα", Ανακοίνωση σε Ημερίδα της 6.8.1996 στον Αγιοκάμπο της Λάρισας (υπό εκτύπωση).

Αρχαιονομικού περιεχομένου σύντομες μελέτες δημοσίευσε στο *Δελτίο των Γ.Α.Κ.* (1992) και στην περιοδική έκδοση του Τοπικού Αρχείου της Αγιάς *Αναδιφήσεις*, την οποία επιμελείται. Κυκλοφόρησαν μέχρι σήμερα τρία τεύχη (Ιούλιος 1992, Δεκέμβριος 1992 και Δεκέμβριος 1993). Άρθρο σχετικό με τα Οικογενειακά Αρχεία δημοσιεύθηκε στο π. *Αγιώτικα Νέα*, τ.5 (1995), σ. 25-26.

III. Δημοσιεύματα στην εφημ. Αγιώτικα Νέα (επιλογή)

φ. 1 (Δεκ. 1979):

“Μια σύντομη ματιά στην προσωπικότητα του Μιλτιάδη Δάλλα” (βιογρ. σημείωμα)

“Θ. Χατζημιχάλη, Ο Χότζας και ο Δεσπότης. Θρησκευτική παράδοση” (παρουσίαση - επιμέλεια).

φ. 3 (Απρ. 1980):

“Θ. Χατζημιχάλη, Το ανδραγάθημα του Μουσάγα” (εισαγωγή - παρουσίαση).

φ. 10 (Ιούν. 1981):

“Βραχεία Χρονικά, Δια χειρός Γιαννούλη και Θ. Χατζημιχάλη”, μέρος 1ο

“Ο Γιάκομπ Γιόνας Μπιέρνστωλ και οι εντυπώσεις του από την Επαρχία της Αγιάς στα 1799”

φ.11 (Ιούλ. - Αύγ. 1981):

“Βραχεία Χρονικά, Δια χειρός Γιαννούλη και Θ. Χατζημιχάλη”, μέρος 2ο

“Μια νέα άποψη για τα αίτια του φρικτού θανάτου των προκρίτων της Βουλγαρινής το 1878”

φ. 11 [αλλά 12] (Δεκ. 1981):

“Πώς θα ονομάζαμε τα χωριά μας αν άκουγαν οι αρμόδιοι τον Μ. Δάλλα στα 1898”

φ. 13 (Φεβ. 1982):

“Βραχεία Χρονικά, Δια χειρός Γιαννούλη και Θ. Χατζημιχάλη”, μέρος 3ο

φ. 14 (Απρ. 1982):

“Θ. Χατζημιχάλη, Τα δάκρυα του Εμίν” (παρουσίαση - εισαγωγή)

“Αγιώτες αγωνιστές του '21”, μέρος 1ο

φ. 39 (Ιούλ. 1986):

“Αγιώτες αγωνιστές”, μέρος 2ο (τελευταίο)

φ. 43 (Φεβ. - Μάρ. 1987):

“Αγιά-Αγιά-Αγιά-Γενιτζέ. Η προέλευση του τοπωνυμίου” (μέρος 1ο)

φ. 44 (Απρ. - Μάιος 1987):

“Αγιά-Αγιά-Αγιά-Γενιτζέ. Η προέλευση του τοπωνυμίου” (μέρος 2ο)

φ. 45 (Ιούν. - Ιούλ. 1987):

“Αγιά-Αγιά-Αγιά-Γενιτζέ. Η προέλευση του τοπωνυμίου” (μέρος 3ο)

φ. 47 (Οκτ. - Νοέ. 1987):

“Το Καστρί της Αγιάς, ένα χωριό με μακραίωνη Ιστορία” “Θεσσαλικό Ημερολόγιο, τ. ΙΕ’ (1989)”

φ. 49 (Φεβ. - Μάρ. 1988):

“Πρόσφυγες στο Μεταξοχώρι από τη Σεβάστεια της Μικράς Ασίας”

Β' περίοδος φ. 2 - (Ιούλ. - Αύγ. 1994):

“Η απελευθέρωση της Επ. Αγιάς από τους Τούρκους (1.9.1881)”

φ. 4 (Μάιος 1995):

“Τα οικογενειακά Αρχεία και η Τοπική Ιστορία”

“Η μάχη της Αγιάς (2.3.1878). Εξιστόρηση βασισμένη σε αναφορά - έκθεση του σωματάρχη Κων. Λώρη”

Περιοδικό Αγιώτικα Νέα

τ. 5 (Δεκ. 1995):

“Τα Οικογενειακά Αρχεία και η Τοπική Ιστορία”, σ. 25-26

τ. 6 (Μάρ. 1996):

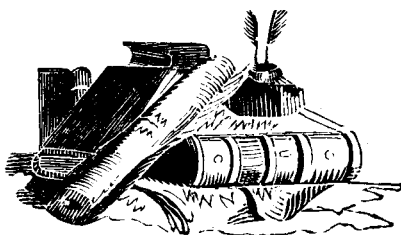
“Ο Μουσικός Σύλλογος ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ στην Αγιά του 1906”, σ.9

“Ο Χριστός της Αγιάς, ένας μικρός ναός της πόλης μας με μακρόχρονη παρουσία”, σ.12-13

“Το Αρχείο του Τάκη Καρδάρα”, σ. 14-15

τ. 7 (Ιούλ. 1996):

“Η μάχη της Αγιάς (αρχές Μαρτίου 1878)”, σ. 18-19.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Ο “Ο ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΑΡΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ” ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Μετά από δύο περίπου χρόνια προετοιμασίας, ολοκληρώθηκε η πρώτη φάση ενός προγράμματος που είχαν αναλάβει από κοινού η *Ευρωπαϊκή Ένωση Τραπεζικής Ιστορίας* (European Association for Banking History, EABH) η γερμανική *Εταιρεία Ιστορίας των Επιχειρήσεων* (Gesellschaft für Unternehmensgeschichte, GUG) και η *Εταιρεία Ιστορίας των Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων* (Society for European Business History, SEBH).

Το αποτέλεσμα, ο πολύ χρήσιμος για ιστορικούς και αρχειονόμους “Οδηγός Αρχείων των Ευρωπαϊκών Τραπεζών & Επιχειρήσεων” (*European Guide on Banking and Business Archives*), ο οποίος ήδη βρίσκεται στο διαδίκτυο, στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.euroarchiveguide.org/> και μπορεί να αξιοποιηθεί από το ερευνητικό κοινό. Η φιλοσοφία του Οδηγού, ως μία on-line βάση δεδομένων που θα παρέχει πληροφορίες (στην αγγλική γλώσσα) για αρχεία με σχετικά περιορισμένη πρόσβαση σε διεθνές επίπεδο, επεκτείνεται μέχρι την προσέγγιση ιστορικών και αρχειονόμων μεταξύ τους και την ανταλλαγή εμπειριών-πληροφοριών που θα εμπλουτίζονται συνέχεια.

Στην παρούσα φάση έχουν εισαχθεί μόνο βασικές πληροφορίες που έστειλαν 138 Αρχεία τραπεζών, ενώσεων και επιχειρήσεων από 16 ευρωπαϊκές χώρες και την

Τουρκία. Το πρόγραμμα είναι σε εξέλιξη και αποσκοπεί βαθμηδόν να συγκεντρώσει με τη διεθνή συνεργασία, μέσα από ένα τυπικό ερωτηματολόγιο σε παραδοσιακή ή ηλεκτρονική on-line μορφή (το οποίο έχει φθάσει και στην Ελληνική Αρχαική Εταιρεία), στοιχεία και από άλλα αντίστοιχα Αρχεία των ευρωπαϊκών κρατών.

Ο ενδιαφερόμενος χρήστης του ηλεκτρονικού Οδηγού μπορεί να βρει τον κατάλογο των καταχωρισμένων χωρών και αρχείων, να αναζητήσει συγκεκριμένη τράπεζα ή επιχείρηση, την ιστορία της, τη σύνομη περιγραφή του αρχείου της ή τον υπεύθυνό του. Η πρώτη σελίδα για το Αρχείο μας τράπεζας ή επιχείρησης περιέχει τυπικά στοιχεία (επωνυμία τράπεζας/επιχείρησης, ταχυδρομική διεύθυνση, υπεύθυνο, τηλέφωνα - fax του Αρχείου, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και ηλεκτρονική διεύθυνση της τράπεζας/επιχείρησης, αριθμό απασχολούμενων στο Αρχείο), ενώ σε δύο το πολύ ακόμη σελίδες δίνονται συνοπτικές πληροφορίες για την ιστορία της τράπεζας/επιχείρησης, το περιεχόμενο του Αρχείου της, οι σχετικές εκδόσεις της και η δυνατότητα χρήσης του αρχαικού υλικού. Συνήθως όμως ο ερευνητής έχει τη δυνατότητα, μέσω συνδέσμων (links), να εισέλθει στην ηλεκτρονική διεύθυνση της κάθε τράπεζας ή επιχείρησης και να αξιοποιήσει πλήθος πληροφοριών για τη δομή, τη διοί-

κηση, τη δραστηριότητα, την ιστορία της κλπ. Εκτιμάται ότι στο μέλλον, και στο βαθμό που τα Ιστορικά Αρχεία περάσουν στην ηλεκτρονική απεικόνιση των τεκμηρίων τους, θα είναι δυνατή η ταχύτατη και άμεση πρόσβαση, μέσω internet, σε πλήθος μοναδικών πληροφοριών των Αρχείων των ευρωπαϊκών τραπεζών και επιχειρήσεων.

Διατρέχοντας τον Οδηγό, διαπιστώνουμε ότι από την Ελλάδα εκπροσωπούνται, εκτός από το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, τα αρχεία και οι συναφείς υπηρεσίες των Τραπεζών Αγροτικής, Ελλάδος, Ιονικής, Κτηματικής, καθώς και το Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης. Απουσιάζουν δηλαδή τα Αρχεία επιχειρήσεων που λειτουργούν στην αγορά (π.χ. Α.Ε.Μ. ΒΩΞΙΤΑΙ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ, ΕΛΑΪΣ Α.Ε., Η ΕΘΝΙΚΗ Α.Ε.Ε.Γ.Α., Β.Ρ.) ή η παρουσίαση του αρχαικού υλικού παλαιότερων αξιολόγων επιχειρηματικών μονάδων, τα τεκμήρια των οποίων αποτελούν σήμερα συλλογές διαφόρων δημόσιων ή ιδιωτικών αρχαικών φορέων και ιδρυμάτων. Το λόγο έχουν και οι Έλληνες αρχειονόμοι και οι ερευνητές των διαφόρων κέντρων τεκμηρίωσης για να εμπλουτίσουν την υπάρχουσα ήδη πληροφορόφορη για τα οικονομικά-επιχειρηματικά αρχεία στη χώρα μας.

Ζήσιμος Χ. Συνοδινός

ΔΩΡΑ Φ. ΜΑΡΚΑΤΟΥ, *ΤΑ ΚΑΤΑΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΔΑΜΒΕΡΓΗ (1887-1937)*

Εισαγωγή - Ευρετήρια,

Αθήνα, Βιβλιοθήκη των Γενικών Αρχείων του Κράτους, αρ. 30, 1996, 160 σ.

Τον τελευταίο καιρό εντείνονται τα σχόλια για τη δυσλειτουργία των Γενικών Αρχείων του Κράτους λόγω των διάφορων συσσωρευμένων προβλημάτων. Το ηθικό όχι μόνο όσων εργαζόμαστε σ' αυτή την υπηρεσία αλλά και των τρίτων που ενδιαφέρονται και εκτιμούν το ρόλο και το έργο που μπορούν να προσφέρουν τα Γ.Α.Κ., αναπτύσσεται όταν αντικρίζουν εκδόσεις όπως αυτή της Δρ Ιστορικού Τέχνης Δώρας Μαρκάτου, η οποία για ένα διάστημα εργάστηκε ως αρχειονόμος στην κεντρική υ-

πηρεσία των Γ.Α.Κ. Προϊόν της εργασίας της εκεί αποτελεί η ταξινόμηση και μελέτη του αρχείου του Ιωάννη Δαμβέργη (1858-1938) που δωρήθηκε στα Γ.Α.Κ. από τους συγγενείς του λίγες εβδομάδες μετά το θάνατό του.

Εξήντα σχεδόν χρόνια αργότερα, το αρχείο αυτό έρχεται στο φως της δημοσιότητας, πλήρως ταξινομημένο και ευρετηριασμένο, αποτελώντας μια σημαντική ιστορική πηγή. Πρόκειται για υλικό που συγκροτήθηκε από τον Δαμβέργη όχι ως ιδιώτη,

αλλά ως υπεύθυνο δημόσιων φορέων. Το μεγαλύτερο μέρος του υλικού συγκροτείται από αρχεία επιτροπών με δημόσιο χαρακτήρα και συνδέεται με την αντίστοιχη υπηρεσία του Δαμβέργη (σ. 14-15). Πρόκειται για την Εταιρεία της υπέρ των πατρίων αμύνης, την Επιτροπή Πανελληνίων Εράνων κατά τους βαλκανικούς πολέμους και την Κεντρική Επιτροπή Εκατονταετηρίδας της Εθνικής Παλιγγενεσίας. Όταν, παραδείγματος χάρι, ο Δαμβέργης υπηρετούσε ως έμμισθος ειδικός γραμματέας και διευθυ-

ντής του Πολιτικού Γραφείου του πρωθυπουργού Ελευθέριου Βενιζέλου, είχε μεταξὺ άλλων υπό την ευθύνη του τη συγκρότηση του αρχείου της Επιτροπής Εράνων. Επίσης ως γενικός γραμματέας της δημόσιας Κεντρικής Επιτροπής της Εκατονταετηρίδας συγκρότησε το αντίστοιχο αρχείο. Επειδή αυτές οι επιτροπές δεν είχαν μόνιμη στέγη, ο εκάστοτε γενικός γραμματέας παραλάμβανε το αρχείο τους προς φύλαξη. Φαινόμενο σύνθετο σήμερα, όχι για δημόσιους φορείς, αλλά για ιδιωτικά σωματεία, όπου λόγω έλλειψης στέγης ο εκάστοτε γραμματέας φυλάσσει στο σπίτι του το αρχείο και το παραδίδει στον επόμενο. Με τον τρόπο αυτό λοιπόν ο Δαμβέργης διέσωσε πολύτιμο υλικό. Και ίσως αυτό να μην είχε διασωθεί εάν δεν χρειαζόταν να φυλάσσεται στο σπίτι του εκάστοτε υπεύθυνου γραμματέα.

Αφορμή της ενασχόλησης της κυρίας Μαρκάτου με το εν λόγω αρχείο ήταν η εκπόνηση της διδακτορικής της διατριβής για τον γλύπτη Γεώργιο Μπονάνο και μάλιστα είναι η πρώτη ερευνήτρια που χρησιμοποίησε το υλικό αυτό, το οποίο είχε επίσης την ευκαιρία να αξιοποιήσει και σε άλλες μελέτες της. Ο τρόπος της δουλειάς της καθώς και η όλη υποδειγματική παρουσίαση αποδεικνύουν το στενό δεσμό του ιστορικού που είναι συγχρόνως και αρχειονόμος. Η συνάρτηση των δύο αυτών ιδιοτήτων μας έδωσε το ωραίο αυτό αποτέλεσμα.

Στην καλαίσθητη έκδοση συνέβαλαν η Στέλλα Φωτοπούλου και ο Χαρ. Ντούρμας, υπάλληλοι της κεντρικής υπηρεσίας, που με πολύ μεράκι επιμελήθηκαν την έκδοση.

Στην αρχή παρατίθεται μία αρκετά εκτεταμένη και κατατοπιστική εισαγωγή (σ. 13-52), με πυκνή και σχολαστική τεκμηρίωση, η οποία αποκαλύπτει και τις ερευνητικές δυνατότητες της κυρίας Μαρκάτου. Η εισαγωγή αποτελείται από τρία μέρη. Στο πρώτο γίνεται αναφορά στο χρόνο και τρόπο παράδοσης του αρχειακού υλικού, γίνεται μια σύντομη περιγραφή του, παρουσιάζεται η μέθοδος ταξινόμησης και συγχρό-

νως αξιολογείται το αρχείο αυτό ως πολύτιμη ιστορική πηγή. Στο δεύτερο μέρος της εισαγωγής η σ. παρουσιάζει τον Ιωάννη Δαμβέργη και την πληθωρική παρουσία του σε διάφορους τομείς. Η χρήσιμη αυτή ιστοριογραφική προσέγγιση διευκολύνει πολύ τον αναγνώστη να προσεγγίσει το αρχείο, να κατανοήσει την εποχή στην οποία αναφέρεται, να γνωρίσει τον ίδιο τον Δαμβέργη, ο οποίος είχε αναπτύξει μια πολύπτυχη δραστηριότητα όχι μόνο στην πολιτική ζωή αλλά και στην πνευματική. Ήταν δημοσιογράφος, γνωστός ποιητής, πεζογράφος, συγγραφέας ιστορικών, πολιτικών και κοινωνιολογικών μελετών, αλλά και χρονογράφος. Ο Δαμβέργης ήταν Κρητικός, όπως ο μεγάλος συμπατριώτης του Ελ. Βενιζέλος, και από το 1896 ανέπτυξε έντονη εθνική δραστηριότητα για την απελευθέρωση της πατρίδας του και τη συμπαράσταση στον κρητικό αγώνα. Παράλληλα πρωτοστάτησε και στα πολιτιστικά δρώμενα της ελεύθερης Ελλάδας και συνέβαλε στην ίδρυση του Βασιλικού Θεάτρου (1901-1908) και το 1930 του Εθνικού Θεάτρου διατελώντας μάλιστα μέλος του Δ.Σ. Επίσης από τη μελέτη του αρχείου προκύπτει ότι η ιδέα της αφής της ολυμπιακής φλόγας στην Ελλάδα ανήκει στον Δαμβέργη και όχι στον δούκα του Μακλεβούργου, όπως αποδίδεται μέχρι σήμερα. Στην πολύπτυχη δραστηριότητα και τα ποικίλα ενδιαφέροντα του Δαμβέργη θα πρέπει να προστεθεί η συμμετοχή του ως ιδρυτικό μέλος ή μέλος διοικητικού συμβουλίου ή επίτιμο μέλος σε διάφορα σωματεία, κυρίως επιστημονικά και αθλητικά.

Η ανάμειξη του επομένως σε ποικίλες δραστηριότητες και ο αποφασιστικός ρόλος που έπαιξε σε διάφορα θέματα της εποχής του, τα οποία φωτίζονται μέσα από το αρχειακό υλικό, το καθιστούν πολύτιμη ιστορική πηγή. Ο μεγαλύτερος όγκος του υλικού αφορά στην Κεντρική Επιτροπή της Εκατονταετηρίδος (ΚΕΕ) της Εθνικής Παλιγγενεσίας και γι' αυτό το τρίτο μέρος της εισαγωγής (σ. 27-52) αφιερώνεται στην ί-

δρυση το 1918 της Επιτροπής αυτής και στο έργο της, το οποίο αποσκοπούσε στην έκφραση ευγνωμοσύνης του έθνους προς τους απελευθερωτές του και φυσικά στην ανάδειξη του έργου των μετέπειτα γενεών. Ο Δαμβέργης διετέλεσε γραμματέας της ΚΕΕ στην πρώτη περίοδο (1918-1920) και στην τελευταία (1928-1937).

Ακολουθεί του ευρετήριο των αρχείων (σ. 55-114): I. Αρχείο της Εταιρείας της υπέρ των πατρίων Αμύνης (1901-1912), II. Αρχείο Πανελληνίων εράνων κατά τους βαλκανικούς πολέμους (1912-1916), III. Αρχείο της Κεντρικής Επιτροπής της 100ετηρίδος της Εθνικής Παλιγγενεσίας (1918-1937) και IV. Διάφορα. Στο τέλος του βιβλίου υπάρχει ευρετήριο κυρίων ονομάτων και πραγμάτων (σ. 115-131) καθώς και παράρτημα εγγράφων και εικόνων (σ. 133-155).

Η περιγραφή του υλικού γίνεται άλλοτε συνοπτικά και άλλοτε αναλυτικά (σ. 16). Μολονότι στα Γ.Α.Κ. ακολουθείται η συνοπτική περιγραφή λόγω του τεράστιου όγκου του υλικού, στην προκειμένη περίπτωση η κυρία Μαρκάτου έκρινε σκόπιμη και την αναλυτική περιγραφή για μεγάλο μέρος του υλικού λόγω της σπουδαιότητάς του. Όπως προφανώς διαπιστώνει κανείς, η διαδικασία αυτή απαιτούσε πολύ κόπο και χρόνο. Ας μη λησμονούμε ότι παράλληλα με την ταξινόμηση γινόταν και ιστορική έρευνα, προκειμένου να προσεγγισθεί η προσωπικότητα και η όλη δραστηριότητα του Δαμβέργη και να συνδεθεί και ενταχθεί το πλούσιο αρχειακό υλικό στην εποχή του. Το αποτέλεσμα δικαιώνει τις προσπάθειες αυτές. Η εκτεταμένη εισαγωγή ανήκει στα πλεονεκτήματα του βιβλίου. Η δε ανάγνωση του ευρετηρίου δίνει στον ενδιαφερόμενο πολύ κατατοπιστική εικόνα για το υλικό. Η κυρία Μαρκάτου παραδίδει στην επιστημονική κοινότητα μια καθ' όλα υποδειγματική και επιμελημένη εργασία τόσο ιστορικής όσο και αρχειονομικής φύσεως.

Αννίτα Πρασά

**“ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, 16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1944 - 20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1945”,
Ιστορικό Αρχείο Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 1999, σελ. 63.**

Τον Απρίλιο του 1998, με πρωτοβουλία της Διοίκησης της Εθνικής Τράπεζας τιμήθηκε μετά θάνατον ένας διακεκριμένος επιστήμονας και Διοικητής της Ε.Τ.Ε. της κρίσιμης περιόδου 1944-45, ο καθηγητής Κωνσταντίνος Τριανταφυλλόπουλος. Φιλοτεχνήθηκε η προσωπογραφία του από τον ζωγράφο Παύλο Σάμιο και αναρτήθηκε στην αίθουσα του Διοικητικού Συμβουλίου της Τράπεζας, όπου είναι αναρτημένα τα πορτραίτα όλων των διοικητών της από το 1841 έως σήμερα, σε μια επίσημη τελετή όπου μίλησαν για τον τιμώμενο ο Διοικητής κ. Θ. Καρατζάς, ο καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Μιχ. Σταθόπουλος και ο Ιωάννης Τριαντα-

φυλλόπουλος, ομότιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, γιός του τιμώμενου.

Οι ομιλίες αυτές μαζί με άλλα τεκμήρια της δράσης του Κ. Τριανταφυλλόπουλου από το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, καθώς και σημειώματα με βιογραφικά, εργογραφικά και βιβλιογραφικά στοιχεία, φωτογραφικό υλικό κ.ά. αποτελούν το περιεχόμενο της έκδοσης, την οποία ετοίμασαν στελέχη του Ιστορικού Αρχείου της Ε.Τ.Ε.

Ο Κωνσταντίνος Δ. Τριανταφυλλόπουλος (1881-1966) υπήρξε μία από τις σπουδαιότερες νομικές προσωπικότητες που σφράγισε τον αιώνα μας. Πολυγράφος επιστήμονας με ήθος και χαρακτηριστική σε-

μνότητα, ήταν επίσης αξιόλογος πολιτικός και κοινωνικός παράγοντας, ένας ξεχωριστός πνευματικός άνθρωπος: ιδρυτικό μέλος της “Κοινωνιολογικής Εταιρείας” του Αλέξανδρου Παπαναστασίου, ικανός πανεπιστημιακός δάσκαλος, μέλος των διαδοχικών επιτροπών σύνταξης του αστικού μας κώδικα, υπουργός στα 1926 & 1932, ακαδημαϊκός, σύμβουλος και διοικητής της Εθνικής Τράπεζας, μέλος της Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου της Χάγης, ιδρυτικό μέλος του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού και σύμβουλος διαφόρων οργανισμών και επιχειρήσεων.

I.A./E.T.E.

ΕΝΑ ΤΡΙΠΤΥΧΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑ

Δύο εκδόσεις σε κυκλοφορία από τις Εκδόσεις Κριτική (ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑ: ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ, Αθήνα 1998 σελ. 189 και ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, Αθήνα 1999 σελ. 251) και μία μελλοντική ήδη στα σκαριά για τα ενεργά αρχεία, αποτελούν τη σημαντική παρέμβαση του Ανδρέα Μπάγια στον ειδικευμένο τομέα της Αρχειονομίας. Η ελάχιστα γνωστή αυτή επιστήμη της διαχείρισης των αρχείων ξεκινά από την παραδοσιακή παλαιογραφία και εμπλέκεται πλέον σήμερα όλο και περισσότερο με την τεχνική της πληροφορικής. Ένα σπουδαίο κενό της ελληνικής βιβλιογραφίας καλύπτεται λοιπόν.

Πράγματι, παρά τις προόδους, ουσιαστικές κατά καιρούς, των τελευταίων 20 ετών, ιδίως στο χώρο των δημοσίων Αρχείων και των Τραπεζών, έλειπε εντελώς το εγχειρίδιο της Αρχειονομίας. Μάλιστα, λίγες είναι και οι ειδικευμένες εκδόσεις στον τομέα αυτόν, όπως διαπιστώνεται και από την εντυπωσιακή βιβλιογραφία που παραθέτει ο συγγραφέας. Έτσι, η πλειοψηφία των 320 περίπου τίτλων της, είναι ξενόγλωσση. Συνδυάζοντας τις γνώσεις του Έλληνα φιλόλογου με εκείνες του αρχειονόμου της Σχολής του Μόντρεαλ, η οποία ακολουθεί την αιχμή της σημερινής ειδικευμένης εξέλιξης σήμερα, ο Α. Μπάγιας, ήδη πεπειραμένος επαγγελματίας και καθηγητής αρχειονομίας στα ΤΕΙ Αθήνας, υπεύ-

θυνος πρόσφατα των αρχείων της Εταιρείας Ελληνικού Αεροδρομίου των Σπάτων, εκφράζει τέλεια την ωριμότητα αλλά και την πρωτοπορία του χώρου της ελληνικής διανόησης που βασίζεται στην ιστορική και όχι μόνο εξειδίκευση.

Τα δύο βιβλία του, πετυχημένα σαν αντικείμενα, με το ερεθιστικό εξώφυλλο που ωθούν τον καθένα μας να τα αποκτήσει και να τα μελετήσει, έχουν τελικά ένα ευρύ κοινό. Πράγματι, όπως και ο ίδιος διαπιστώνει, πέρα από τους ειδικούς αρχειονόμους και ιστορικούς, τους φοιτητές αρχειονομίας και ιστορίας, ένας ευρύτερος κόσμος που αναζητά στέρεες βάσεις σωστής σκέψης γενικά, και ειδικότερα πολιτικής σκέψης, θα θελήσει να εμπλουτίσει την μόρφωσή του με την απόκτηση των εκδόσεων αυτών. Και αυτό, γιατί προσφέρουν το συνδυασμό των γενικών αναφορών και σκέψεων γύρω από το αντικείμενο με την εξειδίκευση που εδώ είναι πρωτοποριακή, όπως ήδη αναγκαία τονίσαμε.

Έτσι, διαβάζουμε στις “ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ” ότι “στην Αρχαία Ελλάδα η έννοια του αρχείου σήμαινε τον τόπο όπου συνέρχονταν οι αρχές της πόλης, για να χρησιμοποιηθεί αργότερα στην περιγραφή των επισήμων εγγράφων των αρχών και το χώρο φύλαξής τους”. Άμεση λοιπόν η σύνδεση Αρχειονομίας και πολιτικής μας και σήμερα πα, όλα τα σύγχρονα κράτη θεωρούν βασικό στοιχείο της συγκρότησής

τους την ανάπτυξη πολιτικής αρχείων, αρχείων που διασφαλίζουν τα δικαιώματα του πολίτη αλλά και της χώρας. Για το λόγο αυτόν αποτέλεσαν ενίοτε και λεία πολέμου κατάκτησης.

Ακόμη διαβάζουμε, ότι στην σύγχρονη εποχή η Αρχειονομία βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη και δείχνει να χειραφετείται από την Ιστορία και την Βιβλιοθηκονομία και να προβάλλει ως μία Επιστήμη της Πληροφόρησης. Ο αρχειονόμος, διαχειριστής της διοικητικής ή ιστορικής πληροφόρησης, βλέπει συνέχεια το επάγγελμά του να αλλάζει και να εξελίσσεται μαζί με την τεχνολογία της πληροφόρησης.

Σταθερές όμως παραμένουν οι βασικές έννοιες και οι φάσεις της αρχειονομικής εργασίας που τα βιβλία αυτά παραθέτουν εξαντλητικά. Για παράδειγμα ο *αρχειακός δεσμός* και η *αρχή της προέλευσης* του κάθε αρχείου θα είναι πάντα σταθερή βάση της αρχειονομικής επεξεργασίας, όπως η *επισήμανση* (εντοπισμός) ή *αυτοψία*, η *ταξινόμηση* (αρχική και τελική), η *περιγραφή* και η *ερευνητικότητα* θα είναι πάντα οι αναγκαίες φάσεις με ανελαστική σειρά ιεράρχησης.

Προσθέτουμε στην υψηλή ποιότητα των ειδικευμένων γνώσεων που προσφέρουν τα βιβλία αυτά, την αριότητα αλλά και την καθαρότητα της γραφής, παρά τα μεγάλα προβλήματα που υπάρχουν στον τομέα της αρχειονομικής ορολογίας.

Το σύνολο του επιστημονικού αρχειονομικού δυναμικού της χώρας μας, μικρό αλλά υπαρκτό, αναφέρεται εδώ μέσα από τις εκδόσεις που έχει πραγματοποιήσει. Αναγκαστικά βέβαια περιορίζεται η δυνατότητα παρουσίασης του έργου που είχε, για παράδειγμα πραγματοποιηθεί παλαιότερα στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, στο Ιστορικό Αρχείο και το Μορφωτικό Ίδρυμα της Ε.Τ.Ε. και των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας (Α.Σ.Κ.Ι.) σήμερα. Ίσως μάλιστα μερικές περιπτώσεις, όπως το

Ιστορικό Αρχείο της ΓΣΕΕ ή του Συλλόγου Υπαλλήλων της Ε.Τ.Ε. να αξίζουν μιας αναφοράς, παρά τις δυσκολίες που τα κρατούν κλειστά τώρα. Επίσης, τονίζουμε ότι η Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία έχει αναπτύξει μια αρκετά πλούσια δραστηριότητα από το 1990 στον διεθνή και ελληνικό χώρο και ετοιμάζει μάλιστα σημαντική σχετική έκδοση.

Ας ελπίσουμε ότι η έκδοση του τελευταίου μέρους του Τρίπτυχου του Α. Μπάγια, αφιερωμένο στα ενεργά και βιομηχανι-

κά αρχεία, θα βρει την ελληνική κυβέρνηση να εφαρμόζει επιτέλους σταθερή αρχειονομική πολιτική, εκμεταλλευόμενη τις νέες επιστημονικές γνώσεις και το ανθρώπινο δυναμικό που βρίσκεται στον τομέα αυτό πολύ πιο μπροστά από τις αντιλήψεις της Πολιτείας.

Αλέξης Κράουζ

*Μόλις κυκλοφορούν.
Παρουσίαση
στο επόμενο τεύχος
των Αρχειακών Νέων.*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Κυκλοφορούν και διατίθενται στα βιβλιοπωλεία:

- ⇒ ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΝΕΑ δρχ. 1.000
- ⇒ Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΑΚΟΥ δρχ. 2.000
- ⇒ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ. Αρχεία και αρχειακοί:
Ένας ιστός (Κέρκυρα, 11-13 Οκτωβρίου 1991) δρχ. 3.000
- ⇒ ΔΣΑ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ δρχ. 2.000
- ⇒ Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΑΡΧΕΙΑ δρχ. 2.000
- ⇒ ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΩΝ:
Διαχείριση και πρόσβαση (Νέα έκδοση) δρχ. 2.000

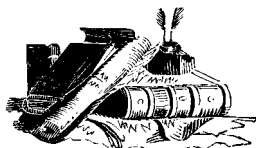
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Ε.Α.Ε.

Νέες προσκτήσεις

Τα βιβλία και περιοδικά που λαμβάνει κατά καιρούς η Ε.Α.Ε. είναι στη διάθεση των μελών της στο Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας (Βασ. Σοφίας 112α), τις ώρες που λειτουργεί το Αναγνωστήριο (0.9:00-14:00). Υπεύθυνη για την βιβλιοθήκη είναι η συνάδελφος Άντζελα Τζιτζίκου, τηλ: 7785186, 7713412.

Περιοδικά

1. Conseil International des Archives, *Janus, revue archivistique*, 1997.2, 1998.1, 2
2. Conseil International des Archives, *Bulletin* No 48, 1998-1
3. International Council of Archives, 1999. *Archivum XLIV, Basic Archival problems: strategies for Development.*
4. Association des Archivistes Français, *La Gazette des Archives*, No 177-78, 179, 180-81
5. *Der Archivar*, 3,4/1998, 1,2,3/1999
6. *Archievenblad*, No 5,6,7,8,9,10/1998 No 2,4,5,6,7,8/1999
7. Svenska Arkivsambundet, *Arkiv Samhälle Och Forskning*, 1998:1,2 1999:1
8. *Insar*, European Archives News, 5/summer 1998, 6/winter 1999
9. Associação dos Arquivistas Brasileiros, *Boletim* No 3/1998
10. Mednarodni Institut Arhivskih Znanosti (International Institut for Archival Science), *Atlanti*, No 8/1998, 9/1999
11. Kokuritsu Kôbunshokanpô (The Journal of the National Archives of Japan), *Kitanomaru*, No 30, Tokyo 1998.
12. Kokuritsu Kôbunshokan (the National Archives of Japan), *Annual Report*, 1997, No 27.
13. Asociacion Espanola de Archiveros, Bibliotecarios, Museologos y Documentalistas, *Boletim*, XLVII (1997) No 3-4.
14. *Εμείς και η Τράπεζα*, τεύχος 11, 12/1998.
15. *Η Αρχειαία της Μακεδονίας*, έτος ΙΑ', τεύχος 38, 39, 40, 41/1998, 42,43/1999.
16. Archivo General de la Nacion, Cuadernos del Archivista 4, *Norma Internacional sobre los Encabezamientos Autorizados Archivisticos Relativos a Entidades, Personas y Familias ISAAR (CPF)*, Μεξικό 1998.
17. *Αρχαιοτάξιο*, περιοδική έκδοση των Αρχείων Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, 1, Ιούλιος 1999.
18. *Μνήμων*, Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού, 20, 1998.

Βιβλία

1. Organizing Committee XIIIth International Congress on Archives, *Collection of International Posters on Archives*, Πεζίνο 1996.
2. Nordic Council of Ministers, *To Preserve and Provide Access to Electronic Records*, 1996.
3. Conseil International des Archives, Studies 8, Committee on Electronic Records, *Guide pour la gestion archivistique des documents électroniques*, 1997.
4. Conseil International des Archives, Studies 11, Committee on Electronic Records, *Principes directeurs pour la prévention et le contrôle des sinistres*, 1997.
5. Conseil International des Archives, Actes de la 32ème CITRA: *L' accès aux archives; aspects légaux*, Εδιμβούργο 1997.
6. Conseil International des Archives, Conseil de l' Europe, Archives de l' Etat de Russie, *Les Archives du Komintern; une histoire qui intéresse le monde.*
7. Γενικά Αρχεία του Κράτους, *Επετηρίδα των Γενικών Αρχείων του Κράτους των ετών 1993-1996*, Βιβλιοθήκη των Γ.Α.Κ. αφ.31, Αθήνα 1997.
8. Conseil International des Archives, Actes de la 33ème CITRA 1998: *Accès à l'information; les défis technologiques*, Στοχολόμη 1998.
9. Ostrow E. Stephen, *Digitizing Historical Pictorial Collections for the Internet*, European Commission on Preservation and Access, Αμστερνταμ 1998.
10. EASTICA, East Asian Archives, *The Third General Conference of EASTICA* (14th to 17th October 1997, Tokyo), 1998.
11. Secretaria de Gobernacion, Archivo General de la Nacion, *Catalogo Documental 1823-1998*, Μεξικό 1998.
12. Russian Federal Archival Service, Russian Society of Historians and Archivists, Russian Academy of Sciences-Department of History, ICA, International Scientific Conference "Historians and Archivists: Cooperation in the Preservation and Study of the Past for the Sake of the Present and the Future", Μόσχα 1998.
13. Archives et Bibliothèques de Belgique, *Miscellanea Charles Keckskeméti*, Βρυξέλες 1998.
14. Ρήγα Βελεστινλή, *Απάνθισμα κειμένων*, επλ. Κειμένων Πασχάλης Κιτρομηλίδης, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, 1998.
15. Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου "Νικόλαος Δημητρίου", *Η Σάμος από τα Βυζαντινά χρόνια μέχρι σήμερα*, Πρακτικά συνεδρίου, Τόμος Α', Β', Αθήνα 1998.
16. Γουλανδρής Νίκος, *300 δελτία (1935-1975) για τον Δημήτρη Χατζή*, από τα "Αρχαία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας", την Εθνική Βιβλιοθήκη Széchenyi της Ουγγαρίας, δημόσιες και ιδιωτικές πηγές, Αθήνα 1998.
17. ΥΠΕΠΘ/Διεύθυνση Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Γ.Α.Κ.-Αρχαία Ν. Μαγνησίας, *Πρακτικά σεμιναρίου ΑΡΓΩ, Προσανατολισμοί του μαθήματος της Τεχνολογίας στα Γυμνάσια*, Βόλος 1998.
18. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αργολίδας, *Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου Ιωάννης Καποδίστριας, 170 χρόνια μετά 1827-1997*, Ναύπλιο 1998.
19. Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland. *Almanak van het Nederlands Archiefwesens*, 1999.
20. Ι.Α./Ε.Τ.Ε., *Ιωάννης-Γαβριήλ Ευνάρδος, οραματιστής και κύριος συντελεστής της ίδρυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*, Αθήνα 1999.
21. Ε.Τ.Ε., *Έκθεση Ιωάννη-Γαβριήλ Ευνάρδου, κατάλογος*, Αθήνα 1999.
22. Ι.Α./Ε.Τ.Ε., *Κωνσταντίνος Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος*, Αθήνα 1999.
23. Μέλιος Νίκος - Παπαδόπουλος Απόστολος, *Ιστορικό Αρχείο Κοπαίδος, συνοπτικός οδηγός*, Ι.Μ.Τ.Ι.Ε., Πειραιάς 1999.